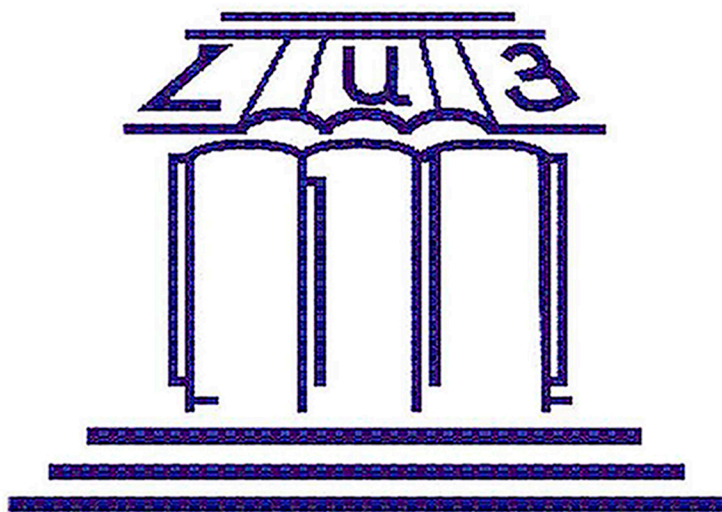

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Մույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

63

4-64

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՍԵՂԱՆԻ ՈՐԱՅՈՒՅՑ • 1932թ. •

ԿԱԶՄԵՑ Ս. ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ

04 AUG 2010

63
4-64

Պրոլետարներ, բոլոր յերկրների. միացե՛ք

ԿՈՆՏՆՏԵՍԱԿԱՆԻ ՍԵՂԱՆԻ
ՈՐԱՑՈՒՅՑ
1932 Թ.

Կազմեց Ս. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

~~13655~~
~~598~~

Պ Ե Տ Ն Ր Ա Տ

2 9 3 1

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

22.05.2013

Պետերատի տպարան
Գլավիտ 6970 (P)
Պատվեր 5994
Հրատ. 1909
Ֆիր. 3000

1608-88

Խմբագրեց Վ. ՈՂՆՆՑՈՆ

Հանձնված է արտատպության 25/XI 1931 ՍՍ. Ֆ. A

63(059)

Խ. Ս. Ն. Մ.
ՄԱՍՈՒԼԻ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ԱՆԴՐԱԴՈՎԱԾՄԱՆ
ՄԻԱԳՈՐԾԻՄ
„ՄԱՍՈՒԼԻ ԳՐԱԾՄԱՆ“
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԾՄԱՆ ՏՈՒՆ
Յերեվան, Արվյան փ. № 3. Հեռ. № 2-72.

1932թ.

ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼԻ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ն Ե Ր Ը

№		ՀՐԱՏԱՐԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ԱՆՈՒՆԸ	Վերականգնողի անուն	Բ Ա Ժ Ն Ե Գ Ի Ն Ը							
				1 ամ.		3 ամ.		6 ամ.		12 ամ.	
				Ռ.	Կ	Ռ.	Կ	Ռ.	Կ	Ռ.	Կ
ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐ											
1	Խորհրդային Հայաստան	Յերեվան	1	20	3	60	7	20	14	40	
2	Ավանդույթ	»	—	50	1	50	3	—	6	—	
3	Սոցիալիստական Գյուղատնտեսութ.	»	—	60	1	80	3	—	6	—	
4	Կրթ.-Շահագ (Թուրքերեն)	»	—	50	1	50	3	—	6	—	
5	Պիտանք Կանչ.	»	—	15	—	45	—	90	1	80	
6	Ռյա Թաղ. (քրդերեն)	»	—	10	—	30	—	60	1	20	
7	Գրական Թերթ	»	—	30	—	90	1	80	3	60	
8	Կարմիր Զինվոր	»	—	25	—	75	1	50	3	—	
ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՅԻՆ ԹԵՐԹԵՐ											
1	Հարվածային Տեկտոնիկ	Լենինական	—	15	—	45	—	90	1	80	
2	Արդյունաբերական Կոոպերացիա	Յերեվան	—	15	—	45	—	90	1	80	
3	Հարվածային Կառուցող	»	—	15	—	45	—	90	1	80	
4	Տպագրիչ	»	—	15	—	45	—	90	1	80	
5	Մեքենաշինարար	»	—	15	—	45	—	90	1	80	
ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԹԵՐԹԵՐ											
1	Բանվոր.	Լենինական	—	50	1	50	3	—	6	—	
2	Յերեվանի ժողովրդական	»	—	15	—	45	—	90	1	80	
3	Սոց. բնակ.	Հարաբերական	—	15	—	45	—	90	1	80	
4	Սոցիալ. մշակութային	Ստեփանավ.	—	15	—	45	—	90	1	80	
5	Պղնձի ֆերոտ	Ալավերդի	—	15	—	45	—	90	1	80	
6	Պայքար պղնձի համար	Հալաբու	—	15	—	45	—	90	1	80	
7	Բաղնիկային տեղագր.	Հոգեբանական	—	15	—	45	—	90	1	80	
8	Բամբակի համար	Վաղարշապ.	—	15	—	45	—	90	1	80	
9	Հարվածային բրդագործ	Համարյուր.	—	15	—	45	—	90	1	80	
10	Բաղնիկային Սուրբաթի (Թուրք.)	Վ. Կ. Ի.	—	15	—	45	—	90	1	80	
11	Կոլտոշիկ	Քեյրիշենդ	—	15	—	45	—	90	1	80	
12	Խորհրդային գյուղ	Ն. Բայ. գետ	—	15	—	45	—	90	1	80	
13	Կարմիր Բանարդեշար	Բանարդեշար	—	15	—	45	—	90	1	80	
14	Այգեգործ - Կոլտոշիկ	Այտարակ	—	15	—	45	—	90	1	80	
15	Լեռնագործ	Արթիկ	—	15	—	45	—	90	1	80	
ԺՈՒՐՆԱԼՆԵՐ											
1	Լենինյան Ուղի	Յերեվան	—	—	1	20	2	40	4	80	
2	Պրոպագանդիստ	»	—	—	—	75	2	50	3	80	
3	Կոմունիստական լուսավորութ.	»	—	—	1	20	2	40	4	20	
4	Նոր ուղի	»	—	40	1	80	2	60	7	80	
5	Գրական դերքերում	»	—	—	1	20	2	40	4	80	
6	Յերեվանի ժողովրդ.	»	—	—	1	20	—	40	4	80	
7	Պիտանք Կանչ.	»	—	40	—	45	1	90	1	40	
8	Հեղինակների	»	—	—	—	60	1	20	2	60	
9	Անաստված	»	—	—	—	90	1	80	3	60	
10	Հայաստանի աշխատավորներ	»	—	30	—	90	1	80	3	60	
11	Կոլտոշիկ	»	—	30	—	90	1	80	3	60	
12	Տեխնիկական մասնագետներ	»	—	30	—	90	1	80	3	60	
13	Առողջ կենցաղ	»	—	40	1	20	2	40	4	80	
14	Դեպի համատարած գրագիտութ.	»	—	—	—	30	—	60	1	20	
15	Յերեվանի (Ժուրնալ դուս 3-4 տ.)	»	—	—	—	60	1	20	2	40	
16	Պատ. հարված (Ժուրնալ դուս 5-րդ տ.)	»	—	—	—	60	1	20	2	40	
17	Պատ. հարված (Ժուրնալ դուս 6-7 տ.)	»	—	—	—	60	1	20	2	40	

ՀԱՅԳՈՐԾԱԿ ՏԱԽՏԱԿ-ՈՐԱՑՈՒՅՑ 1932 Թ.

Բանվորների, ծառայողների յեվ կոլսնեստականների հա-
մար, վարման անցիլ են անընդհատ աշխատանքի
ե ա բ ա թ Վ ա

ԱՄԻՍ	Հ Ո Ւ Ն Վ Ա Ր						Փ Ե Տ Ր Վ Ա Ր					
ՀԱՅԳՈՐ.ՈՐԵՐ												
Առաջին որը	1	6	11	16	21	26	31	5	10	15	20	25
Երկրորդ որը	2	7	12	17	22	27		1	6	11	16	21
Երրորդ որը	3	8	13	18	23	28		2	7	12	17	22
Չորրորդ որը	4	9	14	19	24	29		3	8	13	18	23
Հինգերորդ որը	5	10	15	20	25	30		4	9	14	19	24
ԱՄԻՍ	Մ Ա Ր Տ						Ա Պ Ր Ի Լ					
ՀԱՅԳՈՐ.ՈՐԵՐ												
Առաջին որը	1	6	11	16	21	26	31	5	10	15	20	25
Երկրորդ որը	2	7	12	17	22	27		1	6	11	16	21
Երրորդ որը	3	8	13	18	23	28		2	7	12	17	22
Չորրորդ որը	4	9	14	19	24	29		3	8	13	18	23
Հինգերորդ որը	5	10	15	20	25	30		4	9	14	19	24
ԱՄԻՍ	Մ Ա Յ Ի Ս						Հ Ո Ւ Ն Ի Ս					
ՀԱՅԳՈՐ.ՈՐԵՐ												
Առաջին որը	5	10	15	20	25	30		4	9	14	19	24
Երկրորդ որը	1	6	11	16	21	26	31	5	10	15	20	25
Երրորդ որը	2	7	12	17	22	27		1	6	11	16	21
Չորրորդ որը	3	8	13	18	23	28		2	7	12	17	22
Հինգերորդ որը	4	9	14	19	24	29		3	8	13	18	23

Վեցորդակի հանգստի օրերն են՝ 6, 12, 18, 24, 30, վարման ցույց
է սրված սեվ թվերով:

ԱՄԻՍ	Հ Ո Ւ Ն Ի Ս						Ո Չ Ո Ս Տ Ո Ս					
ՀԱՅԳՈՐ.ՈՐԵՐ												
Առաջին որը	4	9	14	19	24	29	3	8	13	18	23	28
Երկրորդ որը	5	10	15	20	25	30	4	9	14	19	24	29
Երրորդ որը	1	6	11	16	21	26	5	10	15	20	25	30
Չորրորդ որը	2	7	12	17	22	27	6	11	16	21	26	31
Հինգերորդ որը	3	8	13	18	23	28	7	12	17	22	27	
ԱՄԻՍ	Ս Ե Պ Տ Ե Մ Բ Ե Ր						Հ Ո Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր					
ՀԱՅԳՈՐ.ՈՐԵՐ												
Առաջին որը	2	7	12	17	22	27	2	7	12	17	22	27
Երկրորդ որը	3	8	13	18	23	28	3	8	13	18	23	28
Երրորդ որը	4	9	14	19	24	29	4	9	14	19	24	29
Չորրորդ որը	5	10	15	20	25	30	5	10	15	20	25	30
Հինգերորդ որը	1	6	11	16	21	26	1	6	11	16	21	26
ԱՄԻՍ	Ն Ո Յ Ե Մ Բ Ե Ր						Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր					
ՀԱՅԳՈՐ.ՈՐԵՐ												
Առաջին որը	1	6	11	16	21	26	1	6	11	16	21	26
Երկրորդ որը	2	7	12	17	22	27	2	7	12	17	22	27
Երրորդ որը	3	8	13	18	23	28	3	8	13	18	23	28
Չորրորդ որը	4	9	14	19	24	29	4	9	14	19	24	29
Հինգերորդ որը	5	10	15	20	25	30	5	10	15	20	25	30

Հեղափոխական օրեր. Հունվարի 22-ը (հունվարի 9-ը
1905 թ. հեղափոխության յեվ Վ. Ի. Լենինին հիշելու
օրն է), մայիսի 1—2-ին (միջազգային օրն է), 7—8-ը
նոյեմբերի՝ Հոկտեմբերի օրն է (յի մսնում աշ-
խատանքի օրվա մեջ): Հունվարի 21-ին Լենինի մահվան
օրն է—աշխատանքի օր է:

Վեցորդակի հանգստի օրերն են՝ 6, 12, 18, 24, 30, վարման ցույց
է սրված սեվ թվերով:

ՏԱԽՏԱԿ-ՈՐԱՑՈՒՅՑ 1932 թ.

Բանվորների, ծառայողների յեվ կոլսնեստականների համար, վորոնք
չեն անցել անընդհատ շաբաթվա

Ո Ր Ե Ր	ՀՈՒՆՎԱՐ	ՓԵՏՐՎԱՐ	Մ Ա Ր Տ	Ա Պ Ր Ի
Կիրակի	3 10 17 24 31	7 14 21 28	6 13 20 27	3 10 17 24
Յերկուշաբթի	4 11 18 25	1 8 15 22 29	7 14 21 28	4 11 18 25
Յերեքշաբթի	5 12 19 26	2 9 16 23	1 8 15 22 29	5 12 19 26
Չորեքշաբթի	6 13 20 27	3 10 17 24	2 9 16 23 30	6 13 20 27
Հինգշաբթի	7 14 21 28	4 11 18 25	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Ուրբաթ	1 8 15 22 29	5 12 19 26	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Շաբաթ	2 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26	2 9 16 23 30
	Մ Ա Յ Ի Ս	Հ Ո Ւ Ն Ի Ս	Հ Ո Ւ Լ Ի Ս	Ո Պ Ր Ս Ո Ս
Կիրակի	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Յերկուշաբթի	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Յերեքշաբթի	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Չորեքշաբթի	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
Հինգշաբթի	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
Ուրբաթ	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
Շաբաթ	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
	ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ	ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ	ՆՈՅԵՄԲԵՐ	ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
Կիրակի	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
Յերկուշաբթի	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
Յերեքշաբթի	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
Չորեքշաբթի	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
Հինգշաբթի	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
Ուրբաթ	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
Շաբաթ	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31

«ՄՅԱՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ»-ը հանդիսանում է ամեն
մի կոլսնեստականի, չհավոր յեվ միջակ գյուղացու անբաժան
խորհրդատու ընկերը:

Դուրս գրեցեմ, կարդացեմ յեվ սարածեցեմ Պետհրաքի բոլոր
հրահարակուրյունները:

Վեցորյակի հանգստի օրերն են՝ 6, 12, 18, 24, 30, վորոնք ցույց
են տրված ընդգծած բվերով

ՀԻՆ ՅԵՎ ԶՈՐ ՈՐԱՑՈՒՅՑԸ

Զանազան ազգութիւնները դեռ հիմա եւ ունեն քաշի, յերկարութեան եւ
ծավալի տարբեր չափեր: Բոլոր ազգութիւնների համար ընդհանուր են միայն
այն չափերը, վորոնք ծառայում են ժամանակը չափելու համար:

Ժամանակը չափելու հիմքն է որ ու գիշերը: Որ ու գիշերը այն ժամանակն է,
վորի ընթացքում մեր յերկրագունդը մի պտույտ է կատարում իր առանցքի
շուրջը: Արդեն այն ժամանակ, յերբ մարդիկ սկսեցին ժամանակը հաշվել որ
ու գիշերով, գիտնականները ճիշտ գործիքների միջոցով գտան, վոր այն որ
ու գիշերը, վորով չափում են ժամանակն, ամբողջովին հավասար է աստ-
ղաբանական որ ու գիշերին, այսինքն այն ժամանակամիջոցին, վորի ընթաց-
քում յերկրագունդը մի լրիվ պտույտ է կատարում իր առանցքի շուրջը:
Պարզվում է, վոր մեր որ ու գիշերը 4 րոպեյով ավելի յերկար է քան աստղա-
բանական որ ու գիշերը: Այդ րոպեները մի տարվա ընթացքում ամբողջ
6 ժամ են կազմում:

Տարին այն ժամանակն է, վորն անհրաժեշտ է յերկրագունդի համար մի
լրիվ պտույտ կատարելու արեգակի շուրջը: Համարում են, վոր տարին
բաղկացած է 365 որ ու գիշերից: Բայց այդ սխալ է. տարին հավասար է 365
որ ու գիշերի եւ վեց ժամի, վոր հավաքվում են մեր որ ու գիշերի առաջ վա-
ղելու հետեանքով:

Վորպեսզի այդ ավելորդ վեց ժամերը չսխալեցնեն ժամանակի հաշիվը,
վճռված է յեղել տարին հաշվել 365 որ եւ յուրաքանչյուր յերեք տարուց հե-
տո յուրաքանչյուր 4-րդ տարվանն ավելացնել մի որ, վորպեսզի վերացվի
այն տարբերութիւնը, վորը գոյութիւն ունի որացուցային եւ աստղաբա-
նական տարիների միջև: Այդ պատճառով 4 տարին մեկ անգամ տարին ու-
նենում է 366 որ: Այդպիսի տարին կոչվում է նահանջ տարի:

1932 թիվը նահանջ տարի չէ, ունի 366 որ (փետրվարը 29 որ է):

Տարիների հաշիվը ամեն մի ազգութիւն առաջներում պահել է վորեւէ
հիշատակելի անցքից. Հռոմէացիք—Հռոմի հիմնելուց, հույները—այն ա-
ռաջին տոնից, վոր կաղմակերպել են նրանք ի պատիվ իրենց աստվածների:
Նեկայումս ամբողջ աշխարհում ժամանակագրութիւնը ընդունված է այս-
պէս կոչված «քրիստոսի ծննդից»:

Խորհրդային իշխանութիւնը, վոր վոչ մի գործ չունի քրիստոսի եւ նրա
ծննդի հետ, վորոշել է անցնել նոր ժամանակագրութեան: Խորհրդային իշ-
խանութիւնը համարում է, վոր մեր պատմութեան մեջ ամենանշանակալոր
տեղը, վոր սահման է դրել հին կապիտալիստական եւ նոր սոցիալիստական
իրավակարգերի միջև, յեղել է Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը եւ պրո-
լետարիատի դիկտատուրայի հաստատումը:

1917 թվից եւ ապագայում պետք է տարվի ժամանակագրութիւնը,
այսինքն այն տարվանից, յերբ տեղի չէ ունեցել Հոկտեմբերյան հեղափո-
խութիւնը: Այսպիսով 1932 թիվը կլինի պրոլետարական դիկտատուրայի
15-րդ տարին: Նոր որացույցը միանգամայն համապատասխանում է մեր
յերկրի սոցիալիստական վերակառուցման խնդիրներին:

1929 թ. ժամանակի հաշիվ մեջ մտցված է եւս մի կարեւոր փոփոխու-
թիւն. մտցված է անընդհատ աշխատանքային շաբաթ:

Անընդհատ արտադրական շաբաթը աշխատանքի այն յեղանակն է, վորի
ժամանակ գործարաններն ու հիմնարկութիւններն աշխատում են առանց

Հանգստի օրերի և տոների պատճառով աշխատանքն ընդհատելու: Անընդհատ աշխատանքային շաբաթը մտցված է այն նպատակով, Վոր Հնարավորություն լինի լիովին ոգտագործել Փարբիկները և գործարանների մեքենաներն ու ամբողջ սարքավորումը:

Առաջներում 365 որացույցային օրվա ընթացքում յեղել է 52 կիրակի և 13 այլ տոն օր: Փարբիկներն ու գործարանները աշխատելիս են յեղել տարվա ընթացքում Վոր թե 365 օր, այլ միայն 300: Բացի այդ, տոների նախօրյակին աշխատանքը սովորաբար վերջանում էր մեկ, յերկու ժամ առաջ:

Տոների այդպիսի նախօրյակներ մեկ մոտ յեղել են 56: յեթե հաշվենք, Վոր յուրաքանչյուր նախօրյակին գործարանները 2 ժամ պակաս են աշխատում, մեկ տարվա ընթացքում կստացվի 112 պարապուրդի ժամ կամ 14 յրբի՝ աշխատանքային օր: Այսպիսով, մեկ մոտ տարվա ընթացքում հավաքվում էր 73-ից մինչև 79 «պարապուրդի» օրեր: Այդ նշանակում է, Վոր ամեն տարի մեր Փարբիկներն ու գործարաններն աշխատանքային ժամանակի մի քանի մասը կանգնած են յեղել:

Փարբիկներն ու գործարանները ամեն օր աշխատանքի դնելու և մեքենաները լիովին բեռնավորելու համար կուտակցությունն ու կառավարությունը Վորոչել են արդյունաբերությունն անընդհատ աշխատանքային շաբաթի:

Հին շաբաթը բաղկացած էր 7 օրից, նոր շաբաթը բաղկացած է 5 օրից: Դրա բոլոր օրերը աշխատանքային են համարվում: Գործարաններում և հիմնարկներում աշխատանքը տարվում է անընդհատ նոր շաբաթվա ամբողջ ընթացքում: Բայց բանվորներն ու ծառայողները հանգստանում են Վոր բոլորը միասին, այլ հերթով: ամեն օր հանգստանում է 1/6-րդ մասը: Յուրաքանչյուր բանվոր և ծառայող ունի իր հանգստի օրը՝ 4 օրից հետո 5-րդ օրը:

Տարին առաջվա նման կունենա 12 ամիս, բայց օրերի քանակով նրանք հավասար կլինեն՝ բոլոր ամիսները 30-ական օր: յուրաքանչյուր ամիս կբաժանվի 6 շաբաթի:

Ամբողջ տարվա ընթացքում միայն 5 տոն կլինի: Այդ օրերին Փարբիկներն ու գործարանները սլիտի կանգնեն: Այդ Լենինի հիշատակին նվիրված օրն է—22-ն հունվարի, յերկու օր աշխատանքի միջազգային տոնի օրերն են՝ 1-2 մայիսի, և յերկու օր պրոլետարական հեղափոխության օրերը: Այդ տոն օրերը չեն մտնելու հեղուրյա և վեցուրյա շաբաթների մեջ, աշխատանքային տարին բաղկացած կլինի 360 օրից:

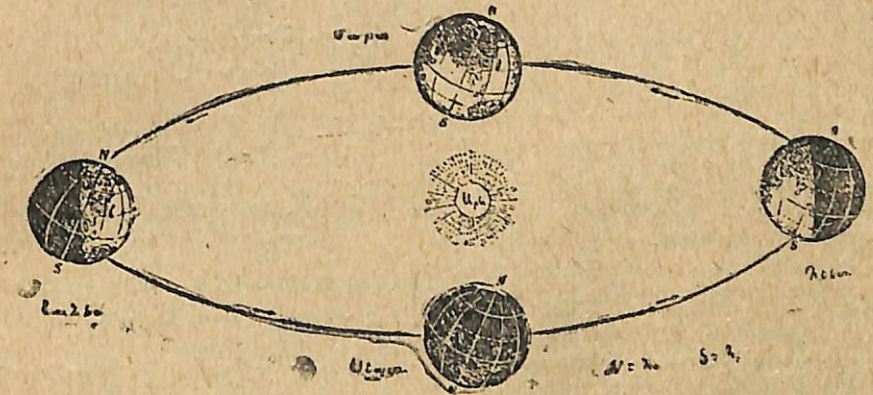
Անընդհատ աշխատանքային շաբաթը, յեթե անընդհատի անցնում են կազմակերպված նախապատրաստությունից հետո, յեթե այն չի վերածվում դիմադրելության, ավելացնում է մեր արդյունաբերության արտադրանքը, կրճատում է գործադրությունը, իջեցնում է արտադրանքի ինքնարժեքը, բարձրացնում է աշխատանքի արտադրողականությունը, բարելավում է աշխատավորների կուլտուրական-կենցաղային սպասարկումը, բարելավում է նրանց նյութական վիճակը: Բացի այդ, որացույցից վերացնելով բոլոր կիրակիները և զանազան յեկեղեցական տոներն, անընդհատ աշխատանքային շաբաթը շատ ուժեղ հարված է հասցնում կրոնական նախապաշարումներին և հին կենցաղին:

Գյուղում անընդհատ աշխատանքային շաբաթը Վոր պակաս նշանակություն ունի: Հին գյուղում տոն օրը նշանակում էր հարեցողություն, քիթ ու պոռնոկ ջարդել, զանակափոխներ և հրդեհներ: Տոների վերացումը կապազանի գյուղում նոր կենցաղի արմատացումը: Կրոնական և այլ զանազան յեկեղեցական տոների պատճառով գյուղում հաճախ ուշանում է յին ցանքերը, բերքահավաքը, Վոր շատ հաճախ պակասեցնում էր բերքը: Նոր որացույցը դրան վերջ կտա:

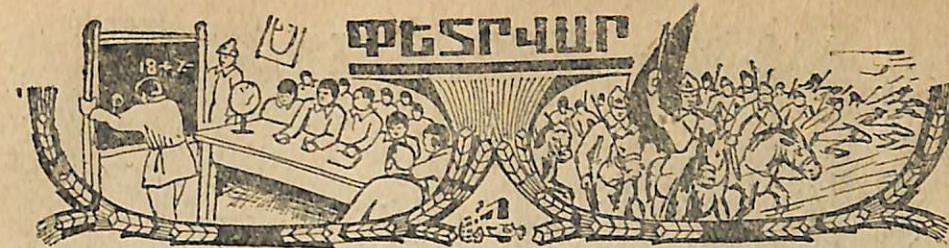
Հիմա կիրակիները և տոների պատճառով կոլխոզներում հաճախ օրերով

առանց ոգտագործելու յեն մնում գյուղատնտեսական մեքենաները, Վորոնք առանց այն էլ մեկ մոտ քիչ են: Աշխատանքի յեռուն ժամանակ այդպիսի պարապուրդները միանգամայն անթույլատրելի են: Կոլտնտեսականների անընդհատ արտադրական շաբաթի անցնելը կոլխոզներին կոզնի լիովին բեռնավորել նրանց մոտ յեղած մեքենաներն աշխատանքով, կկարճացնի ցանելու և բերքահավաքի ժամանակամիջոցը և հենց դրանով էլ կավելացնի հացահատիկի քանակը և ուրեմն նրա ապրանքայնությունը:

Գյուղին, ինչպես և քաղաքին, անհրաժեշտ է մոտանալ ժամանակի հին հաշիվն, իր կենցաղից արմատախիլ անել այն, և հին յեկեղեցական որացույցից անցնել նոր, յսորհրդային որացույցի:

Կենտրոնում նկարած է արեգակը: Դրա շուրջը շարժվում է յերկիրը: Նկարի պարզությունը համար յերկրագնդի չափերն արեգակի չափերի և դրա ու յերկրագնդի հեռավորության հետ համեմատած, շատ մեծացրած է: Յերկրի պտույտի առանցքը շարունակ միատեսակ թեքված է մնում, այդ պատճառով Հյուսիսային կիսագունդը մերթ ավելի շատ դարձված կլինի դեպի արեգակը (ինչպես նկարած է ձախ կողմում), մերթ ավելի քիչ (ինչպես նկարած է աջ կողմում):

**ՀԱՅԻՆ ՎԱՐԻ 21-ԻՆ 1924 թ. ՎՃԽՆԱՆՎԵՑ
Վ. Ի. ԼԵՆԻՆԸ**

Իր ամբողջ կյանքն ընկ. Լենինը նվիրել էր բան-
վորներին և գյուղացիներին կապիտալի ճնշումից
ազատագրելու պայքարին. հենց այդ բանի համար
նրա՞ն առ և և հալածում էր նրան կապիտալիստներն
ու կալվածատերերը: Իր կյանքի բազմաթիվ տարի-
ները նա անց է կացրել բանտերում և քաղաքների
բայց և այնպես այդ խոչընդոտները նրան չեն հաղ-
թահարում և նա անհողորդ դիմում էր առաջադրած
նպատակին՝ մարտնչել հանուն այն նպատակի, վոր-
տեղ չեն լինի այլևս ծնողներ ու ճնշվածներ, հա-
կատյա դասակարգեր, վորտեղ բոլոր ժողովուրդ-
ները կմիանան մի ընդհանուր յերբայրակա աշխա-
տանքային ընտանիքի մեջ: Այդ ճանապարհը դժ-
վար է ու յերկար, պահանջում է հսկայական աշխա-
տանք ու զոհեր: Ընկ. Լենինի անխնայական ղեկավա-
րությամբ ԽՍՀՄ բանվորները և գյուղացիներն ա-
ռաջինն են, վոր ընթացքի միջոցով հաղթանակում են
առաջին համաշխարհային պատերազմում: Սակայն
Լենինը ղեկավար էր հանդիսանում նաև ամբողջ
աշխարհի պրոլետարիատի: Նա ստեղծագործողն էր
վոր միայն մեր Հոկտեմբերյան հեղափոխության, այլ
և աշխարհային հեղափոխության, վորի հետևանքներն
այսօր տեսնում ենք ամբողջ աշխարհի պրոլետարա-
կան շարժման բարձրացող ալիքներին մեջ Լարված
ժամեր կյանքը, անդադրում գերմանիկային աշխա-
տանքը և վերջապես դավաճանական գնդակը բայ-
ցայցին մեծ ղեկավարի կազմվածքը և նա մեռավ
53 տարեկան հասակում:

ԴԱՍԱԿԱՐԳԵՐԻ ՎԵՐԱՑՈՒՄ

Դասակարգերը վերջնականորեն վոչնչացնելու հա-
մար հարկավոր է վոր միայն առաջադի շահագործող-
ներին, կապիտալիստներին ու կապիտալիստներին,
վոր միայն վերացնել նրանց սեփականատիրությունը,
այլ և վերացնել ընդհանրապես արտադրության մի-
ջոցներին ամեն տեսակ սեփականությունը, պետք է
վոչնչացնել թե տարբերությունը քաղաքի և գյուղի
միջև և թե վոչնչացնել ֆիզիկ-կան աշխատանքի ու
մտավոր աշխատանքի մարդկանց միջև տարբերու-
թյունը: Դա շատ յերկար ժամանակներ է պահանջում
և արտա-
դրական ու ժերի զարգացման մեջ հսկա քայլով
առաջ գնալ, պետք է հաղթանակել մանր արտադրու-
թյան բազմաթիվ միացությունների գերմարդությունը
(շատ անգամ պատմիկ, վոր առանձնապես համառ ու
առանձնապես զգուշ էր յենթարկվում հաղթահար-
ման), պետք է հաղթանակել այդ միացությունների հետ
կապված անշարժության ու սովորության անազին
առաջը:

Վ. ԼԵՆԻՆ

ԿԱՐԵՎՈՐ ԴԵՊՐԵՐ

- 1703 թ. Մոսկվայում լույս է ընծայվում ու-
սական առաջին թերթը:
- 1757 թ. Առաջին հայերեն որացույցի տպա-
գրությունը (Վենետիկում):
- 1905 թ. Հուլիս տետով Վ. Իլյիչ Լենինի խմբա-
գրությամբ «Вперед» թերթը:
- 1918 թ. Հունվարի 7-ին կայացավ խորհուրդ-
ների III-րդ համագումարը:
- 1919 թ. Հունվարի 6-ին Բելրինում տեղի ու-
նեցավ Սպարապկանների (գերմանական
բայրիկների) ապստամբությունը դե-
կավարությամբ Կ. Լիբկնեխտի և Ռ.
Լյուքսեմբուրգի:
- 1919 թ. Հունվարի 15-ին կոտորվեց առաջին
մահափորձը Վ. Ի. Լենինի վրա:
- 1919 թ. Հունվարին չորեքշաբթի որը գաղա-
նի մահապատժի յենթարկեցին Կ. Լիբ-
կնեխտին և Ռ. Լյուքսեմբուրգին:
- 1919 թ. Ուրբաթ որը կայացավ III-րդ Ին-
տերնացիոնալի առաջին կոնգրեսը:
- 1924 թ. Հունվարի 5-ին կայացավ Անդրկով-
կասյան խորհուրդների II-րդ համա-
գումարը:
- 1924 թ. Հունվարի 21-ին ժամը 18-ն անց
50 րոպե մեռավ Վ. Ի. Լենինը:
- 1924 թ. Հունվարի 23-ին տեղի ունեցավ Վ.
Ի. Լենինի թաղումը Մոսկվայի Կարմիր
հրապարակում (տես ձևի կողմի նկա-
ր), վորտեղ դրված է մեծ ուսուցիչ
գեղանկ, այցելում են միլիոնավոր մար-
դիկ:

**ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂԼԵՏՆԻՎԱԾՄԱՆ ՆՇԱ-
ՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Գյուղատնտեսության մասնաշաղկապ կոլեկտիվա-
ցումով հիմնովին փոխվում են մեր յերկրում ար-
տադրական հասարակական հարաբերություն-
ները: Գյուղացին այլևս չի սահմանափակվում նրա
նով, վոր քաղաքականապես ընդունում է պրոլետա-
րիատի տեսակետը և նրա ղեկավարությունը: Իր
տնտեսությունը կոլեկտիվացման յենթարկելու փա-
սով աշխատավոր գյուղացին գործնականապես ապա-
ցուցում է, վոր իր վիճակի բարելավումը վերջնա-
կանապես կապված է սոցիալիզմի հետ, վոր անվերա-
դառնալիորեն հրաժարվում է մասնավոր սեփակա-
նությունից, ամեն մի ձեռք և վոր պրոլետարական հե-
ղափոխությանը միացել է վոր թե ժամանակավորա-
պես՝ նրա միջոցով կալվածատիրական հողերին տի-
րաւալու նպատակով, այլ միացել է ընդմիշտ, պրո-
լետարիատի հետ միասին այդ հեղափոխության ամ-
բողջ ծրագրին իրականացնելու, այն է սոցիալիստա-
կան և ապա կոմունիստական կարգեր հաստատելու
նպատակով:

Գյուղատնտեսության համատարած կոլեկտիվա-
ցումով վերացնում ենք կոլալկոլությունը վորպես դա-
ռակարգ:

**ԴԱՍԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԲԱՆԱԿԸ ԱՄԲՈՂՋ ՁԻՆ-
ՎԱԾ ԺՈՂՈՎՈՒՐՆԵՆ**

Մենք պետք է պատերազմի մասին ճիշտ գաղափար
ներշնչենք մեր բնակչության, մեր քաղաքացիական
ապարատի աշխատակիցներին գիտակցությունը: Մենք
զենք և համոզենք, վոր խորապես սխալվում են
նրանք, վորոնք կարծում են թե յերկրի պաշտպա-
նությունը հոգս է այդ պաշտպանության պատրաս-
տությունները պետք է ծանրանան սոսկ զինվորա-
կան գերատեսչության վրա, իսկ մյուս գերատեսչու-
թյուններն անմասն են մնալու նրանից: Մենք
պետք է ապացուցենք, վոր մեր Գարմիր բանակի
խաղաղ ժամանակ միայն մի կադր է, մի թույլ
կմախք է այն ապագա բանակը, վոր մենք ապա-
րեց կհանենք պատերազմի պահունակ վորը կբողկա-
մարդը մեր Միություն աշխատավոր ժողովրդից:
Ռազմական ժամանակի բանակը, վոր խկապես կլի
նր կարմիր բանակ, կկազմի խորհրդային բովանդա-
ժողովուրդը: Նրկնո մեծ, այդ տեսակ գաղափար
տակավին շատերը չաւենն մեր նպատակն է լինել
այդ գաղափարը խորացնել բոլոր աշխատավորներ
քաղաքացիական ապարատի աշխատակիցներին գի-
տակցության ու մտածողության մեջ:

Ֆրունզե

ԿԱՐԵՎՈՐ ԴԵՊՐԵՐ

- 1863 թ. Փետրվարի 16-ին հանդես է յեկել
առաջին հեղափոխական պր-կրամցիան
«Զեմլյա ի վոյա» (հող և ապաստանություն),
գյուղացի թյան աղաքագրման համար:
- 1880 թ. Փետրվարի 17-ին հյուան-նարդինի
Ս Պալատինը պայթեցրեց ցարի պա-
լատի մի մասը, նպատակ ունենալով
սպանել Ալեքսանդր I-ին:
- 1897 թ. Ցարի հրամանով Վ. Ի. Լենինն առ-
տրվում է Սիբիր:
- 1918 թ. Փետրվարի 5-ին հրատարակվեց ղեկ-
րեա՝ յեկե եցին պետությունից բաժա-
նելու մասին:
- 1918 թ. Փետրվարի 19-ին հրատարակվեց հո-
ղի համաշխարհային գեղեցիկը Ս. Ռուսաս-
տանում:
- 1918 թ. Փետրվարի 23-ին Պարհոյային Ռու-
սաստանը ընդունում է Ռեւսի հաղ-
տության պայմանները:
- 1919 թ. Փետրվարի 20-ին Ֆրանսիական ղեկ-
վարները և նավաստիները ապստամբե-
լով հրաժարեցին կովկէ խորհուրդների
դեմ:
- 1921 թ. Փետրվարի 18-ին դաշնակցականները
աւանտյուրան Հայաստանում խորհուրդ-
ների կառավարությունը դեմ:
- 924 թ. Փետրվարի 1-ին Անդրկասն ճանաչեց
ԽՍՀՄ-ը:
- 930 թ. Փետրվարի 10-ին կայացավ Յերևա-
նի գաւառի կոլտոգնիկներն տնտրանիկ
համագումարը:

1861—1931

Մարտի 3-ին լրանում է ճորտային իրավունքի «վերացման» 60-րդ տարեդարձը: Յւր Ալեքսանդր II կազմածատիրական պետութիւնը կանգնած լինելով մի կողմից՝ նոր զարգացող բուրժուական-կապիտալիստ և ն գործողներին առաջ, իսկ մյուս կողմից՝ գյուղացիական զանգվածներին մեջ հարասա անող գոգոնութիւններին և հազմունքներին հանդեպ, ստիպւած յեղով փոխելու աշխատավոր մասսաներին շահագործման ճորտական ձևը: Շահագործումը չվերջացավ, այլ միայն կերպարանափոխվեց: Բռնի մտորականարող կալվածատիրոջը փոխարինեց կալվածատեր կապիտալիստը, վորից աշխատավոր գյուղացուն ազնւի շատ նեղութիւններ հասան: Կալվածատիրական շահագործմանն աշխատակցային կապիտալիստական շահագործումն հանձնեց գործարանատեքերին, բանկերներին դատակարգին:

ՄԱՅՐՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՄԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԼԱՅՈՍՏԱՆՈՒՄ

Մայրութեան և մանկութեան պաշտպանութեան գործը Հայաստանում ազնւի արագ թափով սկսել և զարգանալ վերջին տարիներին: Այժմ Հայաստանի տարբեր վայրերում է կան 12 կոնսուլտացիա, 10 կաթի խոհանոց: Մշտական մասերներ կան Լենտեքստիլին կից (60 մանկալ), Հայքամբակկոմի գործարանին կից (20 մանկալ), Ն. Բայազետում և այլն: Վերջերս, Յերեւանի թրք. հիւնէրի ակումբին կից ևս բացվել է մսուր, ուր աշխատում է հատուկ մանկաբարձուհի՝ թրքուհիներին մեջ մայրութեան և մանկութեան պաշտպանութեան աշխատանքներն ազնւի ուժեղացնելու նպատակով:

1931 թվի ամսագրում տարբեր շրջաններին կոլտոգներին կից բացվել են սեզոնային մսուրներ:

Բոլոր վայրերին կոնսուլտացիաները սխտեմատիկաբար ոգնում և ոժանդակում են բոլոր աշխատավորներին, կարիքավոր կանանց և մինչև 2 տարեկան յերեխաներին: Գլխավոր ուշադրութիւն են դարձնում յերեխաներին ֆիզիկական զարգացման խնդրին դրա և մայրերին համար համախափ կազմակերպում են դրույցներ ու դաստիարակութիւններ (պատժողութիւնում և գործարաններում): Հատուկ ջուլներ են բժշկիկներին միջոցով տնտեսում կատարվում է անցելութիւն և օգնութիւն և ցույց տրվում յերեխաներին ու մայրերին:

ԿԱՐԵՎՈՐ ԴԵՊՔԵՐ

1871 թ. Մարտի 18-ին, Փարիզում իշխանութիւնն անցավ կոմունային (բողոքային ինքնավարութեան), վոր առաջին բանվորական իշխանութեանն երաշխարհում: Մարտի 18-ը Մարքսի օրն է:

1883 թ. Կարլ Մարքսի մահը Լոնդոնում:

1898 թ. Մարտի 13-ին Մոսկվայում կայացավ Ռ. Ս. Դ. Բ. Կ. 1-ին համագումարը:

1901 թ. Լենինգրադում «Վերբոյան» մեծ ցույցը Գազանսկի հրապարակի վրա:

1917 թ. Մարտի 12-ին փետրվարյան հեղափոխութեան ժամանակ ըմբոստացած բանվորները և զինվորները տապալեցին ցարական կառավարութիւնը: Լենինգրադում կազմակերպվեց «բանվորների և զինվորների պատգամավորների խորհուրդ»: Ստեղծվեց ժամանակավոր կառավարութիւնը:

1918 թ. Փետրվարի 24-ի Բաշկիր-Թաթարական խորհրդային հանրապետութեան հիմնումը:

1921 թ. Մարտի 2-ին Եկովեց եւերական սպիտակ-գվարդիականների ապստամբութիւնը Կրոնշտատում:

1923 թ. Փետրվարի 19-ին Թիֆլիսում կայացավ Անդրկովկասի Կոմկուսի 2-րդ համագումարը:

1925 թ. Փետրվարի 22-ին, Երևանում Ա. Մյասնիկյանի, Գ. Աթաբեկյանի և Մազիկեանի վողբերական մահը:

Մարտի 8-ը կանանց միջազգային օրն է:

ԼԵՆԱՅԻ ԳՆԴԱՀԱՆՈՒՄԸ

Հեռավոր Սիբիրի Լենայի վոսիւ հանքերում բանվորները 13 կետերից բողոքացած պահանջներն հաշտեցրել հանքերի վարչութեանը: Այդ առթիւ ձերբակալվում են բանվորների ղեկավարները: Ապրիլի 17-ին, յերբ անդեն բանվորները հոծ մասսայով դնում են իրենց դատախազի մոտ բանակցութեան՝ իրենց ձերբակալված բնկերներին ազատելու նպատակով, զորքերը կրակ են բաց անում: Հանկարծակի յեկած բանվորների շարքից սպտնվում են 270 հոգի և վիրավորվում 250 մարդ, վորոնցից շատերն առանց բժշկական ոգնութեան մեռնում են: Այս արյունալի դեպքն անադին հուզում առաջ բերեց համայն Ռուսաստանում: Մայր առան հասարակական բողոքների ժողովներ ու բանվորական գործադուլներ: Լենայի այս դեպքից հետո Ռուսաստանի հեղափոխական շարժումն սկսում է մեծ թափով զարգանալ: հասնելով իր գագաթնակետին 1914 թ., յերբ բռնկում է համաշխարհային պատերազմը և ժամանակավորապես կանցնում է այդ շարժումը:

Ռ. Ս. Բ. (Բ) ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐՐՈՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ընդհանուր գործադուլի դադարից հետո ծայր են տանում ջարդեր ու պողոտայի, վոր կազմակերպում են սեհարյուրակային կազմակերպութիւնները ցարական կառավարութեան գործակալների ժանդարմութեամբ: Ի պատասխան սրան սկսվում են զինյալ ապստամբութիւններ Մոսկվայում, Ռուստովում, Սիբիրում և այլ քաղաքներում: Մակայն ապստամբութիւններն ամենուրեք ճնշվեցին: 1905 թ. հեղափոխութեան անգին նշանակութիւն ունեցավ Նապոլեոնից լենինյան դժի ճշտութիւնը, վոր առանց զուգացիական ոգնութեան բանվոր դատակարգը չի կարող հաղթել, վոր հաղթանակի ճանապարհը զինյալ ապստամբութիւնն է, և վոր նոր պետական իշխանութեան վողնաշարը լինելու յեն բանվորական պատգամավորների խորհուրդները: 1905 թ. հեղափոխութեանն ստեղծեց միացման պայմաններ, վոր սկսեցին առաջադրել կուսակցական մասսաները: «НОВАЯ ЖИЗНЬ» բալլետիկայն լրագիրը բաց թողեց լուրջագ՝ «Խացումն տեղերում րերերից»: Յիվ այդ միացումն սկսվեց տեղերում 1906 թ. սկզբներում: Այդ խացումը կատարվեց ամեն տեղ, նաև Կենտրոնում:

ԿԱՐԵՎՈՐ ԴԵՊՔԵՐ

1870 թ. Ապրիլի 22-ին Վ. Ի. Լենինի ծնունդը Սիմբիրսկ քաղաքում:

1876 թ. Ապրիլի 10-ին Լենինգրադում ուսումնող Ջերնիշևի թաղական ժամանակ տեղի յն ունե հում առաջին քաղաքական ցույցը:

1881 թ. Ապրիլի 15-ին Ալեքսանդր II-ի սպտանութեան գործը ըննութեամբ մահման դատապարտվեցին Ժելյարով, Պարովսկայան, Կիբալչիչը, Միխայլովը և Ռիսակովը:

1894 թ. Ապրիլի 8-ին Ռուստով-Դոնի յերկաթուղային արհեստանոցների գործադուլը:

1912 թ. Ապրիլի 17-ին, Լենայի հանքերում աշխատող գործադուլից բանվորների զնդականումը:

1917 թ. Ապրիլի 7-ին, Վ. Ի. Լենինը վերադարձա արտասահմանից Պետրոգրադ: Նրան դիմավորեցին հազարավոր բանվորներ և զինվորներ: Ընկ. Լենինը բրանեկի վրայից արտասանեց մեծ առ, անհրաժեշտ համարելով նախապատրաստվել, բորժուական պետութիւնը տապալելու և Բանվոր-Գյուղացիական իշխանութիւն հաստատելու համար:

ՄԱՅԻՍԻ 1-Ը—ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՆ

Մայիսի 1-ի տոնակատարումն սահմանվել է 1889 թ. Փարիզում տեղի ունեցած միջ-գլխային սոցիալական համաժողովում: Առաջին անգամ նա տոնվեց 1890 թ. քրեթե բոլոր յեվոպայան յերկրներում Կապիտալիստները միշտ ել դեմ են յիզել և ակտիվ կոմիտե են ալդ տոնի դեմ, ցրելով և պատ-ժի յենթաբնի վ տոնակատար ցուցարարներին: Մա-կայն բոլոր յերկրներ ըստ միջոցներն անա մատ 40 տարի յե, ինչ շարունակ մ են ամեն տարի տոնել այդ որո: Մայիսի 1-ի տոնը մանավանդ ևն զմայ-ըս թյուններն ու հա աշանդներն յեր յենթարմում ցարական Ռուսաստանում, միջոցով շատ անգամ ցու-ցարար տոնակատարները գնդակահարություն դ հ են յին դառնու: Համ-շին րային ի պերիպիտական պատերազմի ընթացքում, 1915 թ. Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Անգլիայի զորքերիստ. կուսակցու-թյունները կ-չ արին ըստմոտերին շտոնել մայիսի 1-ը և նպատակ պատերազմին: Միմիայն Կոմունիս-տական Ինտերնացիոնալը կազմակերպմամբ մայիսի մեկյան տոնը դարձավ ալից բոլոր աշխատավորնե-րի տոնը, վորոնք այդ որը հանդիսարեում են ի-րենց ունեն ու կորովը Կապիտալիստական յերկրնե-րում այդ տոնը շարունակում և կրել իր նախկին մարտական բնույթը, բա-վորական պայքարի նյա-նաբանը, վոր շատ անգամ վերջանում է փոքրցային ցույցերի գնդակահարումով և արյունահեղությամբ:

ՄԱՅԻՍՅԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մայիսի 10-ն այն պատմական օրն է, յերբ Լենինականում ուղարկ-հեղա իրական կոմիտեն վերջ-նելով իշխանությունն իր ձեռքը, հայտարարեց Հայաստանը խորհրդային: Այդ որերին ապստամբին նաև Զարսը, Սյրիլամիշը, Նոր-Բայազետն ու Զա-գախը: 1921 թվի մայիսյան ցույցերն ամբողջ Հա-յաստանում և ապա սրանց հաջորդ վերոհիշյալ ապստամբությանները պրոլետարական մասսաների հեղափոխական ընդգրման ցույսուն արտահայ-տումներն էին: Դստակ խմբապետներն հաջողվեց ողջվել իրենց ստորտեղիական առավելությունն ընդ և առանձին առանձին խողովել արյան հեղեղների մեջ բայրեկկյան ապստամբութեանն: Մակայն դաշնակներին հաղթանակը ժամանակավոր եր: Հեղա-փոխական զանգվածներն ու նրանց զեկավար կո-մունիստական կուսակցությունն իրենց այդ առաջին քաղաքական կովից արին անհրաժեշտ յեզրակա-ցումներ և կազմակերպին իրենց մեծական հար-վածը, յերբ Նո, հմբքան հեղափոխությունը տապա-ղեցին դաշնակ-մուղերիստական ախպարությունը և ազատեցին Հայաստանի աշխատավորները դա-սակալագային թշնամու լծից:

ԿԱՐԵՎՈՐ ԴԵՊՔԵՐ

- 1849 թ. Մայիսի 2-ին Գերգրենի (Գերմա-նիա) ապստամբությունը Բակունինի մասնակցությամբ:
1912 թ. Մայիսի 5-ին լույս է տեսնում «Պրավդա»-ի № 1-ը: Մայիսի 5-ը մա-մուլի օրն է:
1916 թ. Մայիսի 1-ին Բեռլինում տեղի ու-նեցավ ցույց ընդդեմ պատերազմի և Լեքսնտեղի ղեկավարությամբ:
1918 թ. Մայիսի 28 ին, դաշնակները իմպե-րալիստներին թելադրանքով Հայաստանը հայտարարում են «անկախ հանրապե-տություն»:
1920 թ. Մայիսի 1-ին կայացան ցույցեր դաշ-նակցական կառավարության դեմ Հա-յաստանի մի շարք վայրերում:
1920 թ. Մայիսի 10-ի Լ նինականի ապստամ-բությունը, վորի ղեկավարներն էին Լևոն Թումանյանը, Յեգոր Սեյդանյանը և Պրեբիլսկին գնդակահարվեցին:
1917 թ. Ժամանակավոր կառավարության ներկայացրած մայիս-մեկյան հայտա-գրի արթիվ Լենինգրադում տեղի ունե-ցան խռուր ցույցեր:
1923 թ. Մայիսի 10-ին Շվեդիայում տեղի ու-նեցավ գլխավորականը ողանցին ԽՍՀՄ ներկայացուցիչ ընկ. Վալդեմար:

ԿՈՄԿՈՒՍԸ ՅԵՎ ԻՄՊԵՐԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Բանվոր դասակարգը, վոր 9 5-6 թ. հեղա-փոխական շարժան մեջ պարտու թյուն էր կրել, սկսեց նորից կուտակել իր ուժերը և հետզհետե զորեղանալ: Ընկ. Լենինը կանխատեսելով հեղափոխական տրամա-դրություններ թափը, անհրաժեշտ եր համարում հրա-տարակել բայրեկկյան լեզու թերթի, վոր պեսզի կարելի լինի ղեկավարել խռուրդ-հեղափոխական շարժու-մը: 1910 թ. Պետերբուրգում (Լենինգրադում) սկսեց լույս տեսնել այդպիսի մի արաթերթ «Զվեզդա» («Աստղ») անունով. 1912 թ. այդ փակված լուսարի փոխարեն սկսեց հրատարակվել «Պրավդա» թերթը, վորի շուրջը նրա 2 տարվա հրատարակման ժամանա-կաշրջանում կազմակերպվեցին հարյուրավոր առա-ջամարտիկ, գիտակից բանվորներ: Ամբողջ Ռուսաս-տանի բանվորները ոժանդակում էին «Պրավդային» թե նյութապես և թե տարածելով կառավարություն-ը դաժան հալածանք սկսեց այդ թերթի դեմ և քա-նիցս անգամ փակեց 1914 թ. իմպ. պատերազմի սկզբում կառավարությունն իսպառ աղբից նրա հրատարակությունը և ձեռնակալեց բազմաթիվ ալ-տիվ բայրեկկյաներ:

Նախադատարարման ասրին, 1914 թ. առա-ջին կիսամյակում, Ռուսաստանում տեղի էին ունե-նում մի շարք զործադուներ, վորոնց մասնակցել էին մոտ 1 և կես միլիոն բանվորներ: Պատերազմի հայտարարման առաջին օրերին Պետերբուրգում, Մոսկվայում և այլ խռուր արդյունաբերական քա-ղաքներում տեղի ունեցան բանվորական ցույցեր ընդդեմ պատերազմի, նույնիսկ րնդարումներ ցա-րապ. վոստիկանութե. և զորքերի հետ: Բայրեկկյանն ու մենշևիկները միանգամայն տարբեր դիրք բռնե-ցին դեպի համաշխ օրհ. այդ պատերազմը: Մենշևիկ-ները պաշտպանում էին գաղական կառավարությանը աբա մղած պատերազմում բնողրեմ Գերմանիայի և կոչ էին անում բանվորներին ու ժողացներ յերկրի ու գմ. պաշտպանության աշխատանքները: Բայրեկկի-ան, ընդհակառակը, դեմ դուրս յեկան պատե աղ-մին և կառավար ւթյունը պաշտպանելու: Պատերազմը ձեռնարկել էին կապիտալիստա. պետ թյուն երի կառավարությունները հողեր պովթելու, գողութիւնը գրավելու: և այլ նման թալաններն ապստակով Կոմ-կուսը ընկ. Լ. ինի ղեկավարությամբ, կոչ եր անում բոլոր յերկրներ յաշխատավորներն ապստամբել իրենց կառավարությունների դեմ և իմ. պատե-րազմը վերածել քաղաքացիականի:

ԿԱՐԵՎՈՐ ԴԵՊՔԵՐ

- 1905 թ. Հունիսի 27-ին սկսվեց ապստամբու-թյունը Կենյադ Պատյոմկինը գրանանա-վի վրա:
1914 թ. վ. Իլյիչի բանտարկումը Նոր-Տաու-րում (Ավստրիա):
1914 թ. Բայրեկկյան Ֆրեզիդայի ձերբակա-լումը Վ-բդ պետական դամայում, Պե-տերբուրգում:
1917 թ. Հունիսի 13-ին Կն (բ) Կն վորոշեց անհրաժեշտ համարել իշխանության գրավումը խորհուրդներին կողմից:
1917 թ. Հունիսի 19-ին Սեաստպոլում բան-վորներն և ղեկավարների պատգամավոր-ներին խորհուրդը իր ձեռքն և վերցնում իշխանությունը:
1917 թ. Հունիսի 7-ին սպիտակ գվարդիա-կանները Լենաստանում սպանեցին ԽՍՀՄ ներկայացուցիչ Վոյկովին:
1917 թ. Հունիսի 29-ին Պետերբուրգում բաց-վեց բայրեկկյան գինվորական կազմա-կերպարությունների խորհրդակցությունը: Ամսուր 1917 թ. սալդաթներն սկսեցին մասսայականորեն թողնել Ֆրոնտը:
1918 թ. Սպիտակ գվարդիականներին ապստամ-բությունը Յարալավում:

ՓԱՌՔ ԱՆՄԱՆՆԵՐԻՆ

14 տարի առաջ Բազմի հովող պրոպագանդայի շրջապատում եր դասակարգային թշնամիների վեր- մակներով, վերոնց, ձեռքումս եյին բոլոր ճանա- պարհները: Բազմի մարտնչող բանվորները կտրված եր ամբողջ աշխարհից և ստիպված էլ միայն իր սեփական ուժերով կռվելու ոգակող թըշ- նամու դեմ: Զենքը ձեռքին, իր անվերջ ու ինքնա- մուռաց դեկավարների առաջնորդությամբ, հեղափոխ- բանվորությունը կռվում եր միջև վերջին հնարա- վորություններ, հաջողով ոգնությունն ստանալու Թուրքիայի պրոպագանդայի Անհամասար կռվում Բազմի կոմունան ընկավ, բայց չպարտվեց: Նրա դե- կավարները Սա. Շահումյան, Զափարճե, Աղդ- բեկով և այլք, ընդամենը 26 ընկերներ, գնդակա- հարվեցին նույնիսկ էրպով, հակահեղափոխականնե- րի, անգլիական իմպերիալիզմի ագենտների ձեռքով, Աղդկասպյան ամառի անապատում: Սակայն հակահեղափոխության հաղթանակը չերար չտես: 1920 թ. ապրիլին Բազմի վրա վերստին ծածանեց կարմիր դրոշակը: Կատարվեցին սպանված 26 կո- մունարների պատգամները: Բազուն ազատվեց իմ պերիպիլի ճիւղաներից և այժմ նա ծաղկում ե իր սոցիալիստական ջրնարարությունը:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՅՈՒՆԱԼԻ ԲՆԴԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ՑԱՐԱՆԱՆ ԶՈՐՔՆԵՐԻ ՈՒ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ

Հայաստանի Ռուսաստանում ամբողջ 1905 թիվը հզի յեր հեղափոխական խորումներով, վերո քնա- խաղապատում եյին գալիք ընդհանուր քաղաքա- կան գործադուր և հուժեղ հեղափոխական փոթորի: Հեղափոխական այդ արամադրությունն սկսեց մեծ շափով իր մասին զգալ տալ Թիֆլիսում: Բանվորա- կան շարքերի մեջ մանավանդ ոգոստա ամսից սըկե- ած տեղի եյին ունենում հասարակական ժողովներ, միտինգներ, գաղափար յեղություններ և ցույցեր: Այդ պիսի ցուցարար նշանակություն եր ստացել նաև Թիֆլիզի Բաղաջային Դումայի նիստը 1905 թվի սեպտեմբերի 11-ին, յերը գահինը գրավեցին հեղա- փոխական բանվորներն ու իր տեղիցեցիան, Սաե- փան Շահումյանի գլխավորությամբ: Նահանգապետն ա Վոստրիկանայան այդ հավաքությունը ցրեու հա- մար զորքեր կանչեցին, վերոք հրապարակին կրակ տեղացին և արերով հարձակվեցին անգին ժողովրդի վրա: Տեղի ունեցավ բարբարոսական մի ջարդ, վոր- տեղ 100-ից ավելի բանվորներ ու ինտելիգենտներ սպանվեցին և ծանր վիրավորվեցին: Մյուս ուրը քաղաքում տեղի ունեցավ ժողովրդական բազմա- ջգհանուր գործադուր:

ԿԱՐԵՎՈՐ ԴԵՊՔԵՐ

866 թ. Սեպտեմբերի 3-ին բացվեց միջադ գային համագումարը Առաջին Ինտեր- նացիոնալի ժնեգում:

905 թ. Սեպտեմբերի 11-ին բանվորների և կազակների արյունալի ընդհարումը Թիֆլիսում:

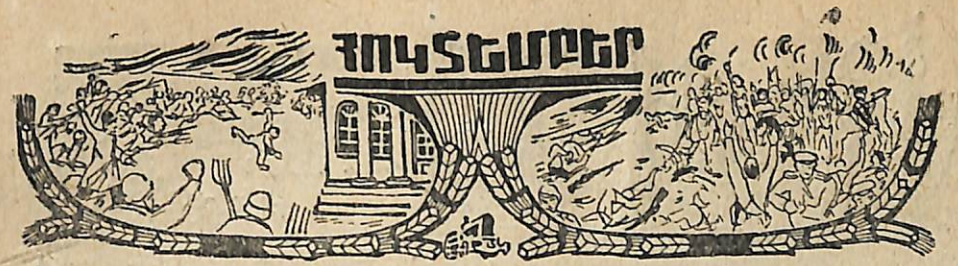
1915 թ. Սեպտեմբերի 5-ին Շվեյցարիա-Յի- մերվ լդի կոնֆերանսի հավաքվեցին այն սոցիալ դեմոկրատական կուսակցու- թյունների պատգամավորները, վորոնք դեմ եյին իմպերիալիստական պատե- բազմին:

1915 թ. Սեպտեմբերի 1-ից սկսած, սեպտեմ- բերի առաջին կիրակին տոնվում ե- վորպես միջադգային յերիտասարդական ուր (Մյուլդ):

1916 թ. Սեպտեմբերի 26-ին Ս. Սպանդար- յանի մահը աքսորում (Սիբիրում):

1918 թ. Սեպտեմբերի 20-ին անգրկասպյան եսեր-կան կառավարության կողմից անգլիական ոֆիցերներին թելադրան- ըով գնդակահարվեցին Բազմի 26 կոմի- սարները: Ս. Շահումյանը, Ա. Զաքա- բլձե, Վ. Ֆիալետովը և ուրիշները:

1918 թ. Սեպտեմբերի 18-ին Բազուն գրավե- ցին Թուրք զորքերը և Մուսավաթի բանդաները, վորոնք 3 ուր կոտորածի ու թալանի յերթարկեցին իտաղադ տղա- ընակչությունը:

ՀԵՆՆԻ ԳԵՐՆ ՈՒ ՆՇԱՆԱԿՈՒՅՈՒՆԸ ՀՈԿՏԵՍ ԲԵՐ- ՑԱՆ ՀԵՂԱՇՐՋՄԱՆ ՄԵՋ

Հենինը թեև հոկտեմբերից առաջ ստիպված եր Թագնվել և տեղի ունեցող դեպքերից հեռու ապրել, բայց նա աշխուրջ հետևում եր այն ամենին, ինչ կատարվում եր յերկրում, ճիշտ և պարզ գնահա- տական եր տալիս ստեղծված դրուժյան, վորոշակի ցուցմունքներ եր տալիս, թե կուսակցությունն ինչ- պիս պիտի գործի: Նա չեւ դադարում մերժ բայլըն- վիկյան թերթերում՝ դեկավարող հողվածները դըն- լուց: Իսկ Կ. Կ. և կուսակցության մյուս կազմակեր- պություններին գրված նրա նամակները վորոշում եյին կուսակցության ամբողջ դիմը, այնպիսի հող- վածներն ու նամակները, ինչպես «Кризис назрел» նշանավոր բրոյւլըը «Удержат ли большевики государственную власть» և այլն: «Кризис назрел» հողվածում Հենինը մատնանում ե գյուղացիական ապստամբությունների աճումը, վորպես դեպքերի հանկարծակի փոփոխության ամենակարեւոր նշանե- րից մեկը: Յերկրորդ կարեւորագույն հանգամանե- րից մեկը՝ դա գանազան ազգայնական շրջանների (Ուկրաինա, Ֆինլանդիա) և ժամանակավոր կառու- վարություն մեջ սկսված ընդհարումն ե Յերկրորդ զորքն ե, վորը բայլընկերներ կողմն ե, չորրորդը այն, վոր մանր բուրժուազիան յերես և դարձրել կրալիցայից, «ձախ եսերների հետ մենք այժմ մեծա- մասնությու ենք կազմում խորհուրդներում, բանա- կում և յերկրում: Սըանում վոչ մի կասկած լինել չեւ կարող»:

Յերկաթուղայիններն ու փոստի ծառայողները աուր կոնֆլիկտի (ընդհարման) մեջ են կառավա- րության հետ: «Մենք ինտերնացիոնալիզմի, պրոլե- տարական դործի, գյուղացիության, դեմոկրատայի ազատության ամենավորումների դավաճանները կլի- նեյինք, յիթե այս պայմաններում մ յենթարկվեյինք ռահմանադրական ցնդեցների և հրաժարվեյինք ապս- տամբությունից»:

Այո բոլոր փոստաթղթերը բայլընկյան այն գծի աբստաշյատություններն եյին, վորի կիրառման ջնոր- հիվ 1917 թ. հոկտեմբերին հաղթող հանդիսացավ պրոլետարական հեղափոխությունը:

ԿԱՐԵՎՈՐ ԴԵՊՔԵՐ

1905 թ. Հոկա. 10-ին Մոսկվայում հոկտեմ- բերյան ընդհանուր գործադուրը:

1917 թ. Հոկտեմբերյան որերին ավելի ուժեղա- ցան գյուղացիական շարժումները ընդ- դեմ կալվածատիրության գյուղացիներն այրում եյին կալվածատերերի ունեց- վածքը, դուրս եյին անում գյուղերից և հողերը մշակում եյին իրենք:

1918 թ. Հոկտեմբ. 28-ին կայացավ Համառու- սական յերիտասարդական միություն 1-ին համագումարը, վորտեղ հաստատ- վեց կոմյունիստ կոչումը:

1920 թ. Հոկտ. 30-ին Կարմիր բանակը դուրս քշեց վրանդեյին իր վերջին խրամա- ներից:

ԳՐՈՒՆՏԱՐԱԿԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՈՐԸ

1

Փետրվարյան հեղափոխությունից հետո ցարիզմի տապալումից Ռուսաստանում փաստորեն գործում էին յերկու իշխանություններ՝ բուրժուական ժամանակավոր կառավարությունը և Բ. Զ. և Գ. Պատգամալուսների խորհուրդը։ Ռեալ փաստային ուժը հենց սկզբից խորհուրդների ձեռքին էր, վարդիան բանվորներն ու զորքը, վարդի խկապես սահղծել էին այդ խորհուրդը, յենթարկվում էին նրան և խիստ կտակածով էին վարքերվում դեպի ժամանակավոր կառավարությունը։

11

Այդ պայմաններում բայրիկիյան ազդեցությունն սկսեց անել, 1917 թ. մարտ ու ապրիլ ամիսներին բայրիկիյանը խորհուրդներում փոքրամասնություն էին կազմում, իսկ հուլիսից սկսած ուժերի փոխան բարեփոխությունը սկսեց փխպել և սեպտեմբերին բայրիկիյանը խորհուրդներում արդեն մեծամասնություն էին կազմում։

ԿԱՐԵՎՈՐ ԴԵՊՐԵՐ

1917 թ. նոյեմբերի 7-ին Հոկտեմբերյան շեղափոխությունը։ Պետրոգրադի Սմոլնի ինտերտոտում անդամակցեց ազամահափոխական կոմիտեն։

1917 թ. նոյեմբերի 11-ին կազմվեց առաջին ժողովրդավար ընկ. Լենինի նախագահությամբ։

1917 թ. Մոսկվայում Բանդ. և Զինվորների պատգամալուսների խորհուրդը պրոֆմիտեթյունների կենտրոնական բյուրոյի համաձայնությամբ տնորինում և բանվորներին բավարարելու գործը, ձեռքակալում և արտադրության խանգարող կապիտալիստներին և հալաբում և մասսաներին՝ իշխանությունը խորհուրդներին հանձնելու համար։

1917 թ. նոյեմբերին հեղափոխական բանակը ծարսկոյե Սիլայի մոտ ջարդեց կերենուկու հալ-հեղափոխական զորքը և զբաղեց զինվորական շտաբը կերենուկու փախուստը։

1917 թ. նոյեմբերին Ռուսաստանում բուրժուական տնտեսում ազմական գործողությունները զադարեցման համաձայնության ստորագրումը։

1917 թ. նոյեմբերի 17-ին համառուսական ժողովախորհի կեկրեումը՝ բանվորական 8-ժամյա ախատանքի ողվա մասին։

1920 թ. նոյեմբերի 29-ին Հայաստանի խորհրդայնացումը։

Բանվորա - գյուղացիական մասունքը Հայաստանի կոմկուսի ղեկավարությամբ և պրոլետարական կարմիր բանակի աժանդակությամբ տապալում են յսպերիալիզմի լակիյների հայկական բուրժուազիայի ֆալիստական Դաշնակցության լուծի։

ԿՈՄԿՈՒՍԸ ՅԵՎ 1905 թ. ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ

1

Ռուս-յապոնական անհաջող պատերազմի հետևանքով Ռուսաստանում սկսեց արագ անել հեղափոխական շարժումը։ 1905 թ. կուսակցություն կենտրոնական կոմիտեն հրավիրեց 3-րդ համագումար, վորպեսզի նախապատրաստվի հասունացող հեղափոխական ղեկավարին մասնակցելուն։ Սակայն մենչևիկսկորը, վորինք այդ համագումարում դարձյալ փոքրամասնություն էին կազմում, հրաժարվեցին մասնակցելու համագումարին, հնազանդ աշխուկից և զուժերեցին առանձին իրենց կոնֆերենցիան։

ԿԱՐԵՎՈՐ ԴԵՊՐԵՐ

1904 թ. դեկտ. 27-ին Բուգդի նավթանքերի բանվորների հսկայական գործադուլը, վորը անեց մինչև 3-ր հունվարի։

1905 թ. Ռուսափ. Դոնում ղեկավարեցյան ընդհանուր գործադուլ։

1905 թ. դեկ. 20-ին Մոսկվայում սկսվեցին բաղաբական գործադուլներ, վորը վերածվեց զինված ապստամբության։

1905 թ. Պետերբուրգի անդանիկ բանվորական խորհրդի ձեռքակալումը։

1905 թ. Դեկտ. 29-ին գնդապետ Ռիմանի հրամանատարությամբ Պետերբուրգից Մոսկվա ուղարկվեց Սիմյոնովսկի գնդի պատվիչ արշավախումբը հեղափոխության դեմ։

II

Սակայն 1905 թ. ցարիզմը տաղալել չհաջողվեց և հեղափոխությունը ձախողեց։ Դյուղացիությունը ջատ ուղ շարժվեց, նա մտավ հեղափոխական կոմիտեների մեջ այն ժամանակ, յերբ Պետերբուրգի (այժմ Լենինգրադ) ու Մոսկվայի և ապա ուրիշ քաղաքների առաջավոր, հեղափոխակ. բանվորներն արդեն պարտվել էին, հաղարավոր լավագույն հեղափոխականներ մասամբ գնդակահա վել էին, ձերբակալվել ու ցարական բանակի զոհ էին դարձել։ Միաժամանակ ցարական զորքերն ու ժանդարմական պատժիչ դորժմասներն ախանա կոտորում էին գյուղացիներին, վորոք բռնություններ էին կալվածատերերի դեմ։

1919 թ. դեկտեմբեր 27-ին Դուլսիկի բանապուլումը բռնաապցած զինվորության կողմից Ներքին-Ուղերնսկում։

1925 թ. դեկտ. 27-ին Դեկաբրիստները Պետերբուրգում միջոցներ էին փնտաում զինվորներին բռնաապցելու միապետություն դեմ։ Նիկոլայ 1-ը հրամանեց կրակել բռնաապցիների վրա։

ՀԱՄԿ (Բ) Կ ԿԵՆՏԿՈՄԻ 1931 թ. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 31-Ի
ՎՈՐՈՇՈՒՄԻՑ

ՀԱՄԿ(Բ)Կ ԱՆԴՐՅԵՐԿՈՄԻ, ՎՐԱՍՏԱՆԻ, ԱՐԲԵՋԱՆԻ ՅԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԿԵՆՏԿՈՄԻՆԵՐԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆԵՐԻ ԱՌԹԻՎ

Ըսելով ՀամԿ(Բ)Կ Անդրյերկոմի, Արբեճյանի Կոմկոմի Կենտկոմի, Վրաստանի Կոմկոմի Կենտկոմի և Հայաստանի Կոմկոմի Կենտկոմի ղեկավարները, ՀամԿ(Բ)Կ Կենտկոմը վերջում է՝

1. Արձանագրելով, վոր Անդրկովկասի կուսակազմակերպությունը վերջին շրջանում ձեռք է բերել վորոշ հաջողություններ, հատկապես տնտեսական շինարարության ղեկավարության և Անդրկովկասի ինդուստրացման գործում, Կենտկոմը գտնում է, վոր Անդրյերկոմի և ազգային կոմկոմների կենտկոմների աշխատանքի մեջ քույր հն տրված լուրջ ֆալսիֆիկացիան սխալներ, վորոնցից հիմնականը հանդիսանում է գյուղացիական հարցում կատարված սխալը:

Անդրյերկոմը և ազգային կոմկոմները կենտկոմները նշանակալի աշխատանք ծավալելով գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման ուղղությամբ, ընդգրկել են աշխատանքի առաջնություն տեխնիկական կողմը, չեն ապահովել գյուղացիության (չբավոր, միջակ մասսաների) ճիշտ քաղաքական ղեկավարությունը: Այդ իր ամենացայտուն արտահայտությունն է դառնում համաթերման մեջ, ուր թույլ են տրվել մի շարք ամենակոպիտ շեղումներ, առանձնապես Վրաստանում, մի շարք շրջանների կոլեկտիվացում անցկացնելու գործում առանց բավարար լուրջ նախապայմանական աշխատանքի, առանց կազմակերպված կոլտնտեսությունների կազմակերպչական-տնտեսական քաղաքական ամրապնդման:

Դրա հետևանքով, չնայած վոր Անդրկովկասի գյուղացիության հիմնական մասսաները շրջադարձ են կատարել դեպի գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցումը, կուլակային և հակախորհրդային տարրերը հնարավորություն են ստացել ուղտադործել կատարված սխալները և շեղումները՝ գյուղում իրենց աղղեցությունն աշխուժացնելու համար:

Կենտկոմն արձանագրում է, վոր Անդրյերկոմը և ազգային կոմկոմները ցույց են տալիս կենտկոմները յերևան չեն հասել և ժամանակին չեն ուղղել այդ սխալները, այլ սկսել են ուղղել դրանք միայն ՀամԿ(Բ)Կ Կենտկոմի ցուցումների շնորհիվ:

2. Անդրյերկոմը վորոշ հաջողություններ ձեռք բերելով Անդրֆեդերացիայի տնտեսական-քաղաքական ամրապնդման գործում, չապահովեց Անդրկովկասյան ֆեդերացիայի մեջ մտնող ազգային հանրապետությունների ինքնադործունեությունը և տնտեսական նախաձեռնությունը լայնորեն ծավալելու գործը Կենտկոմի գերեկտիվների համաձայն:

Անդրյերկոմը թույլ տվեց ծայրահեղ կենտրոնացում Անդրֆեդերացիայի տնտեսական և կուլտուրական շինարարության ղեկավարության գործում, վորն առաջ բերեց հանրապետական մարմինների գերազդեցում մի շարք հյուղերում (ՄՏԿ շինարարություն, կադրերի պատրաստում, մի շարք հանրապետական նշանակություն ունեցող արդյունաբերական ձեռնարկությունները Ֆեդերատիվ միավորումներում ընդգրկելը, Անդրբաժնակոմի անձրա գործողությունները ջրային տնտեսության ասպարեղում, վորպիսի գործողություններն արտահայտվեցին ուղղակի շրջաններին կարգադրություններ տեսնելու մեջ և այլն):

3. Արձանագրելով, վոր Անդրկովկասյան կազմակերպությունը վերջին

շրջանում (հին ղեկավարության փոփոխումից հետո) դադարաբաշխ և քաղաքականապես աճել ու ամրացել է կուսակցության գլխավոր գծի հիման վրա, Կենտկոմը դառնում է, վոր Անդրկովկասի կուսակազմակերպության մեջ այնուամենայնիվ դեռ չկա անհրաժեշտ բայլչեկյան միաձուլություն և համախմբվածություն:

ՀամԿ(Բ)Կ Կենտկոմը պահանջում է Անդրկովկասի կուսակազմակերպությունից, Անդրյերկոմից և ազգային կոմկոմներից կենտրոնական կոմիտեներին, անմիջապես ուղղել բոլոր մատնանշված սխալները, մոբիլիզացիայի յենթարկել Անդրկովկասի բայլչեկյան բոլոր ուժերը և ուղարկությունը՝ լուծելու սոցիալիստական շինարարության տնտեսական-կուլտուրական հետևյալ կարևորագույն խնդիրները:

1. ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Մատնանշելով, վոր վերջին տարիների ընթացքում Անդրկովկասի բոլոր հանրապետություններում ինդուստրացումը նշանակալի չափ առաջ է շարժվել (մասնավորապես Հայաստանի կուսակազմակերպությունը վերջին տարիների ընթացքում ձեռք է բերել նշանակալի հաջողություններ, ինչպես շինարարության թափի, այնպես էլ վորտեղի բնագավառում), Կենտկոմը դառնում է, վոր Անդրկովկասի հետագա ինդուստրացման գործում անհրաժեշտ է կենտրոնացնել ջանքերը նավթի հանույթի և վերամշակության զարգացման վրա Արբեճյանում, նավթարդյունաբերության կազմակերպման արագացնելու վրա Վրաստանում, նոր գտնված հանքատեղերում ածուխի և գունավոր մետաղների (առաջին հերթին պղնձի, ալյումինի) հանույթի կազմակերպման վրա, հիդրոէլեկտրոշինարարության հետագա զարգացման, բամբակադործության ու մետաքսադործության հետագա ընդարձակման և այլ հիման վրա տեքստիլ արդյունաբերության ընդարձակման վրա:

2. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Կենտկոմն արձանագրում է, վոր Անդրկովկասի վերջին տարիների ընթացքում ձեռք է բերել նկատելի հաջողություններ տեխնիկական և հատուկ մշակույթների (բամբակ, թեյ, ծխախոտ և այլն) արձատարման գործում: Գտնելով, վոր այդ հանդիսանում է Անդրկովկասի գյուղատնտեսության պայմաններում յեղած այն վիթխարի հնարավորությունները, որոնցով պայմանավորված լինում է հատուկ մշակույթների (բամբակ, թեյ, ռամի, մետաքս, ծխախոտ, ցիտրուսային բույսեր, լիմոն, մանգոլին, խաղող) Կենտկոմն Անդրկովկասյան կուսակազմակերպությունների առաջ դնում է հետևյալ խնդիրները:

1. Կենտկոմը պարտավորեցնում է Անդրյերկոմի և ազգային կոմկոմներին Կենտկոմներից ԱՆՄԻՋՍՊԵՍ, ԿՈՆՎԵՆՏ ՂԵՎԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ, ՈՒՂՂԵՆ ՄԻ ՇԱՐԲ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՄ ԿՈՒՆՏԵՍՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ԱՍՊԱՐԻՋՈՒՄ ԹՈՒՅՈՒՆ ՏՐՎԱԾ ՍԽԱՆՆԵՐԸ ՅԵՎ ԿԵՆՏՐՈՆԱՅՆԵՎ ԶԱՆԻԲԵՐԸ ԿՈՒՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՁԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ, չերաժեցնելով ձեռնարկումներն ըստ համապատասխան շրջանների՝ բամբակադործական, խաղողադործական, անանասագործական, թեյաբուծական և այլն:

2. Անդրկովկասյան կուսակազմակերպությունները և առանձնապես Արբեճյանի գլխավոր ուղարկությունը պետք է նվիրեն բամբակի հետագա արձատարմանը, ձգտելով վոչ միայն ընդարձակել բամբակի ցանքի տարածությունները, այլև վնասաբար բարելավել մշակման վորակը, արձատարել աղթյունները, այլև վնասաբար բարելավել մշակման ցանքը և մշակումը, նրվացրած սերմերը, ապահովել բերքի ժամանակին ցանքը և մշակումը, քերտարությունները բարձրացնելու համար, բամբակի զարգացման բոլոր աշխատանքները:

վի հիշողութիւններով: Այս փաստն ինքն արդեն պերճախօս ապացոյց է: Ընկ. Ստալինի նամակը միջազգային հակաֆաշիստական շարժումը, նա յեղբայրական կոմկուսներին ևս ազդարարում է հակահեղափոխական տրոցկիստական մարքանենդութեան վտանգը:

Կոմիւնտերնի սեկցիաները Հունեն ուղղորտունիզմի բոլոր արտահայտութիւնները դեմ անհաշտ պայքար մղելու այն հակաֆաշիստական փորձը, վոր անի Համկոմկուսը:

Թե ինչպիսի հակաֆաշիստական ջարդարական նշանակութիւն ունի ընկ. Ստալինի նամակը յեղբայրական կուսակցութիւններին համար, հասկանալի կղանա, յեթե նկատի առնենք, վոր այդ կուսակցութիւններում դեռևս արմատախիլ չեն արված լուծարման գործողականութեան մնացորդները և «ձախ» ուսուցիչի (Բրանսլերը, Տալհայիսը) դնահատելով լուծարման գործողականութիւնը վորպէս մարքսիզմ-լենինիզմի բարձրագոյն, յեղիտական ձևը, գտնում են, վոր ուսուսական բայլընիզմը հանդիսանում է լենինիզմի ավելի հետամնաց, հատկապէս ուսուսական ձևը: Վոր մի տարակույս չկա, վոր լուծարման գործողականութեան իրականացումը մի դեմք է մեր թշնամիների ձեռներ կարծել, վոր լուծարման գործողականութեան մնացորդները հոյուսթիւն ունեն միմիայն յեղբայրական կուսակցութիւններում: Նույնիսկ մեր կուսակցութեան բնագավառում (ազգային հարցում), մենք տեղ-տեղ տեսնում ենք վորպէս արտահայտութիւն: Ընկ. Ստալինի նամակը Կոմկուսիստական ինտերնացիոնալի սեկցիաներին և Համկոմկուսի կուսակցականութիւններին առջև սուր կերպով դնում է այն հարցը, վոր անհրաժեշտ է ավելի ուժեղ պայքար մղել՝ հաղթահարելու «ձախ» ուղիկալիզմի մնացորդները, վորոնք առանձնապէս վտանգավոր են ներկայումս ի դեմս սոցիալ-ֆաշիզմի «ձախ» մանյովրներին:

Ընկ. Ստալինի նամակը հանդիսանալով բայլընիզմի մարտականութեան արինակ, ամենասուր կերպով դրեց գիտութիւնը և առաջին հերթին կուսակցութեան պատմութիւնը շատ ավելի մեծ, սկզբունքային բարձրութեան հասցնելու հարցը: «Հասցնել բայլընիզմի պատմութեան կարգերը պատշաճ բարձրութեան, գիտական բայլընիզմի տեսլականի վրա դնել մեր կուսակցութեան պատմութեան ուսումնասիրութեանը և սրի ուշադրութեանը տրոցկիստների ու մեր կուսակցութեան պատմութեան ամեն տեսակ այլ կեղծարարների դեմ, սխալմամտիկարար պատմելով նրանց դիմակը» (Ստալին): Ահա այն մարտական անհետաձգելի խնդիրը, վորը պահանջում է ուժեղացնել մեր գգոնութիւնը, մեր աշխատանքի այդ կարեւորագոյն ճակատամարտում: Տասնյակ և հարյուր հազարավոր բանվորներ ու կուսակցականներ պետք է ստանան վոչ թե տրոցկիստական ու լուծարման գործողական, այլ մարքսիստական-լենինյան դաստիարակութիւն: Իսկ դա հնարավոր է միմիայն այն դեպքում, յիթե տեսութիւնն սկզբից մինչև վերջը քափանցված լինի կուսակցականութեամբ, բայլընիզմի մարտունակութեամբ:

1932 թ. ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՄՊԱՆԻԱՅԻ ՊԼԱՆԸ

(ՀԱՅԿ ԺՈՂԿՈՄԻՏՈՐԸ ԵՅՎ ՀԱՅԿ(Բ)Կ ԿԵՆՏԿՈՄԻ ԲՅՈՒՐՈՑԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ)

1932 թվի դարնանային գյուղատնտեսական կամպանիան պետք է անցկացվի յոյր կուսակցական, խորհրդային կազմակերպութիւնների աշխատանքների վերակառուցման նշանաբանի տակ, Համկոմկուսի Կենտկոմի 1931 թ. հոկտեմբերի 31-ի այն վորոշման իրականացման հիման վրա, վոր ընդունվեց Համկոմկուսի Անդրկերկովի և ազգային կուսակցութիւնների Կենտկոմների գեկուցումների առթիւ և պետք է ապահովի Հայաստանի գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական սեկտորի հետագա ամրապնդումն ու աճումը:

Հի(բ)Կ Կենտկոմի բյուրոն ընդգծում է, վոր Հայաստանի կուսակցական, խորհրդային և կուսակցական կազմակերպութիւնների կողմից դարնանային գյուղատնտեսական կամպանիայի կարեւորագոյն ջարդարական-արմատական խնդիրների լուծումը հնարավոր է միայն անցյալում թույլ տրված սխալների վճռական ուղղմամբ, «վորոնցից հիմնականը հանդիսանում են գյուղացիական հարցում թույլ տրված սխալները»:

Հայաստանի ամբողջ կուսակցականութեան առաջնակարգ խնդիրները դալիք դարնանային գյուղատնտեսական կամպանիայի ընթացքում հետևյալներն են՝

1. Համաձայն Համկոմկուսի Կենտկոմի ողոստոսի 2-ի վորոշման, վոր տնտեսութիւնների բազմակողմանի կազմակերպչական-տնտեսական ու ջարդարական ամրապնդումը, ուժեղացնելով պայքարը կուսակցականութեան դործում, Խորհրդային կուսակցական ինքնահոսի վրա հույս դնելու դեմ, ներկայիս գլխավոր վտանգ ալ թեքման է «ձախ» խորտոմումների դեմ, կուսակցականութիւնների ներսում կուսակցային ազդեցութիւնների արտահայտութիւնների դեմ, այդ հիման վրա ապահովելով կոլտոջարժման առողջ շարժումն այն հաշվով, վոր 1932 թվին բամբակագան շրջաններում կոլեկտիվացումը հիմնականում ավարտված լինի (կոլեկտիվացման 70 տոկոս) և վոր ամբողջ Հայաստանում 1932 թվի դարնանային և աշնանային գյուղատնտեսական կամպանիաների ընթացքում կոլեկտիվացած լինի գյուղացիական տնտեսութիւնների կեղծ:

2. Խորհրդային կուսակցական շինարարութեան տնտեսական ամրապնդումը և հետագա ծավալումը:

3. ՀԱՏՈՒԿ ՈՒՇԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՊԵՏԲ Ե ԳԱՐՁՎԻ ՎՈՐԱԿԱԿԱՆ ՅՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ՄԱԲՍԻՄԱԼ ԱՃՄԱՆ ՎՐԱ: ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ Ե ՊԱՅԲԱՐԵԼ ԻԱՐՁՐ ԲԵՐԲԻ ԵՅՎ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՐՁՐ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ:

4. Վորակական ցուցանիշների մարքսիզմի բարձրացման հիման վրա հաշվառել անանապահութեան և տեխնիկական կուլտուրաների, մասնավորապէս նեկ անանապահութեան գործում հնգամյակի 4-րդ, վերջին տարում հետապահվող կերպարանքի գործում հնգամյակի 4-րդ, վերջին տարում հետապահվող կերպարանքի կարելի չէ հասնել միայն աշխատանքի ամբողջ սխալման դա հաղթանակների կարելի չէ համարի ֆրոնտում ունեցած խախտուակ վերկառուցման և 1931 թվին բամբակի ֆրոնտում ունեցած խախտուակ ճեղքվածքից դասեր վերցնելու հիման վրա, անշեղ կիրառելով ընկ. Ստալինի 6 ցուցմունքները, պլանների կատարման և ղեկավարութիւնները հաղթահարելու համար մասնակցներին մոբիլիզացիայի լենինիզմով, յուրաքանչյուր բերու համար մասնակցներին մոբիլիզացիայի լենինիզմով, յուրաքանչյուր աշխատավորի, բրիգադի, ողակի իրեն հանձնարարած աշխատանքի համար անձնական պատասխանատվութիւնը մարքսիզմի չափով բարձրացնելով:

Պարենային գյուղատնտեսական կամպանիայի համար հաստատվել է հետևյալ հիմնական ցուցանիշները՝

1. ՀՍԽՀ-ում գարնանային ցանքերի տարածության աճում ստացվել է 1931 թվի 288.995 հեկտարի դիմաց—329.510 հեկտար 1932 թվին:

2. Ըստ առանձին կուլտուրաների ապահովել հետևյալ առաջադրանքների կատարումը, հաշվի առնելով նաև 1931 թվի աշնանացանի թերակատարումների ցուցանիշը 1932 թվի գարնանացանի ընթացքում:

ՑԱՆԳԵՐԻ ՑԱՐԱԾՈՒԹ ՈՒՆԸ 1932 թվին

(Հեկտարներով)

Կուլտուրաներ	Ընդամենը	Վորից խո հանա.
Գարնանացան ցորեն	182300	1162
Համար	3000	700
Գարի	9000	5490
Ցեղիկացորեն	360	—
Լոբիակի բույսեր	2000	25
Այլ հացահատիկներ	14750	305
Ընդամենը հացահատիկներ	24.410	7682
Բամբակ	30000	1200
Կտավատ	6000	—
Արևածաղիկ	300	—
Շաքարի ճակնդեղ	1000	479
Միսխոտ	3000	300
Այլ	600	250
Ընդամենը տեխ. կուլտուրաներ	40900	2229
Խոտ	20000	6493
Միլոս	4500	1365
Արմատապուրիներ	1500	539
Կարտոֆիլ	14000	998
Բանջարեղեն	1400	2018
Բոստան	800	30
Ընդամենը խոտ և այլ	46200	11433
ԸՆԴԱՄԵՆԸ	49510	2.874

3. Յեղնելով գոյություն ունեցող կուլտուրաների հողային փառապահան հնարավորությունից, կուլտուրատեսական սեկտորի համար գարնանային պլան սահմանել 137.000 հեկտար կամ ամբողջ Հայաստանում միջին թվով 44,6 տոկոսից (վորից բամբակը 70 տ., ծխախոտը՝ 53 տ.), համեմատած գյուղացիական սեկտորի գարնանացանի ընդհանուր տարածության հետ (առանց խորհրդային կուլտուրաների ցանքերի):

4. Առաջարկել Հողփողկոմատին 5 որվա ընթացքում չըջանները հասցնել գյուղացիական սեկտորի և խորհրդային կուլտուրաների ընդհանուր արտադրական առաջադրանքն ամբողջությամբ:

5. Գյուղացիական սեկտորի և խորհրդային կուլտուրաների ամբողջ արտադրական առաջադրանքի հիման վրա չըջանային կապահանգությունները պետք է պլաններ կազմեն ըստ սեկտորների, լայնորեն մասնակից անելով կուլտուրաների, ցանքի կամպանիայի սկզբում գոյություն ունեցող կուլտուրաների ունեցած և ներկայիս գոյություն ունեցող կուլտուրաների հիման վրա:

6. Հիշյալ չըջանային պլանները Հողփողկոմատի համաձայնությամբ

հասցնել մինչև գյուղերն ու կուլտուրաների տնտեսությունները, այդ պլանները լայնորեն ընդարձակելով կուլտուրատեսականների և չըջանող-միջակ մասսաների առաջը:

7. Բաղմամյա կուլտուրաների տնտեսությունները ուղղությամբ կուլտուրաների և խորհրդային կուլտուրաների համար սահմանել հետևյալ առաջադրանքները (ամբողջ տարվա և գարնանային կիսամյակի համար):

	Ընդամենը կուլտ. ամբողջ տարվա	Վորից խո հանա.	Ընդամենը 1-ին կիսամյակին	Վորից խո հանա.
ա) Պտղատու այգիներ	2300	1680	1100	800
բ) Խաղողի այգիներ	1326	915	1100	600
գ) Թթենու տնկարան	650	250	350	150

8. Տնկարանների պլան ապահովելու և բաղմամյա կուլտուրաների աշխատանքը մեքենայացման յենթարկելու համար, խնդրել Անդրյեկովից՝ ապահովել տրակտորների ներմուծումը ընդհանուր առմամբ 400 ձիու ուժով:

9. Վորակական ցուցանիշների բարելավման ու մեծացման նպատակով ապահովել հետևյալ հիմնական ագրոձեռնարկումների կիրառումը՝

ա) Հանքային սարարտացում կատարել 8.900 հեկտար բամբակի և 800 հեկտար ծխախոտի հողերի վրա:

բ) Շարքային ցանքով ընդգրկել տեխնիկական կուլտուրաների ցանքերի տարածության 100 տոկոսը և գարնան հացահատիկային ցանքերի ընդհանուր տարածության 32 տոկոսը:

գ) Հացահատիկային ցանքերի սերմացվի դրամ կատարել 100 տոկոսով, ապահովել սերմացվի 100 տոկոսային ախտահանումը, մրիկով վարակված չըջաններում:

10. Առաջարկել ՀՍԽՀ Հողփողկոմատին Չակոնյանցի բաժանմունքի հետ միասին վերջնականապես ճշտել մեքենա-մատակարարման պլանն 1932 թվի առաջին կիսամյակում:

11. Առաջարկել Հողփողկոմատին գյուղատնտեսական մեքենաների և գործիքների ուժանոթի աշխատանքն ուժեղացնել և բոլոր չըջաններում այդ կամպանիան վերջացնել վոչ ուշ, քան 32 թվի փետրվարի 20-ը:

12. Առաջարկել Հողփողկոմատին վերջնականապես պարզել բանջարանոցային կուլտուրաների, կարտոֆիլի և կերի կուլտուրաների սերմացվի պահանջը և միջոցներ ձեռք առնել սերմորայքով ապահովելու նշված ցանքի տահանելու հիշյալ կուլտուրաների համար: Միջոցներ ձեռք առնել յերևան բաժնությունը հիշյալ կուլտուրաների ֆոնդի քանակը: Սահմանել և վորոշել հանելու յեղած սերմացվի փաստական ֆոնդի քանակը: Սահմանել և վորոշել ստացվող սերմերը խորհրդային և կուլտուրաների միջև բաշխելու պլանը:

13. Ապահովել կուլտուրաների տնտեսությունների սերմի ֆոնդերի հավաքումը համաձայն հացահատիկային ցանքերի տարածության: Շրջաններին նախադրում շացնել, վոր ցանքի կամպանիայի լիակատոր իրադրոմը պետք է կատարվի սերմորայքի ներքին ֆոնդերի մորելիզացիայով առանց կենտրոնական սերմ-վարկի ոգնություն:

14. Արագացնել սերմապ. ֆոնդերի հավաքումն այն հաշվով, վոր վոչ ուշ, քան 1-ը փետրվարի լիովին կատարված լինի Հողփողկոմատի տեղերին առված պլանը:

15. Նշելով, վոր 1932 թվին խորհրդային կուլտուրաների մեծ մասը չի կառուցվել լուծել խորհրդային կուլտուրաները բանվորական ուժով ապահովելու

խնդիրը, վորովհետև չի կարողացել բանավորական ուժի հավաքագրում կազմակերպել և ոգտագործել այն, առաջարկել բոլոր խորհրդատու-տրեստներին Հողօգտագործման, Աշխատողկոմատի և Կոլտնտեսությունի մարմինների հետ միասին անմիջապես սկսել պայմանագրերի կնքումը կոլտնտեսականների հետ դարնանացանի գյուղատնտեսական կամպանիան բանուժով ապահովելու համար, և այդ կամպանիան ավարտել վոչ ուշ, քան 1-ը փետրվարի: Առաջարկել խորհրդատու-թյուններին արհկազմակերպությունների հետ միասին միջոցներ ձեռք առնել՝ իսկապես անցնելու գործարքային սխեմային, լայնորեն ծավալելու հարվածայնությունն ու սոցմրցումը, վերացնելու դիմադրկությունն ու աշխատավարձի հավասարեցումը:

Առաջարկել բոլոր տրեստներին աշխատանք ծավալել խորհրդատու-թյունների արդֆինսլաններ կազմելու ուղղությամբ, այն հաշվով, վոր խորհրդատեսական միավորումների ամբողջական արդֆինսլանը Հայաստանի Հողօգտագործման հետ համաձայնեցրած և հաստատված լինի վոչ ուշ, քան 32 թվի հունվարի 15-ը:

16. Արձանագրելով ֆինանսական դիսցիպլինայի թույլ կիրառումը, ինչպես և մի շարք խորհրդատեսությունների տեսական ու մասնակի տեսաշավառքի անցնելը, անհրաժեշտ համարել հունվար ամսի ընթացքում ԲԳՏ Ժողկոմատի և Հողօգտագործման գծով, խորհրդատեսությունների հետադուրթյուն կատարել, այն նպատակով, վոր անտահաշվառքը կիրառվի և խորացվի, հասցնելով այն մինչև առանձին արտադրական միավորներ:

17. Նշելով, վոր տվյալ շրջանում կոլտնտեսական շինարարության հիմնական խնդիրը գոյություն ունեցող կոլտնտեսությունների կազմակերպչական-տնտեսական ու քաղաքական ամբողջումն է, առաջարկել բոլոր հողային և կոլտնտեսական կազմակերպություններին այդ խնդիրը դարձնել իրենց աշխատանքի կենտրոնը, ապահովելով նրա լուծումը կոլտնտեսություններում աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման միջոցով, իրապես կիրառելով գործարքայինը, լայնորեն ծավալելով սոցմրցումն ու հարվածայնությունը, աշխատանքի հաշվառման և յեկամտի բաշխման ճիշտ կազմակերպումը, կատարելագործված ադրոտեխնիկական ձևերի կիրառումը տնտեսության մեջ, կոլտնտեսությունների հիմնական ֆոնդերի խոշորացումը՝ ներքին միջոցների ապրիոնալ ձևերով և խնայողարար ոգտագործելու հիման վրա:

18. Նշելով, վոր մինչև այժմ կոլտնտեսությունների կազմակերպչական-արտադրական և ֆինանսական պլանները կազմելու վրա բավարար չափով ուշադրություն չի դարձվել, առաջարկել Հողօգտագործման և Կոլտնտեսությունին ապահովել կոլտնտեսությունների արտադրական-տնտեսական պլանների ժամանակին կազմումը, այն հաշվով, վոր այդ պլանները կազմված լինեն վոչ ուշ, քան 32 թվի փետրվարի 1-ը:

19. Կենտկոմը պարտավորեցնում է բոլոր կենտրոնական ու շրջանային, կուսակցական, խորհրդային, կոլտնտեսական, կոոպերատիվ և հողային կազմակերպություններին՝ անմիջապես նախապատրաստական լայն աշխատանք ծավալել ապահովելու համար դարնանային գյուղատնտեսական կամպանիայի պլանի կատարումն ու գերակատարումը, ամբողջ աշխատանքի անվճարաբարը դարձնելով գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման վորակի հարցերը, կոլտնտեսությունների կամակերպչական-տնտեսական ամբողջման հարցերը, աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման հարցերը խորհրդատեսություններում, կոլտնտեսություններում և ՄՏԿ-ներում, անողոր պայքար շարունակելով կուլակության և նրա ագենտուրայի ու «ձախ» ոպորտունիստների դեմ:

ՀԿ(Բ)Կ Կենտկոմի քարտուղար՝ Ա. ԽԱՆՁՅԱՆ
Ժողկոմխորի նախ. տեղակալ՝ Ա. ՅԵՐՁՆԿՅԱՆ

Ի Ն Չ Վ Ո Ր Ո Շ Ե Ց

ՀԱՄԱԿՈՄԿՈՒՄԻ ՀՈՒՆԻՍՅԱՆ ՊԼԵՆՈՒՄԸ ՑԱՆՔԻ ՆԱԽՆԱ-
ԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՅԵՎ ԲԵՐՔԱՀԱՎԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

Հունիսի 11-15-ին կայացած Համ. Կ. (Բ) Կ. Կենտկոմի պլենումում քննվեց 1) ցանքի նախնական արդյունքների ու բերքահավաքի խնդիրը, 2) յերկաթուղային տրանսպորտի խնդիրները 3) ԽՍՀՄ քաղաքային տնտեսության դարգացման խնդիրները:

ԿՈՒՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎՃՌԱԿԱՆ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

Պլենումը քննելով յերկրորդ բայլչեիկյան դարնանացանի նախնական արդյունքները՝ արձանագրեց, վոր կոլտնտեսական շարժումը վճռական հաղթանակ է ունեցել թորհ. Միության շրջանների մեծ մասի գյուղատնտեսության հիմնական ճյուղերում:

Վորոնք են այդ հաղթանակները:

Հիմնական հացահատիկայն շրջաններում (դաշտային Ուկրայինա, Հյուս. Կովկաս, Ստորին Վոլգա, Միջին Վոլգայի ձախ ափը, դաշտային Ղրիմ) կուլեկտիվացումը հասել է գյուղացիական տնտեսությունների ընդհանուր թվի 80 տոկոսին: Գյուղացիական արտադրության և ցանքերի 90 տոկոսը պատկանում է կոլտնտեսություններին, այսինքն կուլեկտիվացումն այդ շրջաններում ավարտվել է:

Մյուս հացահատիկային շրջաններում (Կենտրոնական Սևահողային մարզ, Անտառադաշտային Ուկրայինա, Մ. Վոլգայի աջ ափը, Արևմտյան Սիբիր, Ուրալ և այլն), քաղաքացիական ու անկուղեղային շրջաններում (Ուղբեկատանի, Ղազախստանի, Թուրքմենստանի, Ադրբեջանի բամբակագործական շրջանները, Ուկրայինայի ու Կենտ. Սևահող մարզի ճակնդեղի շրջանները) կուլեկտիվացած են 50 տոկոսից ավելի և կուլեկտիվներին են պատկանում ցանքերի 60 տոկոսից ավելին: Այսինքն այդ շրջաններում հնարավորություն կա համատարած կուլեկտիվացումն ավարտել 1931 թ. աշնանը կամ ամենաուշը 1932 թ-վի գարնանը:

Կուլեկտիվացման տոկոսը թորհրդային Միության մեջ հասել է 57-ի:

ՏԱյս բոլորը նշանակում է, վոր արդեն գերազանցված է կուլեկտիվացման

այն տեմպը, վոր ուրվագծել էր կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի 1930 թվականի հունվարի 5-ի վարչական և կուսակցության 16-րդ համագումարի ու խորհուրդների 6-րդ համագումարի վարչականներով (պլենումի բանաձևով) :

ԿՈՒՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՏՎԻՆ ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ, ԲԱՐՁՐ ՈՐԻՆԱԿՆԵՐ

Կոլտնտեսությունների հաղթանակը միայն նրանց առմամբ չի արտահայտվում : Բայց չեղյալ չեղանք դարձնել ցույց տվեց, վոր կոլեկտիվացման շնորհիվ գյուղատնտեսության մեջ խիստ բարձրացել է արտադրողականությունը :

Յեթե անցյալ տարի մայիսին յուրաքանչյուր 5 որվա ընթացքում Խորհրդային Միության մեջ 6 միլիոն հեկտար ցանք էր արվում, ապա այս տարի նույն որերին ցանվել է 9-10 միլիոն հեկտար : Մեծ չափերով մեքենայացված է գյուղատնտեսական աշխատանքը, կոլտնտեսությունների ցանքի մի յերրորդից ավելին, 21 միլիոն հեկտար, վարել ու ցանել են մեքենատրակտորային կայանները : Կոլտնտեսության յուրաքանչյուր ձին 3 անգամ ավելի ցանք է կատարել անհատական ձիուց և յուրաքանչյուր կոլտնտեսական ընտանիքի 2-3 անգամ ավելի ցանք է ընկնում, քան անհատական տնտեսատիրոջը : Միաժամանակ, կոլտնտեսությունների հողերը ավելի լավ են մշակվել, ավելի շատ է շաքարացան արված, ավելի շատ է պարարտացված, ավելի լավ է վարած, փոցված և այլն ու կոլտնտեսական դաշտերն անսպաժան ավելի բերք կտան, քան անհատականներին :

ԿՈՒՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԴԱՐՁՆԵԼ Ե ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԴԵՄՔ

Այս տարի հացահատիկի և գյուղատնտեսության կարևորագույն հումքերի (բամբակի, ճակնդեղի, արեածաղկի և այլն) հիմնական արտադրողն այլևս վոչ թե անհատ տնտեսատեր չբավորեց, միջակն է հանդիսանում, այլ կոլտնտեսականը : Խորհրդային կոլտնտեսությունները (վոր իրենց ցանքը անցյալ տարի քանից ընդարձակել են յերկու անգամ) և կոլտնտեսություններն այս տարի կտան հացահատիկի և գյուղատնտեսության հիմնական հումքերի վոչ պակաս յերեք քառորդը :

Դրանից հետևում է, վոր կոլտնտեսական գյուղացիությունն արդեն զարգել է հողագործության կենտրոնական դեմքը :

Անհատական չփափորի ու միջակի դերը գյուղատնտեսության արտադրության մեջ յերկրորդական է դարձել : ԽՍՀՄ-ի հացահատիկային և հումքային շրջաններում ավարտվում է կուլակության վարպետ դասակարգի վերացումը :

ԽՍՀՄ-Ն ԱՄԵՆԱԽՈՇՈՐ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԿԻՐՆ Ե

Խորհրդային Միության կոլտնտեսությունների զարգացման շնորհիվ, Խորհրդային Միության կոլտնտեսությունները և ամենախոշոր գյուղատնտեսական յերկիրն ամբողջ աշխարհում :

200 հազար կոլտնտեսություններ և 4 հազար խորհրդային կոլտնտեսությունները (նախկին 13 ու կես միլիոն մանր անհատական տնտեսությունների փոխարեն) ցանել են բոլոր ցանքերի յերկու յերրորդից ավելին (65-66 միլիոն հեկտար) : Մինչդեռ մնացած 12 միլիոն մանր անհատական տնտեսությունները կարողացել են ցանել հազիվ միայն դրա կեսը : Գյուղատնտեսության վերակառուցման շնորհիվ մենք հնարավորություն ենք ստեղծում կրկնապատկելու գյուղատնտեսության ապրանքային արտադրանքը, հենց միայն խորհրդային կոլտնտեսությունները տալու յեն 160 միլիոն փ. ապրանքային հաց :

ԲԱՅԼՇԵՎԻԿՈՐԵՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԲԵՐԲԱՀԱՎԱՔԸ

Սակայն, հանդստանալ կոլեկտիվացման ու ցանքի հաջողություններով և թերահաճառել աշխատանքի կազմակերպումը բերքահավաքի ժամանակ՝ նշանակում է վնաս հասցնել կոլեկտիվացման դործին :

Անցյալ տարվա փորձը ցույց տվեց, վոր բերքահավաքի հետ կապված դժվարությունները թերահաճառելու պատճառով, խոշոր տնտեսություններ վարելու փորձի պակասություն, յեկամուտները ըստ յնչի բաշխելու հետևանքով բերքահավաքի ժամանակ կոլտնտեսություններում շատ մեծ կորուստներ ունեցանք, շատ վայրերում բերքահավաքը լրիվ չկատարվեց և աշնանացանի ու աշնանավարի տարածությունը բավարար չափով չընդարձակվեց :

Այս տարի դժվարին ավելացել է կոլտնտեսությունների ու խորհրդային կոլտնտեսությունների բերքահավաքի տարածությունը : Մեղ մոտ բերքահավաքի աշխատանքն ավելի քիչ է մեքենայացված, քան ցանքի աշխատանքն, ուստի մեր խոշոր գյուղատնտեսության մեջ ավելի հեշտ է ցանելը, քան բերքահավաքը կազմակերպելը : Ցանքից մենք հաջողությամբ դուրս յեկանք, սակայն ցանքի վերջնական արդյունքը կպարզվի միայն բերքահավաքից հետո :

Ահա թե ինչու բերքահավաքն այս տարի բացառիկ տնտեսական ու ֆազակա կարեկություն ունի, ինչու բերքահավաքի կազմակերպությունը դառնում է մեր գլխավոր խնդիրը :

Հաջող բերքահավաքը կամրացնի կոլտնտեսություններն ու կնպաստի նոր վերելքի :

ԳՈՐԾԱՐՔԸ ԿԻՐԱՌԵԼ ԲՈՂՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐՈՒՄ

Բերքահավաքի հաջող կազմակերպման առաջին նախապայմանը դործարքի կիրառումն է : Գործարքը պիտի կիրառել կոլտնտեսության բոլոր աշխատանքների բնագավառներում անխտիր : Գործարքի ձևերը պիտի պարզ ու հասկանալի լինեն յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի համար՝ առանց ավելորդ բարդությունների :

Մենք մի կոլտնտեսական իր աշխատանքային գրքուկի գրանցումներից պարզ պիտի դիտենա, թե քանակապես ու վորակապես ինչպես է հաշվում իր կատարած աշխատանքը :

Բերքահավաքի աշխատանքների նորմաները նախորդ պիտի քննության առնված լինեն և ամեն մի կոլտնտեսական նարյադ ստանալիս պիտի իմանա իր կատարելիքը աշխատանքի նորման :

ՎԵՐՋ ԴԻՄԱԶՐԿՈՒԹՅԱՆԸ

Բերքահավաքի ընթացքում սկսեց և կիրառել աշխատանքի անհատական և խմբակային բաշխումն, աշխատելով դործարքը հասցնել յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի : Սակայն աշխատանքի բաշխումը պիտի կատարել այնպես, վոր կոլտնտեսականների առանձին խմբակները, բերքահավաքի ու առանձին կոլտնտեսականներ ամրացվեն տրակտորին, հնձող մեքենային, ձիուն, բերքահավաքի վորոշ հողամասերին : Վերջ պիտի տալ դիմադրող աշխատանքին, սակայն մի կոլտնտեսական պիտի իմանա, թե ինչի համար է իմքը պատասխանատու :

Դիմադրկությունը վերջ տալով՝ մենք կարող ենք աշխատանքը կազմակերպել յավաղույն ձևով, միայն այդ ձևով մենք կարող ենք վիճադումից պահպանել մեքենաները, ցանքն ու ինչնետարը և բերքահավաքը կատարել առանց ուշացումների :

Կոլտ. քեզանի քրադյոյս — 3

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ԳՈՐԾԸ

Բերքահավաքը հաջող անցկացնելու գործում մեծ նշանակություն ունի հաշվառքի կանոնավորումը: Ճշտիվ և ժամանակին պիտի գրանցել ամեն մի կոլտնտեսականի աշխատանքային օրերը նրա աշխատելու: Մինչև բերքահավաքը յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի ցանքի ու քաղհանի ժամանակվա աշխուրհի քանակը պետք է հաշվի առնված լինեն և աշխատելու օրերը բաշխված:

Պետք է հիշել Լենինի այն խոսքերը, թե «Սոցիալիզմը նախ և առաջ հաշվառում է»: Կամ «հաշվառումը և աշխատանքի փանակի ու մեքերիների բաշխումն վերահսկողությունը—դա յե սոցիալիստական վերակառուցման ելույթները, յերբ ստեղծված ու ապահովված է պրոլետարիատի ֆաղափական տիրապետությունը»:

Պետք է գիտենալ, վոր ատանց ճիշտ հաշվառման գործարք չկա, ատանց հաշվառման անհնար է աշխատանքի ճիշտ կազմակերպումն ու բերքի ճիշտ բաշխումը: Առանց հաշվառման չի կարող խոշոր կազմակերպված սոցիալիստական տնտեսություն գոյություն ունենալ:

Կոլտնտեսություն մեջ ճիշտ կազմակերպված հաշվառումը կամրացնի գոյություն ունեցող կոլտնտեսությունները, նոր թափ կտա կոլեկտիվ շարժման հետագա անմանը:

ՅԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ ՃԻՇՏ ՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՔԱՇԽԵԼ

«Բերքահավաքի հաջող կատարումն ապահովելու համար կուսկազմակերպությունները հատուկ ուշադրություն պիտի դարձնեն յեկամուտները կոլտնտեսականների մեջ կանոնավոր ու ժամանակին բաշխելու վրա», վորոշել է պլենումը:

Բերքի բաշխման անցյալ տարվա սխալները չպիտի կրկնվեն և վոչ մի կոլտնտեսությունում: Յեկամուտների բաշխումը պետք է վերջանա ամենաուշը մինչև հունվարի 15-20-ը: Յեկամուտների բաշխման ժամանակ անբաժանելի ֆոնդին հատկացվող գումարը նոր կոլեկտիվներում յեկամուտների առկազն 10 տոկոսը պիտի լինի և առնվազն 15 տոկոս հին, ամբողջ կոլտնտեսություններում: Յեկամուտից կոլտնտեսականներին հասնող մթերքները տրվում են կոլտնտեսության սահմանած հատուկ ժամկետներում (մինչև յեկամուտի վերջնական բաշխումը, աշխուրհի քանակը նկատի ունենալով): Բաշխման ժամանակ կոլտնտեսությունն ապահովում է հետագա ցանքի պլանը սերմացվով՝ հաշվի առնելով նաև ցանքի տարածությունը ընդարձակումը: Կերք բաշխելիս առաջին հերթին պիտի բավարարել կոլտնտեսության հանրայնացած մթերատու անասուններին ու լծկաններին: մնացած մասը միայն բաշխվում է կոլտնտեսականների միջև՝ ըստ նրանց աշխուրհի թվի:

ԱՊԱՀՊՎԵԼ ԲԵՐՔԱՀԱՎԱՔԸ ՄԵԲԵՆԱՆԵՐՈՎ ՅԵՎ ԲԱՆՈՂ ՈՒԺՈՎ

Ցանքի ընդարձակված տարածությունների բերքահավաքն ապահովելու համար կենտկոմի պլենումն առանձնապես շեշտեց գյուղատնտեսական մեքերներն արտադրող գործարաններում հունիս-հուլիս ամիսներին բարձր տեմպեր վերցնելու անհրաժեշտությունը: Սակայն միաժամանակ բերքահավաքն ընդհանրապես, և մասնավորապես տեխնիկական բույսերին, պահանջում է լծկան անասունների և խորհրդային ու կոլեկտիվ տնտեսությունների ամբողջ բանուծի մոբիլիզացիան:

Բերքահավաքին գուղընթաց 15 միլ. հեկտար վաղ ցել, 43 միլիոն աշխատանք և 43 միլիոն աշխատավար պիտի արվի գարնանացանի համար: Այդ աշխատանքը կարելի չէ կատարել, յեթե միայն տրակտորակայանների հետ միաժամանակ աշխատեցնենք ամբողջ լծկան քաղող ուժը՝ չթերազնահատելով այն:

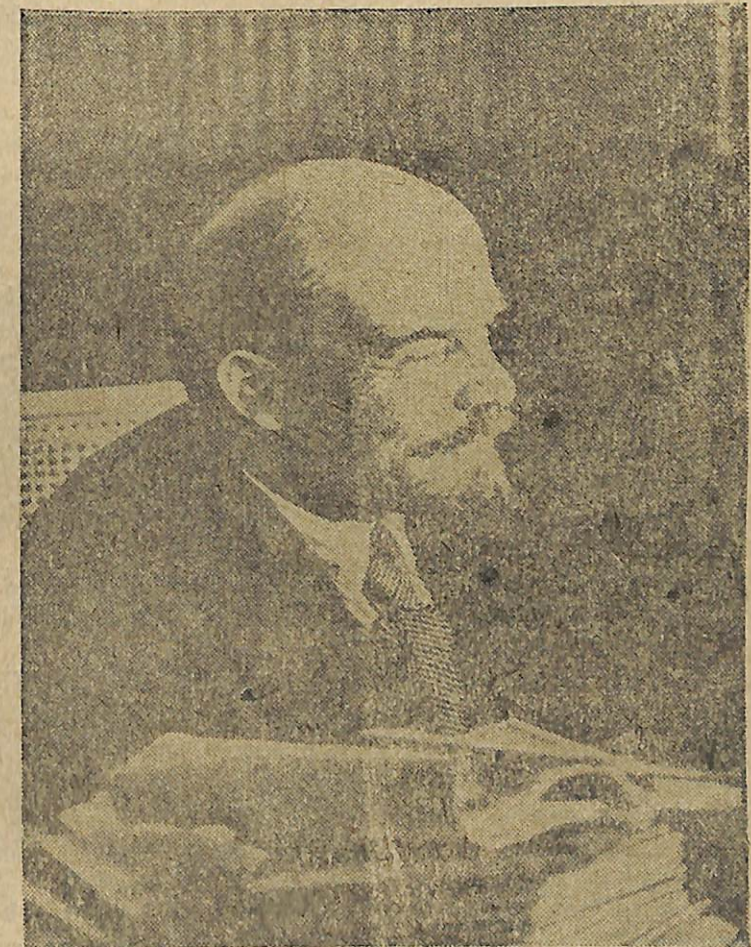
Բերքահավաքի ժամանակ և խորհրդատեսություններն օրինակ պիտի լինեն կոլտնտեսությունների համար, սակայն, միաժամանակ չպիտի մոռանալ և անհատ տնտեսություններին:

Անհատ տնտեսությունների մեջ բավարար աշխատանք չկատարելու պատճառով մի շարք շրջաններում նրանք հետ ելին մնում ցանքի ապարիզում: Կենտկոմի պլենումն անհրաժեշտ է գտնում, վոր «կուս», խորհրդային կազմակերպությունները կտրուկ միջոցներ ձեռք առնեն՝ ապահովելու անհատական տնտեսությունների բերքահավաքի կամպանիայի դեկավարումը, կապելով այդ աշխատանքը կոլեկտիվացման հետագա զարգացման հետ»:

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼԸ

ԿՈՄԻՆՏԵՐՆԻ ՆԱԽՈՐԴՆԵՐԸ

Առաջին Խորհրդային Միության ընկերությունը (Միջազգային բանվորական ընկերությունը) հիմնված է յեղել 1864 թ. Լոնդոնում՝ զանազան յերկրների բանվորների ներ-

Վ. Ի. ԼԵՆԻՆ (1870—1924)

կապացուցիչների ժողովում: Բանվորների Միջազգային ընկերության ծրագիրն ու կանոնադրությունը զբղիւծ է յեղել կարլ Մարքսի կողմից: Նրանց

Համաձայն ինտերնացիոնալի ամբողջ գործունեությունը պետք է կառուցված լինի վորոշակի դասակարգային պայքարի հիման վրա:

I ինտերնացիոնալը գոյություն ունեցավ մինչև 1871 թիվը: Դրա քայքայման գլխավոր պատճառներն էին գաղափարական հոսանքների պայքարը նրա ներսում և Պարիզի կոմունայի պարտությունը:

I ինտերնացիոնալը առաջին միջազգային ընկերությունն էր, վորն ստեղծվել էր բանվոր դասակարգի ինքնուրույն պայքարի գաղափարները մասսայականացնելու համար: I ինտերնացիոնալն իր գործունեությամբ ուժեղ զարկ տվեց համաշխարհային բանվորական շարժման զարգացմանը: Այդ է I ինտերնացիոնալի պատմական նշանակությունը:

1889 թվին Պարիզում կազմակերպվեց II ինտերնացիոնալը: II ինտերնացիոնալը փաստորեն դավաճանեց բանվոր դասակարգին 1914 թ. իմպերիալիստական պատերազմի և նրանից ել դեռ առաջ: II ինտերնացիոնալի դեկլարներն իմպերիալիստական պատերազմի որերին խայտառակ կերպով դավաճանեցին պրոլետարիատի շահերը, իրենց հայրենիքի պաշտպանության գործում անցնելով բուրժուազիայի կողմը:

II ինտերնացիոնալի «սոցիալիստների» ջաղաքականության և նրանց դավաճանության դեմ առաջինը դուրս յեկան ռուս բայշևիկները Վ. Ի. Լենինի գլխավորությամբ: Լենինը մատնանշում էր, վոր անհրաժեշտ է ստեղծել իսկական հեղափոխական ինտերնացիոնալ—III ինտերնացիոնալը: Լենինն ու նրա կողմնակիցները ամենայն վճռականությամբ մերկացնում էին բանվորական մասսաների առջև II ինտերնացիոնալի դավաճան դերը:

Կ Ո Մ Ի Ն Տ Ե Ր Ն

Ռուսաստանի կոմունիստական կուսակցության նախաձեռնությամբ 1919 թ. հունվարի 24-ին մի շարք կոմունիստական կուսակցությունների ստարերից բյուրոների հետ միասին կոչ հրատարակվեց նոր հեղափոխական ինտերնացիոնալի առաջին համագումարը հրավիրելու անհրաժեշտության մասին:

I միջազգային կոմունիստական կոնգրեսը հաջորդեց Մոսկվայում 1919 թ. մարտին: Կոնգրեսը ղեկավարում էր Լենինը: Հիմնադրվեց Կոմունիստական III ինտերնացիոնալը և մշակեց III ինտերնացիոնալի պլատֆորմը: Այսպես կազմակերպվեց Կոմինտերնը:

Կոմինտերնի գոյության 12 տարվա ընթացքում տեղի յե ունեցել 6 համաշխարհային կոնգրես: 12 տարվա ընթացքում Կոմինտերնը յեղել է համաշխարհային հեղափոխության իսկական շտաբը:

Վերջին 6-րդ կոնգրեսը տեղի ունեցավ Մոսկվայում 1928 թվին:

Կոմինտերնի 6-րդ կոնգրեսը բնդունեց Կոմունիստական ինտերնացիոնալի ծրագիրը և մանրամասն քննեց միջազգային գրությունը: Կոնգրեսն իր վորոշումներում մատնանշեց հեղափոխական կապիտալիզմի ստարիլիզացիայի անկաշունությունը և ժամանակավոր բնույթը: Յերրորդ չքմանք բնորոշվեց նրանով, վոր կապիտալի ամենագլխավոր յեղերներում արտադրություն անցել է նախապատերազմյան մակարդակից: Դրա հետ միաժամանակ աճում են կապիտալիզմի արտաքին ու ներքին հակասությունները և տեղի յեն ունենում դասակարգային պայքարի սրումը և պատերազմի վտանգի ուժեղացումը:

Կոնգրեսը սրեց պայքարն աջ թեքման դեմ, վորպես գլխավոր վտանգի, նաև «ձախ» թեքման ու հաշտվողականության դեմ: Կոմինտերնի ղեկավարության մեջ կոմկուսակցությունները ջանքատեղ հարված հասցրին աջ ստարերին նրանց վտանգելով կոմունիստական կուսակցություններից:

Կոմինտերնի Գործկոմի 10-րդ պլենումը, վոր տեղի ունեցավ 1929 թ. հուլիսին, ամփոփեց 6-րդ կոնգրեսի վորոշումների կատարումը և մատնանշեց, վոր կյանքը միանգամայն հաստատել է 6-րդ կոնգրեսի վորոշումները հաշտությունը:

Վ. Ի. ՄՍԿՎԻՆ
Համկոմկուսի (Բ) Կենտկոմի գլխավոր քարտուղար

Պլենումը ցույց տվեց կոմունիստական կուսակցություններին, վոր անհրաժեշտ է ել ավելի վճռականորեն պայքար մղել աջ և «ձախ» ուղորտունիզմի և հաշտվողականության դեմ, Կոմինտերնի շարքերը մաքրելով այն բոլոր տարրերից, վորոնք ընկել են բուրժուական և մանր բուրժուական ճահճի մեջ: Պլենումը հանեց Կոմինտերնի նախադահլթյան կազմից աջերի ջաղափարական ղեկավար ընկ. Բուխարինին:

պարլամենտական ձևերը Փաշխտական բացահայտ ձևերին հակադրելու լիբերալ արտահայտություն մեջ: Այդ արտացոլում է սոցիալ դեմոկրատական ազդեցությունը կոմունիստական շարքերի մեջ:

* * *

Պլենումը Կոմինտերնի սեկցիաների ուղղորդությունը կրկին ու կրկին օրեց օրն առանցքի վրա, վորը հանդիսանում է մեր հեղափոխական պայքարի հաջողության, համաշխարհային հեղափոխության հաղթանակի գլխավոր բանալիներից մեկը: Այդ լայն մասսաներին կոմունիստական կուսակցության դրոշի տակ կազմակերպելու և պայքարի միացյալ ֆրոնտ փոխադրելու հարցն է: ՆՎԱՃՆԼ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՄԱՍՍԱՆԵՐԻ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆԸ—ահա գլխավոր մեխը:

«Կոմունիստական բոլոր կուսակցությունների ներկայի գլխավոր աշխատանքն է հանդիսանալու բանվոր դասակարգի մեծամասնության նվաճումը, վորն անհրաժեշտ պայմանն է բուրժուազիային պարտություն մատենելու և բանվոր դասակարգին նախապատրաստելու պրոլետարական դիկտատուրայի համար վճռական ճակատամարտերի: Դրա իրականացումը սերտորեն կապված է հեղափոխական անկախ արհմիությունների և ուղղիցիոն արհմիությունների ուժեղացման, պրոլետարիատի մասսայական շարժումների ընթացքում այդ կազմակերպությունները դարձնելու իրապես հեղափոխական մասսայական կազմակերպություններ, վորոնք իսկապես ի վիճակի լինեն պատրաստելու և ղեկավարելու պրոլետարիատի տնտեսական կռիվները, հանդիսանալու տարրական կապը կոմունիստական կուսակցությունների և բանվորական լայն մասսաների միջև»:

Այս խիստ կենսական դիրեկտիվի հաջող իրականացումը սերտորեն կապված է այն պայքարով, վորը մղվում է սոցիալ դեմոկրատիայի դեմ, «արմատախիլ անելով մասսաների մեջ սոցիալ դեմոկրատիայի բազան»:

11-րդ պլենումի թեզիսներն ասում են.

«Համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամը բոլորովին հատուկ կերպով մերկացրեց միջազգային նոցիալ դեմոկրատիայի դերը, իբր չուրժուական քիկտատուրայի գլխավոր սոցիալական հենարանի: Պատերազմից և խորհրդային Միության գոյության տրեց ի վեր սոցիալ դեմոկրատիայի դարգացումը հաստատուն մի եվոլյուցիա չէ դեպի Փաշիզմ: Միջազգային սոցիալ դեմոկրատիայի աճող հակահեղափոխական, հակաբանվորական քաղաքականությունն ավարտվում է աշխարհի առաջին պրոլետարական պետության դեմ բռնկվող ինտերմիենցիայի պատրաստությամբ: Յերկարդ ինտերմիենցիայի վերածվել է խորհրդային Միության դեմ պատերազմ պատրաստող համաշխարհային իմպերիալիզմի մարտական քոկատի»:

Համաշխարհային պրոլետարիատն այլևս չափից դուրս փաստեր ունի ապացուցելու, վոր սոցիալ դեմոկրատիան որդանաղեն ևս այլևս բացահայտորեն ներգրավված է բուրժուական ապարատի մեջ, այդ կատարում է հատուկ դիտակցությամբ և համառությամբ և սոցիալ-դեմոկրատ ղեկավարները հանդիսանում են կապիտալի ագենտները բանվոր դասակարգի ներսում:

Այս չեյին ըմբռնում աջ ուղորտունիստները, վորոնք սոցիալ դեմոկրատ ղեկավարների հետ միացյալ ֆրոնտ եյին քարոզում:

Այժմ ավելի քան յերբեք Կոմինտերնի սեկցիաների գլխավոր խնդիրն է իրականացնել միացյալ ֆրոնտը վարից, ընդդեմ բուրժուազիայի և նրա ադենտ սոցիալ դեմոկրատ ղեկավարների: Խորը նրանք, վորոնք կանգնում են սոցիալ դեմոկրատիայի հետ գործակցության տեսակետի վրա, նրանք արդեն են ստեղծում կոմկուսակցությունների գործունեությունն առաջ, նրանց մասսաներին նվաճելու համար մղած պայքարում և փորձում են, կա-

մուրջ ստեղծել յերկու անհայտ թշնամիների՝ պրոլետարիատի և բուրժուազիայի միջև:

Սոցիալ-դեմոկրատիայի «բանվորական» կուսակցություն լինելու մասին միամտաբար հավատացող հետամնաց մասսաներին բացատրել, վոր իրենց չեֆերը պատկանում են թշնամի դասակարգին, վոր ավելի վտանգավոր է սոցիալ-դեմոկրատիայի «ձախ» թևը, վորպես մասսաների դասակարգային գոնուքյունը խափանող և կապիտալի ագենտուրան հանդիսացող—ահա այն հիմնական աշխատանքը, վոր համառորեն պիտի շարունակվի սոցիալ դեմոկրատիայի բազան արմատախիլ անելու համար:

* * *

Պլենումն ընդգծեց նաև այն խոշոր թերությունները, վոր ունեն Կոմինտերնի սեկցիաներն այն ժամանակ, յերբ համաշխարհային պրոլետարիատը գտնվում է վճռական դեպքերի և պայքարի նախորդակին, յերբ հասունանում է հեղափոխական կռիվը:

Արձանագրելով Կոմինտերնի սեկցիաների մի շարք հաջողություններ, մանավանդ գերմանական կոմկուսի նվաճումները, —վորոնք արտահայտվում են բուրժուազիայի թևերի դեմ հաջող պայքարով և կոմկուսի շարքերի 50 տոկոս աճումով, պլենումն ընդգծեց.

«Այդ հաջողություններին զուգընթաց, Կոմինտերնի Գործկոմի 11-րդ պլենումն ընդգծում է, վոր Կոմինտերնի սեկցիաների մեծամասնությունը այն մի շարք խոշոր սխալներ և բացեր, վորոնք արտահայտվում են մասսաների ռադիկալացման համեմատությամբ սեկցիաների յետ մնալով, սոցիալ-դեմոկրատիայի անբավարար մերկացմամբ, վորն առանձնակի վտանգ է ներկայացնում մեր անցկացրած դասակարգային պայքարի ներկա բարձրագույն ետապում»:

Այսինքն՝ մասսաների մեծամասնությունը նվաճելու, դասակարգային պայքարի ներկա բարձրագույն ետապում գոյություն ունեն բոլոր որոշակիվ հնարավորությունները, բայց մեր սեկցիաներին պակասում է սուբյեկտիվ պայմանը՝ մասսաներին գլխավորելու նրանց կոմկուսի շարքերը ներգրավելու համապատասխան ընդունակությունը և «սև աշխատանքը»: Այսպես ինչ համապատասխան ընդունակությունը շատ համառ առաջ են վազում և մեր չո՛վ բացատրել, վոր մասսաները շատ համառ առաջ են վազում և մեր սեկցիաները գնում են պոչից, հեղափոխական վերելքը, մասսաների գերազրգուլվածությունը և լարվածությունը և կազմակերպչական շնորհքը: Ինչո՞վ բացվում, քան կոմկուսի սեկցիաների կազմակերպչական շնորհքը: Ինչո՞վ բացվում, վոր ընտրական պայքարների առթիվ բանվորական մասսաները ցատրել, վոր ընտրական պայքարների կոմկուսակցության, բայց կազմակերպչորեն միլիոններով քվե յեն տալիս կոմկուսի շարքերը: Այս բոլորը պետք է վերագրել հաճախ նվազում են կոմկուսի շարքերը: ղեկավարները չեն կոնկրետացնում միայն նրան, վոր կոմկուսի սեկցիաների ղեկավարները չեն կատարում համառ աշխատանք լոգունները, առոքյա պայքարի ընթացքում, գործարաններից ներս գրված լոգունները, գործարանային բլիշներում չեն կատարում համառ աշխատանք, մանավանդ գործարանային բլիշներում չեն կատարում պահանջները իստանք, անհրաժեշտ չափով չգիտեն բանվորների մասնակի պահանջները: ղլխավորել և այն ընդհանրացնել ու կապել քաղաքական պահանջների հետ:

Բացի այդ, առոքյա պայքարի ընթացքում յուրաքանչյուր յերկրի կոմկուսակցություն պիտի ունենա իր յերկրի համապատասխան լոգունը, իր պայմաններից բղխելով:

Այս առթիվ պլենումն ի միջի այլոց կանդ առավ այն լոգունի չուրջ, վոր արձակել էր ընկ. Տելմանը իր մի ճառում—«Ժողովրդական հեղափոխություն» լոգունը: Իտալական կոմկուսի ներկայացուցիչ Գորյանդին գեմ խուլիս» լոգունը: Գերմանական կոմկուսի տված «Ժողովրդական հեղափոխություն» լոգունը, հայտնեց, վոր սրանից առաջ իտալական կոմկուսի տված յրան» լոգունը քննադատվեց իբր ուղորտունիստական:

Պլենումը չեչոնեց, վոր ճիշտ է գերմանական կոմկուսի տված այդ լո-

Հիմնական հացահատիկային ռալոններում կոլխոզները խորհրդային իշխանության հիմնական և հաստատուն հենարանն են ին դարձել:

Կուսակցությունը, չնայած աջ ու ձախ ուղիներին, յեղովներին, կուլտուրային յեղովներին 16-րդ համաշխարհային պայքար մղելով յերկու ճակատի վրա՝ աջ թեքման—գլխավոր վտանգի դեմ և ձախ «խոտորոտներին» և դեպի թեքումները հաշտվողական քաղաքականություն ղեկավարում:

ԲԱՆՎՈՐԱ-ԳՅՈՒՂԱՑԻՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԴԻՐ ԲԱՆԱԿԸ

Կարմիր բանակը ստեղծվել ու կոմիտեի և սպիտակ գվարդիականների դեմ մղված ամենահատուկ կռիվների ընթացքում: Սպիտակ գվարդիական զենքերն են ռալոնները ոտարեկրյա կապիտալիստների ոգնությունը աշխատում են խեղդել յերկուստեք և դեռ չամբարացած խորհրդային հանրապետությունը: Խորհրդային կառավարությունը և կոմունիստական կուսակցությունը սպիտակ-գվարդիականներին դուրս չպրտելու համար սկսեցին Կարմիր բանակը կազմակերպել չափազանց ծանր պայմաններում:

1918 թ. փետրվարի 23-ին հրապարակվեց Կարմիր բանակի ստեղծելու դեկրետը:

Կոլչակին հաղթելը, Դենիկինին ու Վրանգելին ջարդ ու փշուր անելը, սպիտակ յեկերին յետ չպրտելը, հարյուրավոր մանր սպիտակ գվարդիականներին տված մահացու հարվածները—ահա այս են՝ Կարմիր բանակի մարտական աշխատանքի փառապանծ հետևանքները 1918 թվից մինչև 1921 թվի:

Քաղաքացիական պատերազմը վերջանալուց հետո Կարմիր բանակը, պահպանելով Խորհրդային Միության սահմանները, ուժեղ կերպով սկսեց պարապել ռազմական գիտելիքների յուրացմամբ:

Կարմիր բանակում տարեց-տարի սկսեց լավանալ կարմիր բանակային կազմը: Տարեց-տարի աճում է բանվորա-գյուղացիական կորիզը. որինակ, 1929 թվին բանվորներն ու բաղրակները կազմել են 27 տոկոս, իսկ 1930 թ. —31 տոկ: Աճում է նաև կոմունիստների և կոմյերիտականների միջնախավը. 1929 թվին նրանք կազմել են 31 տոկ, 1930—34 տոկ:

Ամեն տարի լավանում է Կարմիր բանակի հրամանատարական կազմը: Բարձր պետերի ամբողջ կազմը մասնակցել է քաղաքացիական պատերազմին և նրանց 76 տոկոսը կոմունիստներ են: Գնդերի հրամանատարներից 96 տոկոսը մասնակցել են քաղաքացիական պատերազմին և 50 տոկոսը կուսակցության անդամներ են: Գումարտականների հրամանատարներից 52 տոկոսը կոմունիստներ են, 30 տոկոսը բանվորներ և 85 տոկոսը քաղաքացիական պատերազմի մարտիկներից են: Դասակների հրամանատարներից 60 տոկոսը կոմունիստներ են և 36 տոկոսը բանվորներ ու բաղրակներ:

Կարմիր բանակում ամրանում է գիտակից կարգապահությունը: Մարտական ուսուցումը տարվում է սոցիալիստական մրցակցության և հարվածարնությունների հիման վրա: Վերջ գործածակ մարտական պատրաստության նկատմամբ սոցմրցակցության և հարվածարնության միջոցով շատ խոշոր հաջողությունների յեն հասել:

Մարտական պատրաստությունը պարսպելու և կարմիր բանակային քաղաքականապես զատարարակելու հետ միասին, Կարմիր բանակը միևնույն ժամանակ խոշոր աշխատանք է տանում գյուղերի և կոլխոզների աշխատավորներ պատրաստելու համար:

1927 թվին Կարմիր բանակը գյուղում գործնական աշխատանք տանելու համար պատրաստել է 31.756 հոգի, 1928 թ.—67.998, 1929 թ.—108.742 հոգի:

Կապիտալիստները անեղատ կերպով պատրաստվում են ապագա պատե-

րադմի համար: Նրանք ուժեղացնում են իրենց բանակները նոր տեխնիկական միջոցներով:

Կապիտալիստական յերկրների ռազմական տեխնիկային մենք պետք է հակադրենք մեր ռազմական տեխնիկան:

Ժողովրդական տնտեսությունը 5-ամյա պլանը միանգամայն բարենպաստ պայմաններ է ստեղծում Կարմիր բանակին հզոր տեխնիկական միջոցներ տալու համար:

Ներկայումս Կարմիր բանակին խնդիր է տրված տիրապետել տեխնիկական գիտություններին և սովորել տեխնիկական միջոցներին տիրապետելուն:

Հնգամյակը կատարելով, նոր Փարիկներ ու գործարաններ կառուցելով, աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացնելով, նոր կոլխոզներ ու սովխոզներ ստեղծելով և դաշտերի բերքատվությունը բարձրացնելով ուժեղացնում ենք Կարմիր բանակի տեխնիկական հզորությունն ու ավելացնում յերկրի պաշտպանունակությունը:

Բայց այդ դեռ բավական չէ: Ամեն մի գիտակից գյուղացի և կոլտնտեսական կարող է աջակցել Կարմիր բանակի հզորության ամրացնելուն:

Ի՞նչպիսի ոգևորյալ ու սպասում Կարմիր բանակը գյուղից և ի՞նչ պիտի անի գյուղացին ու կոլտնտեսականը:

Ամեն տարի առանց Կարմիր բանակի մոխրում է իր կարմիր բանակային կազմի համարյա կեսը: Հին կարմիր բանակայիններն անժամկետ արձակուրդ են գնում և նրանց փոխարեն հերթական գորակույզի կարգով դալիս են յերկուստեք կարմիր բանակայինները Փարիկներից, գործարաններից, գյուղերից և կոլխոզներից:

Գյուղական կազմակերպությունների և բոլոր քաղաքացիների խնդիրն է թույլ չտալ ճանապարհներին բանակ մտնելու, գորակույզիներին գրագիտություն սովորեցնել և հոգ տանել բանակ դնացած գորակույզիների ընտանիքների մասին:

Գյուղի խորհրդային հասարակայնությունը կարող է մեծ աջակցություն ցույց տալ յերկրային գործածակների ուսուցմանը և պետք է ոգնություն ցույց տա փոփոխիկների ընտանիքներին հավաքների ժամանակ:

Գյուղխորհուրդը, կուսակցական և կոմյերիտական բժիշկները, խրճիթ-ընթերցարանը պետք է աջակցություն ցույց տան փոփոխիկներին իրենց գործածակների հրամ. կազմից ստացած ռազմական առաջադրությունները կատարելու գործում:

Ռազմական դպրոցները, վորոնք Կարմիր բանակի հրամատարներ են պատրաստում, ամեն տարի նոր կուրսանտներ են ընդունում:

Այստեղ հատկապես մեծ աշխատանք պետք է տանել թեկնածուներ ընտրելու համար:

Կարմիր բանակի հրամատարը պետք է մինչև վերջը նվիրված լինի խորհրդային իշխանությանը: Ուրեմն գյուղը կամ կոլխոզը պետք է դպրոց ու դարձնի ամենալավ յերկուստեքների բաղրակներից, չքավորներից և կոլտնտեսականներից:

Կարմիր բանակի մասերը վարժությունների և մանյուրների Ժամանակ շատ դժվար պայմաններում ամրացնում են իրենց մարտական ուսուցումը:

Լավ ճանապարհն անհրաժեշտ է գործածակների արագ տեղաշարժեր կատարելու համար: Վորոնք մասնագիտական գործածակներն առանց լավ ճանապարհների և կամուրջների չարժեք թուրքովին չեն կարող:

Այդ պատճառով խնդիր է դրվում՝ առանց վերելից ցուցումներ ստանալու, ներքևից լավ վիճակում պահել ճանապարհներն ու կամուրջները, հիշելով, վոր ճանապարհը վոր միայն տնտեսական, այլ և ռազմական նշանակություն ունի:

Ապագա պատերազմը կվերացնի թիկունքի և ճակատի միջև յեղած սահմանները: Ամբողջ ազգաբնակչությունը պետք է կարողանա պաշտպանվել, որինակ՝ Հակառակորդի ողախին ուժերի հարձակումներից:

Ամբողջ Միության մեջ գոյություն ունեն Պաշտպանության Միության ղեկավարի և նրանց կից աշխատում են ռազմական խմբակներ: Անհրաժեշտ է անդամագրել Պաշտպանության և հիմնականորեն զբաղվել ռազմական պատրաստության մեջ:

ՅԵՐԿՈՒ ԱՇԽԱՐՀ—ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԿՈՒ ՍԻՍՏԵՄ

Կապիտալիստական յերկրներում տիրող տնտեսական կրիգիսը խոշոր չափով քայքայել է աշխատավոր մասսաների տնտեսական գրգռվածությունը: Ընկել է աշխատավարձը, բարձրացել է առաջին անհրաժեշտության ապրանքների գները և կոմունալ ծախսերը: Այն յերկրներում, ուր բնակչության մեկ յերրորդը կամ մեկ յորրորդը գործազուրկ է, այդ գրգռվածությունն ավելի սոսկալի յե: Կապիտալիստները մեծ չափ ստանալու նպատակով ավելի և ավելի արտադրություն մեջ են ներգրավում անչափաճաս յերեսաներին: Այժմ արդյունաբերություն, գյուղատնտեսություն և այլ ուժանակ աշխատանքներում ներգրավված են 10 միլիոն 7-15 տարեկան յերեսաներ:

«Յերեսաների աշխատանքի ամերիկյան կոմիտեյի» Հաշվետվությունից պարզվում է, Վոր յերեսաներն այնքան յերկար են աշխատում և այնքան հոգնում, Վոր յերկույան նույնիսկ ուտելու ուժ չեն ունենում:

Միացյալ Նահանգներում մոտ 25 հազար յերեսաներ աշխատում են գետնի տակ, չախտերում և տաբեկան 9-10 հազար հոգի զոհ են դնում դանդաղ պատահարների: Այնտեղ 1 միլիոն 400 հազար յերեսաներ գրկված են դպրոց գնալու հնարավորությունից:

ՅԵՐԵՆԱՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՍՀՄ-ՈՒՄ

Ճիշտ հակառակն է գրգռված խՍՀՄ-ում. մեղ մոտ բացարձակապես արգելված է անչափաճանների աշխատանքը, յեթե նա չի կրում արտադրական ուսուցման բնույթ: Մեղ մոտ արդեն կիրառվում է ընդհանուր, պարտադիր ուսումը: Ծարգործույթ—մեր կրթության սխառեմի ամենակարևոր ողակըն, այս տարի արդեն պետի ընդդրկի նոր 700 հազար անչափաճանների և հնի հետ միասին պետի դասնա 1 միլիոն 200 հազար: Գյուղերիստներն արդեն ընդգրկել են 300 հազար սովորողներ: Մենք իրագործում ենք Մարքսի ու Լենինի պատգամները, կապելով ուսուցումն արտադրական աշխատանքի հետ:

Գյուղում սոցիալիստական սեկտորի ամման չնորհիվ փոքրանում է անչափաճաս բառարկների թիվը: Համատարած կրթելուիացումն բոլորովին արմատախիլ կանի յերեսաների վարձու աշխատանքը: Մասնավոր տնտեսությունների վերացումը լայն հնարավորություններ է ստեղծում գյուղում ևս յերեսաների ուսուցումը կապել արտադրական աշխատանքի հետ:

Նախկին կասալին, տարբեր դաստիարակներն ծառայող դպրոցի փոխարեն մենք ունենք միասնական պոլիտեխնիկական դպրոց բոլոր յերեսաների համար, վորն ամենավորը հասակից յերեսաներին մասնակից է դարձնում սոցիալիստական յինարարությանը և դասակարգային պայքարին:

Մեր դպրոցի համար, չնայած նրա բոլոր թերություններին, բնորոշ է այն, Վոր նա կապում է կոնկրետ ամենորյա յնդիրները մարդկային կուլտուրայի հակադրական յնդիրներին, տեխնիկայի վերջին նվաճումների հետ:

Կուլտուրական ներգործման բոլոր զենքերը՝ մանկական կինո, թատրոն, ռադիո, զիբը և այլն, կապված են սոցիալիզմի կուլտուրական մեծ յնդիրների հետ: Մեր հետ մեկտեղ մեր ամբողջ աշխատանքը, մեր ամբողջ դաստիարակությունը հիմնված է դարեր ամբողջ փողովրդին յապարացնող աստվածա-

յին ուժը յխտելու, ակտիվ հակակրոնական պայքարի վրա: Մրանք են մեր սոցիալիստական դաստիարակման պրինցիպները:

ԲՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Այժմ բուրժուական յերկրներում գոյություն ունի յերեսաների դաստիարակման մի նոր սխառեմ. դա յերեսաների կազմակերպությունների հիմնումն է դպրոցներին կից և դպրոցից դուրս, Վորը մերջին Հայրով ձուլվում է յերեսաների դաստիարակման պետական սխառեմին: Որինակ՝ Իտալիայում ևազմակերպված է Փալատական մանկական մի միություն՝ Բալիլա, Վորը Մուսոլինիի կարգադրությամբ ձուլվում է դպրոցի հետ:

Բուրժուական մանկական առ բոլոր կազմակերպությունները, ինչ անում էլ նրանք ունենան, ծառայում են բուրժուական կարգը պահպանելուն, հապարձակման անցնող պրոլետարիատի դեմ պայքար մղելով:

ԶԵՐԲԱԿԱՆՈՒՄ ՅԵՎ ԳՆԴԱԿԱՆԱՐՈՒՄ ԵՆ ՅԵՐԵՆԱՆԵՐԻՆ

Լայն հեղափոխական վերելքը կապիտալի յերկրներում բարձրացնում է նաև յերեսաների ռազաքական ակտիվությունը: Վաղուց չե, ինչ Գերմանիայում կազմակերպվեցին խոշոր ռազաքական բնույթ ունեցող դպրոցական գործադույներ: Ամերիկայում և Զինատանում փոքրիկ, 15 տարեկան գործադուլափոխներն զնդակահարում են: Մի չարք յերկրներում պիոներները պաղտոլիայում են աշխատում: Պիոներներին անջատում են մանկական մասսաներից:

ԽՍՀՄ-ի պիոներները պետք է ուժեղացեն յրենց ուղադրությունը և ողնությունը արտասահմանի պիոներների նկատմամբ:

ՊԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ՇԱՐՅՈՒՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ՍԿԶՐՈՒՆՔՆԵՐԸ ԽՍՀՄ-ՈՒՄ

Մեղ մոտ կա մի միասնական, մասսայական կազմակերպություն, Վորն ընդգրկում է 4.000.000 յերեսաներ:

Մենք դաստիարակում ենք յերեսաներին մոչ քե նրանց ծնողներին ու դեկավարներին յենքաքսելու միտցով, այլ նրանց սոցիալիզմի յինարարությանը, սոցիալիզմի համար մղվող պայքարին մասնակից դարձնելու միտցով: Յեկ սրանում մենք տեսնում ենք պրոլետարիատի 3-րդ սերնդի, պիոներների, կոմսոմոլի ու կուսակցության նաստակի միասնականությունը:

Սեռատիզմ—ահա բուրժուական յերեսաների կազմակերպման հիմնական միտցը բուրժուական հասարակարգը պաշտպանելու, կապիտալիզմն ամբառնելու և աշխատավորությունն ավելի քայքայելու համար:

Պիոներ կազմակերպություն—ահա յոչորագույն ողակը յորհուրդների յերկրի պրոլետարական կազմակերպությունների ընդհանուր սխառեմում:

Աշխատավոր գյուղացի ծնողներ, մհածեցեմ ձեռ յերեսաների հուամար, դուրս գեեք „ՊԻՈՆԵՐՂԵԿ“-ը Լույս է տեսնում ամիսը մեկ անգամ

1 տարին . . . 1 ռ. 20 կ.
6 ամիսը . . . — 60 կ.
3 » . . . — 30 կ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ՈՐԱՅՈՒՅՑ

Մեկ տարվա ընթացում բաժանորդն ստանում է հասցեկու համար:

Խմբագրություն, Յերվան՝ Արվյան 10

ԿՈՒՆՏԵՆՏԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԿՂՍՅԵՐԻՏ-ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂՈՒՄ

ՀԼԿՑԵՄ Գ-ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԲԱՆԱԶԵՎԻՑ

«Հնգամյակի վերջին ԽՍՀՄ-ի կուլտիվացումը հիմնականում վերջացած պիտի լինի»: Ի. ՍՏԱԼԻՆ

I

Համ. ԼԿՑԵՄ-ի 8-րդ համագումարից հետո մինչև այժմ, ավելի և ավելի սրվող դասակարգային պայքարի պայմաններում Խորհրդային Միությանը ձեռք է բերել խոշորագույն հաջողություններ, հսկայական կերպով աճել է և մտել սոցիալիզմի շրջանը: Սոցիալիստական արդյունաբերության տեսակարար կշիռն ակտիվ է արդեն գերիշխել դյուղատնտեսության տեսակարար կշիռի վրա, և ԽՍՀՄ-ն գտնվում է ագրարային յերկրից ինդուստրիալ յերկրի փոխարկվելու նախույթին: Հիմնվելով ծանր ինդուստրիայի դարգացման բարձր տեմպերի իրգործման վրա, վոր բանալին է դյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման, նոր խորհունտեսությունների հսկայական հետ ճիշտ փոխհարաբերությունների վրա, կուսակցությունը ձեռք բերեց գյուղացիական չքավորության յետևից նաև միջակների հիմնական մասսաների շրջադարձը դեպի սոցիալիստական ուղին: Սրա հիման վրա կուսակցությունը գյուղի կապիտալիստական տարրերի սահմանափակման և տեղահանման նախկին քաղաքականությունից անցավ նոր քաղաքականության—կուլակուքյանը՝ վորպես դասակարգ, համատարած կուլտիվացման հիման վրա յիկվիդացիայի յենքարկելու քաղաքականությամբ, ամբողջ ֆրոնտով սոցիալիստական հարձակման ծավալման քաղաքականությունը:

Ամբողջ ԽՍՀՄ-ում կուլտնտեսությունների մեջ են միացել արդեն մոտ մի քառորդը, իսկ հիմնական հացահատիկային շրջաններում—մոտ կեսը բոլոր չքավոր-միջակային տնտեսությունների: Դեպի կուլտնտեսություններն ընթացող հոսանքի նոր ալիքը շարունակում է ել ավելի աճել:

Կուլտնտեսություններն ու խորհունտեսությունները միասին ընթացիկ տարում, ավելի յերկրին ապրանքային հացի կեսը, դրանով իսկ լրացնելով և ծածկելով լիկվիդացիայի յենքարկված կուլակային տնտեսությունների հացահատիկի ապրանքային արտադրությունը: Այս շրջադարձի հետ անմիջականորեն կապված՝ նոր ձևով դրված է Խորհրդային իշխանության հենարանի հարցը գյուղում:

«Սոցիալիստական հարաբերությունները ԽՍՀՄ-ում, վոր մինչև այժմ հենվում էին գրեթե բացառապես սոցիալիստական արդյունաբերության վրա, այսուհետև սկսում են հենվել նաև գյուղատնտեսության վրա՝ ամբողջ սոցիալիստական սեկտորի վրա» (խոշոր արտադրություն կուլտնտեսությունների ձևի): «Այսուհետև ԽՍՀՄ-ի հացահատիկային կարևորագույն շրջաններում գյուղը բաժանվում է յերկու հիմնական մասերի.—կուլտնտեսականների, վորոնք հանդիսանում են Խորհրդային իշխանության իսկական և ամուր հենարանը, և վոր հ կուլտնտեսականների՝ չքավորներից և միջակներից, վորոնք առայժմ դեռ ցանկություն չունեն մտնելու կուլտնտեսությունների մեջ, սակայն վորոնց՝ կուլտնտեսությունների մասսայական փորձն անկասկած կհամոզի կարճ ժամանակում կուլտիվացման ճանապարհի վրա կանգնելու անհրաժեշտությունը» (ՀամԿ(Բ)Կ-ի 16-րդ համագումար):

Համ. ԼԿՑԵՄ-ի 9-րդ համագումարը հատկապես անհրաժեշտ է համարում ընդգծել, վոր այս խոշորագույն հաջողությունները կուսակցությունը ձեռք է բերել Համ. Կ(Բ)Կ-ի ԿԿ-ի յենինյան ճիշտ ղեկավարության հետևանքով, վորպիսի ղեկավարությունն ամուր և հետևողականորեն անց է կացրել

կուսակցության ղեկավոր դիժը: ԿԿ-ի ղեկավարությունը կուսակցությունը ձեռք է բերել իր շարքերի խոշորագույն մեծամասնություն յենինյան հիմքերի վրա, պայքարելով ալ ոպորտունիզմի դեմ, վորպես ղեկավոր վտանգի տվյալ ետապում, հակահեղափոխական տրոցկիզմի դեմ, «ձախ» կիսատրոցկիստական հարձակումների դեմ՝ կուսակցության գծի վրա և դեպի այդ թեքումները հաշտվողական վերաբերմունք ցուցահանողների դեմ:

Ամբողջ ֆրոնտով ծավալվող սոցիալիստական հարձակումն անխուսափելիորեն առաջ է բերում դասակարգային պայքարի սրում և կուլակային ագենտուրայի—ալ ուկլոնիստների ակտիվացում: Ալ ուկլոնիստները և ձախական կիսատրոցկիստական տարրերը յերկերեսանիություն և անսկզբունքային բյուկների ուղին դուրս յեկան ալ—ոպորտունիստական պլատֆորմայի հիման վրա: Այսպիսի դավաճանական հակակուսակցական վարմունքի փաստ է հանդիսանում Սիրցովի, Լոմինաձեյի, Շացկինի և մյուսների անսկզբունքային բյուկը: Նմանապես և անթույլատրելի յե ալ ոպորտունիզմի նախկին առաջնորդների (Տոմսկի, Ռիկով և այլն) վարմունքը:

Կոմյերիտմիությունյան ինդիքը կայանում է նրանում, վոր անհողդող ու անհաշտ կերպով և մինչև վերջը դիմակաղերծ անի ոպորտունիստների այս նոր ուղղախաղերը, յեռանդուն կերպով ծավալելով պայքարը կուսակցության ղեկավոր դիժի համար, ընդդեմ ալ թեքման, վորպես ղեկավոր վտանգի ներկա ետապում, ընդդեմ «ձախ» կիսատրոցկիստական լաճավորումների, ալ ոպորտունիստների դաշնակիցների և ընդդեմ հաշտվողական վերաբերմունքի դեպի այդպիսիները:

II

1. Հողուտ համատարած կուլտիվացման, կուլակությունը վորպես դասակարգ լիկվիդացիայի յենքարկելու միվող դասակարգային սուր պայքարի այս շրջանում կոմյերիտմիությունյան ամբողջությամբ դրավեց ուղղական դիրքեր և ցուցադրեց իրեն, վորպես ակտիվ, նվիրված մարտնչող կուսակցության ղեկավոր դիժի ամուր և անշեղ անցկացման համար:

Կոմյերիտմիության համար այս շրջանը դասակարգային դաստիարակության մի խոշորագույն դպրոց էր, վորտեղ կոմյերիտմիությունը դաշտավարական—քաղաքական տեսակետից ել ավելի աճեց, ստուգեց և ամրապնդեց իր շարքերի կայունությունը, նշանակալից չափով մաքրվեց ոտար և անկայուն տարրերից և կոփեց լայն կոմյերիտական մասսան՝ վորպես իսկական մարտիկներ սոցիալիզմի հաղթանակի համար:

2. 1930 թ. դարնանացանի կամպանիայի ժամանակ գյուղի կոմյերիտականների գրեթե կեսը ներգրավված էր կուլտնտեսությունների մեջ, 550.000-ից ավելի կոմյերիտականներ աշխատում էին կուլտնտեսական դաշտերում:

Գյուղում կոմյերիտմիությունն սկսում է ցուցաբերել իրեն, ինչպես և ֆաբրիկներում ու գործարաններում, վորպես առաջապահ հարվածային խումբ: Առանձին շրջաններում, հատկապես այնտեղ, վորտեղ կուսակցական բլիշներ չկան, կոմյերիտմիությունն սկսում է կուլտնտեսություններում դեկավար գեր լաղալ ցանքի, բերքահավաքի, հացամթերումների ընթացքում, տանելով իր յետևից կուլտնտեսական յերիտասարդությունները և ցուցաբերելով հարվածային աշխատանքի և աշխատանքային ենտուղիղագմի որինակներ:

Սակայն դեռ մինչև այժմ գյուղական մի շարք բլիշներում տեղ ունեն ալ—ոպորտունիստական տրամադրություններ, կուլտնտեսական շարժման ուժերին չհավատալու արտահայտություններ, կուլակի դեմ անձնատուր յիննուտ տարրեր: Գյուղական կաղմակերպությունների պրակտիկայում մինչև այժմ ել դեռ արտահայտվում են նաև հակամիջակային ձախական տրամադրություններ, վոր արհամարհում են միջակի հետ դաշինքն ամրապնդելու քաղաքականությունը:

Կոմյերիտմիությունը գյուղում ավելի և ավելի ցույց է տալիս իրեն, վորպես կուսակցութեան ակտիվ ոգնական կոլտնտեսութիւնները և աշխատանքի կարգապահութիւնը նրանցում ամբողջովն գործի մեջ: Սակայն մինչև այսօր ամբողջ շարք վայրերում կոմյերիտականները թույլ են ցուցադրում իրենց կոլտնտեսութիւններում: Ինչպես աշխատանքի կարգապահութեան համար մղվող պայքարի տեսակետից, այնպես էլ մասնավորապէս Կոմյերիտմիությունը դուրսերում դեռ չափազանց թույլ է թափանցում կոլտնտեսութեան տնտեսական-կազմակերպչական աշխատանքի ելուժյան մեջ, թույլ կերպով է մասնակցում կոլտնտեսութեան ղեկավարմանը՝ պլանները կազմելու, աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման, կադրերի պատրաստման ու առաջնական, յեկամուտների ճիշտ բաշխմանը, սեխնիկան բարձրացնելու, հողի մշակման լավագույն ձևեր մտցնելու, արտադրութեան ձևերի և այլն տեսակետից:

Կոմյերիտական բնիկները գյուղերում դեռ մինչև այժմ էլ թույլ են իրականացնում բոլոր դարձ կոլտնտեսութեան լայն սաստանքի ակտիվութեան կազմակերպչներ: Սա հիմնականում բացատրվում է նրանով, վոր իրենք՝ կոմյերիտական բնիկները գյուղում մեծ մասամբ չափազանց յետ են մնացել կոմյերիտականների կուլտուր-քաղաքական մակարդակը բարձրացնելու իրենց աշխատանքի մեջ: Սա պահանջում է վճարականապես և արժատապես բարելավել ամբողջ քաղաքական-դաստիարակչական աշխատանքը:

3. Կոմյերիտմիությունը, վորը գյուղում դաստիարակում է իր շարքերում սոցիալիզմի համար մարտնչող հարյուր հազարավոր մարտիկներ, ներկա չընթացում իր ամբողջ գործունեութեամբ բարձրանում է մի նոր, ավելի բարձր աստիճան: Յեթե նախկին տարիներում գյուղական կոմյերիտական կազմակերպութիւնն իր մեծ մասով կազմված էր իրենց անհատական տնտեսութիւններ վարող գյուղացիներից (չքովորներից և միջակներից), ապա ներկայումս բուն աճման մոմենտին, յերբ այդ կոլեկտիվացումը միլիոնավոր անդամներ է ընդգրկել, գյուղի կոմյերիտմիությունը իր կազմով ավելի և ավելի յե դառնում հիմնականում կոլտնտեսական յերիտասարդութեան կազմակերպութիւն:

Դրանով հենց գյուղական կոմյերիտմիութեան մակարդակը, նրա ամբողջ տնտեսական-կենցաղային դրվածքը հիմնովին փոխվում են և դարձնում են նրան ավելի ակտիվ, ավելի ընդունակ կոմունիստական վոլուտ դաստիարակելու գործում: Կոմյերիտականի աճումը վորպես կոմունիստի թեթևանում է նրանով, վոր հենց կոլտնտեսական շարժումն ինքն էլ ընթանում է կուլակութիւնը վորպես դասակարգ լիկվիդացիայի յենթարկելու համար մղվող բաց և սրված պայքարի պայմաններում:

4. Յերկրում մղվող դասակարգային պայքարի սրումն իր արտացոլումը գտաւ նաև յերիտասարդութեան մեջ: Կուլակը, վորը աշխատում է ամեն տեսակի ձևերով և մեթոդներով կազմակերպել իր ուժերը՝ հակահարված տալու խորհրդային իշխանութեան քաղաքականութեանը, փորձում է իր իդեոլոգիական ազդեցութեամբ խորամուտ լինել յերիտասարդութեան տարբեր խավերի մեջ և կազմակերպել իր ագենտուրան նույնիսկ կոմյերիտմիութեան միջավայրում: Մասնավորապես յերիտասարդութեան վրա ազդեցութիւն ձեռք բերելու համար կուլակութեան մղած պայքարն արտահայտվում է յերիտասարդութեան կրօնական աղանդավորական կազմակերպութիւններ ստեղծելու և յերիտասարդութեան մեջ ազգային ատելութիւններ բորբոքելու փորձերի մեջ:

Համագումարը վճարականապես դատապարտում է յեղած առանձին տրամադրութիւնները համատարած կոլեկտիվացման շրջաններում դասակարգային պայքարը դադարեցնելու մասին: Դասակարգային թշնամին փորձում է դասակարգային պայքարի տարրերը փոխադրել կոլտնտեսութիւն, մի շարք դեպքերում մուտք գործելով կոլտնտեսութիւնների մեջ, նա փորձում է բորբոքել պոկողական տրամադրութիւնները, կազմակերպել ընդդիմութիւն աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման դեմ, յեկամուտների ճիշտ բաշխման դեմ

և այլն, ոգտագործելով այդ կոլտնտեսական շարժման դեմ մղվող պայքարի համար:

Կոմյերիտմիութեան խնդիրը կայանում է նրանում, վոր կուսակցութեան գլխավոր գծի համար մղած իր պայքարում, դասակարգային թշնամու դեմ մղած իր պայքարում ամբողջ ֆրոնտով ծավալի գաղափարական և կադրական կարգապահ հարձակում նվաճելու համար կոլտնտեսական-գյուղացիական յերիտասարդութեան ամբողջ բանվորական և հիմնական մասսան յենիճյան կոմյերիտմիութեան ղեկավարութեան և դրոշի տակ: Սյա խնդիրը կոմյերիտմիութեանը պիտի վճռի վո՛չ միայն ուժեղ կերպով ծավալելով ակտիվիզմ-պրոպագանդիստական և կուլտուրական աշխատանքը մասսաների մեջ, այլև նրանով, վոր կոմյերիտմիութեանը վո՛չ միայն իր առաջադաս մասով, այլ միութեան անդամների ամբողջ յերեք միլիոնանոց մասսայով՝ ծավալի ել ավելի ուժեղ գործնական աշխատանք անցկացնելու կուսակցութեան XVI համագումարի վորոշումները՝ գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման, կոլտնտեսական շարժման ամբողջման ու լայնացման, կուլակութիւնը վորպես դասակարգ, համատարած կոլեկտիվացման հիման վրա լիկվիդացիայի յենթարկելու վերաբերմամբ:

ԱՎԵԼԻ ԶԳԱՍՏ, ԱՎԵԼԻ ԱԶԱԼՈՒՐԶ

Առաջին անգամը չէ, վոր հայ բուրժուազիայի ֆալիստական կուսակցութիւնը հանդես է գալիս անդր-Ֆրանսիական իմպերիալիզմի ստոր վարձկանի և հետախույզի իր ամբողջ մերկութեամբ: Իր կազմակերպման առաջին իսկ որերից Դաշնակցութեան հիմնական նպատակը յեղել է ամեն միջոցով կադմալուծել հայ բանվորների և աշխատավորների դասակարգային շարժումը, լծել նրանց «հայրենի» բուրժուազիայի կառքին, «համադրային ճակատ» ստեղծելու նման ստորաքար ժանյովներին և կեղծիքի տակ պարուրված առաջ մղել հայ բուրժուազիայի շահագործող ղերբերի ամբողջման ու ծավալման գործը: Դաշնակցութիւնն իր ծագման առաջին իսկ որերից կապված է յեղել թե ցարական, թե անդր-Ֆրանսիական իմպերիալիստների ամենագործող ուժերի հետ, կատարել է նրանց համար լրտեսի ու հետախույզի աշխատանք, մոտ 40 տարի անդալման լակեյութեամբ սպասարկել է իմպերիալիստական ամեն տեսակի ու գույնի «պատվերներին» Մերձավոր Արեւելքում:

Դաշնակցութիւնը սոցիալ-դավաճան մենչիկինների և եսերների վոհմակի հետ միասին 1918 թվին գեներալ Դենստերվիլի հրամանով կազմալուծեց Բագվի հերոսական կոմունայի ռազմական ճակատը՝ ճանապարհ հարթելու համար անգլիական ինտերվենցիային Անդրկովկասում: Դաշնակներն իրենց համար անգլիական ինտերվենցիայի լիզում էյին տաճկական փաշաների դարչապարը, առկ ստորաքարութեամբ լիզում էյին տաճկական փաշաների դարչապարը, ողնութիւն հայցում նրանցից, վորպեսզի տապալեն խորհրդային իշխանութիւնը Հայաստանում, բանվորների ու գյուղացիների արյան մեջ յեղեցնեն նոյեմբերյան հեղափոխութեան արդյունքները: Չնայած իր բոլոր փարիսեայական հավաստիացումներին և ղեկարացիաներին, Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան հաղթանակից հետո մինչև այսօր Դաշնակցութիւնը և վոչ մի բոպե չի իջել հակահեղափոխական ինտերվենցիայի ղերբերից:

Դաշնակցութեան ղեկավար «բյուրոն» ըստ ելուժյան անգլիական և ֆրանսական գլխավոր շտաբների լրտեսական բաժինների մի մասնիկն է: Նրա ղեկավար «տղերքի» մի զգալի մասը Իրաքի գլխավորութեամբ իզուր չէ, վոր տաք «ապաստարան» ընտրեց Խուսեյնիան, հակախորհրդային պատրաստվող ինտերվենցիայի այդ հիմնական պաղարմներին մեկը: Նրա «կենդանի ուժերի» յերկրորդ խմբակը փախաղանի, Շանթի ու Աղբալյանի գլխավորութեամբ «ձախուլութիւն» աշխատանքի համար չէ, վոր չընդգայում են Սյուրիա-

յում, Իրարում և Պարսկաստանում: Առանց դաշնակցական այս գործիչների անմիջական մասնակցության չէ, վոր Սյուրիայի և Իրաքի բանտերն են նետվում տասնյակ ու հարյուրավոր գիտակից հայ աշխատավորներ, վորովհետեւ նրանք խանդարում են իմպերիալիստական վարձկաններին՝ հայ գաղթականներին թնդանով միս պատրաստել իմպերիալիստական ինտերվենցիայի Մերձ-Արեւելյան ճակատի համար, կամ «մարտական խմբեր» կազմակերպել իմպերիալիզմի դեմ պայքարող տեղական ժողովուրդների դեմ:

Յերկրորդ ինտերնացիոնալում Դաշնակցության ներկայացուցիչները նորից մեծ յեռանդով կատարելով իրենց «տերերի» կամքը՝ ամեն կերպ աշխատում են հասարակական կարծիք ստեղծել պատրաստվող հակախորհրդային ինտերվենցիայի դեմ: «Իսլալիկները միայն բռնի ուժի ճնշման տակ կարող են վերանայ», — պատգամում է Զամալյանը՝ ամբողջովին բաց անելով Դաշնակցության ինտերվենցիոնիստական ելույթները, վոր մինչև վերջերս անհրաժեշտ էին համարում քողարկել կեղծավոր ու սուտ հայտարարություններով: Հակախորհրդային ինտերվենցիայի համար նպաստավոր հասարակական կարծիք նախապատրաստելու նույն այդ նկատառումով է, վոր դաշնակցական «աղերքը» մեծ վայնասունով ձայնակցում են Փաշխանների և սոցիալ-ֆաշիստների նախաձեռնած «խորհրդային դեմպինգի» և «հարկադիր» աշխատանքի հակախորհրդային կամպանիաներին:

Դաշնակցության խմբագրությունն անգործ չեն նստած: Խորհրդային Հայաստանի սահմանների մոտ: Նրանց անմիջական գեկավարությամբ էր, վոր նախանցյալ տարի զլուխ բարձրացրին կուլակային-բանդիտական առանձին խմբակներ մեր մի քանի շրջաններում, վորոնց նպատակն էր խանդարել սոցիալիզմի հաղթարշավը մեր յերկրում և վորոնք արժանի հակահարված ստացան ու վոչնչացան մեր աշխատավորության անողորմ հարվածների տակ: Կասկած չի կարող լինել այն մասին, վոր Դաշնակցության աշխատանքները մեր յերկրում և կարմիր դեմք դուրս՝ անբաժանելի ու որդանական մասն են կազմում Խորհրդային Միության դեմ իմպերիալիստական գիշատիչների և նրանց սոցիալ-ֆաշիստական գործակալների կողմից պատրաստվող ինտերվենցիայի: Վորպես «փորձված» ծառաներ՝ նրանք իրադրծում են իմպերիալիստական տերերի կարևորագույն պատվերը՝ հենված գաղութահայ բուրժուազիայի և դալայթավայրերի ապողասակարգայնացած ու անգիտակից հայ զանգվածների, իսկ մեր յերկրում կուլակության և կապիտալիզմի մնացորդների վրա՝ պայմաններ ստեղծելու պատրաստվող ինտերվենցիայի համար՝ անջատելու Անդրկովկասը Խորհրդային Միությունից, ճանապարհ հարթելու Մանթաշենների, Ղուկասովների և Նոբեյների համար դեպի Բագվի նավթը:

Դաշնակցության դերը Խորհրդային Միության սահմաններից վոչ հեռու կազմակերպվող քրդական ապստամբության մեջ միայն մի ողակն է նրա կողմից հակախորհրդային ինտերվենցիային ամեն կերպ սպասարկելու պատրաստակամության ընդհանուր շղթայի:

Քուրդ ժողովրդի «ազատագրությանը» իրր թե հետամտող դաշնակցականների իսկական նպատակը պարզվում է թեկուզ Զամալյանի այն հայտարարությամբ, վոր «քուրդ ժողովրդի մյուս հատվածները, վորոնք դուրսվում են Պարսկաստանում, Իրաքում և Սյուրիայում, այնքան նորմալ կյանք ունեն, վոր վոչ մի տրամադրություն չունեն վոչ նրանցից անջատվելու և վոչ էլ աղգային քաղաքական պայքարների տոն տալու»: Այս լավրը լակեյական հայտարարությունն իր հերթին գալիս է բացահայտորեն վկայելով վոր քուրդ աշխրաթագետների և դաշնակցական մտադործների ձեռքով հարթարվող «ազատ Քյուրդստանի» ուղիները ուղղակի և անմիջականորեն պետք է ծառայեն իմպերիալիստական ինտերվենցիոնիստական առաջախաղացմանը դեպի Անդրկովկասյան Սոցիալիստական Ֆեդերացիան, դեպի Բագվի նավթը, դեպի ինտերվենցիոն ընդհանուր ծրագրի Անդրկովկասի հակապատմաբ...»

Իմպերիալիստները պատրաստվում են պատերազմի ԽՍՀՄ-ի դեմ. դաշնակցականները, վորպես միանգամընդմիջո իմպերիալիստներին վաճառված ագենտներ, ինտերվենցիոնիստական ինտերվենցիոնիստական շարքերում, նրա հետախուզական մասերում են:

Խորհրդային Հայաստանի բանվորությունից և աշխատավորությունից այսոր պահանջվում է ավելի աշխույժություն, ավելի դաստույթություն և հեղափոխական յեռանդ: Յուրաքանչյուր գիտակից բանվոր և աշխատավոր Խորհրդային իշխանության հետ անկեղծորեն կապված ու սոցիալիզմի կառուցման գործին նվիրված յուրաքանչյուր մասնագետ և ինտելիգենտ պետք է ավելի գործոն ու շեշտակի դարձնի պայքարը Դաշնակցության մտայնության և գործողությունների յուրաքանչյուր արտահայտության դեմ:

(Ընկ. Խաճյանի հոդվածից)

ՏՆՏԵՍԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՈՒՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Տնտեսավարության և վարկավորման սխտեմի կիրառումը չի սահմանափակվում միայն արդյունաբերությամբ, չի վերաբերում միայն նրան: Խորշու կոնտրոլի ճիշտ ու ռեալ կիրառման տեսակետից, տնտեսավարության կիրառման համար հաջողությամբ պայքարելու և ֆինանսական ու տնտեսական կյանքում նկատված անպատասխանատվության վերացման նպատակով՝ անհրաժեշտ է վարկավորման աշխատանքի նոր ձևերը, նրանց հետ միասին և տնտեսավարական սկզբունքը կիրառել ժողովրդական տնտեսության բոլոր բնագավառներում:

Այս տեսակետից առանձնահատուկ ուշադրության է արժանի Համամիութենական Ժողովուրդի ս. Թ. հունիսի 12-ի վորոշումը կոլտնտեսությունների ֆինանսավորման կարգի փոփոխման մասին և Աշխատաշխարհի հունիսի 9-ի վորոշումը՝ արդյունաբերության կապիտալ շինարարության ֆինանսավորման մասին:

Կոլտնտեղարժույթն այսոր հաղթական քայլերով առաջ է դնում: Գյուղացիական տնտեսությունների 65 տոկոսն արդեն ընդգրկված է կոլեկտիվներում: Այդ նշանակում է, վոր բանվոր դասակարգը և նրա լեռնային կուսակցությունը ձեռք են բերել մի պատմական նշանակալից քայլ՝ Դաշնակցության կուսակցության հիմնական գիծը՝ հաղթանակել է: Գյուղատնտեսության կուսակցության տեղի ունեցող այս նվաճումներն արդյունք են սոցիալիստական ասպարիզում տեղի ունեցող այս նվաճումներն արդյունք են սոցիալիստական արդյունաբերության արագ զարգացման ու վերակառուցման: Միաժամանակ այս հաղթանակն ինքնահոս աշխատանքի արդյունք չէ, այլ տեղի յեր նակ այս հաղթանակն աշխատանքի միջոցով: Այդ վճռական բեկումը ունեցել յարված բալլեիկյան աշխատանքի միջոցով: Այդ վճռական բեկումը գյուղատնտեսության մեջ, կոլտնտեղարժման հսկա ծավալումը տեղի յեն ունեցել, վորովհետեւ կիրառվել են կյանքում ընկեր լենինի ցուցմունքները այն մասին, վոր ամեն մի հասարակական իրավակարգ իրապարակ է գալիս միայն վորոշ դասակարգի ֆինանսական ուժակալության պայմաններում:

Բանվոր դասակարգն ապահովել է գյուղատնտեսությանն անհրաժեշտ ֆինանսական ուժանդակությամբ ու իր ամենորյա աշխատանքով նպաստում է նրա վերակառուցմանը: Ֆինանսական պլանի յեղի մասում խոշոր տեղ է հատկացված գյուղի սոցիալիստական վերակառուցմանը նպաստող հատկացումներին:

Այդ գումարների զգալի մասը գնում է կոլտնտեսությունների արտադրական վարկավորման համար, նպաստում է կոլտնտեսությունների զարգացմանն ու ամրացմանը, նրանց ապրանքայնության բարձրացմանը (ապ-

բանքային ֆերմաների կազմակերպում գյուղատնտեսական մեքենաների, լծկան անասունների գնում, գյուղատնտեսական շենքերի կառուցում և այլն)։ Արտադրական վարկավորման սխեման՝ տնտեսավարության հիմունքներով՝ ունի մի հիմնական նպատակ—ապահովել կոլտնտեսության հետագա զարգացումն ու ծավալումը, հնարավորություններ ստեղծել, վորպեսզի պետությունը կողմից տրվող վարկերը տեղի ունենա իրենց նպատակին ոգտագործվեն, խթանել կոլտնտեսություններում ներքին միջոցների մոբիլիզացիան, բարձրացնել կոլեկտիվների ապրանքայնությունը։ Այդ նպատակն է հետադրում Համաժողովրդական Ժողովուրդի 31 թ. հունիսի 12-ի վորոշումը՝ կոլտնտեսությունների արտադրական վարկավորման վերաբերյալ։

Ինչպես ժողովրդական տնտեսության այլ բնագավառներում, նույնպես և գյուղատնտեսության մեջ տնտեսավարական նկարագրի կիրառումը ներկա շրջանում զալիս է ամրացնելու պլանային սկզբունքը, նպաստելու վերջինի լիակատար կիրառմանը։ Կոլտնտեսությունների վերակառուցման արտադրական վարկավորումը պետք է կատարվի կոլտնտեսությունների կողմից կազմված տարեկան ու յեռամսյակային ծրագրերի հիման վրա։ Այդ ծրագրերում պետք է նախատեսվի կոլտնտեսության ապրանքային յեղույթի բարձրացումը, ինչպես նաև պետք է ապահովվի կոլտնտեսությունների սեփական միջոցների մասնակցությունը վարկավորման յենթակա ձևերի կողմից։

Պետությունը խոշորագույն գումարներ է հատկացնում գյուղի վերակառուցման աշխատանքներին, բայց կոլտնտեսական արտադրության ընդհանուր զարգացումը թույլ է տալիս պահանջ դնել, վոր կոլտնտեսություններն ու կոլտնտեսականներն իրենց սեփական միջոցներով և մասնակցեն պետության կողմից նախատեսված ձևերի կողմից։

Կոլտնտեսությունների վարկավորման ձևը հիմնովին փոխվում է։ Կոլտնտեսությունների կողմից կազմված ծրագրերը չեն բնորոշում առանձին կոլտնտեսություններին հատկացվելիք վարկերի չափը։ Այդ վերջինը վորոշվում է կոլտնտեսությունների և կոլտնտեսությունների միջև կնքված պայմանագրերի հիման վրա։ Այդ պայմանագրերում մանրամասն ցույց է տրվում կատարվող աշխատանքների բնույթը, կոլտնտեսության կողմից ներդրվելիք սեփական միջոցների գումարը, ինչպես նաև վարկի ոգտագործումը սերտորեն կապվում է կոլտնտեսության ապրանքային յեղույթի իրացման հետ։ Վարկերը տրվում են միայն պայմանագրերի կետերի կատարման դեպքերում։ Այդ մասին ահա թե ինչ է ասում Համաժողովրդական Ժողովուրդի վորոշումը։

«Կոլտնտեսություններին Պետության կողմից վարկեր բացվում են հետևյալ պայմանների գոյության դեպքում».

ա) մասնագիտական կոլտնտեսական կենտրոնների հետ կնքված պայմանագրերի կատարման, ինչպես նաև մթերող կազմակերպությունների հետ ապրանք հանձնելու համար կնքված պայմանագրերի կատարման դեպքում.

բ) պայմանագրերում նախատեսված աշխատանքների կատարման ընթացքում.

գ) կոլտնտեսությունների սեփական միջոցների սահմանված չափով ներգրավման պայմաններում».

Սրանով վերջնականապես վերացվում է գյուղատնտեսությունը մեքենանային «պլանով» վարկավորելու ձևը. վերջ է տրվում մինչև այժմ գոյություն ունեցող վարկավորման այն սխեմային, յերբ Պետության բաժանմունքները, կամ անցյալում՝ վարկային բնկերությունները վարկավորում էին կոլտնտեսություններին, չիմանալով նրանց ֆինանսական դրությունը, չիմանալով նրանց արտադրական ծրագրերը, տեղեկություն չունենալով վերջինների կատարման մասին։ Պետական բանկի բաժանմունքները պարտավորվում են խիստ հետևել, վորպեսզի տրված վարկերն իրենց նպատակին ոգտագործվեն, նրանք պետք է իմանան իրենց կլիենտների ֆինանսական

Պետական բանկի բաժանմունքներին իրավունք է վերադասվում դադարեցնել ու կրճատել կոլտնտեսությունների վարկավորումը՝

ա) յերբ նրանք ժամանակին չեն վերադարձնում ստացված վարկերը.

բ) յերբ չեն կատարում իրենց հանձն առած պարտավորությունները.

գ) յերբ ոգտագործում են վարկերն այլ նպատակի համար։

Մենք այլ հողվածով ավելի մանրամասն կանգ կառնենք նոր որոշելի հիմնական խնդիրների վրա։ Այստեղ մեր նպատակն է չեղեցել թե ինչ խոշոր նշանակություն ունի վերոհիշյալ պայմանների կատարումը տնտեսավարության ոժանդակությունում, և բեռնել ամբողջ կոլտնտեսական մասայի ու չադրությունն այդ խնդրի շուրջը։

Անշուշտ տնտեսավարության կիրառումը կոլտնտեսություններում, արտադրական վարկավորման նոր ձևերին անցնելը պետք է կատարվի անմիջապես կոլտնտեսությունների ակտիվ մասնակցությամբ։ Համաժողովրդական Ժողովուրդի վորոշումը կոլտնտեսության արտադրական վարկավորման մասին (տնտեսական-արտադրական ֆունկցիաներ ունեցող մագրաչական խնդիրներ (տնտեսական-արտադրական ֆունկցիաներ ունեցող մասնագիտական կոլտնտեսությունների ստեղծման յնդիրը) . այդ խնդիրները պետք է ուսումնասիրել, ձևակերպել ու կարճ ժամանակվա ընթացքում կիրառել կյանքում, վորպեսզի հնարավոր լինի առանց ուշացումների անցնել կոլտնտեսությունների վարկավորման նոր ձևերին։

Տնտեսավարության կիրառումը կոլտնտեսություններում պետք է խթան ծառայի կոլտնտեսության ամրացման, ծավալման ու զարգացման համար։ Սոցիալական ու հարվածայնությունը պետք է լինեն տնտեսավարության կիրառման անբաժան մասնիկները, ջանքի վոր միայն այդպիսով հնարավոր է ամբողջ կոլտնտեսական մասսան մոբիլիզացիայի յենթարկել գյուղի սոցիալական վերակառուցման աշխատանքների շուրջը և ապահովել սոցիալիզմի հաղթական ընթացքը գյուղատնտեսության բնագավառում։

Տնտեսավարությունը կոլտնտեսություններում—ահա այսպիսի լոգոնգը, վորը պետք է կիրառել կյանքում։

ՎՃՌԱԿԱՆ ՏԱՐԿԱ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐԸ ՊԵՏԲ Ե ԿԱՏԱՐՆԵՐ ՅԵՎ ԳԵՐԱԿԱՏԱՐՆԵՐ *)

Հնդամյակի 3-րդ վճռական տարին վիթխարի խնդիրներ է առաջադրում մեզ։ Իսրայիլն է, յեթե ամենք, վոր այս տարի հնդամյա պլանը պետք է կատարվի իՍՂՄ-ի ժողովրդական տնտեսության հիմնական առաջատար ճյուղում՝ ծանր արդյունաբերության մեջ, իսկ ամբողջ արդյունաբերության արդյունաբերության ամբողջ տարեկան արտադրանքի չափին։

Այս տարի ամբողջ իՍՂՄ-ում կոլեկտիվացման է յենթարկվելու գյուղացիական տնտեսությունների առնվազն 50 տոկոսը, իսկ հիմնական հացահատիկային շրջաններում՝ առնվազն 80 տոկոսը։ Այդ նշանակում է, վոր հիշյալ շրջաններում հիմնականում ավարտվելու յեն համատարած կոլեկտիվացումը և կոլեկտիվության վորպես դասակարգի վերացումը։ Նմանապես այս ցումը և կոլեկտիվության վորպես դասակարգի վերացումը յեն անասնատարի, հացահատիկային պրոդուկտի յեն, լուծվելու յեն անասնատարի, հացահատիկային պրոդուկտի յեն, լուծվելու յեն անասնատարի, հացահատիկային պրոդուկտի յեն, լուծվելու յեն անասնատարի։

Տնտեսական և կոլտնտեսական շինարարության այս և մի շարք այլ խնդիրներին լուծմամբ ապահովվելու յեն սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցման ավարտումը իՍՂՄ-ում։

*) Հնդ. Ս. Վարդանյանի ձեռք

Այս հսկայական, համաշխարհային-պատմական նշանակություն ունեցող խնդիրը մեր՝ Խորհրդային Հայաստանի բայելեկներին, բանվորներին, կոլտնտեսականներին և բոլոր աշխատավորներին վրա պատասխանատվության մեծ բաժին է դնում: Մեր ժողովրդական տնտեսության 1931 թ. պլանը, վորը հանդիսանում է Անդրկովկասյան Ֆեդերացիայի և Խորհրդային Միության ամբողջ ժողովրդական տնտեսության պլանի անբաժանելի, բաղկացուցիչ մասը, մեր առաջ դնում է մի շարք կարևորագույն խնդիրներ մեր տնտեսական կյանքի բոլոր բնագավառներում: Ընթացիկ տարում մենք պետք է կրկնապատկենք ելեկտրո-եներգիայի արտադրումը, հասցնելով 36,5 միլիոն կիլովատ-ժամից 76 միլիոն կիլովատ-ժամի, մենք ավելի քան յերկու անգամ ավելացնելու ենք մեր արդյունաբերության արտադրանքը, հասցնելով 1930 թվականի 53 միլիոնից 109 միլիոն ուղբու: 1931 թ. մենք յերկրին տալու ենք 6000 տոնն պղինձ, մինչդեռ անցյալ տարի մեր պղնձարդյունաբերության արտադրանքը կազմում էր 3400 տոնն: Մենք համարյա յեռապատկելու ենք մեր Տեքստիլ արտադրանքը, հասցնելով վերջինս 16 միլիոն մետրի՝ անցյալ տարվա 3,600 հազար մետրի դիմաց: Մեր յերկաթուղիներով մենք պետք է փոխադրենք մի միլիոն 500 հազար տոնն բեռ, ցանում ենք 26 հազար հեկտար բամբակ՝ կոլեկտիվացնելով գյուղացիական տնտեսությունների առնվազն 50 տոկոսը բամբակադործական շրջաններում և առնվազն 25 տոկոսն Խորհրդային Հայաստանում:

Ահա այն պարտավորությունները, վորոնք ստանձնում ենք մենք ամբողջ Միության բանվոր դասակարգի առաջ և վորոնք պետք է կատարենք ու գերակատարենք ինչ գնով էլ լինի:

Սոցիալիստական շինարարության ասպարիզում արդեն մեր ձեռք բերած մեծագույն հաջողությունները յերկրի ինդուստրացման, գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման, բանվոր դասակարգի նյութական ու կուլտուրական մակարդակի բարձրացման հակատուր բանվոր դասակարգի տարած մի շարք փայլուն հաղթանակները մեզ խորը վստահություն են ներշնչում, վոր մենք հաջողությամբ կլուծենք իրենց մասշտաբով այդ հսկայական խնդիրները:

Նավթի և արդյունաբերության մի շարք այլ ճյուղերի հնգամյա պլանի յերկու և կես տարում կատարվելը, մինչև 1931 թ. հուլիսի 1-ը 13 1/2 միլիոն՝ կամ գյուղացիական բոլոր տնտեսությունների կեսից ավելի կոլեկտիվացումը, գործադրվելու լիակատար վերացումը, Հյուսիսային Կովկասում աղ-դաբնակության համարյա 90 տոկոսի դրադիտ դառնալը—այս բոլորը վկայում են, վոր մեր պլանները միանգամայն իրական են, վոր այդ պլանները հնարավոր է կատարել և գերակատարել:

ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ ՅԵՐՐՈՐԴ, ՎՃՌԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒՄ ԱՎԱՐՏԵՑԻՆԻՔ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԵԿՈՆՈՄԻԿԱՅԻ ՖՈՒՆԴԱՄԵՆՏԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ: ՎՈՂՁ ՈՒԺԵՐՈՎ ԼԵՎԵՆԻՔ ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ ԶՈՐՐՈՐԴ, ՎԵՐՁԻՆ ՏԱՐՎԱ ՊԼԱՆՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՈՒ ԳԵՐԱԿԱՏԱՐՄԱՆԸ:

ԻՆՁԻ ՀԱՄԱՐ ԽԱՆԸ ՊԻՏԻ ՊԱՅՔԱՐԻ 1932 ԹՎԻՆ— ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ ՎԵՐՁԻՆ ՏԱՐՈՒՄ

Ամբողջ ժող. տնտեսության կապիտալ շինարարության ծրագրի կատարման համար 21 միլիարդ ուրբու գումարով:

24 հալոցային հնոցների բանի գցելու համար. արդյունաբերական արտադրանքի անման համար, 1931 թ. հետ համեմատած 36 տոկոսով.

90 միլիոն տոնն քարածուխ արտադրելու համար.

9 միլիոն տոնն չուգուն հալելու համար.

9,5 միլիոն տոնն պողպատ հալելու համար.

6,7 միլիոն տոնն գլանած մետաղ (սպեկ) արտադրելու համար.

17 միլիարդ կիլովատ ժամ ելեկտրոեներգիա արտադրելու համար.

6,8 միլիարդ ուրբու մեքենաներ, դրանց քվում 940 միլիոն գյուղատնտեսական մեքենաներ արտադրելու համար.

82-000 տրակտոր արտադրելու համար.

1-300 շոգեշարժ արտադրելու համար.

50-000 բեռնատար վագոններ արտադրելու համար.

73-000 ավտոմոբիլ արտադրելու համար.

50-00 բեռնատար վագոններ արտադրելու համար. 3-061 միլիոն մետր բամբակի գործվածքներ արտադրելու համար. 91,5 միլիոն գույզ վոտնաման արտադրելու համար. մեկ միլիարդ բանկա պահածո (կոնսերվա) արտադրելու համար.

Աշխատավարձի բարձրացման համար.

Արդյունաբերական բանվորների նկատմամբ 11 %-ով, յերկաթուղայինների նկատմամբ՝ 13 %-ով.

Արդյունաբերության մեջ աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման համար՝ 22 %-ով.

Արդյունաբերության արտադրանքի ինֆլատիոնի իջեցման համար՝ 7 %-ով.

Յերկաթուղային փոխադրությունների յենքարժեքի իջեցման համար՝ տոնվագն 10 %-ով.

1-700 նոր Մ. Տ. Կ. համար.

144 միլիոն հեկտար ցանքի համար.

2-437 հազար հեկտար բամբակի ցանքի համար, դրանց քվում 30 հազար հեկտար ՀՍԽՀ-ում.

Բերքատվության բարձրացման համար.

Հացահատիկային կուլտուրաների նկատմամբ—մինչև 8,5 ցենտներ մեկ հեկտարից, շաքարի ճակնդեղի նկատմամբ—մինչև 145 ցենտներ մեկ հեկտարից, բամբակի հումույթի նկատմամբ—8,7 ցենտներ մեկ հեկտարից, կտավ-հատի նկատմամբ—2,5 ցենտներ մեկ հեկտարից, արեվածադեղի նկատմամբ—մինչև 6 ցենտներ մեկ հեկտարից.

Հոտերի ավելցման համար.

«Սկոտովոդ» միավորության նկատմամբ մինչև 2-950 հազար գլուխ, «Խոզարույծ» միավորության նկատմամբ մինչև 2-900 հազար գլուխ, «Վոչ-խարարույծ» միավորության նկատմամբ մինչև 7-300 հազար գլուխ, «Ցուղ-միավորության» նկատմամբ մինչև 320 հազար կով:

Խորհրդային Հայաստանի արդյունաբերության հիմնական ճյուղերը հնգամյակի յերեք տարվա ընթացքում տվել են խոշոր աճում, տարեց-տարի ավելացել են նրանց արտադրանքը:

Ահա քվերը: 1928-29 տնտեսական տարում Արդարձակի կոմբինատը պլանով պետք է տար՝ 5.491.000 ռուբլու արտադրանք, սակայն փաստորեն տվել է 5.372.500 ռ., 1929-30 տնտ. տարում պետք է տար՝ 7.739.000 ռուբլու, տվել է 5.853.400 ռ., 1931 թ. 11 ամսում՝ պետք է տար՝ 11.904.000 ռ. արտադրված է 7.137.400 ռուբլու:

ՄԵՆԱՆԻԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ՝ 28-29 թ. պետք է արտադրեր 304.000 ռ., արտադրել է 326.600 ռ., 29-30 708.000 ռուբլու դիմաց արտադրվել է 724.400 ռ., իսկ 1931 թ. 11 ամսում տվել է 1.646.400 ռուբ. արտադրանք:

ՊԵՏՐՈՎՅԱՆ ՀԱՆՔԵՐԸ՝ 28-29 թ. պետք է տալին 692.000 ռուբ. արտադրանք, փաստորեն տվել են 714.800 ռ., 29-30 թ. 873.000 ռ. դիմաց տվել են 2.288.400 ռ., իսկ 31 թ. 11 ամսում 1.648.600 ռ. դիմաց տվել են, 2.446.600 ռուբլու արտադրանք: Հանքերը (մարմարի, գույնեղ, դիատոմեոս) 29-30 թ. պետք է տալին 167.200 ռ. արտադրանք, փաստորեն տվել են 127.700, իսկ 31 թ. 11 ամսում 819.700 ռ. դիմաց տվել են 614.800 ռ. արտադրանք: ԿԱՐԲԻԴԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ՝ 1928-29 թ. պետք է տար՝ 495.000 ռ. արտադրանք, վերի դիմաց տվել է 520.400 ռ. արտադրանք, 29-30 թ. 1.035.000 դիմաց տվել է 710.600 ռ. իսկ 31 թ. 11 ամսում 1.228.300 ռուբլու դիմաց 1.062.2000 ռուբլու արտադրանք: ԼԵՆՏԵՔՍԻԼԸ՝ 28-29 թ. 8.371.200 ռ. դիմաց տվել է 1.589.400 ռ. արտադրանք, 29-30 թ. 13.857.900 ռ. դիմաց՝ 10.220.800 ռ., 31 թ. 11 ամսում 11.642.500 ռ. դիմաց՝ 9.908.400 ռուբլու արտադրանք:

ՄԵՏԱՔՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ՝ 28-29 թ. 113.500 ռ. պլանի դիմաց տվել է 256.100 ռ., 29-30 թ. 150.000 ռ. պլանի դիմաց՝ 256.100 ռ., իսկ 31 թ. 11 ամսում 379.100 ռ. դիմաց՝ 256.100 ռ. արտադրանք:

ԿԱՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ 28-29 թ. 92.700 ռուբլու պլանի դիմաց՝ տվել է 477.9 ռուբլու արտադրանք, 29-30 թ. 1.031.000 ռ. դիմաց՝ 854.3 ռուբլու, իսկ 31 թ. 11 ամսում 1.492.600 ռ. դիմաց՝ 2.014.700 ռուբլու արտադրանք:

ԿԱՇԵԳՈՐԾԱՐԱՆԸ՝ 28-29 թ. 1.492.600 ռ. պլանի դիմաց՝ տվել է 1.287.900 ռուբլու արտադրանք, 1930 թ. 1.893.200 ռուբլու պլանի դիմաց՝ 1.556.600 ռուբ., իսկ 31 թ. 11 ամսում՝ 2.831.800 ռ. դիմաց՝ 1.989.200 ռ. արտադրանք:

ՓԱՅՏԱՄՇԱԿՄԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ՝ 28-29 թ. 746.300 ռ. դիմաց՝ տվել է 375.000 ռուբլու արտադրանք, 29-30 թ. 867.000 ռ. դիմաց՝ 676.400 ռ., իսկ 31 թ. 11 ամսում 1.067 ռ. պլանի դիմաց՝ տվել է 1.045.900 ռ. արտադրանք:

Ահա քե ինչ խոշոր աճում է տեղի ունեցել տարեց-տարի մեր սոցիալիստական արդյունաբերության հիմնական ճյուղերում:

Յեթե մենք այս 11 ամսվա արտադրանքի վրա ավելացնենք նաև դեկտեմբեր ամսվա արտադրանքը, կտեսնվի խոշոր աճում, վորովհետև նախնական տվյալների համաձայն, շատ հետ մնացող գործարանները դեկտեմբեր ամսին տվել են 2 ամսվա չափ արտադրանք, շնորհիվ մասսաների արտադրական ակտիվության, սոցմրցման և հարվածայնության ծավալման:

ԸՆԿԵՐ ՍՏԱԼԻՆԻ 6 ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

1931 թ. Հունիսի 1-ին տնտեսադեմոնստրացիայի խորհրդակցությանը ընկ. Ստալինը խոսելով արդյունաբերության և գյուղատնտեսության զարգացման, տնտեսական շինարարության նոր խնդիրների մասին, առաջադրեց պատմական 6 ցուցումները:

Այսպես ուրեմն՝ կազմակերպված ձեռքով հավաքել բանվորական ուժը կոլտնտեսությունների կետ կնքված պայմանագրերի միջոցով, մեքենայացնել աշխատանքը—այս է մեր խնդիրը:

Անցնենք յերկրորդ պայմանին:

Ուրեմն, վերացնել բանվորական ուժի հոսունությունը, վաճառել «հավասարեցումը», միշտ կազմակերպել աշխատավարձը, բարելավել բանվորների կենցաղային պայմանները—այս է մեր խնդիրը:

Անցնենք յերրորդ պայմանին:

Այսպես ուրեմն, վերացնել դիմագրկությունը, բարելավել աշխատանքի կազմակերպումը, միշտ բաշխել ուժերը ձեռնարկության մեջ—այս է խնդիրը:

Անցնենք այժմ չորրորդ պայմանին:

Այսպես ուրեմն՝ ջանալ, վոր ԽՍՀՄ-ի բանվոր դասակարգն ունենա իր սեփական արտադրական տեխնիկական ինտելիգենցիան, այս է խնդիրը:

Անցնենք հինգերորդ պայմանին:

Ուրեմն, փոխել վերաբերմունքը դեպի հին դարոցի ինժեներա-տեխնիկական ուժերը, ցույց տալ նրանց հանդեպ ավելի ուշադրություն, հոգատարություն, ավելի համարձակ ներգրավել նրանց աշխատանքում—այս է խնդիրը:

Անցնենք վերջին պայմանին:

Այսպես ուրեմն, արմատացնել և ամրացնել տնտեսական հաշվարկը, բարձրացնել արդյունաբերության ներքին միջոցների կուտակումը—ահա մեր արդյունաբերության զարգացման 6-րդ պայմանը:

ՍՏԱԼԻՆ

ԱՐԴՅՈՒՆ ԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՅԵՐՐՈՐԴ, ՎՃՌԱԿԱՆ ՏԱՐՎԱ ՎԻԹԻԱՐԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Պատմական հեռանկարի պարզորոշութիւնը, մեր դարգացման ներկա շրջանի մարքսիստական-լենինյան ճիշտ գնահատումը և տվյալ ետապում բանվոր դասակարգի առաջ կանգնած ընդհանուր խնդիրների գիտակցումը, հնարավորութիւն է տալիս ըմբռնելու սոցիալիստական շինարարութեան բոլոր հերթական խնդիրների պատմական կարևորութիւնը, ուժեղացնում է նրանց հաջող լուծման պատասխանատվութեան զգացմունքը և ուժ ու վստահութիւն է ներշնչում սոցիալիզմի կառուցման համար մեր ամենորոյա պայքարի հաղթանակի նկատմամբ:

Կուսակցութեան 16-րդ համագումարը մեր թեւակոխած պատմական շրջանը բնորոշեց վարպետ սոցիալիզմի ժամանակաշրջան: Ծախալուն սոցիալիստական արշավ սոցիալիզմի կառուցման ամբողջ ճակատում, ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր լծակների կենտրոնացումը սոցիալիստական հատվածում, արդյունաբերութեան ասպարիզում սոցիալիստական ու կապիտալիստական տարրերի մղած պայքարի վերջնական լուծումը հողուտ սոցիալիզմի, կուլակութեանը սահմանափակելու և դուրս մղելու քաղաքականութիւնը՝ կուլակութեան վորպես դասակարգի վերացման քաղաքականութեան անցնելը՝ համատարած կոյեկտիվացման հիման վրա, ահա թե ինչն է բնորոշում հիմնականում այն շրջանը, վորի մեջ թեւակոխել ենք մենք ներկայումս:

Արդեն մեծագույն հաջողութիւններ ձեռք բերած լինելով սոցիալիստական շինարարութեան ասպարիզում, կրկնապատիկ զերադանցած լինելով մինչ-պատերազմյան արդյունաբերութեան արտադրանքը, հիմնականում կատարած լինելով մեր յերկրի ելեկտրիֆիկացիայի՝ ԳՈՅԼՐՈ-ի պլանը և վճռապես դարձնելով չքավոր ու միջակ տնտեսութիւնների միլիոնավոր մասնաւորներն սոցիալիզմի ուղին՝ խորհրդային Միութեան բանվոր դասակարգն իր առաջ խնդիր դրեց՝ ընթացիկ տարում ավարտել սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցումը յերկրագնդի մի վեցերորդ մասում:

Սակայն չպետք է մոռանալ, վոր թեւակոխելով սոցիալիզմի շրջանը, ավարտելով սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցումը, մենք այնուամենայնիվ գտնվում ենք Նեպ-ի, նրա վերջին ստադիայի պայմաններում: Թեւեթ ինքնուրույն սոցիալիզմի շրջանը, մենք դեռ չենք վերացրել Նեպ-ն իր ասանճանաւորութիւններով:

Մեր ապրած շրջանի այդ յերկվութեան ճիշտ ըմբռնումն է այն բանային, վորով հնարավոր է ճիշտ լուծում տալ կոմունիստական կուսակցութեան և խորհրդային Միութեան բանվոր դասակարգի առաջ ծառացած տնտեսական-քաղաքական բոլոր հերթական խնդիրներին:

Ով իր համար չի պարզում ներկա շրջանի յերկվութիւնը, նա անխուսափելիորեն չեզվում է լենինյան ճիշտ ուղուց, զրկվում է տեղի ունեցող յերկուլթները ճիշտ գնահատելու զենքից, կորցնում է հեռանկարն ու կործորոշումը քաղաքականութեան հարցերում և անխուսափելիորեն զլորվում սոցիալիստական ճահիճը:

Վոմանք կարծում են, վոր սոցիալիզմի կառուցումը վոչ հիմնադրին, իդիլիական մի պրոցես է, բայց Պ. Ինգլիսի հաջող արտահայտութեան՝ «սոցիալիստական հասարակութեան մեջ հին խողութեան խաղաղ-հանգիստ-ազատ-ուրախ ներածման» մի պրոցես է: Բռնված լինելով դասակարգային կուրութեամբ, նրանք չեն հասկանում, վոր սոցիալիզմի կառուցումը հասա-

ՈՎ. — ՈՒՄԻ ԽՆԴԻՐԸ
ԼՈՒԾՎԱԾ Ե ՄԵՐ
ՅԵՐԿՐԻ ՈՒԺԵՐԻ ՆԵՐՔԻՆ
ՓՈԽԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՏԵՍԱԿԵՏԻՑ.

ՈՎ. — ՈՒՄԻ ԽՆԴԻՐԸ
ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻ ՈԳՏԻՆ
ԿՎ. ՃՌԵՆՔ ՆԱՅԵՎ.
ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ
ՄԱՍՇՏԱԲՈՎ.

րակութեան հեղափոխական վերակազման պրոցեսն է, վոր դասակարգի վորջնացման ուղին, դեպի անդասակարգ հասարակութիւնը տանող ուղին անցնում է դասակարգային պայքարի սրման շրջանով, կատաղի դիմադրութիւն առաջացնելով մեռնող դասակարգերի կողմից:

Այլ ուղորտունիստ կոչվող այդ մարդիկ ամենից ավելի վտանգավոր են ավյալ ետապում, վորովհետեւ նրանք վործում են զինաթափ անել բանվոր դասակարգին և գրանով իսկ դեմոքրիլիզացիայի յենթարկել նրա ուժերը և ուղադրութիւնը դասակարգային թշնամու դեմ մղվող վերջին վճռական կռիւներում, կատարելով թշնամի դասակարգերի, մասնավորապէս կուլակութեան գործակալների դերը մեր կոմունիստական կուսակցութեան շարքերում:

Հույս դնելով սոցիալիզմի «տարերային ներաճման» վրա, նրանք իրենց հիմնական հաշիւները կապում են ինքնահոսի հետ և առաջարկում են շարժվել «կրիայի տեմպով», հավասարվելով ժողովրդական տնտեսութեան «նեղ» տեղերին:

Զհավատարմով սոցիալիզմի կառուցմանը, նրանք թերազնահատում են սոցիալիստական շինարարութեան հսկայական հաջողութիւնները և աշխատանքի ու արտադրութեան կազմակերպման սոցիալիստական նոր ձեւերը, վորոնք ծնվել են բանվոր դասակարգի խանդավառութիւնից: Նրանք տնտեսական հաշիւարկի սկզբունքը համարում են մի վերադարձ Նեպի առաջին շրջանի առևտրական հաշիւարկին: Ապրանքաշրջանառութեան զարգացման ու ամրացման վրա նրանք նայում են վորպէս շուկայական տարրերին ազդող գործոցում: Նրանք չեն հասկանում և չեն կարող հասկանալ, վոր ավյալ ետապում տնտեսական հաշիւարկը սկզբունքորեն տարբերվում է Նեպի առաջին շրջանի տնտեսական հաշիւարկից, վոր նա մեր տնտեսական կյանքի մեջ արմատանում է ժողովրդական տնտեսութեան միասնական պլանի հողի վրա և վոր տնտեսական հաշիւարկը չի վերացնում, այլ ընդհակառակն, ամրացնում է պլանավորումը, հասցնելով այն ամէլի բարձր աստիճանի: Նրանք չեն հասկանում և չեն կարող հասկանալ, վոր զարգացման ավյալ աստիճանում ապրանքաշրջանառութեան յայն գարգացումը տեղի չի ունենում մեր յերկրի համարյա ամբողջ արդյունաբերական արտադրանքի և դուրս տնտեսութեան արտադրանքի ավելի քան կես մասի հանրայնացման հիման վրա, մի պրոցես, վորին ուղեկցում է «ինչ վոր նեպմանական վողու» արտաքսումը մեր առևտրական-կոոպերատիվ որդաններից:

«Զախ» ուղորտունիստները գտնում են, թե քանի վոր մենք թեւակոխել ենք սոցիալիզմի շրջանը, ապա ուրեմն արդեն վերջնականապէս և անվերադառնալիորեն վերացվել է Նեպը և, վոր Նեպն իր բոլոր առանձնահատկութիւններով պետք է հանձնել անհապաղ պատմական արխիւին:

Տեսութեան մեջ և գործնականում արտահայտվող այդ «ձախ» խոստումները անունը են տալիս ամեն տեսակ խոսակցութիւնների, թե ավյալ ետապում վորդն արդեն կորցրել է իր նշանակութիւնը, վոր մեր յերկրում արդեն այժմ ապրանքաշրջանառութիւնը իրիսարինվում է հետևողական սոցիալիստական մթերափոխանակութեամբ, վոր պլանային սկզբունքը վերացնում է տնտեսական հաշիւարկը, վոր աշխատանքի կազմակերպման սոցիալիստական ձևերը՝ սոցմրցումն ու հարվածայնութիւնն ավելորդ են դարձնում բանվորների նյութական շահադրդովածութիւնն իրենց աշխատանքի արդյունքներով և այլն:

Հենց այստեղից են բղխում գործավարձի, վորպէս աշխատանքի արտագրողականութիւնը բարձրացնելու կարևորագույն գործոնի, թերազնահատումը, տարբեր վորակավորում ունեցող բանվորների աշխատավարձը կոպիտ տուլով հավասարեցնելու գիծը, մանր բուրժուական «հավասարեցման» արամադրութիւնները մատակարարման քաղաքականութեան մեջ, ամեն տե-

սակ «Գլխավորում» տրանսպորտում, վարկավորման ստորաբաժնում և այլն:

Հատկանշի յե, վոր միմիայն անհատ պայքար մղելով թե ալ և թե «ձախ» սպորտունիզմի դեմ, պայքար մղելով կուսակցութեան հիմնական դժի խեղաթուրումների դեմ, վորոնք տեղի յեն ունենում մեր քաղաքականութեան հիմնական հարցերում, պայքար մղելով այդ բոլորի հանդեպ ցուցաբերվող հաշտվողականութեան դեմ, մենք՝ զինված սոցիալիստական շինարարութեան ներկա ետապը մարքսիստական-լենինյան վերլուծման յենթարկելու դեմքով, կկարողանանք ճշտով նշել և լուծել մեր առաջ դրված մոտազա խնդիրները:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻՆ, ԿՈՒՆՏԵՍԱԿԱՆՆԵՐԻՆ ՅԵՎ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆԸ

Հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա միասնական ֆինալանը կազմում է 31,9 միլիարդ ռուբլի:

Այդ հոկայական գումարը կազմում է ամբողջ ժողովրդական յեկամտի 2/3 մասը: Հիմնական ներդրումներն արդյունաբերութեան, գյուղատնտեսութեան և տրանսպորտի մեջ կազմում են 21 միլիարդ ռ.: Այդ գումարի խոշորագույն մասը հատկացվում է անցյալ տարիներում սկսած և չվերջացրած ձեռնարկութունների շինարարութեան ավարտմանը:

Այս տարվա ընթացքում պիտի սկսեն աշխատել 518 նոր գործարան, մինչև 1927-1930 թ. ընթացքում աշխատանքի յեն անցել 323 նոր արդյունաբերական ձեռնարկութուններ: 518 նոր գիգանտ-գործարանների հետ միասին այս տարի կառուցվում է 1-640 նոր մեքենատրակտորային կայան, վորոնք ել ավելի ամրացնում են սոցիալիստական սեկտորը գյուղատնտեսութեան մեջ, վորն արդեն վճռական գերակշռություն է ձեռք բերել: Ժողովրդական տրանսպորտի մի շարք ճյուղերում, ինչպես սրինակ՝ նավթի հնգամյակը կատարված է 2 1/2 տարում, իսկ այլ ճյուղերում հնգամյակը կատարվում է վոչ միայն 4, այլև 3 և 3 1/2 տարում:

Ժողովրդական տնտեսութեան աշխարհի զարգացումը չեր կարող մեր յերկրում վերջ չտալ գործադրելութանը, վորը ներկայումս կապիտալիստական յերկրներում մի քանի տասնյակ միլիոնների յե հասնում:

Գործադրելութեան վերացման հետ միասին մեր յերկրում բարձրանում է բանվոր դասակարգի նյութական և կուլտուրական մակարդակը:

Բանվոր դասակարգը կոլտնտեսական մասնաների և չքավոր ու միջակ գյուղացիութեան հետ միասին չտեսնված փոքրութեամբ կառուցում է սոցիալիզմի հոյակապ շենքը: Այս տարի մենք ավարտում ենք սոցիալիստական տնտեսութեան հիմքի կառուցումը: Այդ գործի հաղթանակի հիմնական պայմանը մեր շինարարութեան ամենաբուռն տեմպի ապահովումն է: Դրա համար հարկավոր է մոբիլիզացիայի յենթարկել մեր աշխատավորութեան լայն զանգվածների ֆինանսական միջոցները:

Միութեան բանվոր դասակարգը կոլտնտեսականներն ու լայն աշխատավոր մասնաները, մեր ամբողջ յերկիրը, իբրեւ «միջազգային պրոլետարիատի հարվածային բրիգադ» (Մտալին), ինչպես անցյալում, նույնպես և ներկայումս պետք է ապահովեն սոցիալիզմի հարձակման ֆինանսական բազան, վորի լավագույն միջոցն են հանգիստանում մեր պետական փոխառությունները:

Բանվոր դասակարգի պահանջով ԽՍՀՄ կառավորութեանը բաց է թողնում «Հնգամյակի 3-րդ» վճռական տարվա փոխառությունը:

Այդ փոխառութեան հաջողութեան ապահովելու համար անհրաժեշտ է, վորպեսզի՝

1. Վոչ մի աշխատավոր չմնա առանց պարտավորմանի:
 2. Մի ամսվա աշխատավարձով բաժնեգրվել փոխառութեանը:
 3. Բարձր աշխատավարձ ստացող բանվորներն ու ծառայողները պետք է մասնակցեն ավելի մեծ չափով:
 4. Կոլտնտեսականները և անհատ աշխատավորական տնտեսությունները մասնակցեն իրենց յերկու չաբթվա միջին յեկամտի չափով:
- ՀՄԽ Կենտրոնական, Ժողկոմխորհը և Պետվարկին ու խնայողական գործին ոժանդակող Հանրապետական Հանձնաժողովը կոչ են անում աշխատավորութեանը՝ լարել իրենց բոլոր ուժերը արագորեն լիակատար կերպով իրացնելու այս նոր փոխառությունը, վորը վճռական պատասխան կլինի մեր բոլոր դասակարգային թշնամիներին և նրանց ամեն տեսակի գործակալներին:

ԱՌԱՋ ԴԵՊԻ ՆՈՐ ՆՎԱՃՈՒՄՆԵՐ,
ԴԵՊԻ ՍՈՑԻԱԼԻՉՄԻ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ:

ՀՄԽ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեի նախագահ՝ Ա. ԱՆԱՆՑԱՆ

ՀՄԽ Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի նախագահ՝ Ս. ՏԵՐԳԱՐԻՆԵԼՅԱՆ

Պետվարկին և խնայողական գործին ոժանդակող Հանրապետական Հանձնաժողովի նախագահ՝ Ա. ՅԵՐՋՆԿՅԱՆ

Յերեկան, 1931 թ. հունիսի 9-ին:

ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՑԻ ՅԵՎ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

1931 թ. ՀՈՒՆԻՍԻ 9, ՄՈՍԿՎԱ-ԿՐԵՄԼ.

ՀՆԳԱՄՑԱԿԸ ԶՈՐՍ ՏԱՐՈՒՄ ՊԵՏԱԿԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԲԱԺԻՆԸ ԲԱՑ ԹՈՂՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

(«ՀՆԳԱՄՑԱԿԻ 3-ՐԴ ՎՃՈՒԿԱՆ ՏԱՐՎԱ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆ»)

1930 թվին բաց թողնված «Հնգամյակի չորս տարում» փոխառութեանը, վորը հանդիսացավ սոցիալիստական շինարարութեան ֆինանսավորման հում-կու աղբակը, բացառիկ վերելք ստեղծեց բանվորների, կոլտնտեսականների, չքավոր ու միջակ գյուղացիութեան մեջ, վորոնց բաժնեգրումն այդ փոխառութեանն ամենակարճ ժամկետում գերազանցեց կառավարութեան կողմից սկզբնական չրջանում փոխառութեան համար սահմանված գումարը:

Այդ փոխառութեան յերկրորդ բաժնի բաց թողնելն ընթանում է հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա պլանի կատարման լողունդի ներքո, վորի ընթացքում ավարտվում է ԽՍՀ Միութեան սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցումը:

ԽՍՀ Միութեան Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհուրդը վորոշում են՝

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

1. «ՀՆԳԱՄՑԱԿԸ ԶՈՐՍ ՏԱՐՈՒՄ» պետական ներքին փոխառութեան այն մասը, վորը պետք է իրացվի 1931-32 թ. թ. (2-րդ բաժինը) անվանել «Հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա բաժին»:

2. Առաջին հոգվածում մատնանշված փոխառության մասը կազմված է՝
 ա) անտոկոս անպայման շահող բաժնից.
 բ) տոկոսաբեր բաժնից (առանց շահումների):
 3. «Հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա բաժնի» գումարը վորոշել 1 միլիարդ 600 միլիոն ուղբի:
 ԽՍՀ Միության Ֆինանսների Ժողովրդական Կոմիտեի արդյունքը այդ գումարը բաշխում է անտոկոս անպայման շահող և տոկոսաբեր բաժնիների միջև համաձայն բաժնեգրման արդյունքների:
 4. «Հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա բաժնի» ժամկետն է 10-ը տարի—1931 թ. դեկտեմբերի 1-ից մինչև 1941 թ. դեկտեմբերի մեկը:
 5. Յուրաքանչյուր բաժնի (անտոկոս—անպայման շահող և տոկոսաբեր) բաշխված է 50 ուղբիանոց բաժնետոմսերից, վորոշեց բաժանվում են մասերի կամ անբաժանելի յեն:

Բաժանելի բաժնետոմսերը բաց են թողնում յերեք տեսակի՝
 ա) Յուրաքանչյուր բաժնետոմս բաժանվում է 2 հավասար մասի՝ 25 ուղբիական բաժնետոմսերի.
 բ) յուրաքանչյուր բաժնետոմս բաժանվում է 5 հավասար մասի՝ 10 ուղբիական բաժնետոմսերի.
 գ) Յուրաքանչյուր բաժնետոմս բաժանվում է 10 հավասար մասերի՝ 5 ուղբիական բաժնետոմսերի:

Բաժանելի բաժնետոմսերի առանձին մասերն ունեն միևնույն համարը և ինքնուրույն կերպով շրջանառութուն են կատարում:

Անտոկոսաբեր—անպայման շահող բաժնի բաժանելի բաժնետոմսի շահումի համապատասխան ($\frac{1}{2}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$) մասը:

Տոկոսաբեր բաժնի բաժանելի բաժնետոմսերի մասը իրավունք է տալիս ստանալու ամբողջ բաժնետոմսերին հասնող տոկոսային յեկամտի համապատասխան ($\frac{1}{2}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$) մասը:

6. Փոխառության յերկու բաժնին ել բաժանվում են կարգերի, յուրաքանչյուրում 50 միլիոն ուղբի:

7. «Հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա բաժնի» իրացման կարգն ու պայմանները սահմանվում են ԽՍՀ Միության Ֆինանսների Ժողովրդական Կոմիտեի կողմից:

2. ԱՆՏՈՒԿՈՍ—ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՇԱՀՈՂ ԲԱԺԻՆ

8. Անտոկոս—անպայման շահող բաժնի յուրաքանչյուր կարգ ստորաբաժանվում է 10 հարյար սերիայի, յուրաքանչյուր սերիայում 100-ական բաժնետոմս:

9. Անտոկոս—անպայման շահող բաժնի բաժնետոմսերի ամբողջ յեկամտուր վճարվում է յերեք շահում:

Յուրաքանչյուր բաժնետոմս փոխառության ժամկետի ընթացքում անպայման շահում է:

10. Այն բաժնետոմսը, վոր շահել է, մարվում է և դուրս է հանվում շահումների հետագա վիճակահանություններից: Այդպիսի բաժնետոմսի տիրոջը բացի շահումից, վճարվում է նաև բաժնետոմսի անվանական արժեքը:

11. 4-րդ հոգվածում մատնանշված տասնամյա ժամկետի ընթացքում տեղի յե ունենում շահումների 119 վիճակահանություն:

Վիճակահանությունների այդ թվից յերեք վիճակահանություն կատարվում է 1931 թվի դեկտեմբերի 1-ից մինչև 1932 թվի մայիսի մեկը, ԽՍՀ Միության Կոմիտեի Ժողովրդական Կոմիտեի կողմից սահմանվող ժամկետներում:

Մնացած 116 վիճակահանությունը կատարվում է ամեն ամիս՝ յուրաքանչյուր ամիս 10-ին, սկսած 1932 թվի մայիսի 10-ից և վերջացած 1941 թվի նոյեմբերի 10-ին:

1941 թվի նոյեմբերի 10-ին տեղի յե ունենում շահումների յերկու վիճակահանություն (118-119):

Շահումների վիճակահանությունների կարգը սահմանվում է ԽՍՀ Միության Ֆինանսների Ժողովրդական Կոմիտեի կողմից:

Վերջին խաղարկությունը մասնակցած բաժնետոմսերի շահումները և անվանական արժեքի վճարումը տեղի յե ունենում 1941 թվի դեկտեմբերի 1-ից:

12. Սահմանվում են 20, 25, 30, 35, 40, 50, 100, 200, և 500 ուղբու շահումներ:

Անտոկոս—շահող բաժնի բաժնետոմսերի շահումների քանակն ու շահերը յուրաքանչյուր կարգի համար (հոդ. 6), վորոշվում են հետևյալ աղյուսակով:

1-48 վիճակահանություններում յուրաքանչյուրում խաղարկվում է			49-72 վիճակահանություններում յուրաքանչյուրում խաղարկվում է			73-96 վիճակահանություններում յուրաքանչյուրում խաղարկվում է		
Շահումների զանազ	Գումարը	Գումարը	Շահումների զանազ	Գումարը	Գումարը	Շահումների զանազ	Գումարը	Գումարը
20	7030	140.600	25	7327	183.175	80	7623	228.690
50	600	30.000	50	700	35.000	50	700	35.000
100	100	10.000	100	100	10.000	100	100	10.000
200	48	9.600	200	49	9.800	200	52	10.400
500	22	11.000	500	24	12.000	500	25	12.500
Ընդամ.	7800	201.200	Ընդամ.	8200	249.975	Ընդամ.	8500	296.590

97-108 վիճակահանություններում յուրաքանչյուրում խաղարկվում է			109-118 վիճակահանություններում յուրաքանչյուրում խաղարկվում է			114-219 վիճակահանություններում յուրաքանչյուրում խաղարկվում է		
Շահումների զանազ	Գումարը	Գումարը	Շահումների զանազ	Գումարը	Գումարը	Շահումների զանազ	Գումարը	Գումարը
35	7821	273.735	40	8217	328.680	40	11.010	440.400
50	800	40.000	50	800	40.000	50	1.000	50.000
100	100	10.000	100	100	10.000	100	100	10.000
200	53	10.600	200	55	11.000	200	60	12.000
500	26	13.000	500	28	14.000	500	30	15.000
Ընդամ.	8800	347.335	Ընդամ.	9200	403.680	Ընդամ.	12200	527.400

Անտոկոս—անպայման շահող բաժնի բաժնետոմսերի շահումների ընդհանուր քանակը յուրաքանչյուր վիճակահանությունի մեջ վորոշվում է այս աղյուսակի մեջ համապատասխան վիճակահանության համար մատնանշված շահումների քանակի բազմապատկումով անտոկոս—անպայման շահող բաժնի կարգերի քանակի վրա (հոդ. 6):

13. Անտոկոս—անպայման շահող բաժնի շահած բաժնետոմսի տերը կարող է այս բաժնետոմսը ներկայացնել՝ շահումը և բաժնետոմսի անվանական արժեքն ստանալու համար՝ 10-ը տարվա ընթացքում, հաջված այն վիճակահանության օրից, վորի ժամանակ բաժնետոմսը շահել է:

Այդ ժամկետի անցնելուց հետո բաժնետոմսի տերը կորցնում է շահումը և բաժնետոմսի անվանական արժեքն ստանալու իրավունքը:

3. ՏՈԿՈՍԱՐԵՐ ԲԱԺԻՆ

14. Տոկոսաբեր բաժնի յուրաքանչյուր կարգ բաժանվում է 100 հաղար սերիայի, յուրաքանչյուր սերիայում 10-ական բաժնետոմս:

15. Տոկոսաբեր բաժնի բաժնետոմսերի ամբողջ յեկամուտը վճարվում է կուպոններով, իբրև տոկոս:

16. Տոկոսաբեր բաժնի բաժնետոմսերի վրա տարեկան ավելանում է 10 տոկոս:

Տոկոսների վճարումը կատարվում է տարեկան մեկ անգամ ըստ կուպոնի, յուրաքանչյուր տարվա դեկտեմբերի 1-ին—սկսած 1932 թ. դեկտեմբերի 1-ից:

17. Տոկոսաբեր բաժնի բաժնետոմսերի մարումն սկսվում է 1933 թ. դեկտեմբերի 1-ից և կատարվում է Տ տարվա ընթացքում ամեն տարի կատարվող մարման վիճակահանություններով:

Յուրաքանչյուր վիճակահանության ժամանակ մարվում է բաժնի գումարի 1/10 մասը:

Գումարի անմար մնացած 1/5 մասը հետ է դնվում՝ սկսած 1941 թ. դեկտեմբերի 1-ից:

Մարման վիճակահանությունների ժամկետներն ու կարգը, ինչպես և բաժնետոմսերի հետ գնման կարգը սահմանվում է ԽՍՀՄ Միության Ֆինանսների ժողովրդական կոմիտեի անդամների կողմից:

18. Մարման վիճակահանությամբ դուրս յեկած բաժնետոմսերի անվանական արժեքը վճարվում է սկսած այն տարվա դեկտեմբերի 1-ից, վերադառնալու տեղի չե ունեցել մարման վիճակահանությունը: Այդ ժամկետից հետո վճարվում է վիճակահանությամբ դուրս յեկած բաժնետոմսերի տոկոսաբերությունը:

19. Մարման վիճակահանությամբ դուրս յեկած տոկոսաբեր բաժնի բաժնետոմսի տերը կարող է այդ բաժնետոմսը ներկայացնել՝ նրա անվանական արժեքն ստանալու համար 10-ը տարվա ընթացքում, հաշված համապատասխան վիճակահանության օրից:

Տոկոսաբեր բաժնի այն բաժնետոմսի տերը, վերջ մարման վիճակահանությամբ չի դուրս յեկել և յենթակա չե հետ գնման (հոդ. 17) կարող է այդ բաժնետոմսը ներկայացնել նրա անվանական արժեքն ստանալու համար 10-ը տարվա ընթացքում, սկսած 1941 թ. դեկտեմբերի 1-ից:

20. Տոկոսաբեր բաժնի բաժնետոմսերի կուպոնները (հոդ. 16) կարող են ներկայացվել վճարման 10-ը տարվա ընթացքում, կուպոնի ժամկետը հասնելու օրից:

21. 19 և 20 հոդվածներում մատնանշված ժամկետներն անցնելուց հետո տոկոսաբեր բաժնի բաժնետոմսերի և նրանց կուպոնների տերերը կորցնում են բաժնետոմսերի անվանական արժեքն ու տոկոսներն ստանալու իրավունքը:

4. «ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ 3-ՐԴ ՎՃՌԱԿԱՆ ՏԱՐՎԱ ԲԱԺԻՆ» ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԵՐԻ ՇՐՋԱՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏՈՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

22. «Հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա բաժնի» բաժնետոմսերի վրա տարածվում են շրջանառության այն արտոնություններն ու պայմանները (ծախել ու գրավ դնել), վերոնր սահմանված են «Հնգամյակի 4 տարում» պետական ներքին շահող փոխառության համար ԽՍՀ Միության Կենտրոնական և Ժողովրդական փողոցի հոդ. 16, 17, 18 և 19-ում (ԽՍՀՄ Որենք. փող. 1930 թ. № 35 հոդ. 379):

5. ՀԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐ ՏԵՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ՅԵՎ ԲԳԿԲ ՈՒ ԲԳ ՄԻԼԻՑԻԱ-ՑԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՈՒ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

23. «Հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա բաժնի» բաժնետոմսերի իրացումից ստացված գումարներից սահմանվում են հատկացումներ տեղական բյուջեներին:

Յուրաքանչյուր գյուղատնտեսական տերիտորիայի վրա գտնվող գյուղացիական աղաքնակության մեջ իրացված փոխառության գումարից մինչև 30 տոկոսը հատկացվում է գյուղական բյուջեին և բացի այդ, մինչև 20 տոկոսը ռազմական բյուջեին:

Յուրաքանչյուր քաղաքային բնակավայրի տերիտորիայում գտնվող բանվորների ու ծառայողների մեջ իրացված փոխառության գումարից քաղաքային բյուջեին հատկացվում են մինչև 15 տոկոսը, իսկ մնացած աղաքնակության մեջ իրացված փոխառության գումարից՝ մինչև 50 տոկոսը:

Այնպեղ, որ ինքնուրույն գյուղական բյուջեներ չկան, նրանց համար սահմանված հատկացումները հանձնվում են ռազմական բյուջեին:

24. Տեղական բյուջեներին տրված հատկացումները բացառապես կարող են ծախսվել տվյալ քաղաքի, գյուղի կամ ռազմի տնտեսական և կուլտուրական շինարարության կարիքների համար:

25. Բանվորադուրապիական Կարմիր բանակի զորամասերում և հաստատություններում (փորոնք թվում նաև ԽՍՀ Միության Միացյալ Պետական Բաղադական Վարչության և ուղեկցող զորքերի մեջ), ինչպես և բանվորադուրապիական միլիցիայի աշխատողների մեջ իրացված «Հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա բաժնի» բաժնետոմսերի իրացումից ստացված գումարներից 10 տոկոսը հատկացվում է Բանվորադուրապիական Կարմիր բանակին և Բանվորադուրապիական միլիցիային, տնտեսական ու կուլտուրական շինարարության կարիքներին համար:

26. ԽՍՀ Միության Ֆինանսների ժողովրդական կոմիտեի անդամների և Բանվորադուրապիական Կարմիր բանակի ու բանվորադուրապիական միլիցիային հասնող հատկացումների կարգի մասին լինչպես և այդ հատկացումների ծախսման կարգի մասին:

Այդ հրահանգում մասնավորապես սահմանվում է տեղական բյուջեների հատկացումների տախտակը, նախած նրան, թե տեղական խորհուրդները «Հնգամյակի 3-րդ վճռական տարվա բաժնի» իրացման պլանային առաջադրանքներն ինչ չափով են կատարել և նախած առանձին տեղական բյուջեների մեծությամբ: Սակայն հատկացումների չափը 10 տոկոսից պակաս լինել չի կարող:

ԽՍՀ Միության կենտրոնական Գործադիր կոմիտեի
Նախագահ՝ Գ. ՊԵՏՐՈՎՍԿԻ

ԽՍՀ Միության Ժողովրդական կոմիտեի
Խորհրդի Նախագահ՝ Վ. ՄՈՒՆՈՎ (ՍԿՐՅԱԲԻՆ)

ԽՍՀ Միության կենտրոնական Գործադիր կոմիտեի
Քարտուղար՝ ՄԵԴՎԵԴԵՎ

«ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Ե, ՎՈՐ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆ ՅՈՒՐԱՔԱՆՁՅՈՒՐ ԿՈՄՈՒՆԱՅՈՒՄ, ՅՈՒՐԱՔԱՆՁՅՈՒՐ ԱՐՏԵԼՈՒՄ ՏԵՄՆԻ ՄԻ ԱՅՆՊԻՍԻ ԲԱՆ, ՎՈՐԻՆ ՈԳՆՈՒՄ Ե ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՎՈՐԻ ՄԵՋ ԳՏՆԻ ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՁԵՎԵՐ, ՎՈՐՈՆՔ ՎՈՋ ԹԵ ԳՐԲԵՐՈՎ, ԱՅԼ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔՈՒՄ ՅՈՒՅՑ ԵՆ ՏԱԼԻՍ ԻՐԵՆՑ ԱՌԱՎԵԼ ԼԻՆԵԼԸ ՀՆԻՑ»:

ԼԵՆԻՆ

ՊԱՅՔԱՐ ԲԵՐՔԻ ՀԱՄԱՐ, ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱ-ԿԱՆ ԱՄՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հոգժողկոմ ընկ. Յակովլևի գաղտնիք՝ Խ. Ս. Հ. Մ. Հոգժողկոմատի կոլեգիայի ընդլայնած նիստում)

Մենք լուծեցինք այնպիսի խնդիր, ինչպիսին եր խորհանդեսությունների ստեղծելը: Չնայած խոշոր գեղարվեստականությանը, մենք չէինք արագություն հատուցեցինք պետական գյուղատնտեսական մի արտադրություն, վորի մաս- շտաբը վորոշվում է այն բանով, վոր այս տարի գարնանը խորհանդեսություն- ները ցանել են 8 միլիոն հեկտար՝ 1930 թ. գարնան 3 միլ. հեկտարի փոխարեն: Մենք գերադանեցինք կոլտնտեսական շարժման դարգացման բոլոր նախա- կան նշումները, գերադանեցինք են 1930 թ. հունվարի 5-ի կոլեկտիվացման վերաբերյալ՝ կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի պատմական վորոշման մեջ հիշատակված, ինչպես նաև 1931 թ. համար կենտկոմի վորոշումներով նշված տեմպերը: 1931 թ. սեպտեմբերին կոլտնտեսությունների մեջ համա- խմբված ունենք յերկրի չբավոր է միջակ տնտեսությունների 60 տոկոսը: Ինչպես հացահատիկային, նույնպես է հումքային կարևորագույն շրջաննե- րում կոլեկտիվացումն ավարտված է:

Խորհանդեսությունների կոլտնտեսությունների և ՄՏԿ-ների հիման վրա մենք ձեռք բերինք ցանքսերի տարածության ընդարձակման հսկայական ա- բաղում: Մասնաշաղկան կոլեկտիվացման առաջին տարում, 1928-29 թվին, ցանված եր 126 միլ. հեկտար, 1929-30 թվին ունենք 127 միլ. հեկտ. և 1930-31 թ.՝ 138 միլ. հեկտար: Կոլտնտեսությունների և խորհանդեսությունների ստեղծման հիման վրա, այդ տալիս է 1929-30 թ.՝ Խորհրդային Միության ցանքային տարածությունների աճում 7 միլ. հեկտ. և 1930-31 թվին՝ 11 միլ. հեկտ. այն ժամանակ, յերբ Ռուսաստանում պատերազմից առաջ՝ 10 տարվա ընթացքում ցանքսի տարածությունն աճել է 15 միլ. հեկտարով:

Պետական և խոշոր կոլեկտիվ տնտեսություն ստեղծելու պրոբլեմը լու- ծելուց հետո, անհրաժեշտ է բայձևեկորեն ձեռնամուխ լինել բարձր բերքեր ստանալու խնդրի լուծմանն ագրոնոմիական գիտությունների բոլոր նվաճումները կիրառելու հիման վրա:

Կուսակցության կենտրոնական կոմիտեն կոլտնտեսության ամրապնդման խնդիրը հայտարարել է վորպես կենտրոնական, գլխավոր խնդիր, վորքանով վոր կոլեկտիվացումն արդեն ավարտված է յերկրի բոլոր կարևոր գյուղատնտե- սական շրջաններում: Մինչդեռ մինչև հիմա բաղժաթիվ շրջաններ շարունա- կում են «պարծենալ» կոլտնտեսականների նոր հաղարներով, այդ մասին ԽՍՀՄ-ի Հոգժողկոմատին և Կոլտնտեսությունների ուղարկում են ընդարձակ գե- կուցադրեր, կարծես թե դրա մեջ է կայանում ներկայումս գլխավոր խնդիրը: Մեր յուրաքանչյուր կուսակցական, խորհրդային և կոլտնտեսային կազմա- կերպություն պետք է հասկանա վոր այժմ, յերբ մենք լուծեցինք մեր յերկրի բոլոր հիմնական գյուղատնտեսական շրջաններում համատարած կոլեկտի- վացման խնդիրը, կոլտնտեսությունների տնտեսության ամրապնդման հա- մար մղելիք պայքարը հանդիսանում է կենտրոնական, գլխավոր խնդիր:

Նա, ով կշարունակի իր գլխավոր ուժերը ծախսել մենատնտեսներին կոլ- տնտեսություն բերելու վրա, կոլեկտիվացման վրա տոկոսների հետևից ընկնելով, նա ներկա մոմենտում գնում է ընդդեմ կուսակցության ցուցմունք- ների, ընդդեմ կուսակցության դժի:

Մենք սովորել ենք, կրկնում են, ոգտագործել կոլտնտեսության առավե- րությունները ցանքային տարածությունների ընդարձակման համար, բայց դեռ չենք սովորել ոգտագործել այդ առավելությունները՝ բերքի բարձրաց- ման գործում: Ի հարկե, կոլտնտեսություններում մեր «համատարած» մաս-

III. ԱՐՏԱԿՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

4. Համայնացվում են բոլոր լծկանները, գյուղատնտեսական ինվենտարը, բոլոր ապրանքային—մթերատու անասունները, բոլոր սերմային պտուղները, կերի միջոցներն այն չափով, վորքան վոր անհրաժեշտ է համայնացված անասուններին պահելու համար, տնտեսական շենքերը, վորոնք անհրաժեշտ են արտելային տնտեսությունը տանելու համար, և վերամշակման բոլոր ձեռնարկները:

Արտելի անդամների բնակելի շենքերը չեն համայնացվում:

Գյուղատնտեսական ինվենտարը համայնացնելիս արտելի անդամների անհատական ոգտագործման համար թողնվում է այն մանր գյուղատնտեսական ինվենտարը, վորը հարկավոր է տներին մոտ գտնվող հողամասերում աշխատելու համար:

Համայնացված լծկաններից արտելի վարչությունը, անհրաժեշտության դեպքում, առանձնացնում է ձիերի նվազագույն չափով անհրաժեշտ քանակություն՝ արտելի անդամների անհատական կարիքները հոգալու համար:

Մեկական կով ունեցող տնտեսություններում կաթնատու անասունները չեն համայնացվում: Շատ կովեր ունեցող տնտեսություններում անհատական ոգտագործման համար թողնվում է մի կով, մնացածները համայնացվում են: Բուզաներն անպայման համայնացվում են: Համայնացված կաթնատու անասուններից ստեղծվում է արտելի ապրանքային տնտեսություն:

Մանր անասունները, այսինքն՝ խոզերը և վոլխարները համայնացվում են այն ռալոններում, ուր դարգացած է մանր անասունների արդյունաբերական անասնապահությունը, արտելի անդամների մոտ թողնելով մանր անասունների վորոշ քանակություն՝ արտելի կողմից սահմանված չափով: Վոլխարները և մանր անասնապահություն ռալոններում խոզերն ու վոլխարները չեն համայնացվում: Ընտանի թռչունները չեն համայնացվում:

Մանր անասունները և թռչուններն անհատական տիրապետության տակ թողնելու հետ միասին՝ կոլխոզները կազմակերպվում են համայնական արդյունաբերական մանր անասնապահություն և թռչնաբուծություն:

Վատ բերքի և կեր չլինելու դեպքում, վորպես ապահովություն, արտելին կից ստեղծվում են սերմի և կերի անձեռնմխելի ֆոնդեր:

IV. ԱՐՏԵԼԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

5. Արտելի վարչությունը և բոլոր անդամները պարտավորվում են՝
ա) ընդարձակել ցանքային տարածությունը՝ արտելի տրամադրության տակ յեղած բոլոր հողերն ոգտագործելու, բարձրիկողի արված հողերի բարելավման ու մշակման և ներտնտեսական հողաշինարարության միջոցով:

բ) համայնական հիմունքներով լիովին ոգտագործել ունեցած ամբողջ քարշուտն, ամբողջ ինվենտարը, բոլոր տրակտորները, բոլոր մեքենաները, սերմերը և արտադրության մյուս միջոցները: Գնել իրենց և վորի առած միջոցներով տրակտորներն ու արտադրության այլ միջոցներ՝ առտիճանարար մեքենացված տնտեսության պնցներու նպատակով:

գ) ուղիղ ոգտագործել և խնամել համայնացրած կենդանի ու անկենդան ինվենտարը՝ աշխատելով, վոր կողիկով տնտեսությունում անասուններն ու ինվենտարը լինեն ավելի լավ դրությունի մեջ, քան թե անհատական տնտեսությունում:

դ) բարելավել վարելահողերն ու արոտները և կատարել բերքատվությունը բարձրացնելու համար անհրաժեշտ ագրի-կուլտուր միջոցառումները:

ե) կատարել գոտեխնկական ու անասնաբուժական միջոցառումները, վոր անհրաժեշտ են ապրանքային անասնաբուծության և թռչնաբուծության արագ բարձրացման ու բարելավման համար:

զ) դարգացնել գյուղատնտեսական արտադրության մյուս բոլոր ճյուղերը, վորոնք հնարավոր են տեղի բնական պայմաններում, և կուտար գրադուցները՝ ռալոնի պայմանների համապատասխան:

է) կադմակերպել համայնական սկզբունքներով՝ տնտեսական ու հասարակական շենքերի և ոժանդակ հիմնարկների շինարարությունը:

ը) բարձրացնել արտելի անդամների կուլտուր-քաղաքական մակարդակը:

թ) բոլոր մասշնելի միջոցներով լավացնել արտելի անդամների, առանձնապես կանանց ու յերեխաների կենցաղային պայմանները:

V. ԱՆԿԱՄԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

6. Արտելի անդամ է ընդունվում վարչությունը, վորը նոր ընդունված անդամների ցուցակը մտցնում է մոտադա ընդհանուր ժողովի հաստատությունը: Արտելից դուրս մշտապես աշխատող բանվորների անձամբ ներկայանալը պարտադիր չէ:

7. Արտելի անդամ կարող են մտնել բոլոր աշխատավորները, վորոնք 16 տարեկանին հասած են:

Արտելում չեն ընդունվում կուլակները և բոլոր նրանք, ովքեր ընտանական իրավունքներից զրկված են: Այս կանոնից բացառություն թույլ է տրվում այն ընտանիքների անդամներին համար, վորոնց կազմում կան խորհրդային իշխանության դրոժին նվիրված կարմիր պարտիզաններ, կարմիր դաշին իշխանության դրոժին նվիրված (չարքային և հրամանատարական բանակայիններ և կարմիր տորմդայիններ (չարքային և հրամանատարական կազմ), գյուղական ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ, յեթե նրանք յերաշխավորում են իրենց ընտանիքի անդամների համար:

Այն տնտեսությունները, վորոնք նախքան կոլխոզ մտնելը մորթում կամ ծախում են իրենց անասունները, լիկվիդացիայի յեն յենթարկում ինվենտարը կամ հարամտորեն ցրել են տալիս սերմերը, արտելում չեն ընդունվում:

VI. ԱՐՏԵԼԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

8. Ամեն մի արտել մտնող պետք է մուտքի դրամական վճար մտցնի՝ ծխի մեջ իրեն բաժին հասնող թե՛ համայնացրած և թե՛ չհամայնացրած ամբողջ ունեցվածքի արժեքի 2-ից մինչև 10 տոկոսի չափ, բացառությամբ տնային և անձնական գործունեության իրերի:

Այդ դեպքում, յեթե արտել մտնողի յեկամտի հիմնական աղբյուրն աշխատավարձն է (գյուղատնտեսներ, ուսուցիչներ, հողաշինարարներ, արտելի ռալոնում գտնվող հիմնարկների ու կադմակերպությունների ծառայողներ և այլն), վճարի չափն ամեն անգամ սահմանում է վարչությունը, բայց ներ և այլն), վճարի չափն ամեն անգամ սահմանում է վարչությունը, բայց ներ և այլն), վճարի չափն ամեն անգամ սահմանում է վարչությունը, բայց ներ և այլն):

Այն բանվորները, վորոնք մշտապես աշխատանքով են զբաղված կոլխոզից դուրս, բացի կանոնադրությամբ նախատեսված մուտքի վճարից՝ ունեցվածքի արժեքի 2-ից մինչև 10 տոկոս՝ միանվագ մտցնում են նաև իրենց տարեկան աշխատավարձի 3 տոկոսը:

Ծանոթություն.— Բացի մուտքի վճարից՝ արտելը չի պահանջում արտելի բանվոր-անդամից վորևե լրացուցիչ հատկացումներ աշխատավարձից:

Մուտքի վճարի մաս-մաս մուծումը վարչությունը կարող է թույլ տալ միայն այն կարգով ու այնքան ժամանակով, վորքան սահմանում է կոլխոզ-միությունը: Մուտքի վճարները հաշվում են արտելի անբաժանելի ֆոնդի մեջ:

9. Արտելի անդամների համայնացրած ունեցվածքի (լծկանների և մթեն-րատու անասունների, ինվենտարի, տնտեսական շենքերի և այլն) մեկ քա-

ուղղելից մինչև կեսը հատկացվում է արտելի անբաժանելի ֆոնդին, ըստ վորում անբաժանելի կապիտալին մեծ տոկոս հատկացնելը դործադրվում է ավելի ուժեղ տնտեսութունների վերաբերմամբ: Ունեցվածքի մնացած մասը հաշվվում է վորպես արտելի անդամի փայլավճար:

10. Արտելի կազմից դուրս յեկող անդամի հետ վարչութիւնը վերջնահաշիվ է տեսնում և վերադարձնում է նրան փայլավճարն, ըստ վորում ադտելից հեռացողին կարելի չէ հողամասը սալ միայն արտելի հողային տարածութեան սահմաններից դուրս: Վերջնահաշիվը կատարվում է, վորպես կանոն, անտեսական տարին վերջանալուց հետո:

11. Տնտեսական տարին վերջանալուց հետո՝ արտելի ստացված յեկամաներից ծածկվում են տնտեսական ու տնտեսութեան հետ կապված ծախսերը, նույնպես և անաշխատունակներին պահելու ծախսերը, հատկացվում են արտելի անբաժանելի ու հանրային ֆոնդերին (10-ից մինչև 30 տոկոսը — անբաժանելի ֆոնդին, 5-ից մինչև 15 տոկոսը — մյուս հանրային ֆոնդերին) և աշխատանքի վարձատրութեան հաշիվներն են տեսնվում:

VII. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ՅԵՎ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

12. Արտելի տնտեսութեան բոլոր աշխատանքները կատարվում են նրա անդամների անձնական աշխատանքով՝ համաձայն ընդհանուր ժողովի կողմից ընդունված ներքին կանոնադրութեան: Թույլ է տրվում գյուղատնտեսական աշխատանքների համար վարձով հրավիրել միայն այն անձներին, վորոնք մասնագիտական գիտելիքներ և պատրաստութիւն ունեն (գյուղատնտեսներ, ինժեներներ, տեխնիկներ և այլն):

Ժամանակավոր բանվորներ վարձել թույլ է տրվում միայն բացառիկ դեպքերում, յերբ չտալ աշխատանքները չեն կարող կատարվել պահանջվող ժամկետին արտելի ունեցած ուժերով՝ նրանց լրիվ բեռնավորման դեպքում, նույնպես և կառուցողական աշխատանքների համար:

13. Արտելում աշխատանքները բաժանում է վարչութիւնը՝ համաձայն ներքին կանոնադրութեան: Արտելի անդամներից վոչ վոք չի կարող հրաժարվել իրեն հանձնարարած աշխատանքից:

14. Արտելի անդամների աշխատանքն ուղիղ կազմակերպելու համար սահմանվում են մշակման նորմաներ և գնահատումներ՝ ըստ աշխատանքի առանձին տեսակների. աշխատանքի քանակի և վորակի հաշիվումն է կատարվում, աշխատանքի դործավարձով վճարումը և դործարքային սխտեմն է դործադրվում:

15. Արտելի անդամների աշխատանքը վարձատրվում է հետևյալ կարգով. տնտեսական տարիս ընթացքում արտելի անդամների պարենային և այլ կարիքների համար ավանսով (բնականով կամ փողով) տրվում է աշխատանքի համար հասնող գումարի 50 տոկոսից վոչ ավելի: Տնտեսական տարիս վերջին աշխատանքի վճարման վերջնահաշիվն է կատարվում:

Ծանոթութուն 1. — Արտելի անդամների դրսի գրադմունքով վաստակած գումարներից հատկացվում է արտելի հանրային ֆոնդերին տոացածի 3 %-ից մինչև 10 %, բայց վոչ ավելի. այդ հատկացումների չափն այդ սահմաններում վորոշում է արտելի կամ կոլխոգային միացումը:

Ծանոթութուն 2. — (Տես վերջում բացատրութեան և լրացման 14, 15 կետերը):

16. Արտելը նյութական ոգնութիւն է հասցնում իր անդամներին, նույնպես և ժամանակավոր կերպով աշխատունակութիւնը կորցրածներին: Այդ ոգնութեան պայմաններն ու չափը վորոշում է վարչութիւնը և հաստատում է ընդհանուր ժողովը՝ արտելի տնտեսական հնարավորութիւնների համաձայն, բայց միջին աշխատավարձից վոչ ավելի:

VIII. ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

17. Արտելի բոլոր անդամները պարտավորվում են՝ յենթարկվել կանոնադրութեան պահանջներին, ընդհանուր ժողովի և վարչութեան վորոշումներին, պահպանել ներքին կանոնադրութեանը, ճշտվ կատարել վարչութեան կողմից իրենց վրա դրված աշխատանքներն ու հասարակական պարտականութիւնները:

Դեպի համայնացված ինվեստարն ու անասունները ցույց տված անարեսաստվար և անփութ վերաբերմունքն արտելը համարում է վորպես դավաճանութիւն կորեկտվացման դործին, վորպես դործնական ոգնութիւն թշնամուն — կուլակին:

Դեպի համայնացված ունեցվածքն այդպիսի անտնտեստվար և անփութ վերաբերմունք ցույց տալու համար, առանց հարգելի պատճառի աշխատանքի դուրս չգալու և կարգապահութեան այլ խախտումների համար՝ վարչութիւնը մեղավորներին յենթարկում է տույժի՝ համաձայն ներքին կանոնադրութեան (որինակ՝ հանդիմանութիւն, նախադրուշացում, աշխատանքից ժամանակավոր հեռացում, սուգանք և այլն): Անուղղելիների նկատմամբ արտելի վարչութիւնն ընդհանուր ժողովում հարց է դնում՝ նրանց արտելի կողմից հեռացնելու մասին:

IX. ԱՐՏԵԼԻ ԳՈՐԾԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ

18. Արտելի դործերը կառավարում են անդամների ընդհանուր ժողովը և վարչութիւնը:

Յեթե արտելի անդամների փորքաթիվ լինելու կամ գյուղերի ցրվածութեան պատճառով ընդհանուր ժողովը գումարելը ղեկավարութիւնների յե հանդիպում, ընդհանուր ժողովը փոխարինվում է լիազորների ժողովով: Լիազորների ժողովի անդամներն ընտրվում են կոլխոգի առանձին գյուղերում յեղած անդամների ժողովի կողմից:

19. Ընդհանուր ժողովը (կամ լիազորների ժողովը) հանդիսանում է արտելի կառավարման բարձրագույն որդանը, լուծում է արտելի կառավարման կարևորագույն հարցերը, ընտրում է վարչութիւնն ու վերստուգիչ հանձնաժողով և հաստատում է նրանց աշխատանքին վերաբերող հրահանգները:

Ընդհանուր ժողովը (կամ լիազորների ժողովը) որինական է, յեթե ներկա յեն բոլոր անդամներին կետից վոչ պակաս:

Ընդհանուր ժողովի (կամ լիազորների ժողովի) վորոշումներն ընդունվում են ձայների մեծամասնութեամբ, բաց քվեարկութեամբ:

20. Արտելի վարչութիւնն ընտրվում է մի տարի ժամանակով, հանդիսանում է արտելի գործադիր որդանը և վարում է նրա բոլոր գործերը: Վարչութիւնը բաշխելով իր անդամների մեջ արտելի տնտեսութեան ու արտադրութեան ղեկավարման պարտականութիւնները, վարչութեան համար պատասխան անդամների վրա դնում է լիակատար պատասխանատվութիւն՝ նրանց հանձնարարած գործի համար և նրանց տալիս է դրա համար անհրաժեշտ իրավունքներ:

Վարչութիւնը պարտավոր է հաշիվները պահել կոլխոգային սխտեմի սահմանած գեերով և կանոններով:

21. Վերստուգիչ հանձնաժողովն ստուգում է արտելի գործունեյութիւնը, մասնավորապես կանոնադրութեան կատարումը, արտադրական լիանի, պայմանագրերի և պետութեան հանդեպ վերցրած պարտավորութիւնների իրագործումը. վերստուգում է դրամարկը, ունեցվածքը, փաստաթղթերը և հաշիվավորութիւնը, իր յեզրակացութիւններն է տալիս տարեկան հաշիվների մասին և իր գործունեյութեան հաշիվն և տալիս ընդհանուր ժողովին (կամ լիազորների ժողովին):

X. ՓՈԽԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿՈԼԵՈՁԱՅԻՆ ՍԻՍՏԵՄԻ ՀԵՏ

22. Արտելը, վորպես անդամ, մտնում է կոլ-խոզային միացման մեջ և իր աշխատանքը տանում է նրա անդիմադրելի կալվածքումը:

Իր արտադրական պլանի հիման վրա՝ արտելը կոլխոզային միացության հետ կոնտրակտացիայի պայմանագիր է կնքում, վորով՝ սահմանվում են արտելի պարտավորությունները՝ իր արտադրու-թյունը կազմակերպելու և ամբողջ ապրանքային կարգով պետություն ու կոոպերացիային հանձնելու վերաբերմամբ, նույնպես և կոլխոզային միու-թյան ու պետական, կոոպերատիվ այլ որդանների պարտավորությունները՝ արտելին արտադրության միջոցներ ու սպառման առարկաներ մատակարարելու և վարկային ոգնություն ու ագրոտեխնիկական սպասարկում կազմա-կերպելու վերաբերմամբ:

ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵ-ՍԱԿԱՆ ԱՐՏԵԼԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

1. ԲՅՈՒԼԼԵՏԵՆ № 4 1930 Թ. ՄԱՅԻՍԻ, ԿԱՏԱՐՈՒՄՆ ԽՍՀՄ ՀՈՂԺՈՂԿՈՄՍՏԻ ՅԵՎ ԿՈԼԵՈՁՅԵՆՏՐԻ ՎՈՐՈՇՄԱՆ

Գյուղատնտեսական արտելի որինակելի կանոնադրության իրադրոժման հարցի և մուտքի վճարների մասին (կանոնադրության 8-րդ կետ), վորը հրատարակված է կենտրոնական մամուլում 1930 թ. ապրիլի 13-ին, Կոլխոզ-ցենտրն առաջարկում է՝ կոլխոզ մտնող տնտեսությունների կարողությունը վորոշել համաձայն գյուղատնտեսական հարկի չափի, վորին յենթարկվել և այդ տնտեսությունն անցյալ տարի, համայնացրած ունեցվածքից անբաժա-նելի ֆոնդին արվելիք հատկացման չափը վորոշելու համար (գյուղատնտե-սական արտելի կանոնադրության 9-րդ հոդված):

Պետք է ընդունել նույն կարգը, ինչ վոր մուտքի վճարների համար գյուղատնտեսական հարկից ազատված չբաժնեկան տնտեսությունների համար անբաժանելի ֆոնդին արվելիք հատկացումը վորոշվում է 25 տոկոսի չափով, իսկ գյուղատնտեսական հարկ վճարած տնտեսությունների համար՝ կախված անցյալ տարի գյուղատնտեսական հարկի յենթարկման չափից:

(Ստորագրություն) Յուրկին

16 ապրիլի 30 թ.

2. ԲՅՈՒԼԼԵՏԵՆ № 18, 1930 Թ. ՀՈՒԼԻՍ, ԽՍՀՄ ՀՈՂԺՈՂԿՈՄՍՏԻ ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ-ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Գյուղատնտեսական արտելի որինակելի կանոնադրության 11-րդ կետի՝ տնտեսական տարին վերջանալուց հետո կոլխոզի ստացած յեկամուտներից անբաժանելի և հանրական ֆոնդերը մտցնելու մասին (10-ից մինչև 30 տո-կոս անբաժանելի ֆոնդը և 5-ից մինչև 15 տոկոս՝ հանրական ֆոնդը) իրա-գործելու առթիվ ԽՍՀՄ Հողթողկոմատն ու ԽՍՀՄ և ՌՍՖՍՀ Կոլխոզցենտրը բացատրում են, վոր տվյալ կետը հետևյալ կարգով պիտի իրադրոժել. ինկատի առնելով, վոր կոլխոզների հիմնական մասսան կազմակերպվել և միայն տնտեսական տարվա սկզբին և տնտեսապես դեռևս լավ չի ամրապնդ-վել, վորպես կանոն, կոլխոզներում անբաժանելի և հանրական ֆոնդերին հատկացումներն անել կոլխոզի կանոնադրությամբ նախատեսված ամենա-վորը չափով, այսինքն՝ անբաժանելի ֆոնդին հատկացնել 10 տոկոս և հան-րականին՝ 5 տոկոս. այդ ֆոնդերին հատկացումներ արվում են կոլխոզի ստացած յեկամուտից հանելով սերմային ֆոնդը, վորը պիտի ապահովի կոլ-

խոզի պլանի համաձայն ցանքային տարածության լիովին սերմելը, կերի պաշարն ու համայնացրած անասունների կերը և գյուղատնտեսական հարկի ու կոլխոզի ունեցվածքի ապահովագրման վճարումների ծախսերը:

ԽՍՀՄ Հողթողկոմ՝ ՅԱԿՈՎԼԵՎ

31 մայիսի—30 թ.

3. ԲՅՈՒԼԼԵՏԵՆ № 18, 30 Թ. ՀՈՒԼԻՍ, ՀՈՒՎ. 16, ՄՈՐԹՈՒՎՈՐՍԻ ԸՆԴԱՍՏԱՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրության 15-րդ կետը — դրսում կատարած աշխատանքի 3-ից մինչև 10 տոկոսը հատկացնելու մասին — տա-րածվում է դրսում աշխատանքի զնացողների վրա այն դեպքում, յեթե կոլ-խոզի անդամը դործի գնալու յե թողնված աշխատանքի ժամանակ:

Իսկ յեթե կոլխոզի անդամ—վորսորդը վորսով և դրադվում ընթա-ցիկ աշխատանքից ազատ ժամանակ, հատկացումներ չանել:

Կոլխոզցենտր՝ ՖԵՂՈՏՈՎ

19 հունիսի 30 թ., № 3-9-130

4. ԲՅՈՒԼԼԵՏԵՆ № 19-20, ՀՈՒԼԻՍ, ԴՐՍԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԿԱՏԱՐՈՂ ԿՈԼԵՈՁՆԻԿՆԵՐԻ ՎԱՍՍԱԿԻՑ ԱՐՎՈՂ ՀԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Նկատվում են դեպքեր, յերբ կոլխոզները՝ սեղոնային — կառուցողական աշխատանքներում դրսի դործ կատարող իրենց աշխատանքի վաստակից հատ-կացումներ են վերցնում բարձրագույն չափով (10 տոկոս), մի բան, վոր թույլ է տրվում գյուղատնտեսական արտելի որինակելի կանոնադրության 15-րդ հոդվածի ծանոթությամբ:

Այդպիսի բարձր հատկացումներ վերցնելը սեղոնային—կառուցողների վաստակից՝ հակասում է ԽՍՀՄ Կոլխոզցենտրի, ԽՍՀՄ Աշխտողկոմատի և ԽՍՀՄ Ժողտնտեսության Գերագույն Խորհրդի վորոշմանը («Известия ЦИК» № 58. 27—III—1930 թ.):

Այդ վորոշման մեջ լիակատար վորոշակիությամբ ասված է, վոր պա-կասավոր պրոֆեսիա ունեցող դրսի աշխատանք կատարողների (կառուցող-ներ և այլն) և չբաժնեկանի ու միջակների համար, նույնպես և հեռավոր տե-ղեր սեղոնային աշխատանքների ուղարկվողների համար վաստակներից վերց-վող հատկացումները պիտի սահմանվեն նվազագույն չափով (3 տոկոս): Ահրաժեշտ է վճարակապողներն պնդել, վոր հիշված վորոշման պահանջները կատարվեն, միայն մի քանի դեպքերում թույլ տալով, վոր առանձնապես բարձր վճարվող պրոֆեսիաների համար վերցնեն ավելի, քան թե վերև հիշ-ված դրսի աշխատանքի զնացողների համար սահմանված նվազագույն չափն է: Առանձնապես անհրաժեշտ է հետևել, վոր կոլխոզները վերցնեն նվազա-գույն հատկացումներն այն սեղոնային—կառուցողների վաստակից, վորոնք մտնում են կառուցողների կոլեկտիվների, աշխատանքային արտելների կալ-մի մեջ, վորովհետև այդպիսի դրսում աշխատա-ք կատարողները, բացի կոլխոզին արվող հատկացումներից, պետք է նաև հատկացումներ անեն աշ-խատանքային արտելներին և հանդեսն իրենց անդամակցական պարտավո-րությունները:

Կոլխոզցենտրի վարչության անդամ՝ ՏԵՄԿԻՆ

11 հուլիսի 30 թ. № 1-9-16.

5. ԲՅՈՒԼԼԵՏԵՆ № 19-20, ՀՈՒԼԻՍ 1930 Թ., ԿՈԼԵՈՁՅԵՆՏՐԻ ՀՐԱՀԱՆԳԻ ՈՒՂՂՈՒՄԸ

ԽՍՀՄ Կոլխոզցենտրի 30 թ. մայիսի 15-ի հրահանգում, թե ինչ կարգով պետք է կոլխոզնիկներն ոգտագործեն համայնացրած լծկանները, ինվեն-տարն ու լծասարքը՝ կոլխոզից դուրս կատարվող աշխատանքներում, վորը Կալտ. սեղանի որացույց — 6

Հրատարակված է գյուղատնտեսական տեղեկատու բյուլլետենի այս տարվա № 8-9-ում, մտցնել հետևյալը.—

Հրահանգի § 16-ը ձևակերպել՝

Յեթե կոլխոզնիկը գնում է անորոշ քրեհատարական աշխատանքի, ուր նրա վատասկը կոլխոզը չի կարող ճշգրիտ հաշվի առնել, ամսական հատկացման չափը պիտի հաստատվի հաստատուն վորոշված գումարով (որինակ՝ 20-30 և այլն ուրիշ), յեթե ուրիշ քրեհատարի միջին վատասկից և այլն պես, վոր այդ հատկացումները՝ չանցնեն սահմանված չափից՝ 30-40 տոկոսից, յեթե ձիուն կերակրում է կոլխոզնիկը և 60 տոկոսից, յեթե ձին կերակրվում է կոլխոզի հաշվին:

ԽՍՀՄ Կոլխոզցեների վարչության նախագահի տեղակալ՝ ԳԵՅ

6. ՄՈՒՏՔԻ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ի փոփոխումն գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրության VI գլխի («Արտելի միջոցները» 8-րդ կետ՝ մուտքի վճարների մասին), մուտքի վճարները հետև ա նարգոտ ա սահմանվում են կոլխոզների համար՝ 5 ուրիշ լի բատրակների համար և 5-ից մինչև 25 ուրիշ, չքավորները ու միջակների համար՝ համաձայն կոլխոզ մտնողի կարողության:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐՏԵԼԻ ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ 14-ՐԴ ՅԵՎ 15-ՐԴ ԿԵՏԵՐԻ ԿՅԱՆՔՈՒՄ ԻՐԱԳՈՐԾԵԼՈՒ ԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՍՀՄ Հողօգտագործի և ԽՍՀՄ Կոլխոզցեների պարզաբանումը՝ հաստատված ԽՍՀՄ Կանոնադրության ու Ժողովրդավարական կողմից 1931 թ. մարտի 25-ին:

Գյուղատնտեսական հիմնական աշխատանքները գյուղատնտեսական արտելում կատարվում են գործարքային հիմունքներով: Կոլխոզի վարչությունը մշակում է կոլխոզնիկների ընդհանուր ժողովը հաստատում է մշակման նորմաները՝ գյուղատնտեսական բոլոր աշխատանքների նկատմամբ և անորմաները՝ գյուղատնտեսական բոլոր աշխատանքների՝ համաձայն աշխատանքի մեն մի աշխատանքի գնահատումն աշխատողների՝ համաձայն աշխատանքի գծավարության աստիճանի, աշխատանքի կատարման համար պահանջվող փորձառության ու վորակավորման աստիճանի, հաշվի առնելով աշխատանքի վորակը և նրա կարեւորությունը կոլխոզի համար: Արտելի յեկամուտների բաժանումը նրա անդամների մեջ կատարվում է վոչ թե ըստ չնչի, այլ ճշտված համապատասխան կոլխոզնիկի գատած աշխատողների քանակի (բացառությամբ յեկամտի 5 տոկոսի, վորը բաժանվում է կոլխոզնիկների միջև՝ համաձայն նրանց կողմից կոլխոզի համայնացրած ֆոնդը մտցրած ունեցվածքի):

Ծանոթություն.— Բաղմանդամ ընտանիք ունեցող կոլխոզնիկներին ոգնելու նպատակով կոլխոզի վարչությունը և կոլխոզնիկների ընդհանուր ժողովը կամ կազմում են անաշխատունակներին ոգնելու հատուկ ֆոնդ, կամ թե՛ աշխատանք բաժանելիս բաղմանդամ ընտանիք ունեցողներին տալիս են այնքան աշխատանք, վորը նրանց հնարավորություն է տալիս ընտանիքի անաշխատունակ անդամներին ապահովելու անհրաժեշտ պարենով:

ԽՍՀՄ-Ի ՀՈՂԺՈՂԿՈՄԱՏԻ ՅԵՎ ԿՈՒՆՏԵՍԱԿԱՆՈՒՆԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ ԿՈՒՆՏԵՍԱԿԱՆՈՒՅՈՒՆՆԵՐԻ 1931 ԹՎԱԿԱՆԻ ՅԵՎԱՄՈՒՏՆԵՐՆ ՈՐԻՆԱԿԵԼԻ ԿԵՐՊՈՎ ԲԱՇԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

I ԲԱԺԻՆ

Կոլտնտեսությունների յեկամուտներն ու բերքը ճիշտ բաշխելը՝ համաձայն յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի կատարած աշխատանքի քանակի ու վորակի և նրա աշխուրդուկում արձաագրված աշխուրդի թվի, վճռական նշանակութուն ունի կոլտնտեսությունների արտադրական ամրացման, աշխատանքի նկատմամբ յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի նյութական շահագրգռվածությունն ավելացնելու, կոլտնտեսականների աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման ու կոլտնտեսականի հետագա աճման համար:

Կոլտնտեսականների հիմնական մասսայի փորձի աճմանը համապատասխան, այս տարի բոլոր չրջաններում և բոլոր կոլտնտեսություններում անպայման պետք է վերացվեն անցյալ տարի յեկամուտների բաշխման մեջ գոյություն ունեցած թերությունները: Այդ թերությունները հետևյալներն են.

1. Յեկամուտները բաշխվում եյին ըստ չնչի և վոչ թե ըստ կատարված աշխատանքի քանակի ու վորակի:

2. Կուլակային ագրիտացիայի աղբյուրությամբ, առաջին կալված հացահատիկից կոլտնտեսականներին տրվում եր նրանց ամբողջ տարվա բաժինը միանգամից, վորով խախտվում եր աշխատանքային կարգապահությունը, վորը և հանդիսանում եր 1930 թ. բերքահավաքի ժամանակ մեր ունեցած մեծ կորուստների գլխավոր պատճառներից մեկը:

3. Ընդհատ կազմակերպված չեր կոլտնտեսականներին փողով և մթերքով ապահովելու տալու գործը և չկար վերահսկողություն նրա վրա:

4. Խճճված եր կոլտնտեսության յեկամուտների հաշվառումը և ճիշտ հաշվառման չեր յենթարկվում կոլտնտեսականների կատարած աշխատանքը:

5. Խճճված եյին կոլտնտեսությունների հաշիվներն այլ կազմակերպությունների հետ:

6. Կոլտնտեսական մասսաները բավարար չափով չեն յեն մասնակցում փողով և մթերքով ստացված յեկամուտների բաշխման կարգի քննարկմանը, ձգձգվում եր յեկամուտների բաշխումը:

7. Հողային և կոլտնտեսական որդաները բավարար չափով չեն ղեկավարում յեկամուտների բաշխման պրակտիկան:

Յեկամուտների բաշխման ասպարիզում անցյալ տարի թույլ տրված սխալներից խուսափելու համար ԽՍՀ Միության Հողօգտագործի և Կոլտնտեսությունը պարտավորեցնում են հողային ու կոլտնտեսական որդաներին կիրառել հետևյալ ձեռնարկումները.

II ԲԱԺԻՆ

1. Յեկամուտները չի կարելի լավ բաշխել՝ առանց ճիշտ հաշվառման յենթարկելու կոլտնտեսականների կատարած աշխատանքը և փողով ու մթերքով նրա ց ստացած բոլոր ավանդները: Ուստի ամեն մի կոլտնտեսություն պարտավոր է մինչև բերքահավաքի սկիզբը միանգամայն պարզ հիմքերի վրա դնել կոլտնտեսականի աշխատանքային գրքույկում նրա աշխուրդի թվի, ինչպես և նրան աշխուրդի հաշվին փողով ու մթերքով տրվող ավանդ:

ների դործը և հետագայում վոչ մի դեպքում չուշացնել կոլտնտեսականի գրքույկում արձանագրելու նրա աշխատանքային որերը, կատարելով այդ առնվազն հինգ որը մեկ անգամ:

2. Կոլտնտեսութունների վարչութիւնները պարտավոր են հատուկ խնամքով կազմակերպել համալսարանի ամբողջ բերքի հաշվառումը և վոչ մի դեպքում թույլ չապ սթերքերը պահեստ տասել, առանց համապատասխան գրանցումների: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է ձեռք բերել համապատասխան թվով կշեռքներ, իսկ յեթե այդ հնարավոր չէ, բերքը չափել հասարակ ձևերով՝ ծավալի չափով, արկղներով, պարկերով, չափումներով և այլն:

3. Կոլտնտեսութիւնների վերստուգիչ հաճախողները պարտավոր են առնվազն ամիսը յերկու անգամ ստուգել, թե վորքա՞ն ճիշտ են հաշվառման յեթարկվել մթերքներն ու նյութերը, վորքա՞ն ժամանակին են գրանցվել ստացված յեկամուտներն ու կատարված ծախսերը, վորքա՞ն ժամանակին և ճիշտ են գրա՞ցվել աշխատանքային որերը կոլտնտեսականների աշխատանքային գրքույկում:

Հարավային շրջաններում ամենաուշը մինչև ոգոստոսի մեկը և մյուս շրջաններում մինչև ոգոստոսի 15-ը յուրաքանչյուր կոլտնտեսութիւնի վերստուգիչ հաճախողները պետք է յեկուցում տա կոլտնտեսականների ընդհանուր ժողովին (կամ լիազորների ժողովին), թե ինչ արդյունքներ է ստիւղ աշխատանքային որերի վրանջումը կոլտնտեսականները հաշվեգրքույկներում:

III ԲԱԺԻՆ

1. Կոլտնտեսութիւնի ընդհանուր յեկամտից կոլտնտեսականների միջև բաշխման յենթակա յեն.—

ա) պարենհացը և այլ մթերքները՝ բացի կոնտրակտացիայով պետութիւնը հանձնվելիք (վաճառվելիք) հացահատիկից և սերմացվի ապահովագրման ու հատուկ պարենային այն ֆոնդերից, վորոնք կազմվում են կոլտնտեսութիւնների վորոշմամբ:

բ) կերերը, բացի այն կերերից, վորոնք հանձնվելու յեն (վաճառվելու յեն) պետութիւնը, հատկացվելու յեն կոլտնտեսութիւնի ապրանքային կոլտնտեսութիւններին, հանրայնացված անասունների կերակրման, ինչպես և կերի ապահովագրման ֆոնդերին:

գ) փողային միջոցները, բացի այն մասից, վորով պետք է վճարվեն կոլտնտեսութիւնի պարտքերն ու հարկերը, ինչպես և այն փողերից, վորոնք հատկացվում են հիմնական շինարարութիւնի պլանը կատարելու, ինվենտար և նյութեր գնելու, տնտեսութիւնի այլ ծախսերը ծածկելու և հատուկ հանրային ֆոնդ կազմելու համար:

2. Այն կոլտնտեսութիւններում, վորտեղ աշան ցանքերը դեռևս չեն հանրայնացվել, ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ, պետք է հանրայնացվեն և մտցվեն կոլտնտեսութիւնի ընդհանուր յեկամտի մեջ: Աշան ցանքերի բերքահավաքը կատարվում է կոլեկտիվ ձևով:

Կոլտնտեսականների ընդհանուր ժողովը ընտրելու և սահմանում է այն կարգն ու պայմանները, վորով հանրայնացվում են աշան ցանքերը:

3. Աշխատանքի այն բոլոր որերը, վոր կատարել է կոլտնտեսականը 1931 թվի հունվարի մեկից մինչև 1932 թ. հունվարի մեկը՝ հաշված նաև աշանացանի, աշանավարի, բաղամայ մշակույթների (ցանովի խոտեր, այդիներ և այլն) և հիմնական շինարարութիւնի ապարիդում նրա աշխատած բոլոր որերը, պետք է հաշվի առնվեն 1931 թ. յեկամուտը բաշխելու:

IV ԲԱԺԻՆ

Ընդհանուր յեկամտի պարենային մասը բաշխվում է հետևյալ ձևով՝

1) կատարվում է այն կոնտրակտացիոն պարտավորութիւնների կատարմանը պետութիւնը հանձնելու (վաճառելու) համար:

2) կատարվում է սերմացվի ֆոնդ աշխատի չափով, վոր ապահովվի 1932 թվականի ցանքի տարածութիւնի ընդարձակումն առնվազն 10-25 տոկոսով՝ համաձայն կոլտնտեսութիւնների ցանքերի ընդարձակման 1932 թ. պլանին, և կազմվում է սերմացվի ապահովագրման ֆոնդն ընդհանուր սերմֆոնդի 10-15 տոկոսի չափով:

3) ստեղծվում է հատուկ պարենային ֆոնդ, վորից պետք է՝

ա) մթերք մատակարարվի այն կոլտնտեսականների ընտանիքներին, վորոնց աշխատունակ անդամների թիվը փոքր է և վորոնք չնայած իրենց բարեխիղճ աշխատանքին, չեն կարողացել աշխատել իրենց ընտանիքը պարենով ապահովելու չափ:

բ) մթերք հայթայթվի կոլտնտեսութիւնի սպասարկող ուսուցիչներին, գյուղատնտեսներին, ղուտակներին, երին, անասնաբույներին:

գ) ապահովվեն արտադնող այն կոլտնտեսականներն ու նրանց ընտանիքները, վորոնք աշխատունակ անդամների պակասութիւնի պատճառով չեն կարող իրենց համար անհրաժեշտ քանակութիւնը պարենային հացահատիկի և անասունների համար կեր ստանալ, վոր այդ արտադնացիները և նրանց ընտանիքներն ստանան նույնքան պարեն և կեր, վորքան ստանում է կոլտնտեսութիւնի մեջ բարեխիղճորեն աշխատող կոլտնտեսականը: Յեթե արտադնող կոլտնտեսականի ընտանիքի աշխատունակ անդամները հրաժարվում են կոլտնտեսութիւնի մեջ աշխատելուց, ապա այդպիսի ընտանիքը գրկվում է սույն արտոնութիւնից:

Ծանոթութիւն.— 3-րդ կետում մատնանշված պարենային ֆոնդից կոլտնտեսութիւնները բաց են թողնում պետութիւնի սահմանած գնով:

4. Կոնտրակտացիայի համաձայն հանձնված (վաճառված), սերմացվի հատկացված, ապահովագրման ու հատուկ պարենային ֆոնդերին հատկացված մթերքները դուրս գալուց հետո, մնացած պարենային մթերքների ամբողջ հիմնական մասնան բաշխվում է կոլտնտեսականների միջև՝ համաձայն նրանց կատարած աշխատանքի քանակի ու վորակի և աշխատելու արժանադրված աշխուրների թվի:

Ծանոթութիւն 1.— Կալման ընթացքին գուղընթաց և կոլտնտեսութիւնի կոնտրակտացիոն պարտավորութիւնների կատարման համապատասխան՝ կոլտնտեսականներին պարենային մթերքներով ապահովանք են տրվում այն արտադրաքի հաշվին, վոր հասնում է նրանց՝ իրենց աշխուրների համաձայն: Ավանները տրվում են կոլտնտեսութիւնի սահմանած չափով:

Ծանոթութիւն 2.— Ամեն մի կոլտնտեսութիւնի մեջ՝ նայած կոլտնտեսականների միջև բաշխվելիք պարենային մթերքների քանակին, սահմանվում է պարենային հացահատիկի այն ամենամեծ չափը, վոր ստանում է ամենից շատ աշխատանքային որեր ունեցող կոլտնտեսականը, ըստ վորում կոլտնտեսականն այդ սահմանված չափից դուրս իրեն հասանելիք յեկամուտն ստանում է փողով: Ավելի քիչ աշխատանքային որ ունեցող կոլտնտեսականը լավագոյն կոլտնտեսականի համեմատութիւնը ալելի քիչ է պարենային հացահատիկ ստանում:

V ԲԱԺԻՆ

Կոլտնտեսութեան կերի արտադրանքը բաշխուիմ է հետևյալ ձևով.

- ա) կատարվում է պետութեանը բոլոր կերերը հանձնելու (վաճառելու) իրանն այն չափով, վորը նախատեսված է կոլտնտեսությունն պայմանագրում:
- բ) կազմվում է կոշտ և խտացրած կերերի ֆոնդ՝ կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաների և կոլտնտեսութեան հանրայնացված լծկան ու մթերատու անասունների պահանջները լրիվ բավարարելու համար, ինչպես և կազմվում է կերի պահեստի ֆոնդ՝ անասնաբուժությունն ընդարձակելու նպատակով:

Հանրայնացված անասունների համար կազմված ֆոնդից պետք է առանձնացնել հատուկ անձեռնմխելի մասը դարնանացանի նախապատրաստման և անցկացման ժամանակ անասուններին կերակրելու համար:

Կոլտնտեսութեան ապրանքային ֆերմաների համար սահմանված ֆոնդերը հատկացվում են միմիայն այդ ապրանքային ֆերմաներին և կարող են միմիայն միմիայն նրանց կարիքների համար:

դ) կոլտնտեսությունն պայմանագրերը կատարելուց և կերի ու պահեստի կերի ֆոնդեր ստեղծելուց հետո, մնացած ամբողջ կերը բաշխվում է մթերատու անասուն ունեցող կոլտնտեսականների միջև՝ հաշվի առնելով նրանց աշխատանքային որերը և նրանց մթերատու անասունների թիվը:

Ծանոթություն. — Մթերատու անասուն չունեցող կոլտնտեսականներն իրենց հասանելիք չեկամտի բաժինը կերով ստանալու փոխարեն, ստանում են փողով:

դ) այն կոլտնտեսականը, վորը մթերատու անասուն ձեռք կրերի բերքը բաշխվելուց հետո, կարող է անհրաժեշտ քանակով կեր ստանալ պահեստի կերի ֆոնդից իր աշխատանքային որերի թվի համաձայն:

VI ԲԱԺԻՆ

Կոլտնտեսությունների դրամական յեկամուտներից 1931 թվականին մուծվելիք հարկերը, ապահովագրական մուծումները և ստացած վարկերի պարտքը վճարելուց հետո,

1. Հին կոլտնտեսություններում 15 տոկոս և 1930 թվի հոկտեմբերից հետո կազմակերպված կոլտնտեսություններում 10 տոկոս հատկացվում է այն անբաժան ֆոնդին, վորի նպատակն է զբեղ մեքենաներ, լծկաններ ու մթերատու անասուններ և ծախսել հիմնական շինարարություն վրա:

Անբաժան ֆոնդը կազմվում է փողով (ոուրլիներով):

2. Յերկու տոկոս հատկացվում է կոլտնտեսականների հանրայնացված գույքի, գլխավորապես նրանց հանրայնացված մթերատու անասունների արժեքի համեմատ բաշխելու համար:

3. Մեկ և կես տոկոս հատկացվում է պարզեկատրման ֆոնդին, վորով պետք է պարզեկատրվեն լավաշույն կոլտնտեսականները, հարվածայիններն ու բրիգադիները:

4. Մեկ և կես տոկոս հատկացվում է ոգնելու համար այն կոլտնտեսականներին, վորոնք ուղարկվում են այլ և այլ դասընթացներ սովորելու նպատակով:

Ծանոթություն. Այն չըջաններում, վորտեղ զեռես համատարած կոլեկտիվացում չկա, 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ կետերում հիշատակված ֆոնդը բաշխվում է հանրայնացված գույքի համաձայն: Այդ ֆոնդի չափը պետք է կազմի յեկամտի հինգ տոկոսը:

5. Յերկու տոկոս հատկացվում է կուլտուր-կենցաղային ֆոնդին:

6. Փողի մնացած ամբողջ մասան՝ վերոհիշյալ ֆոնդերին հատկացումներ կատարելուց և արտադրական ծախսերը վճարելուց հետո բաշխվում է կոլտնտեսականների միջև՝ համաձայն յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի աշխատանքային դրժույկում արձանագրված աշխատանքային որերի թվի:

VII ԲԱԺԻՆ

Յեկամուտների բաշխման կարգն ու ժամկետները սահմանում է կոլտնտեսությունների վարչությունը և հաստատում է կոլտնտեսականների ընդհանուր ժողովը՝ ղեկավարվելով հետևյալ դրույթներով:

1. Կոլտնտեսությունների վարչությունները պարտավոր են 1931 թվի յեկամուտներից կոլտնտեսականներին հասնող բաժինը բաշխել նրանց միջև 1932 թվականի հունվարի 15-ից վոչ ուշ:

2. Մինչև կոլտնտեսություն մեջ յեկամուտները վերջնականապես բաշխվելը, կոլտնտեսականների կարիքները բավարարելու համար՝ կոլտնտեսությունների վարչության վորոշմամբ կարելի չէ կոլտնտեսականներին ալանա տալ փողով և մթերքով, բացառապես ի հաշիվ կոլտնտեսականների ունեցած աշխատանքային որերի, ընդ վորում ալանա կարելի չէ տալ միմիայն այն կոլտնտեսականներին, վորոնք կատարում են կոլտնտեսությունների վարչության աշխատանքային առաջադրանքները:

3. Կոլտնտեսականի հետ վերջնական հաշիվ տեսնելիս նրան հաստատելիք յեկամուտների ընդհանուր գումարից պետք է պահել տարվա ընթացքում նրան մթերքով ու փողով տրված բոլոր ալանաները:

4. Կոլտնտեսությունների վարչություններին իրավունք է վերապահվում մթերքի ու փողի ալանաից զրկել այն կոլտնտեսականներին, վորոնք վատ են աշխատում բերքահավաքի, աշնանացանի և աշնանավարի ժամանակ:

Այդպիսի կոլտնտեսականներին ալանա տալը պետք է հետաձգել վերջին հերթին:

5. Պարտավորեցնել կոլտնտեսությունների վարչություններին հաշվային չըջաններում մինչև 1931 թվի հոկտեմբերի մեկը, իսկ մյուս չըջաններում մինչև նոյեմբերի 1-ը, մոտավորապես վորոշել կոլտնտեսականների միջև բաշխվելիք յեկամտի չափը և տալ կոլտնտեսականներին աշխատանքային որերի համաձայն նրանց հասանելիք ամբողջ յեկամտի յերկու յերրորդ մասն այնպիսի հաշվով, վոր յեկամտի մնացած մասը տրվի ամենաուշը մինչև 1932 թ. հունվարի 15-ը՝ վերջնականապես նրա հետ հաշիվ տեսնելով:

ԽՍՀՄ Հոգեփոխարանը և կոլտնտեսությունները պարտավորեցնում են կոլտնտեսությունների վարչություններին, չըջանային հոգեփոխարաններին և կոլտնտեսությունների կազմակերպել սույն վորոշման լայն քննարկումն այնպիսի հաշվով, վոր ամեն մի կոլտնտեսական ամենաուշը մինչև ոգոստոսի 1-ը ղեկունա յեկամուտների բաշխման կարգը:

Պարտավորեցնել հանրապետական հոգեփոխարաններին, կոլտնտեսություններին, մարզային և յերկրային հոգեփոխարաններին և մարզային ու յերկրային կոլտնտեսություններին կազմակերպել սույն վորոշման անշեղ կատարման մասաշակամ սուուգումը:

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ՎՈՉ ՄԻ ԿՈՒՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԶՊԵՏԻ Ե ԹՈՒՅԼԱՏՐԱԿԻ ԸՍՏ ՇԵՉԻ ԲԱԺԱՆԵԼ ՓՈՂՈՎ ՅԵՎ ՄԹԵՐԻՓՈՎ ՀԱՍԱՆԵԼԻՔ ՅԵԿԱՄՈՒՏԸ:

ԽՍՀՄ-ի Հոգեփոխարանը և կոլտնտեսությունների վարչությունները հիշեցնում են բոլոր կոլտնտեսականներին խորհուրդների 6-րդ համագումարի այն պարտադիր վորոշումը, վորտեղ ալված է հետևյալը՝

Գլխավորն այստեղ հետևյալն է. մեքենատրակտորային կայանները վարձակալանքի են, ինչպես այդ կարող են մտածել վրձնաբեր: Նրանք տնտեսության կազմակերպիչներ են, նրանք կոլտնտեսության աշխատանքի, յեկամոսների ճիշտ բաշխման, բերքահավաքի և կոլտնտեսական միջոցների ապահովման մասը պետությունը հանձնելու կազմակերպիչներն են:

Կան շատ լավ մեքենատրակտորային կայաններ, վորոնք լավ են տեխնիկայի տեսակետից (նրանք պահպանում են ամեն մի միավորի համար հատկացված վառելիքային նորմաները, նրանց տրակտորները լավ են նորոգված և այլն), սակայն միևնույն ժամանակ նրանք անպետք են պետության կողմից նրանց վրա դրված պարտականությունները կատարելու տեսակետից: Վորոգված և այդ լինում: Այդ լինում է այն դեպքերում, յերբ թեև տրակտորները լավ դրոշմված մեջ են, սակայն այդ մեքենատրակտորային կայաններով միացած կոլտնտեսություններում յեկամուտը բաշխվում է ըստ շնչերի, բացակայում է գործավարձային սխեման, չկա աշխատանքի և յեկամոսների կանոնավոր հաշվառում, չի կազմակերպված բերքահավաքը և ապահովման մասը վաճառումը պետությունը և այլն: Ամենաբնիկ 18 միլիոն հեկտար հող պետք է մշակվի 1931 թվի դարձանք մեքենատրակտորային կայանների միջոցով միացած կոլտնտեսություններում: Կոլտնտեսությունների տնտեսական հաջողությունն այս վիթխարի տարածության վրա ապահովելու ամենապարզ և ամենակարևոր պայմանը հետևյալն է (կրկնում եմ—համապատասխան հետ մեղադրյալ յուրաքանչյուրը հարյուրավոր անգամ պետք է չիչեցի յայս ամեն մի կոլտնտեսականի). անհրաժեշտ է կոլտնտեսություններում կազմակերպել աշխատանքի և յեկամոսների հաշվառում, սահմանել կոլտնտեսության յեկամուտը բաշխում համաձայն աշխատանքի քանակի և վորակի, գործավարձային սխեման յայն կիրառում, բերքահավաքի կազմակերպում: Բոլոր այս հարցերում մեքենատրակտորային կայանները միջոցով միացած կոլտնտեսությունները պետք է ը թանան առջևից, պետք է որինակ լինեն մնացած կոլտնտեսությունների համար:

Միաժամանակ առանձնապես պետք է ընդգծել մեքենատրակտորային կայանների հետևյալ չորս խնդիրները.

1) Տրակտորների լրակատար ոգտագործման և միաժամանակ տրակտորին խնայողաբար վերաբերվելու խնդիրը կարևորագույն խնդիր է. այստեղ գլխավորն այն է, յնչի մասին յես գեկուցեցի յորհրդային տնտեսությունների մասին յոստելիս. յուրաքանչյուր տրակտորի պետք է կցել վորոգ տրակտորիստ այն պայմանով, վոր նա պատասխանատու լինի յոր տրակտորի վիճակի համար: Պետք է ստեղծել տրակտորիստների մշտական կադրեր, վորվիճակի համար: Պետք է ստեղծել տրակտորիստների մշտական կադրեր, վորպետքի ձեռք բերած վորոգ չկորչի և մենք ստիպված չլինենք ամեն դարուն նրանց ուսուցանան դործը նորից սկսելու: Պետք է կազմակերպել տրակտորների նորոգման հարցը և այլն, և այլն:

2) Կոլտնտեսությունների ձիերին (լծկաններին) յավագույն կերպով ոգտագործելու հարցն է: Կարծեք թե բոլորս էլ գիտենք, վոր յնչքան էլ արագ տարածվի մեղ մոտ տրակտորը, սակայն գեուես վաղաժամ է ձիուն (լծկանին) թաղելը: Առանց ձիուն (լծկանին) կոլտնտեսության մեջ վոր մի կերպ չի կարելի տնտեսություն վարել:

Հաջահատիկային մեքենատրակտորային կայանը ընդգրկում է մոտավորապես 50 հազար հեկտար և առաջիկա տարիներում, վորպես կանոն, տրակտորները կատարելու յեն միայն աշխատանքների մեկ յերրորդ մասը, յսկ յերկու յերրորդը կատարվելու յե ձիերով (լծկաններով): Դժվար աշխատանքներ պետք է կատարեն տրակտորները, յսկ հեշտ աշխատանքը, ձիերը (լծկանները): Մամ և հանգստի համար թողած հողերի վարելու, բերքը բարդ մեքենաներով հավաքելու, բարդ մեքենաներով կալսելու բոլոր աշխատանքներում առաջին տեղը պետք է պատկանի տրակտորին: Սակայն վորյիսելու, հատարակ մեքենաներով բերքը հավաքելու, տեղափոխելու և այսպիսի ուրիշ

հեշտ աշխատանքները յսկտք է կատարեն ձիերը (լծկանները): Այս պատճառով աշխատանքի բաշխումը մեքենատրակտորային կայանի տրակտորի և կոլտնտեսության ձիուն (լծկանին) միջև պետք է կատարվի վոր միայն մտքով, վոր տրակտորը, դիցուք, աշխատում է մեկ հողամասի վրա, յսկ ձին (լծկանը)՝ մյուսի վրա, այլ այն մտքով, վոր ավելի ծանր աշխատանքների համար, մանավանդ յամ հողերը վարելու և բարդ գյուղատնտեսական մեքենաները բանեցնելու համար ոգտագործվում է տրակտորը, յսկ ձին (լծկանը) ոգտագործվում է նույն հողամասերում ավելի թեթև աշխատանքների և վոր բարդ մեքենաների համար:

Ահա թե յնչպես է հարցը դրվում: Ահա թե յնչու մենք ուղղակի ասում ենք—ով այժմ քարոզում է, թե ձիուն (լծկանին) վերջը յեկել է, նա մեր թընամին է:

3) Կոլտնտեսությունների ապրանքայնության բարձրացման խնդիրը: Այս տարի արդեն մեքենատրակտորային կայաններն այս տեսակետից առաջին տեղն են գրավել: Մեքենատրակտորային կայանների սպասարկած կոլտնտեսությունների հաջահատիկային ապրանքային արտադրանքը շատ ավելի բարձր յեղավ, քան այն կոլտնտեսություններում, վորոնք չեն սպասարկվել կայանների կողմից: Կայանների սպասարկած կոլտնտեսություններում հաջահատիկի ապրանքային մասը կազմում էր ամբողջ բերքի կեսից ավելին, և միաժամանակ կոլտնտեսությունների պետքերի համար շատ ավելի մնաց, քան կայանների կողմից չսպասարկված կոլտնտեսություններում:

Ահա թե յնչու առանձնապես կարևոր է այստեղ նկատի ունենալ այն հանգամանքը, վոր մեքենատրակտորային կայանը կրեկտիվ տնտեսության այնպիսի կազմակերպիչ է, վորը կազմակերպում է կոլտնտեսության ամենաբարձր ապրանքայնությունը: Այս հանգամանքը մեքենատրակտորային կայանների կարևոր խնդիրներից մեկն է, մանավանդ, յեթե նկատի ունենանք, վոր այժմ մեքենատրակտորային կայանները գործում են նաև բամբակագործական շրջաններում, չաքարի ճակնդեղի և վուշի շրջաններում:

4) Մեքենատրակտորային կայանների դերը շատ մեծ է նաև ցանքերի տարածության ընդարձակման և բերքատվության բարձրացման գործում: Անցյալ տարվա վորոգ շատ պարզ կերպով ցույց տվեց այդ: Գարնանացանի տարածությունն այն կոլտնտեսություններում, վորոնք սպասարկվում էին կայանների կողմից, 1930 թվին ավելացավ մեկ յերրորդով՝ համեմատած 1929 թվի հետ, յսկ աշանացանի տարածությունը նույն կորեկտիվներում 1930 թվի աշնան ավելացավ յերկու անգամ:

Խորհուրդների անցյալ համագումարին ցուցադրվեց միայն մեկ հատ մեքենատրակտորային կայան: Անցյալ համագումարը ծրագիր ընդունեց ընդարձակել մեքենատրակտորային կայանների թիվն այնպիսի չափով, վոր նրանք հնդամյակում ընդգրկեն յերեք միլիոն հեկտար: Այս տարի մեքենատրակտորային կայաններն ընդգրկում են կոլտնտեսություններին պատկանող 25 միլիոն հեկտար (1931 թվի դարձանք և աշնանը):

Այս նշանակում է, վոր մեքենատրակտորային կայանների հարցում հենց այս տարի մենք հնդամյա պլանը գերակատարում ենք 8 անգամից ավելի: Կայանների հետագա ընդարձակման հեռանկարներն ավելի են. նրանց թիվը պետք է հասնի 3 հազարի, վորպետքի նրանք կազմակերպվեն բոլոր այն կետերում, վորտեղ պետք է լինեն կայաններ:

1933 թվին մեքենատրակտորային կայանները կատարելու յեն 70-80 միլիոն հեկտար կոլտնտեսական ցանք, հնդամյակով նախատեսված 3 միլիոն հեկտարի հանդեպ:

Ահա թե յնչպես է Խորհրդային պետությունը տեխնիկական հզոր բազա ստեղծում կոլտնտեսությունների համար:

Իր աշխատանքի մասին բյուրոն հաշիվ է տալիս վոչ պահան, քան 2-3 ամսը մեկ անգամ բջիջը ըստ հանուր ժողովի առաջ, ինչպես և ներկայացնում է վերջինիս ի հաստատություն իր վորդումներին ամենակարգ վորները:

9. Քարտուղարը պետք է ունենա անմիջապես մի տարվա կուսստատ: Բացառությամբ թույլ է տրվում միայն չբնական համաձայնությամբ:

Քարտուղարը ղեկավարում է բյուրոյի ամենօրյա աշխատանքը, պատրաստում է օրակարգը, հրավիրելով բյուրոյի նիստ և իրադրոժում է բնական կապը կուսակցական կոմիտեի հետ: Իր աշխատանքի մասին քարտուղարը հաշիվ է տալիս բնական բյուրոյին:

10. Բնական իր աշխատանքը տանում է չբնական ղեկավարությամբ, կանոնադրոր հաշիվ տալիս նրան: Շրջկոմի վորոշումները պարտադիր են բնական համար: Բնական իրավունք ունի բողոքարկելու չբնական վորոշումները վերահաս կուսկոմին, միաժամանակ հաղորդելով այդ մասին չբնական և չգաղաթեցնելով բողոքարկված վորոշումների կատարումը:

Կուսակցական բնական հիմնական խնդիրները

11. Յենկելով կուսակցության գլխավոր գծից, վորն ուղղված է դեպի յերկրի ինդուստրացումը և գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցումը, բնական առաջարկում է հետևյալ հիմնական խնդիրները.

ա) Կուսակցականների համախմբումը, վորպես կուսակցության և խորհրդային իշխանության հիմնական հենարանը գյուղում և առանձնապես կուսակցության բարձրագույն մասի, ինչպես և անհատ տնտեսությունները—չբնականների և միջակների լայն մասսաների համախմբումը գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման հիմնական խնդիրները չորջը, ամբաստելով բանվոր դասակարգի, կուսակցականների և գյուղի չբնականության գաղափարը միջակ գյուղացիության հետ ը դեմ կուսակցության և գործնականում ապահովել կուսակցության վորպես դասակարգի վերացնելու քաղաքականության իրադրոժումը չբնական ու միջակ տնտեսությունների համատարած կուսակցության հիման վրա, ամեն կերպ ամրապնդել պրոլետարական դիկտատուրայի օրգանները—խորհուրդները, առավելագույն չափով բարձրացնել նրանց ղեկավար գերը գյուղի տնտեսական և կուլտուրահասարակական կյանքի սոցիալիստական վերակառուցման մեջ:

բ) Ամեն կերպ ամրապնդել և և՛ ավելի զարգացնել կուսակցությունները՝ լավագույն ձևով կազմակերպելով արտադրությունը, կիրառելով ավելի կատարելագործված գյուղատնտեսական տեխնիկա, ճիշտ կազմակերպելով աշխատանքը և ամրապնդելով աղբիկուլտուրային ձեռնարկումները, յեկամուտների ճիշտ բաշխման կազմակերպում՝ կոլտոգում՝ աշխատանքի բարձր արտադրողականությունը քաղաքներում հիման վրա, ավելացնելով հանրայնացված փողերը և բարձրացնելով կուսակցականների կուլտուրական և նյութական մակարդակը—տնտեսության ապրանքային կապի բարձրացումը և կուսակցության պարտավորությունների ժամանակին կատարումը պետության հանդեպ, հետամնաց, մանր-սեփականատիրական մնացորդների հաղթահարումը կուսակցության մեջ, արտադրական ոգնություն անհատ տնտեսատեր չբնականների և միջակների տնտեսության բարձրացման համար և վերջիններիս սխտեմատիկ ներգրավումը կուսակցության մեջ կամավոր հիման վրա, գործնական փորձով ցույց տալով խոշոր հանրայնացված տնտեսության բոլոր առավելությունները:

Համախմբել կոմունիստներին կուսակցության գլխավոր գծի իրադրոժման, նրանից յեկամ թեքումների դեմ ակտիվ պայքարի չորջը, ծավալելով պրոլետարական լայն ինքնաքննադատություն և ևերկուսակցական դեմոկրատիա ու աղբ հիման վրա բնական աշխատանքի մեջ ներգրավել յուրաքանչյուր կոմունիստի, բարձրացնել լենինյան բայլիկի կուսակցական լինան բնական ու դեմոկրատիկ, նոր անդամների ներգրավումը կուսակցության մեջ բանվորներից, բարձրներից, առաջավոր և ամենակայուն կուսակցականներից, կազմելով պարտապարտությունը և առաջ քաշումը կուսակցական, տնտեսական ու հասարակական աշխատանքի:

ԲՅԻՋԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՈՒՆՏԵՆՏԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿՑԱՆՔՈՒՄ

12. Կուսակցական բնական ակտիվ կերպով մասնակցում է կուսակցության տնտեսական կյանքին, ապահովում է կուսակցականների ակտիվ մասնակցությունը տնտեսական բոլոր հարցերի լենինյան, առավելագույն չափով ոգտագործելով՝ իրանց տնտեսական փորձը: Բնական լսում է ֆրակցիաների հաշիվությունները, տալիս է ցուցմունքներ հետագա աշխատանքի համար, խիստ հետևում է կուսակցական ճիշտ դժի կիրառմանը աշխատանքի պրակտիկայում, չթուլյալով մանր բաների համար միջամտել ֆրակցիայի աշխատանքին:

13. Բնական իր աշխատանքում իրադրոժում է—յուրաքանչյուր կոմունիստի ակտիվ մասնակցությունը կուսակցության տնտեսական հիմնական խնդիրների կիրառման մեջ, ընդունված կանոնադրության խիստ պահպանումը, կուսակցության կազմակերպական—տնտեսական պլանը ժամանակին կազմելը և կատարելը, աշխատանքի ճիշտ կազմակերպումը արտադրության մեջ, արտադրության միջոցների և՛ ավելի լրիվ ոգտագործումը, հոգատար վերաբերմունքը դեպի գյուղատնտեսական ինվենտարը, աշխատանքի արտադրողականության և աշխատանքային դիսցիպլինայի բարձրացումը, պրոլետական տրամադրությունների, թախիթիվածության և դանդաղ կոտուրության տարրերի հաղթահարումը, հերթական տնտեսական կամպանիաների (ցանք, բերքահավաք, վար և այլն) ճիշտ կազմակերպումը, արտադրանքի ինքնարժեքի իջեցումը և տնտեսության ապրանքայնության բարձրացումը, միջոցների կուսակցումը կուսակցության տեխնիկական բաղադրանքային ընդարձակման համար, պայմանագրերի և պարտավորությունների ժամանակին կատարումը կոտուրատիվ և պետական կազմակերպությունների հանդեպ, նյութական հաշիվների և հաշիվությունների ճիշտ դրվածքը, աղատ բանվորական ուժի ճիշտ ոգտագործումը կուսակցության ղեկից դուրս (չինտարություններ, արհեստներ և այլն), արտադրական ոգնություն կազմակերպումը չբնական և միջակ անհատ տնտեսություններին, բնական բողոքող անդամների, կոմյունիստականների և և՛ կուսակցական ակտիվի մասնակցությունը աղբում ինվենտարի և այլ աղբում ձեռնարկումների պրոպագանդին և տարածմանը անհատական տնտեսությունների վրա:

14. Բնական աշխատանք և տանում դաստիարակելու և պատրաստելու տնտեսական կազմեր ակտիվ կուսակցականների կազմից, ապահովելով բարձրագույն չբնական տարրերի առաջադրումը:

ա) Բնական հայտաբերում է ամենից ակտիվ և ընդունակ կուսակցականների, թե կուսակցական և թե անկուսակցական, իրադրոժելով իրանց առաջադրումը կուսակցական հասարակության միջոցով՝ դնելով դեկավար աշխատանքի կուսակցության մեջ, ցույց է տալիս նրանց մշտական ոգնություն աշխատանքի մեջ և կազմակերպում է նրանց սխտեմատիկ պատրաստությունը և վերապատրաստությունը կուսակցության, խորհրդակցությունների միջոցով, ինչպես և ուղարկելով գյուղատնտեսական և այլ տեխնիկումներ, բուհեր և այլն:

բ) Ոժանդակում է մասնագետների ճիշտ ոգտագործումը և ստեղծում է նրանց համար անհրաժեշտ պայմաններ և աջակցություն, կազմակերպելով սխտեմատիկ ոգնություն և հասարակական վերահսկողություն իրենց աշխատանքի վերաբերմամբ:

15. Բնական ապահովում է կուսակցական մասսաների ակտիվության լայն ծավալումը, կազմակերպում է սոցիալիստական մրցում, հարվածաշունթություն, ներգրավում է կուսակցականներին արտադրական խորհրդակցությունների աշխատանքում:

Բնական ապահովում է կուսակցականների ակտիվ մասնակցությունը

ընդհանուր կոլտնտեսական բոլոր հարցերի (տնտեսական, կուլտուր-կենցաղային և այլն) ըննությանը և լուծմանը, կազմակերպում և վարչության սխեմատիկ հաշվետվութիւնը կոլտնտեսականների առաջ, իրազեկում և միջակ կոլտնտեսականների ակտիվ մասնակցութիւնը կոլտնտեսութեան կյանքին:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ՄԱՍՍԱՆԵՐԻ ՄԵՋ

16. ԲՆԻՋԻ կարևորագույն և հիմնական խնդիրն է մշտական կապը և կուլտուրական մասնաձևի կազմակերպումը և կուլտուրական աղբյուր-թյան տարածումը այդ մասնաձևի վրա: Անհատ տնտեսատերերի չքաւոր-միջակ մասնաձևի վրա այդ աղբյուր-թյան հիմնական տարածողները հանդի-սանում են կոլտնտեսականները, վերաբեր կուլտուրական և խորհրդային իշխանութեան հիմնական հենարանը գոյություն ունեցող և անկուսակցական բանվոր-ական, բաւարակային, չքաւորական, միջակային ակտիվը, վերջ համա-խմբում և կուլտուրական, խորհրդայինների, արհմիութիւնների, կոոպե-րացիայի և այլ կազմակերպութիւնների շուրջը:

17. ԲՆԻՋԻ մասնաձևերի մեջ տարած իր ամբողջ աշխատանքը կառուցում է ընդհանուր կուլտուրական վերաշինքի հիման վրա, հաշիւ առնելով անկուսակցական մասնաձևերի տրամադրութիւնները և պահանջները: Սիս-տեմատիկ բացատրական և դաստիարակչական աշխատանքի միջոցով հաղթու-հարելով մանր-բուրժուական տրամադրութիւնները և տեղական չեղ-քնութիւն կրող պահանջները, դաստիարակելով մասնաձևերի մեջ սոցիալաւոր-ութեան ընդհանուր շահերի գիտակցութիւնը, բնիջը կազմակերպում և անկուսակցական լայն մասնաձևերի ակտիվութիւնը կուլտնտեսութեան լու-ծունեւորին և վերաշինքին, սրանց կիրառումը նրանց կողմից:

18. ԲՆԻՋԻ կարևորագույն խնդիրներից մեկն է ստեղծել և դաստիարակել կոլտնտեսական ակտիվ լայն կադրեր, ինչպէս և ստեղծել ակտիվ բաւարակ, չքաւոր և միջակ անհատ տնտեսութիւններից:

Կոլտնտեսութիւններում անհրաժեշտ է կազմակերպել ակտիվ, առաջին հերթին արտադրական խորհրդակցութիւնների շուրջը ընդհանուր կոլտն-տեսական և առանձին մասերի և այլն, ակտիվիստ կոլտնտեսականներից պատրաստելով գործնական ագիտատորներ, կոլտնտեսական շարժման դա-շաւարը տարածողներ, ուղարկելով նրանց ուրիշ գոյուղեր և կոլտնտեսու-թիւնները լայնորեն ժողովրդականացնելու իրենց կոլտնտեսութեան կոնկ-րետ հակողութիւնները և տնտեսական նվաճումները:

19. Անկուսակցական ակտիվը կուլտուրական շուրջը համախմբելու նպատակով, քմիք ստորում և պարբերական դռնբաղ ժողովներ, նրանց մասնակից անելով կոլտնտեսականներին և անհատ տնտեսատեր բաւարակնե-րին, չքաւորներին, միջակներին, նոստիգ ակտիվներին ներգրծում և քաղցրագիտութեան զարգացում, աշակցում և առաջ քաշելու խմբակնե-րում և կուլտուրական տմենամասիկ կանգնածներին պատասխանատու աշխատանքի՝ թե կոլտնտեսութեան մեջ և թե նրանից դուրս: ԲՆԻՋԻ իր մի-ջից ընտրում է բաւականաչափ պատրաստված ընկերներին՝ անհատական կապ պահպա-ելու անկուսակցականների հետ: Անկուսակցական որդաններ կառմելու, մոտոնր գտնվում են քմիքի աղբյուր-թյան սահմաններում, կոլ-տնտեսութիւնների վարչութեան, խորհուրդների, կոոպերատիվի, պրոֆ-որդաների և այլ ընտրութիւնների ժամանակ, բնիջը իր անդամներին առաջ քաշելով միասին, առաջ է քաշում նաև մասնաձևերի մեջ հեղինակու-թիւն վայելող, կուլտուրական մոտիկ կանգնած անկուսակցականներին: Անկուսակցականներից լավագույններին՝ բնիջը ձգտում է ներգրծել կու-սակցութեան մեջ:

20. ԲՆԻՋԻ մասնաձևական աշխատանք և տանում անհատական տնտեսու-

թիւն ունեցող չքաւոր-միջակ մասնաձևերի մեջ, ցույց և տալիս նրանց կազ-մակերպչական-տնտեսական ոգնութիւն, ապահովում է նրանց մասնակցու-թիւնը խորհուրդների կազմում, կոոպերացիայի և հասարակական այլ կազ-մակերպութիւնների որդաններում, մասնակից և դարձնում նրանց կոլտնտե-սութեան հասարակական կյանքին-արտադրական խորհրդակցութիւնների և կոլեկտիվացած խոշոր տնտեսութեան առավելութիւնները ցույց տալու հիման վրա ներգրծում և նրանց կոլտնտեսութեան կազմի մեջ: Միաժամա-նակ բնիջը ղեկավարում և ակտիվ կերպով մասնակցում է բոլոր հերթական կամպանիաներին-կուլտուրակաւաւ, ցանք, հարկ, հացամթերումներ և այլն:

21. ԲՆԻՋԻ տանում է յաղաքական-դաստիարակչական և կուլտուրական աշխատանք կոլտնտեսականների և անհատ տնտեսատերերի մեջ՝ ոգնելով նրանց վերացնելու մանր սեփականատիրական հոգեբանութիւնը և աղբա-յին խտրութիւնը և վերադաստիարակում է նրանց կոլեկտիվիզմի ու ինտեր-նացիոնալիզմի վրդով:

ԲՆԻՋԻ աշխատանք և տանում՝ վերացնելու անդրագիտութիւնը և աղա-հովում և խորհրդային իշխանութեան դրեկտիվի բաւարոծումը յարեւելիք պարտաւրի ուսման վերաբերյալ, նպաստում է աղբիկուլտուր գիտելիք-ների տարածմանը աղբաւականութեան մեջ և մղում է հակակրեւական պրո-պագա-դա: Այս ամբողջ աշխատանքը բնիջն իրազեկում է խորհրդային բանների, պատի թերթերի, դպրոցական խորհուրդների, գոյուղխորհրդի սեկցիայի միջոցով՝ այդ աշխատանքին մասնակից դարձնելով գոյուղի կուլ-տուրական ուժերին, առաջին հերթին ուսուցիչներին, գոյուղատնտեսներին և ալլն, ամեն կերպ դարգացնելով և կազմակերպելով կոլտնտեսականների նա-խաձեռնութիւնը և ակտիվութիւնը կուլտուրական շինարարութեան գոր-ծում: ԲՆԻՋԻ բոլոր միջոցներով նպաստում է մասնաձևերի մեջ տարածելու թերթերի և ժուրնալների բաժանորդագրութիւնը և լայնացնելու բանդուղ-թիվակցիցների ցանցը և դաստիարակչական աշխատանք և տանում վերջին-ներին շարքերում:

22. ԲՆԻՋԻ մասնաձևական աշխատանք և տանում կանանց մեջ թե կուլ-տուրում և թե նրանից դուրս՝ ձգտելով ղեկավարելու հիմնական մասնաձևի ակտիվ մասնակից դարձնելու գոյուղատնտեսութեան սոցիալիստական վե-րակառուցման գործին: Այս նպատակով բնիջը կանանց մեջ աշխատանք տա-նելու համար ներգրծում է թե՛ կոմունիստ և թե՛ անկուսակցական ակտի-վիստների, ապահովում է գոյուղի կանանց պատգամավորական ժողովնե-րի աշխատանքը, անց է կացնում կանանց սոցմրցումը և հարվածայնու-թիւնը, ստեղծում է դանդաղ խմբակներ, ներգրծում է կանանց՝ կոլտն-տեսութեան, խորհրդի և հասարակական այլ կազմակերպութիւններին աշխատանքների մեջ:

ԲՆԻՋԻ նախաձեռնողն է հանդիսանում կազմակերպելու մանկական մասերներ, մանկապարտեղ-եր, հասարակական սնունդ, հետում և կանանց աշխատանքի պաշտպանութեան պայմանների կտարմանը և աշխատանք և տանում վերացնելու անդրագիտութիւնը կանանց շարքերում:

23. Յերիտասարդութեան մեջ վողջ աշխատանքը բնիջը տանում է կոմ-յերիտմիութեան կազմակերպութեան միջոցով: Կոմյերիտմիութեան ղեկա-վարութեան գործում բնիջը հատուկ ուշադրութիւն է դարձնում կոմյե-րիտական բնիջի հասարակական քաղաքական աշխատանքի բովանդակու-թեանը, նրա մարքսիստական-լենինյան դաստիարակութեանը, միութեան թաճման կարգաւորման հարցերին, աղբիկների ներգրծմանը կոմյերիտ-աւման կարգաւորման հարցերին, աղբիկների անցմանը: ԲՆԻՋԻ պետք է աշխատի, միութեան մեջ և կուլտուրական կորիզի աճեցմանը: ԲՆԻՋԻ պետք է աշխատի, վոր կոմյերիտականները դառնան առաջամարտիկներ կոլտնտեսութեան ամ-րապնդման համար կարևորագույն ձեռնարկումների մեջ, հանդիսանան որի-նակիկ Խորհրատի և արտադրութեան մեջ, վորպէս յերիտասարդու-

Կոլտ. սեղանի որդուց—7

թյունն առավելագույն չափով ներգրավվի ակտիվ կերպով մասնակցելու կոլտնտեսական շինարարությանը և բոլոր խնդիրներն իրագործմանը գյուղում :

24. ԲՆԻՋՐ ԹԵ՛ Իր անդամներին և ԹԵ՛ անկուսակցականներին ներգրավում է խորհրդային շինարարության մեջ խորհուրդների սեկցիաների միջոցով, կոոպերացիայի և հասարակական այլ կազմակերպությունների աշխատանքում : Աշխատանք է տանում պետական, կոոպերատիվային և առևտրական ապարատի բարելավման համար, բյուրոկրատիզմի և զեղծարարությանների դեմ պայքարելու գործում :

25. ԲՆԻՋՐ գյուղական արհեստակերպությունների հետ միասին ապահովում է կապի ուժեղացումը կոլտնտեսությունների և գործարանների, առաջին հերթին շփ ձեռնարկությունների բանվորական մասսաների միջև՝ ամեն կերպ ուժանդակելով շփական աշխատանքին գյուղատնտեսության հետ կապված բանվորների ոգրագործումը, կոլտնտեսականներին ձեռնարկություններն ուղարկելը և այլն :

26. Կոլտնտեսական բՆԻՋՆԵՐԸ հանդիսանում են հիմնական կուսակցական կազմակերպություններ, վորոնք գործնականում քաղաքական մասսայական աշխատանք են տանում չքավորության մեջ, ԹԵ՛ կոլտնտեսություններում և ԹԵ՛ չքավոր անհատ տնտեսատերերի մեջ :

Ծանոթութուն. Չքավորների հետ տարվելիք աշխատանքների ձեւերը վորոշվում են Կենտկոմի հատուկ վորոշումով :

ՆԵՐԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆԲԸ

27. ԲՆԻՋՐ կատարում է սխտեմատիկ ներգրավում կուսակցության մեջ նոր անդամներին՝ բանվորներից, բատրակներից և առաջավոր կոլտնտեսականներից, վորոնք ցույց են տվել նախաձեռնություններ կոլտնտեսությունների կազմակերպման և ամրացման մեջ, ակտիվություն և անասանություն կուսակցության դեմ մղած պայքարում, պայքար են մղում մանր-բուրժուական տրամադրությունների դեմ և ստուգված են գյուղում հերթական տնտեսական կամպանիաներ անցկացնելու ընթացքում :

ԲՆԻՋՐ հետևում է, վոր ԹԵ՛կնաժողովները ժամանակին փոխադրվեն կուսակցության խիական անդամների և կենտրոնացում է ուղարկությունը նրանց կուսակցական-քաղաքական դաստիարակության վրա :

28. ԲՆԻՋՐ ակտիվ կերպով մասնակցում է ԹԵ՛ տեղական և ԹԵ՛ ընդհանուր կուսակցական համագործակցության, կոնֆերանսների, խորհրդակցությունների որակարգի բոլոր հարցերի ըննությանը, ինչպես և այն հարցերի, վոր առաջադրում է կուսակցությունը ըննության համար, իր նախաձեռնությամբ առաջադրում է հարցեր կուսակազմակերպության ըննությանը :

ԲՆԻՋՆ ուսումնասիրում է կենսագործում և կուսհամագործակցության, կոնֆերանսների վորոշումները, բարձրագույն կուսորգանների դիրեկտիվները, ինչպես և աջակցում է խորհրդային իշխանության դիրեկտիվներին իրագործմանը :

29. ԲՆԻՋՆ իր աշխատանքը կառուցում է պրոլետարական ինքնաքննադատության և ներկուսակցական դեմոկրատիայի լայն ծավալման հիման վրա, ներգրավում է կուսակցության բոլոր անդամներին կուսակցական ակտիվ աշխատանքում և ապահովում է նախաձեռնությունների և ինքնագործունեության առավելագույն զբաղումը կուսակցության յուրաքանչյուր անդամի կողմից :

Իր ուժերի բաշխման մեջ ԲՆԻՋՆ աշխատում է առավելագույն չափով տարածել կուսակցության աղեկությունն անկուսակցական կոլտնտեսականների վրա՝ ԹԵ՛ արտադրության մեջ (մասեր, բրդաղներ), և ԹԵ՛ կուստնտեսության հասարակական-քաղաքական ամբողջ կյանքում, ինչպես և

գյուղի հասարակական կազմակերպությունների աշխատանքում (խորհուրդ, կոոպերացիա և այլն) :

ԲՆԻՋՐ կազմակերպում է վերահսկողություն կուսակցական պարտականությունների կատարման վրա կոմունիստներին կողմից (արտադրության մեջ կոմունիստների օրինակելի լինելը, կուսակցական ժողովներին հաճախելը, անդամավճարների մուծումների վճարելը, կուսակցական վորոշումներն ակտիվ կերպով անկուսակցականներին մեջ և այլն), լսելով առանձին կոմունիստների հաշվետվություններն իրենց կուսակցական պարտականությունների կատարման մասին :

30. ԲՆԻՋՐ պահանջում է կուսակցության անդամներից և ԹԵ՛կնաժողովներից օրինակելի և կարգապահ կերպով կատարել արտադրական պարտականությունները, ակտիվ մասնակցել սոցմրցման, հարվածայնության, արտադրական խորհրդակցությունների աշխատանքին, հայտարարել նախաձեռնություն կոլտնտեսության տնտեսական կյանքի ԹԵ՛րությունների վերացման գործում : ԲՆԻՋՆ աշխատում է, վոր կոմունիստներն օրինակ հաղխանան անկուսակցական կոլտնտեսականների համար, կոմունիստների կողմից արտադրական պարտականություններն խախտումը համարելով կուսակցական դիպցիպլինայի խախտում :

Կուսակցության անդամներին և ԹԵ՛կնաժողովներին մարքսիստական-լենինյան դաստիարակության և նրանց կուլտուր-քաղաքական մակարդակը բարձրացնելու նպատակով ԲՆԻՋՐ կազմակերպում է քաղաքական դպրոցներ, մարքսիստական խմբակներ, ինչպես և գյուղատնտեսության վերակառուցման կազմակերպչական-տեխնիկական և ագրոնոմիական հարցերի ուսումնառություններ :

ԱՆԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆԻՐ ԴԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

31. Անկուսակցական կազմակերպությունների աշխատանքի վրա կուսակցական աղեկությունը ԲՆԻՋՆ իրագործում է կոլտնտեսությանը, գյուղխորհրդին, կոոպերատիվին, փոկերին, կամավոր ընկերություններին և այլ ընտրովի մարմիններին կից կազմակերպելով Փրակցիաներ կամ այդ որդաններում աշխատող առանձին կոմունիստների միջոցով : Փրակցիաներն աշխատում են ԲՆԻՋՐ դեկավրություններ և վերջինիս վորոշումները պարտադիր են նրանց համար : ԲՆԻՋՆ ամեն կերպ աշխատում է աշխուժացնել և ճիշտ կազմակերպել Փրակցիաների աշխատանքը : ԲՆԻՋՐ պարբերաբար լսում է Փրակցիաների կամ անկուսակցական կազմակերպություններում աշխատող կոմունիստների հաշվետու զեկուցումները, ինչպես և ըննում է Փրակցիաների աշխատանքի կարևորագույն հարցերը, վորոշումներ և կայացնում նրանց մասին, առանց միջամտելու կոլտնտեսությունների վարչությունների և Փրակցիաների ամեն օրյա ոպերատիվ աշխատանքին :

32. ԲՆԻՋՐ, իրագործելով անկուսակցական կազմակերպությունների դեկավրությունը, աշխատում է ամեն կերպ բարձրացնել նրանց դերը, առանձնապես գյուղխորհուրդների դերը կոլտնտեսական շինարարության խնդիրներն լուծման և տնտեսական-քաղաքական կամպանիաների անցկացման մեջ :

ԿՈՒՍԵՄԻԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

33. Կուսխումբը ԲՆԻՋՐ և կուսկազմակերպչի դեկավրության ներքո դեկավրում է իր-խմբի բոլոր կոմունիստներին, բաժանում է նրանց միջև կուսակցական աշխատանքը, կազմակերպում է հարվածայնություն, սոցմրցում, ներգրավում է կոլտնտեսականներին և կոլտնտեսուհիներին արտադրական խորհրդակցությունների աշխատանքի մեջ, կազմակերպում է իր խմբի կուստնտեսության հասարակական-քաղաքական ամբողջ կյանքում, ինչպես և

ՄԱՐՏԱԿԱՆՈՐԵՆ ԿԱՏԱՐԵԼ ԽՍՀՄ ԺՈՂԿՈՍԽՈՐՀԻ ՅԵՎ ՀԱՄԱԿ (Բ) Կ ԿԵՆՏԿՈՄԻ ԿՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՆԱՍՆԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ—
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ Ե

Դեռ ՀամԿ(Բ)Կ-ի 16-րդ համագումարը անհրաժեշտ դատելով վճռական բե-
կում մտցնել անասնապահության զարգացման գործում, հացահատիկային
խորհրդակցությունների ու խոշոր ապրանքային կոլտնտեսությունների նման,
անասնաբուծական խորհրդակցություններ ու կոլտնտեսություններ ստեղծե-
լով:

16-րդ համագումարից հաղթի մի տարի յե անցել և սոցիալիստական սեղ-
որում արդեն ստեղծված և խոշոր նախիր:

Սակայն մինչև այժմ ձեռք բերած այդ նվաճումները դեռ անբավարար
են և դեռ ահագին անելիքներ ունենք անասնապահության զարգացման առ-
պարիզում:

Ահա այդ առթիվ ընկ. ընկ. Ստալինն ու Մոլոտովը իրենց վերջին նամա-
կում՝ ուղղած կուսակցական, խորհրդային, տնտեսական, հողային և կոլ-
տնտեսական կազմակերպություններին գրում են՝

«ՀամԿ(Բ)Կ-ի ԿԿ-ը և ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Գումում են, վոր գյու-
ղատնտեսության ապարիզում ստացա ժամանակներում մեր կենտրո-
նական խնդիրն է՝ անասնաբուծության սոցիալիստական հատվածը—
խորհրդակցությունները և կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաներ
ստեղծելու և ամրացնելու աշխատանքը: 1931 և 1932 թ. ք. անաս-
նաբուծության ծավալման ապարիզում պետք է լինեն մուլյայիսի վնա-
կան բեկման տարիներ, ինչպիսին էին 1929 և 1930 թ-վականները առ-
ցիալիստական հացահատիկային տնտեսության կազմակերպման բնա-
գավառում»:

Վերջին տարվա փորձը ցույց տվեց, վոր կոլտնտեսական ապրանքային
ֆերմաները, վորպես արտելին համապատասխան ձև, հետ չեն մնում սոցիա-
լիստական անասնաբուծության զարգացման հիմնական լծակներ հանդիսացող
խորհրդային անասնապահական տնտեսություններից իրենց ապրանքայնու-
թյամբ:

Ֆերմաների կաթի ու յուղի ապրանքային մասը հասնում է 70%-ի, ան-
հատական տնտեսությունների 10-20 և կոլտնտեսությունների սովորական հան-
քայնացրած հոտերի 10-30 տոկոսի ապրանքայնության փոխարեն:

Ընկ. Ստալինի և Մոլոտովի նամակի մեջ այդ առթիվ ասվում է՝
«ՀամԿ(Բ) կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաների և ֆտահան
թռչնաբուծական կայանների, գտնվել է հանրային անասնաբուծության
և թռչնաբուծության այնպիսի ձև, վորն ամենից ավելի յե համապատաս-
խանում կոլեկտիվ տնտեսության զարգացման ներկա արտելային աստի-
ճանին և վորը խորհրդային տնտեսությունների հետ միասին ամենից ա-
րագ է լուծում խոշոր ապրանքային անասնաբուծություն ստեղծելու խն-
դիրը:

Տնտեսության այդ ձևվն արժանի յե կուսակցական և խորհրդային
բոլոր արգանքների լիակատար աջակցության:

Սոցիալիստական անասնաբուծություն ստեղծելու (անասնաբուծական
խորհրդակցություն, կոլտնտեսական ապրանքային-կաթնային և խոզա-
բուծական ֆերմաներ, ճառհան-թռչնաբուծական կայաններ, հանրային
նախիրներ կոլտնտեսություններում) առաջին քայլերը ցույց են տալիս,
վոր տնտեսությունները բարձրացնելու, անասնաբուծության ապրանք-
ային մրցիվներն ավելացնելու խնդիրը հնարավոր է լուծել միայն

նույն փորձված ուղիով, այսինքն ստեղծելով և ամրացնելով խոշոր հան-
քային անասնաբուծական տնտեսություններ»:

Միանգամայն ստուգված համարելով անասնապահության զարգացման
վերահիշյալ ձևերի համապատասխան լինելը սոցիալիստական շինարարու-
թյան պահանջներին, ՀԱՄԿ (Բ) Կ ԿԵՆՏԿՈՄԻ և ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական
են 1931 թվին ամուր հիմք դրել անասնաբուծության սոցիալիստական հատ-
վածի հետագա արագ զարգացման համար, վորպեսզի թույլ հանրայնացված
այդ ճյուղում իրոք հաղթանակի կազմակերպված, մեքենայացված, գիտու-
թյան վերջին նվաճումների վրա հիմնված խոշոր սոցիալիստական տնտեսու-
թյունը:

ԻՆՁ ՊԵՏԻ ԿԱՏԱՐՎԻ ԿՈՒՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳԾՈՎ

Լրացնել անասնակազմը

Մանրամասն առաջադրանքներ տալով խորհրդակցական անասնապահ-
կան տրեստներին, ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական ու ՀԱՄԿ (Բ) ԿԿ-ը վորոշել են
մինչև 1931 թվին վերջը կոլտնտեսական անասնապահական ֆերմաներում ավե-
րացնել անասունների թիվը, կթան կովերի քանակը կաթնակոլտնտեսությու-
ններում հասցնելով 1 մ. 500 հազ. գլխի, մայր խոզերի քանակը խողարուծու-
կան կոլտնտեսությունում հասցնելով 700 հազարի, ճառհան, թռչնաբուծական
կենտրոնում՝ 10 մլ. թռչունի: Ապրանքային կոլտնտեսությունները անասնա-
կազմի համարում պիտի կատարեն ղլխավորապես Մատոդկոմատի մթե-
րելիք անասուններից:

Միաժամանակ պիտի լրացնել կոլտնտեսությունների հանրայնացրած հո-
տերը՝ հասցնելով վերջիններս 1931 թվականին առնվազն 1,5 միլիոն գլուխ
հորթի, 500 հազար գլուխ խոզի, մի մլ. գլուխ դառան և 1932 թվին առ-
նվազն 4 միլիոն հորթի, 3 միլիոն խոզի և 2 միլիոն դառան:

Այդ նպատակով կոլտնտեսությունները պետք է ջանք և ջանք անասուններ
գնեն իրենց անդամներից և հանրայնացնեն կոլտնտեսականների անասունների
մի մասը:

ԻՆՁՔԱՆ ՄԹԵՐԻ ՊԵՏԻ Ե ԱՐՏԱԴՐԵՆ ՈՒ ՀԱՆՁՆԵՆ ԿՈՒՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐԸ

1931 թ. կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաները պետք է արտադրեն
ու հանձնեն 23 հազար տոնն յուղ (վերածած կաթի՝ 510 հազար տոնն):

Ողորդարտական կոլտնտեսությունները 1931 թվին միս պիտի հանձնի 4,8 հազար
տոնն:

Ողորդարտական կոլտնտեսությունները 1932 թվին պետք է գերացնեն և
պետություն հանձնեն առնվազն 2 միլիոն գլուխ խոզ:

1932 թվին մի կոմբինատներին խողարուծական ֆերմաները պիտի տան
առնվազն 7 մլ. գլուխ խոզ, իսկ 1933 թվին «Սվինովոդի» հետ միասին վոջ
պակաս քան 15 մլ. գլուխ խոզ:

Մանր անասնաբուծության (խողարուծության, թռչնաբուծության և
ճաղարարուծության) հսկայական նշանակությունը նկատի ունենալով տեղա-
կան բոլոր կուսակցական, հողային ու կոլտնտեսական օրգանները պետք է հա-
տուկ ուղղություն նվիրեն անասնաբուծության այդ արագահաս ճյուղերի
զարգացմանը:

Ապրանքային ֆերմաների և ընդհանրապես անասնաբուծական կոլտնտեսու-
թյունների կողմից ապրանքային արտադրանքը հանձնելու պլանի կատարումն
ապահովելու համար տեղական հողային օրգանները ավելի պիտի ուժեղացնեն
առհասարակ հսկողությունը՝ հանձնման ընթացքի վրա խիստ պատասխանա-

տվութեան կանչելով ժողովրդական դուշը վատնող, ապրանքային արտադրանքը փչացնող զերեկտորներին և կոլտնտեսականազաններին:

Միաժամանակ փողով և մթերքով պիտի պարգևատրել արտադրանքը հանձնելու պլանը զերակատարած տնտեսութեաններին, նրանց ղեկավարներին, մասնագետներին և հարվածային աշխատողներին:

ՎՃՌԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՎ ՈՒԺԵՂԱՑՆԵԼ ԿԵՐԻ ԲԱԶԱՆ

Անասնապահութեան զարգացման այս պլանը իրագործելու համար ամեն մի կոլտնտեսութեան և խորհրդակցութեան հոտ—նախիր պիտի ապահովվի սեփական կոշտ և հյութալի կերով: Կոլտնտեսութեաններում առնվազն 30 միլ. հեկտար հող պիտի հնձել այս տարի և խորհրդակցութեաններին հետ միասին պատրաստել առնվազն 10 միլ. տոնն սիլոս:

Խտացրած կերի պակասը լրացնելու համար Մատթողկոմատը պարտավոր է 1931 թվի կերի պետական ռեսուրսներից բաց թողնել խորհրդակցութեաններին և կոլտնտեսութեաններին 18 միլիոն փութ քուսպ, 10 միլիոն փութ թեփ և 100 միլիոն փութ հացահատիկ:

Կերի այդ ֆոնդերը պետք է ողտադործվեն Հողօժողկոմատի պլաններով և ցուցմունքներով: Կոլտնտեսական ապրանքային ֆերմաներին խտացրած կեր պետք է տրվի կոնտրակտացիոն պայմաններով՝ ապրանքային արտադրանքը հանձնելուն զուգընթաց:

ԱՊԱՀՈՎԵԼ ԿԱԴՐՆԵՐՈՎ, ՎԱՐԿԵՐՈՎ

Տեղական կադմակերպութեաններն ու հողային որդանները պետք է խորհրդակցութեաններին հետ միասին կոլտնտեսութեանները և մանավանդ ագրոտնտեսութեաններին կոլտնտեսական ֆերմաները ապահովեն մասնագիտական կադրերով: Կենտրոնական բարձրագույն ուսումնական հիմնարկները (ԲՈՒՀ-ները), բով: Կենտրոնական բարձրագույն ուսումնական հիմնարկները (ԲՈՒՀ-ները), տեխնիկումները և զանազան դասընթացները պետք է միջին վորակի մասնագետներով: Բանքային ֆերման ապահովեն 2-3 բարձր և միջին վորակի մասնագետներով: Պետք է պատրաստել նախարարական, անասնապահների, կթողների, հողագործների, խոզապահների, թռչնապահների և անասնաբույժների և այլ աշխատավորների կարճատև կուրսեր:

Վերահիշյալ պլանները կատարելու համար, ֆինանսական որդանները պարտավոր են 31 թվի 2-րդ և 4-րդ կվարտալների ծրագրերը ապահովել, մարկերով, այնպիսի չափերով, վոր ապահովի ԽՍՀՄ-ի Ժողկոմխորհի ու ՀԿ(Բ)Կ Կենտկոմի վորոշմամբ նախագծված պլանի իրագործումը:

Այդ նպատակով կաթնատնտեսական կոլտնտեսությունների վարկավորումը պլանացվում է մինչև 165 միլ., խոզաբուծական կոլտնտեսություններին մինչև 55 միլ. ճառհան—թռչնաբուծական կոլտնտեսություններին մինչև 38 միլիոն:

Հոտերի լրացման, շինարարութեանը ծավալելու, կերի խնդիրը լուծելու, մթերքների պլանը կատարելու, կադրերով և վարկերով ապրանքային ֆերմաներն ու անասնապահական կոլեկտիվներն ապահովելու համար տեղական կադրակերպութեանները, խորհրդային, հողային և կոլտնտեսական որդանները պետք է լայն ոժանդակութեամբ ցույց տան ու բայլչեղկյան տեմպեր հաղորդեն անասնապահութեան սոցիալիստական ձևերի զարգացմանը:

ԳՅՈՒՂՄԻԱՍՆԱՐԿԻ ՆՈՐ ՈՐԵՆՔԸ

1931 թվի գյուղատնտեսական հարկի նոր որենքն այնպես է կադմված, վոր մի շարք փոփոխութեաններ և մտցնում անցյալ տարվա որենքի մեջ և հեշտացնում է մեր գյուղատնտեսութեանը սոցիալիստական հիմունքներով վերակառուցելու դործը:

ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԶՆԶԻՆ ՀԱՐԿ ԵՆ ՏԱԼՈՒ

Ամենից առաջ գյուղհարկի նոր որենքն զգալի չափով թեթևացնում է կոլտնտեսութեանների հարկը:

Անհատական աշխատավորական տնտեսութեանները հարկ վճարելու յեն ըստ իրենց ցանքերի տարածութեան կամ հարկվող այլ աբյեկտների: Իսկ կոլեկտիվ տնտեսութեաններին այդպես չէ: Նրանք հարկ վճարելու յեն իրենց իրական յեկամուտների հաշվով: Իսկ դա խոշոր թեթևութեան և կոլեկտիվների համար:

Նոր որենքի համաձայն հարկից բոլորովին ազատվում է կոլտնտեսութեանների այն յեկամուտը, վոր ստանում են անասնապահութեանից: Տեխնիկական կուլտուրաների հոտին ել չատ պակասեցվում է կամ բոլորովին վերացվում է: Բացի այդ՝ հարկից ազատվում են կոլտնտեսութեանների անցյալ տարվանից ավելի կատարած ցանքերը:

Այս բոլոր արտոնութեանների հետևանքն այն է յինում, վոր կոլտնտեսութեանները հարկ վճարում են իրենց ընդհանուր յեկամտի հաղիվ կեսի դիմաց, այն ել չատ չնչին նորմայով: Կոմունաները վճարում են յեկամտի ամեն մի ուրբլուն յերեք կոպեկ, իսկ արտելներն ու հողադործական ընկերութեանները՝ ուրբլուն չորս կոպեկ:

Սակայն այստեղ անհրաժեշտ է ասել, վոր բացի կոլտնտեսութեանից, առանձին կոլտնտեսականն ել հարկ է տալիս իր անհատական տնտեսութեանից:

ՀԱՐԿԻ ԾԱՆՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՈՒԼԱԿԻ ՎՐԱ ՅԵ

Անհատական աշխատավորական տնտեսութեանների հարկը ևս թեթևացնում է:

Ամենից առաջ անցյալ տարվա պես այս տարի ևս գյուղհարկից բոլորովին ազատվում են չքավոր ու սակավուժ տնտեսութեանները: Միջակ տնտեսութեանների հարկի նորման ել ցած է վերցրած: Սակայն միջակ տնտեսութեանը հարկ է վճարում նաև այն յեկամտից, վոր նա ստանում է իր մթերքներից մասնավոր շուկայում վաճառելուց: Իսկ յեթե միջակ տնտեսատերը յիսկ կատարում է այն պարտականութեանները, վոր հանձն է առել կոնտրակտացիայով, այն դեպքում իր մթերքի վաճառքից դուրսացած յեկամտից հարկ չի տալիս:

Գյուղատնտեսական հարկի ծանրութեան ընկնում է մեր դասակարգային թշնամի կուլակի վրա:

Նոր որենքով սահմանված և կուլակի բոլոր յեկամուտները մանրամասն հաշվի առնելու կարգը: Այդպիսով կուլակը հնարավորութեան չի ունենալ խոտանակութեամբ կամ խաբարութեամբ դուրս պրծել, նրա յեկամտի բոլոր աղբյուրները հաշվի կառնվեն և նա կընկնի անհատական հարկի տակ:

Դրա հետ միասին՝ որենքը հիշեցնում է վոր վոր մի դեպքում չի թուլյատրվում միջակ, աշխատավորական տնտեսութեանն անհատական հարկի տակ զցել:

Նոր որենքով հարկային բազմաթիվ արտոնութեաններ են տրվում նաև քաղ. կոլիկների ու աշխատանքի հերոսների անհատական ու կոլեկտիվ տնտեսութեաններին:

ԱՅԼ ԱՐՏՈՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ

Գյուղհարկի նոր որենքը մի շարք այլ արտոնութեաններ է տալիս հատկապես ծայրամասերի աշխատավոր գյուղացիութեանը: Այսպես որինակ՝ հայտնի յե, վոր բամբակի ցանքն ավելի մեծ յեկամուտ է տալիս, քան

Հացահատիկի ցանքը: Սակայն հարկը վորոշելիս բամբակի ցանքերի յեկամու-
տը հաշվվում է հացահատիկի ցանքերի յեկամտի նորմայով և այդ հաշվով ել
հարկ է վերցվում:

ԲԱՄԲԱԿԻ ՆՈՐ ՑԱՆՔԵՐԸ ԶՊԻՏԻ ՀԱՇՎԵՆ

Հինգ տարի շարունակ բոլորովին աղատվում են բամբակի այն ցանքերը,
վոր կատարվել են նոր հողերի վրա:

Բայց յեթե բամբակացանի շրջաններում ավելացել է հացահատիկի
ցանքը, այդ ցանքի յեկամուտը չի աղատվում հարկից:

Հարկից աղատվում են նաև անցյալ տարվա համեմատությամբ ավելա-
ցած վոչխարներից, կովերից ու յեղններից ստացվող յեկամուտները:

ՎՈՋ ՄԻ ՇԵՂՈՒՄ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԳԾԻՑ

Անհրաժեշտ է լայնորեն մասնալիարկել և յեղատվաբան հարկի նոր
որենքը: Ամեն մի աշխատավոր դյուրացել չառ լավ պիտի իմանա այն առա-
վելություններն ու արտոնությունները, վոր ստանում են կուլակիները, կու-
տընտեսականներն ու անհատ աշխատավորական տնտեսությունները: Դա
չափազանց անհրաժեշտ է մանավանդ այժմ, յեր նոր, ուժեղ հոսանք է սկսվել
դեպի կուլակիները:

Հարկային կամայանիայի ընթացքում բարձր պիտի պահել դատարարա-
յին աշարջությունը: Անհատ ու անողոք պիտի լինել կուլակի նկատմամբ,
սակայն վոչ մի դեպքում չպիտի թույլ տալ, վոր ճնշում դործադրվի միջա-
կի նկատմամբ: Հարյուր տոկոսով պիտի կիրառել այն բոլոր արտոնություն-
ները, վոր նախատեսված են հարկային օրենքում՝ կուլակիներին ու աշ-
խատավորական տնտեսություններին համար:

Գործնական աշխատանքներում վճարական ու անողոք պայքար պիտի մղել
աջ ուղորտունիքի և «ձախ» ըլլալագոյությունների դեմ ինքնահոսի ու
հաշտվողական տրամադրությունների դեմ:

„ԿՈՒՆՏԵՆՏԻԿ“

Լույս է տեսնում յերկու շաբաթը մեկ անգամ

1 տարին 2 ր.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹ. ԳՆԵՐԸ՝ 6 ա. 1 ր. 20 կ.

3 " — 60 կ.

Ամեն մի կուլտեսական պիտի ստանա ու կարգա «ԿՈՒՆՏԵՆՏԻԿ»
ժուրնալը.

ԴՈՒՐՍ ԳՐԵՔ ՅԵՎ. ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ

Բաժանորդագրությունը ընդունում են ժողկառի մամուլի սեկտորում (Յերեան,
Սրովյան 8)

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԲԵՐՔԱՀԱՎԱՔԸ

ԲԵՐՔԱՀԱՎԱՔԸ

(Կուլտեսիկներուն վորոշումներից)

ա) Բերքը լրիվ չափով հավաքելու, հնարավոր կորուստներից խուսափե-
լու համար անպայման պետք է բերքահավաքն սկսել առանց ուշացումների և
վերջացնել ամենակարճ ժամանակվա ընթացքում: Առանձնապես մեծ ուշա-
դրություն դարձնել այն կուլտուրաների վրա, վորոնց բերքը հասնելուց
հետո ուշ հավաքելու դեպքում, բերքը թափվում է. (որինակ՝ բամբակը,
հացաբույսերը և այլն), կամ շուտով փշանում է (ինչպես ծխախոտը) և
արժեքը կորցնում:

բ) Տեսակավոր և ընդհանրապես լավ վորակի սերմացվող ցանված
ցանքերի բերքը հավաքել և պահել առանձին՝ սերմացվի համար ուղտադո-
րելու նպատակով:

գ) Հացահատիկների և այլ կուլտուրաների բերքը նախ քան պահեստ
տեղափոխելը կարում դրել տրիբերով (սերմադրիչ մեքենա):

դ) Բերքը հավաքելուց հետո ամենակարճ ժամանակվա ընթացքում կա-
ռել, շուտով վերջացնել դրսում, բացօթյա կատարվող աշխատանքները և
բերքը տեղափոխել համապատասխան պահեստներ:

ե) Բերքի այն մասը, վորը հանձնվելու յե մթերող և այլ մարմիններին,
պետք է դաշտից փոխադրել ուղղակի արանց պահեստները, դրա համար նա-
խորդը համաձայնության գալով այդ մարմինների հետ և ստեղծելով անհրա-
ժեշտ անխնդիրական պայմաններ:

ՍԵՐՄԱՅՎԻ ՅԵՎ. ԿԵՐԻ ՖՈՆԴԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

ա) Սերմացվի և կերի ֆոնդերի պահպանման համար բերքահավաքի
կամայանիայի սկզբից նախապատրաստվում են համապատասխան շենքեր:

բ) Բոլոր կոլխոզներում անխտիր կերպով սերմացվի և կերի պահպանման
համար հատկացվող բոլոր շենքերը, պահեստները պետք է նախորդը ախտա-
հանվին ծծումբով կամ մի այլ ախտահանիչ նյութով:

գ) Ամեն անգամ սերմացուն կամ կերը շենքը լցնելուց առաջ պետք է
կոլխոզի նախագահն անձամբ ստուգել շենքի պիտու խոթյունն այդ նպատա-
կի համար և կազմի համապատասխան արձանագրություն:

դ) Առանց այդպիսի արձանագրության շենքի պիտանիության մասին
կոլխոզի նախագահի ստորագրությամբ, չի թույլատրվում սերմացուն և կերը
լցնել վորեն շենքի մեջ:

**ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ ԱՇԽԱՆՑԱՆԻ ՅԵՎ. 1932 Թ.
ԳԱՐՆԱՆՑԱՆԻ ՀԱՄԱՐ**

Անցյալներում բերքահավաքի կամայանիայի ընթացքում հաճախ մոռա-
ցություն են մատնվել աշխատանքների և հաջորդ տարվա դարձանագանի նախա-
պատրաստական աշխատանքները: Ցանքերի բերքատվությունը բարձրաց-
նելու և հաջորդ տարվա ցանքերի տարածությունների պլանն ապահովելու
համար պետք է բերքահավաքի աշխատանքների հետ միաժամանակ կատարվեն
հետևյալ աշխատանքները.

ա) Գարնան և ամռան հերի (ցելի) այն մասը, վորի ժամանակը դուրս
գիշերում է բերքահավաքի աշխատանքներին:

բ) Գարնան և ամռան ցեղի, ինչպես և նախորդ տարվանից արված ցեղերի մշակութային, փոքրիկ և այլն:

գ) Բերքահավաքից անմիջապես հետո նպատակ է դրվում ցանքից ազատ բոլոր հողերը մաքրել (խողանալ): Այդ աշխատանքը կատարվում է ըստ հնարավորության, մաքսիմալ չափերով ոգտագործելով աշխատող ձեռքերը և քաշող ուժը:

դ) Աշնանացանի նախապատրաստական աշխատանքների ընթացքում անպայման պետք է նշվի 1932 թ. գարնանացանի տարածությունների պլանը, վորով հնարավոր կլինի տեխնիկական կուլտուրաների, կերաբույսերի և այլ կուլտուրաների տարածություններն առահովել ու նախապատրաստել համապատասխան կերպով:

Բամբակի, ծխախոտի, չաքարի ձակնդեղի և այլ տեխնիկական կուլտուրաների, ինչպես և արմատապարարապտուղների ու բոստանների համար հատկացվող հողերն առանձնացվում են և անխտիր կերպով հերկվում են բերքահավաքից հետո ամօտվա և աշնան ընթացքում: Վոչ մի դեպքում չի թույլատրվում այդ հողերի վրա աշնանացան կատարել կամ վորեն ուրիշ բույս ցանել:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ՑԱՆՔՍԵՐԻ ԽՆԱՄՔԻ ՅԵՎ ԲԵՐՔԱՆԱԿՎԱՔԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

Ա. Արտադրամի նորմաները, աշխատամի գնահատումն աշխուրեով և բրիգադների կազմակերպումը

ա) Բերքահավաքի աշխատանքները, ինչպես և բոլոր աշխատանքները կոլխոզներում, պետք է կատարվեն անպայման գործավարձով, աշխատանքի գնահատումը պետք է կատարվի աշխուրեով՝ կոլտնտեսներին հրահանգի համաձայն:

բ) Բոլոր կոլխոզներում ինամքի և բերքահավաքի կամպանիայի ժամանակ կատարվելիք բոլոր աշխատանքների համար մշակվում են արտադրանքի նորմաներ և կատարվում են այդ աշխատանքի գնահատումն աշխուրեով:

գ) այն կոլտնտեսություններում, վորտեղ արտադրանքի նորմաների մշակումը և աշխատանքների գնահատումը կատարված է, պետք է վերանայել նորմաներն ու մտցնել փոփոխություններ կոլտնտեսներին հրահանգի և դարնանացանի ընթացքում կոլխոզում ձեռք բերված փոփոխության վրա:

դ) անցյալում արտադրանքի նորմաներ մշակելիս մի շարք կոլխոզներում, և նույնիսկ արտադրանքի, մեղրի և այլ նորմաների մի յեռույթ, վորի հետևանքով բանվորական ուժը, մեքենաներն ու գործիքները լրիվ բեռավածությունում չեն ոգտագործվում: Յածր նորմաները հարվածում են աշխատանքի արտադրողականությանը: Մյուս կողմից՝ նրանք իջեցնում են աշխուրիս արժեքը:

Ուրիշ շրջաններում նկատվել են սխալներ հակառակ ուղղությամբ: Արտադրանքի նորմաները վերցրել են շատ բարձր, կոլխոզիկների ուժից վեր. դրա հետևանքով կոլխոզիկներին մեջ արտադրություն և առաջ դալիս որավարձի սխալներն վերագրանալու:

Արտադրանքի նորմաներ մշակելիս պետք է հիմք ընդունել նույն կոլխոզի հարվածային անդամների արտադրամի այն հողային, քալիս պայմաններում, վոր կա կոլխոզում և այն գործիքներով, մեքենաներով ու լծկաններով, վորոնցով կատարվում է աշխատամիս տվյալ կոլխոզում:

դ) արտադրական խորհրդակցության և վարչության կողմից մշակված նորմաներն ու աշխատանքի գնահատումն աշխուրեով անպայման պետք է քննվի կոլխոզիկների ընդհանուր ժողովում. վերջինիս կողմից հաստատվելուց հետո նրանք մտնում են ուժի մեջ:

ե) Բերքահավաքի կամպանիայի ծրագրի հիման վրա, յեղնելով կոլխոզում ընդունված արտադրանքի նորմաներից, կազմվում են բրիգադներ: Յուրաքանչյուր բրիգադ կցվում է վորոշ հողամասի և պատասխանատու յե գործվում այդ հողամասի վրա կատարվող բոլոր աշխատանքների համար մինչև բերքահավաքի աշխատանքների վերջը:

զ) Գործավարձի կիրառումը գանադան աղավաղումների չենթարկու համար, ինչպես նկատվել է գարնանացանի ընթացքում, բրիգադները պետք է բաժանել ողակների, աշխատանքները գործավարձով տալ ողակներին և յուրաքանչյուր ողակի, իսկ հնարավորության դեպքում յուրաքանչյուր կոլխոզիկի կատարած աշխատանքը հալվի առնել առանձին: Ողակը կարող է բաղկացած լինել՝ մեկ կամ յեկու գուլթանից, 4-5 հնձվորից ու կապողներից, մեկ կալի վրա աշխատողներից և այլն:

ի) Յուրաքանչյուր բրիգադի աշխատանքներն ամբողջապես կամ նրա վորեն մասը վերջացնելուց հետո այդ աշխատանքն ստուգվում է և ընդունվում վարչության հանձնարարությամբ նրա անդամներից մեկի, դաշտավարի կամ դրա համար լիազորված ուրիշ կոլխոզիկի միջոցով, վորն ստուգում է կատարված աշխատանքի բանակը և վորակը, նշանակում է իր գիտողությունները և ներկայացնում է վարչությանը:

Աշխատանքի վորակը վատ լինելու դեպքում տվյալ աշխատանքին հասնող աշխուրերի թիվը պակասեցվում է:

լ) Յուրաքանչյուր բրիգադ իրեն հանձնարարված աշխատանքները պետք է կատարի նշանակված ժամկետին: Այն դեպքում, յերբ մի բրիգադ նշանակված ժամկետին չի ավարտում աշխատանքը, վարչությունը ողնություն է ուղարկում հարվածային բրիգադների և վերջիններիս միջոցով կատարվող աշխատանքի գնահատումը բարձրացնելով 10-25 տոկոսով՝ ի հալիվ այն կոլխոզիկների աշխուրերի, վորոնք ձգձգում են աշխատանքը:

թ) Բանվորական պլանի կազմելու ժամանակ, յեղնելով պահանջվող աշխատանքների ընդհանուր քանակից, յուրաքանչյուր տնտեսություն համար սահմանվում է աշխուրերի վորոշ գումար, վորը վերջինս պետք է կատարի:

Արտադրանքության համար նպատավոր պայմաններ ստեղծելու նպատակով պետք է խրախուսել այն դեպքերը, յերբ կոլխոզիկն իրեն հանձնարարված աշխատանքը կատարում է ընտանիքի աշխատունակ անդամների միջոցով, յեթե այդ հանգամանքը չի անդրադառնալ աշխատանքի վորակի վրա բացասական կերպով:

ժ) Անաշխատունակ անդամներով շատ ծանրաբեռնված ընտանիքի անդամներին նպաստելու նպատակով, կոլտնտեսություն վարչությունն աշխատանքների քալիում կատարելու ժամանակ այդպիսի ընտանիքների աշխատող անդամներին կցում է համեմատաբար յերկարատև ու բարձր գնահատվող աշխատանքների, բայց անպայման հալվի առնելով նրանց ունակությունները:

Բ. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆԱԽԱԿԱՆ ՀԱՇՎԱՌՈՒՄԸ

Աշխատանքի գործավարձային սխալների կիրառման ամենակարևոր նպատակայիններից մեկն աշխատանքի նախնական հալվածան ճիշտ կազմակերպումն է: Առանց ճիշտ հալվածան չի կարող լինել գործարքային սխալներ:

Աշխատանքի նախնական հալվածումը ճիշտ կերպով կատարելու համար պետք է ղեկավարվել հետևյալ հիմունքներով:

ա) Բրիգադներն ամեն ոը հալվի յե առնում բրիգադում աշխատող յուրաքանչյուր կոլխոզիկի աշխատանքի քանակն՝ առանձին-առանձին, հարկ յեղած, կպրում հալիում հողամասը կամ կոլխոզի բերքը և այլն:

բ) Ի՝րագրերն ամեն ոը յերկոյան բրիգադի անվանացուցակում նշանակում է յուրաքանչյուր կոլխոզիկի կատարած աշխատանքի քանակը:

գ) Ամենաուշը հինգ ոըրը մեկ անգամ յուրաքանչյուր կոլխոզիկի կատար-

րած աշխատանքը գնահատվում է աշխատանքային օրերով և դրանցով և նրա աշխատանքային դրույկով:

դ) Ամիսը մեկ անգամ կոլտոգնիկի աշխտերի քանակն աշխատանքային դրույկից փոխանցվում է կոլտոգնիկի անդամագրույկի (հաշվագրույկի) մեջ:

11. ԱՇԽԱՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՁԵՎԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

ա) Աշխատանքի արտադրողականությունը և դիտարկման բարձրացնելու, այդ ուղղությամբ կոլտնտեսական մասնակցների սակագծագործությունն ուղղություն տալու, նրանց մեջ սոցիալիստական ենտոզիզմով առաջացնելու նպատակով պետք է աշխատանքի սոցիալիստական ձևերը դարձնել կոլտոգնիկներին ամենօրյա աշխատանքի մեթոդ:

բ) Լայն կերպով պետք է ծավալել սոց. մրցումն ու հարվածայնությունը կոլտոգնիկներին մեջ՝ նրանց աշխատանքի բոլոր բնագավառներում: Սոցմրցման պայմանագրեր պետք է կնքեն կոլտոգնիկի կողմից՝ հեռ, բրիգադ, բրիգադի, բրիգադի ողակներն իրար հետ, և վերջապես առանձին կոլտոգնիկները մեկը մյուսի հետ:

գ) Ուժեղ կոլտոգնիկները պետք է հասարակական բուքսիի վերցնեն թույլ կոլտնտեսություններին, նպատակ ունենալով ոգնել նրանց, հայտարարել նրանց սխալներն ու թերությունները, ցույց տալ դրանց ուղղելու միջոցները: Նույն ձևով բուքսիի պետք է կազմակերպվի միևնույն կոլտոգնիկի բրիգադ բրիգադի, մի ողակը մյուսի և վերջապես առանձին կոլտոգնիկները նկատմամբ:

դ) Հին կոլտոգնիկները, վորոնք ունեն կոլեկտիվ աշխատանքի յերկար տարիների փորձ, վորոնք աչքի յեն ընկնում իրենց կազմակերպչածությունը, շեֆություն են վերցնում իրենց հարևան նոր և թույլ կոլտնտեսությունների վրա, նրանց ցույց տալիս սխտեմատիկ ոժանդակություն մեքենաներով ու գործիքներով, լծկաններով, աշխատող ձեռքերով, իրենց աշխատանքի լավ փորձերը փոխադրելով և այլն:

ե) Կոլտնտեսության վարչությունը կազմակերպելով աշխատանքի սոցիալիստական ձևերի կիրառումը, պարտավոր է ղեկավարել այդ աշխատանքներն ամբողջ ժամանակ: Նա կազմակերպում է կոլտոգնիկներում սոցմրցման պայմանագրերի հաշվառումն ու ստուգումը, ուչի ուչով հաշվի յե առնում բուքսիի հարվածայնություններին:

զ) Իրենց օրինակելիությամբ աչքի ընկնող կոլտոգնիկներին, հարվածայնություններին խրախուսելու համար վարչությունը նրանց անունները հրապարակում է կոլտոգնիկի հասարակական ժողովներում, պատի թերթերում և կենտրոնական մամուլի էջերում, նրանց տալիս է դանադան արտոնություններ և այլն:

Բացի դրանից, յուրաքանչյուր կոլտոգնիկում ստեղծվում է նրանց համար հատուկ պարգևատրման ֆոնդ՝ կոլտնտեսության տարեկան յեկամտի 1/2-1 %-ի չափով: Հարվածայնությունների հաշվառումը կատարվում է գյուղատնտեսական աշխատանքների յուրաքանչյուր սեզոնում առանձին և նրանց պարգևատրումը կամ ուրիշ ձևով խրախուսանքի արժանացնելը, կատարվում է սեզոնի վերջում՝ անմիջապես:

12. ԱՐՏԱԳՆԱՅՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Որեցոր, անընդհատ աճող և զարգացող սոցիալիստական արդյունաբերությունը, քաղաքի շինարարությունը և խորհրդային տնտեսությունների շինարարությունը բանվորական ձեռքերի պակասություն են զգում: Այդ պակասը պլանային կարգով լրացնելու համար ամենից առաջ պետք է ոգտագործվեն կոլտոգնիկներում յեղած աղատ բանվորական ձեռքերը:

Այդ նպատակով անհրաժեշտ է, վորպեսզի՝

ա) Մեծ խնամքով և ուշադրությամբ կազմվեն կոլտոգնիկներում կատարվող բոլոր աշխատանքների օրացուցային ծրագրերը, դրանց միջոցով ձեռք կհաղվի հայտարարվեն կոլտոգնիկներում գտնվող ավելցուկ աշխատող ձեռքերը: Աշխատող ձեռքերի բալանսը կազմել ըստ ամիսների:

բ) Յուրաքանչյուր կոլտնտեսություն պետք է Շրջկոլտգոթիկությանը միջառակ պահի իր ունեցած աղատ աշխատող ձեռքերի մասին, վորպեսզի նրանք կազմակերպված ձևով ուղարկվեն դրսի աշխատանքներ՝ համապատասխան մարմինների միջոցով:

գ) Կոլտնտեսությունները ամեն կերպ պետք է նպաստեն արտագնաց կոլտնտեսականներին՝ ստեղծելով նրանց համար վորոշ արտոնություններ: Նրանց պետք է կոլտոգնի բերքից տրվի անհրաժեշտ կենսամթերքների միխիմումը:

Ծանոթություն.—Այդ արտոնություններից ոգտում են սեագործ կամ վորակյալ բանվորներն ու վարպետները (արդյունաբերության, շինարարության և խորհրտնտեսությունների), վորոնք զնացել են աշխատանքի՝ կոլտոգնի վարչության միջոցով:

13. ԿԱՆԱՅ ԱՇԽԱՏԱՆԻ ՈՐԱՅՈՒՐԾՈՒՄԸ ՅԵՎ ԿՈՒՆՏ-ԿԵՆՏԱՂԱՅԻՆ ԽՆԻԻՐՆԵՐԸ

Աշխատանքի կոլեկտիվ ձևերն ուժեղացնելու, աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացնելու, աշխատող ձեռքերն ավելի լրիվ ոգտագործելու, արտադրանքությունը նպաստելու, կանանց ևս գյուղի սոցիալիստական շինարարությունը լրիվ չափով մասնակից դարձնելու համար պետք է ստեղծվեն հնարավորություններ կանանց աշխատանքն առավելագույն չափով ոգտագործելու համար: Այդ նպատակով՝

ա) Կոլտնտեսություններում պետք է կազմակերպվեն մանկան մսուրներ և հրապարակներ:

բ) Դաշտային աշխատանքների ժամանակ, աշխատանքի վայրերում պետք է կազմակերպել չրջիկ խոհանոցներ:

գ) Այն աշխատանքների համար, վորոնք կատարվում են մեծ մասամբ կանանց միջոցով, պետք է կազմակերպել կանանց հատուկ բրիգադներ՝ կին բրիգադիներով: Կանանց բրիգադների կազմակերպումն հատկապես կարևոր է այն կոլտոգնիկներում, վորտեղ նախապաշարումների և այլ պատճառներով կանայք տղամարդկանց հետ միասին չեն աշխատում:

14. ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲԱԶԱՆ ՅԵՎ ՔԱՇՈՂ ՈՒԺԸ ԿՈՒՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Յուրաքանչյուր կոլտոգնիկի բերահատվածի կամ պանիայի ծրագրում պետք է նախատեսվի գյուղատնտեսական գույքը, քաղող ուժը, փոխադրական միջոցները, պարկեր, տակառներ և այլ ամանեղենը (տարա) և ընդհանրապես այն բոլոր տեխնիկական միջոցները, վորոնք պետք են այդ կամ պանիայի ընթացքում: Պետք է պարզել նրանց ընդհանուր պահանջը, կոլտոգնիկի յեղած քանակը: Պետք է պարզել մասին պետք է ձեռք առնել համապատասխան միջոցապակասորդը լրացնելու մասին պետք է ձեռք առնել համապատասխան միջոցներ:

Այդ նպատակով պետք է ոգտագործել այն հարևան կոլտոգնիկի գույքը, վորոնց մոտ համապատասխան աշխատանքները վերջանում են տվյալ կոլտոգնի միևնույն աշխատանքներից ավելի շուտ կամ ավելի ուշ:

Պետք է վերանորոգել բոլոր անհրաժեշտ մեքենաներն ու գույքը. տրակտորներն ու մեքենաները ասպհովել վառելանյութով և պահեստի մասերով:

Նորոգման համար ոգտագործել կոլտոգնի ունեցած հնարավորությունները, այդ գործի համար առանձնացնելով կոլտոգնիկ արհեստավորներին, ան-

կերպում, «ինչ մշակես, այն կհամարես»: «Յեթն բամբակը մշակես, բերք կստանաս, յեթն չմշակես, ամեն ինչ կկորցնես»: Այժմ մենք շատ ենք կաղում բամբակի մշակման ասպարիզում: Հանրապետական ֆեդերատիվ և չրջանային կազմակերպությունների խնդիրն է՝ կտրուկ չրջադարձ կատարել դեպի բամբակի մշակումը: 1932 թվին ջրովի բամբակի ցանքերի տարածությունն ամբողջ Անդրկովկասում լինելու յե 291.000 հեկտար, վորից Ադրբեջանում 233 հազար հեկտար, Հայաստանում 30.000 հեկտար և Վրաստանում 28.000 հեկտար:

Այդ տարածությունից սովորյալները մշակելու յեն 22.500 հեկտար (Ադրբեջանում 16.000, Հայաստանում 1000 հ., Վրաստանում 5.500 հ.), գյուղացիական սեկտորը (կոլտոյներն և մնացած գյուղ. տնտեսությունները 268.500 հեկտ. (վորից Ադրբեջանում 217.000, Հայաստանում 29.000 հ., Վրաստանում 22.500 հ.):

Բացի այդ անջրդի բամբակ և ցանվելու Ադրբեջանում 4000 հեկտար:

Մշակման լավ աշխատանքը, բամբակի բերքահամարի լավ աշխատանքը, առաջիկա տարվա ցանքի նախապատրաստման լավ աշխատանքը կողնի կոլեկտիվացման գործին, նոր հոսանք կստեղծի, դեպի կոլտնտեսությունները, հնարավորություն կտա հիմնականում ավարտել համատարած կոլեկտիվացումը բամբակագործական չրջաններում: Վորպես այս տարվա աշնան և 1932 թվականի դարնան արդյունք, մենք պետք է վճռական հաղթանակներ տանենք ԱՍՖՈՀ-ի բամբակագործական չրջանների կոլեկտիվ շարժման ասպարիզում:

Գյուղատնտեսության բնագավառում մեր կատարած աշխատանքի յերկրորդ ողակն է թեյը:

Յեթն Խորհրդային Միության բամբակի անկախության համար մղվող պայքարը լուծումն է ստանում Ուզբեկստանի, Ղազախստանի, Թուրքմենստանի, Անդրկովկասի, Հյուսիսային Կովկասի և Ուկրաինայի բամբակագործական չրջանների դաշտերում, ապա թեյի ասպարիզում ԱՍՖՈՀ հանդիսանում է վճռական չրջան, վորը կարող է դարձնել մեր Միությունը թեյի անկախ յերկիր: Անդրկովկասի Սեվծովյան ափը և Լենկորանի չրջանը կարող են տալ 150 հազար հեկտար թեյի պլանտացիա:

Այս տարի մենք վատ եյինք կազմակերպել այդ գործը: Թեյը դեռևս չի դարձել այն փորձաքարը, վորով կարելի լինի ստուգել Ողուզեթի, Ձուզդիգի, Յալենջիի, Լանջուսթի և Գայի չրջանի բայլչեիկների կատարած աշխատանքի մարտական տեմպը՝ թեյ տնկելու, թեյի գործը կազմակերպելու ասպարիզում: Այդ հարցերը բայլչեիկորեն չեն առաջադրվել, ուստի Վրաստանի թեյի չրջաններում աշխատանքը կատարվում է դանդաղ, ինքնահոսով: Դրա չնորհիվ մենք մեր պլանները կատարեցինք միմիայն 77 տոկոսով: Իսկ պլանը կատարելու բոլոր հնարավորություններն ունեյինք: Այլևս այդպես չի կարելի աշխատել: Մենք պետք է կարողանանք մոբիլիզացիայի յենթարկել մեր ուշադրությունն ու միջոցները, վորպեսզի Անդրկովկասում ամենակարճ ժամանակամիջոցում թեյի պլանտացիաների տարածությունը հասնի 150.000 հեկտարի:

Անդրկովկասի գյուղատնտեսության մեջ մեծ տեղ է դրավում ծխախոտը: Սակայն այդ ասպարիզում մենք չենք կարող պարձենալ մեծ հաջողություններով: Մենք չկարողացանք կենտրոնացնել կուսակցական կազմակերպությունների ուշադրությունը ծխախոտի շուրջն այնպես, ինչպես բամբակի շուրջը: Մենք չկարողացանք ծխախոտի պլանը կատարելու համար մղվող պայքարը դնել այնպիսի հիմքի վրա, ինչպես բամբակինը: Մենք չստեղծեցինք ծխախոտ տնկելը բայլչեիկների ստուգումն է: Յեվ արդյունքը՝ մինչև հունիսի 20-ը պլանը կատարվել էր միայն 60 տոկոսով:

Անդրկովկասում ցանվելիք 30 հազար հեկտար ծխախոտի ընդհանուր պլանից Աբխազիային ընկնում է 19,5 հազար հեկտար: Այդպիսով ծխախոտ

ասպարիզում առաջատար ողակն է Աբխազիան: Սակայն աղակալ կուսակցական կազմակերպությունը բամբակի համար մղվող պայքարին ուղորտունիսական վերաբերմունք ցույց տալու չնորհիվ, չկառաջավ կատարել իր պլանը:

Մենք հաճախ կրկնում ենք, վոր Անդրկովկասի գյուղատնտեսության հիմնական ճյուղը պետք է դառնան սուբտրոպիկ մշակույթները: Սակայն առայժմ դեռ ցանում ենք և՛ ցորեն, և՛ յեղիպտացորեն, և՛ դարի: Բայց ի՞նչ վիճակի մեջ է մեզ մոտ հացաբույսերի ցանքը:

Թեպետ այս տարի մենք ավելի յենք ցանել, քան անցյալ տարի, սակայն այս տարվա պլանը վոչ մի հանրապետություն չի կատարել: Մինչև հունիսի 20-ը Անդրկովկասում ցորենի պլանը կատարված է 32 տոկոսով, յեղիպտացորենինը՝ 72 տոկոսով:

Ինչո՞ւ հացաբույսերի ցանքի պլանը չի կատարվեց: Արդյոք հո՞ղ եր աղակալ, սերմացո՞ւ, թե՞ աշխատավոր ձեռք: Վոչ, այդ բոլորը կային, աղակալ մենք չկարողացանք կազմակերպել այդ գործը, այդ գործի վրա քիչ ուշադրություն դարձրինք մենք, սկսած Յերկրային Կոմիտեից և Կենտրոնական կոմիտեներից մինչև չրջանային ու գյուղական կազմակերպությունները: Մենք դեռ չենք սովորել դեկավարել միաժամանակ աշխատանքի բոլոր բնագավառները: Մեզ մոտ դեռ տիրում է հերթականության պրակտիկա՝ զբաղվում ենք բամբակով, մոռանում ենք թեյը, զբաղվում ենք թեյով, մոռանում ենք ծխախոտը, զբաղվում ենք ծխախոտով, մոռանում ենք ցորենը, զբաղվում ենք ցորենով, մոռանում ենք բանջարանոցները: Մենք դեռ չենք սովորել բոլոր թեյերը կապել մի հանգույցի և ճիշտ դասավորել մեր ուժերը, առաջ դնալ բոլոր բնագավառներում միաժամանակ: Մենք պետք է հրաժարվենք այդ պրակտիկայից: Դրա մասին մենք խոսել եյինք խորհուրդների Անդրկովկասյան համագումարի ֆրակցիայում: Յերկրայեցեք՝ յեթն մենք մի ամիս զբաղվենք բամբակով, մի ամիս ծխախոտով և այլն, և այլն, ապա յեթն նույնիսկ 365 օր շարունակ ցանք անենք, չենք հասցնի մանավանդ, յեթն զանազան մշակույթների ցանքի մշակման և բերքահամարի ժամանակաշրջանները գուգադիպում են իրար: Այդ և պատճառը, վոր այնքան կարևոր ու անհրաժեշտ է ժամանակին և լրիվ կատարել մեր աշխատանքի բոլոր ճակատամասերի, բոլոր ճյուղերի պլանները:

Շուշափելով անասնաբուծության պրոբլեմը, յես այստեղ կանգ չեմ առնի այն հարցի վրա, թե ինչպիսի՞ նշանակություն ունի սոցիալիստական անասնաբուծության կազմակերպումը, աշխատավորության յայն մասսաների համար, պարենավորման ու հայթայթման դժվարությունները վերջնականապես վերացնելու համար: Այժմ յես ուզում եմ ընդգծել այդ պրոբլեմի ճյուղ կողմը: Կարո՞ղ է արդյոք խոսք լինել կոլտնտեսությունների լծկանների մասին, մթերատու անասունների մասին, յեթն մեր կոլեկտիվ տնտեսությունները կեր չունենան: Իհարկե, վոչ: Այստեղից պետք է անել հիմնական հետևություն: Խոտհոսնի և կերի պատրաստման խնդիրը բացառիկ նշանակություն է ստանում անասնաբուծության զարգացման համար: Խորհրդային ու կոլեկտիվ տնտեսություններն առանց կերի և մասնավորապես սիլոսային ուսուրանների չեն կարող բարձրացնել և կազմակերպել սոցիալիստական անասնաբուծությունը:

Մինչև այս տարի մենք Անդրկովկասում, ինչպես հարկն է, չենք զբաղվել խոտհոսնի կամպանիայով: Գարնանը մենք ընդգծեցինք այդ աշխատանքի կարևորությունը: Կազմեցինք պլան: Մոտ մեկ ու կես ամիս օր ավուր մամուլում չեղտեցինք, վոր պետք է կազմակերպել խոտհոսնի ու խոտհամարի գործը, սակայն դրանով ել վերջանում է մեր աշխատանքը:

Ի՞նչ ունենք մենք այսօր: Փոխանակ պլանում նախատեսված 700.000 հեկտար խոտի, մենք քաղեցինք 60.000 հեկտարից մի քիչ ավելի: Այդ դրու

թիւերը միանգամայն անհանդուրժելի յե, պետք է անհապաղ բեկում օտեղծել խոտհալարի կամ պանիայում:

Կա գյուղատնտեսութեան մի ճյուղ ևս, վորով լըջորեն պետք է զբաղվեն կուսակազմակերպութիւնները: Դա՝ շերամապահութիւնն է: Վոչ վոք չգիտի, թե ինչպես է կազմակերպված շերամի վորդերի բուծումն ու սնումը: Նույնիսկ Մատթոկումատի չգիտե, թե մինչև ախոր վորքան բոժոժ է հալածված: Այդ ցույց է տալիս, թե ինչպես ենք աշխատում մենք այդ ասպարիզում, ցույց է տալիս, վոր մենք դեռևս չենք հասկացել շերամապահութեան դերն ու նշանակութիւնը սպառման առարկաներ արտադրող թեթև արդիւնարեութեան զարգացումն արագացնելու դործում:

Գյուղատնտեսութեան ասպարիզում այժմ մեր առաջ կանգնած բոլոր խնդիրները հանգում են գյուղական բջիջների և գյուղխորհուրդների աշխատանքին: Գալատները վերացնելուց հետո, մենք ամբարջինք շրջանները: Մեր շրջանային կազմերն աճեցին, մեծ փորձառութիւն ձեռք բերին: Այժմ մեր խնդիրն է ավելի ցած իջնել, օտեղծել գյուղական ամուր կուսակազմակերպութիւն, գյուղխորհուրդ և աշխատողներ տալ գյուղին: Այսպես մենք չենք կարող իրագործել այն լուրջ խնդիրները, վորոնք ծառացած են մեր առաջ գոյողատնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցման ասպարիզում:

Գյուղական բջիջներն ու գյուղխորհուրդները պետք է կազմակերպեն կուսնտեսական մասնային և անհատական չքավորներն ու միջակներն՝ մարտականորեն կիրառելու մեր բոլոր հերթական խնդիրները, հաղթահարելու կուսակութեան դիմադրութիւնը:

ԱՆՄԻՋԱՊԵՍ ՊԻՏԻ ՍԿՍԵԼ 1932 ԹՎԻ ԲԱՄԲԱԿԱՑԱՆՔԻ ԶՐԱՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

1931 թվին ավարտված են ջրաշինարարութեան բոլոր նախապատրաստական աշխատանքները, վորով պետք է ջրով ապահովվեն նոր, ընդարձակված տարածութիւնները: Արարատյան դաշտում, վորտեղ գլխավորապես մինչև այժմ կենտրոնացած են մեր բամբակի տարածութիւնները, ցանքերը ջրով ապահովելու խնդիրը կարևոր տեղ է դրավում: Դեռ 1930 թվին տիրում էր այն կարծիքը, վոր առանց խոշոր կապիտալ շինարարութեան և ներդրումների, հնարավոր չէ ավելացնել նոր տարածութիւններ: Բայց ձեռք առած մի շարք՝ այն էլ դեռ վոչ լրիվ՝ միջոցները ապացույց են, վոր յեղած ջրային պաշարով ու վոռոգման ցանցով հնարավոր է 1930 թվի 16.000 հեկտար տարածութիւնը մեծացնել 68 տոկոսով, հասցնելով 26.300 հեկտարի:

Այս ավելացումը կատարվում է գլխավորապես բամբակացան շրջաններից բոլոր այլ կուլտուրաները վերացնելով և ջրագոտործման նոր, ուղիղ նալ ձևերի կիրառումով: Վերջին աշխատանքը պետք է դրավի խոշոր ուշագրութիւն, քանի վոր իր մեջ պարունակում է բավական մեծ հնարավորութիւններ: Վերջացնելով նախապատրաստական աշխատանքները, մենք պետք է բոլոր միջոցները ձեռք առնենք, վորպեսզի ջրագոտործման պլանը լրիվ կատարվի:

1931 թվի վոռոգումների պլանը շատ լարված է, բայց, կասկած չկա, վոր այդ, իր բոլոր դժվարութիւններով հանդերձ, իրագործելի, իրական է: Անհրաժեշտ է միայն ջրաշինարարութեան տեղական ողակների պատրաստակամութիւնն ու ուշադիր աշխատանքը: Ջրի ուղիղնալ ոգտագործման, խնամադրութեան համար տարվող պայքարում շատ խոշոր դեր ունեն իրենք, ջուր ապագողները, առանց վորի դժվար է լրիվ իրագործել ծրագրերը: Դաշտերի անընդհատ (գիշեր-ցերեկ) վոռոգումն ու կանոնավոր մշակութիւնը, վոռոգման ցանցին խնամքով վերաբերվելը և այլ մի շարք միջոցները բամբակի համար մեր մղած պայքարի հաղթանակն ապահովող պայմաններից են: Այժմ արդեն նկատվում են պլանային ջրագոտագործման խոշոր խեղաթյուրումներ, վորոնք ապագայում՝ ջրի սակավութեան ժամանակ՝ կարող են առաջ բերել վոռոգման պլանի խոշոր ձեղբվածքներ: Ջրի պլանային ոգտագործումը խախտողների դեմ պետք է ուժեղ պայքար տարվի:

Միութեան «բամբակի անկախութեան պրոբլեմի» լուծման մարտական պահանջը հրամայական է դարձնում էլ ավելի լարել ուժերը և լայնացնել բամբակադաշտերի տարածութիւնը: 1932 թվին մենք պետք է ունենանք վոչ պակաս 30.000 հեկտար վոռոգվող բամբակի տարածութիւն:

Անհրաժեշտ է հենց այժմվանից լծվել այդ աշխատանքին, նախորդ ուսումնասիրել նոր ընդգրկվող տարածութիւնները, դրանք վոռոգելու հնարավորութիւնները և ձեռնարկել անհրաժեշտ շինարարական աշխատանքի: Կարևոր խնդիրներից մեկն էլ պիտի համարել նոր ձեռնարկվող աշխատանքների ու յեղած միջոցների պլանավորումը:

Անցյալ տարվա առանց ուսումնասիրութեան, հապճեպ կերպով կատարված աշխատանքներն ունեցան մեծ թերութիւններ: Բավական է միայն հիշել Հոսանյւլի և Ռանչպարի ջրհանների կառուցման դեպքը: մեծ դժվարութիւններով ձմեռնը կատարվեցին շինարարական աշխատանքներ, դրվեցին ջրհաններ, վորով պետք է ապահովվեր 400 հեկտար բամբակի նոր ցանքի վոռոգում, սակայն ցանկեց միայն 130 հեկտար բամբակ: Ձեղբվածքի պատճառն այն է, վոր հողի հատկութիւնը նախորդ չէր ուսումնասիրված, պարզված չէր, վոր այդ տարածութեան վորոշ մասն առաջին տարին անպետք է բամբակի համար: Անհրաժեշտ է անմիջապես անցնել այդ հողերի ուսումնասիրութեան կարևոր աշխատանքին, վորպեսզի դեթ դալիք տարում հնարավորութեան կարևոր աշխատանքները: Նույնը պետք է ասել Զիլի-խանյւլի և Կաթարլի (Ղամարլի շրջան) ջրհանների տակ ընկած տարածութիւնների նկատմամբ:

Ավելի քան վստթար դրութեան մեջ են Եվլիարի հողերի ուսումնասիրութեան և ոգտագործման աշխատանքները: Հողերի ուսումնասիրութեան աշխատանքների վրա մեղ մոտ հարկ յեղած ուշադրութիւնը չի դարձվում: Առանց ուսումնասիրութեան՝ մեր ունեցած հողային ֆոնդի մեծ մասը չի կարելի ոգտագործել բամբակի համար: Նախքան այս տարվա նոր տարածութիւնների ջրաշինարարական աշխատանքներն սկսելը, անհրաժեշտ է նախորդ ուսումնասիրել այդ հողերի հատկութիւններն ու ըստ այնմ կատարել հարկ յեղած ձեռնարկումները:

Գալիք տարում քանվելիք 30.000 հեկտար վոռոգվող բամբակի տարածութիւնն ըստ շրջանների պետք է դասավորել հետևյալ կարգով:

Ղուրդուղուլու շրջանը, վորը ջրով համեմատաբար ավելի քան ապահովված է, պետք է ընդգրկվի մոտ 12.300 հեկտար՝ այս տարվա 11.000 հեկտարի փոխարեն:

Կոլեկտիվացման խնդիրը խոշոր նշանակութիւն ունի ջրաշինարարական աշխատանքի համար: Վերջինս պետք է ամբողջովին համարեցվի խոշոր կոլեկտիվ և խորհրդային տնտեսութիւնների պահանջներին ու կարիքներին: Կոլեկտիվացած, հանրայնացված տնտեսութիւններն օտեղծում են խո-

շոր բազա ջրի ռադիոնալ ոգտագործման և տնտեսման համար: Հիշված տարածությունից մոտ 1000 հեկտարն ընկնում է Փոքր-Սարգարաբաղի ջրանցքի տակ:

Ղուրդուղուում և մյուս շրջաններում կան բավական մեծ տարածություններ, վորոնք համեմատաբար ավելի քիչ ջրաշինարարական և գյուղատնտեսական ոգտագործում պահանջող աշխատանքներով կարելի չե ոգտագործել բամբակի համար: Այդ խնդրի վրա մինչև որս ուղադրություն չի դարձվել: Հոգեփոխմատը չունի նույնիսկ այդ շրջանների ուսումնասիրությունն ու հաշվառումը: Նոր ձեռք բերված պիտանի հողամասերը Հայքրտնտեսություն կողմից չտալ կերպով պետք է ուսումնասիրվեն, դրանց ջրաշինարարական աշխատանքի ծրագիրը կազմելու համար: Անհրաժեշտ է բավական մեծ հողաչափական աշխատանք կատարել, հատակագծելու համար մոտ 8000 հեկտար տարածություն: Չնայած այդ գործը կապված է մեծ գծվարությունների հետ, բայց և այնպես պետք է ձեռնարկվի ամենահարվածային կարգով, այն հաշվով, վոր ամենակարճ ժամանակամիջոցում վերջացած լինի վոչ միայն հետևողական աշխատանքը, այլ նույնիսկ պատրաստ լինեն ծրագիրները, վորպեսզի հնարավոր լինի անցնել շինարարական աշխատանքներին:

Վաղարշապատի շրջանում բամբակի տարածությունը պետք է հասցնել մինչև 7-800 հեկտարի: ավելացվելիք տարածություն մեծ մասը պետք է ստացվի ջրոգտագործման միջոցներով:

Այդ պայմաններում են գտնվում Վեդու և Ղամարլի շրջանները: Սակավ են Գյառնի և Վեդի գետերի ջրային ռեսուրսները, մանավանդ ամառվա ամիսների ընթացքում: Ղամարլի և Վեդու շրջաններում կա մոտ 25-000 հեկտար լավագույն պիտանի հող (բացի Ձանգլի տակ ընկած տարածությունից), վորից ամառվա կուլտուրաների համար ոգտագործվում է միայն մոտ 5-000 հեկտար (բացի Արաղի վրա դրված ջրհանով վոռոգվող տարածություններից), դրանից մոտ 3800 հեկտարը կազմում են այգիներ: Այսպիսի գրությունից դուրս գալու համար Արաղի վրա կառուցված են մի շարք հաջող և անհաջող ջրհաններ, վորոնք վոռոգում են մոտ 1850 հեկտար բամբակ: Սակայն դրանով հարցը զեռ չի լուծվում: Այդ շրջանների ջրային հարցը կլուծվի միայն Ղուրդի վոռոգման աշխատանքների ավարտումով, ըստ վորում Ձանգու գետից տրանզիտային ձևով ջուր կհանվի Գյառնի գետի ավազանը: 1932 թվին ծրագրված է, գոնե ժամանակավոր միջոցներով, Ձանգլից Գյառնի գետը հասցնել մոտ 10 կմ. մետր ջուր, վորպիսի հանդամանք հնարավորություն կտա լայնացնել բամբակի ցանքերի տարածությունը: Այդ միջոցով և մի շարք այլ փոքր ձեռնարկումներով հնարավոր կլինի Ղամարլի շրջանում ունենալ մոտ 10-000 հեկտար բամբակ, իսկ Վեդիքստարում՝ 1-900 հեկտար (այս թվերի մեջ մտնում է մոտ 4400 հեկտար տարածություն, վորը գտնվում է Հրազդան գետի աջ ափում):

Այս տարվա ձեռնարկումների կարևոր խնդիրներից մեկը պետք է համարել Արաղգայանի դաշտի մեծ տարածության մի մասի՝ մոտ 700 հեկտարի ոգտագործումը: Արաղգայանի ջրանցքը, վորն Արաղից հանված է մոտ 50 տարի առաջ, անցյալում ընդգրկել է մոտ 8000 հեկտար պիտանի տարածություն: Տարիների ընթացքում այդ տարածության մեծ մասը, մասամբ տեղի յերկրաբանական կազմի պատճառով, մասամբ վատ ոգտագործման հետևանքով, աղիացել ու ճահճացել է:

Այժմ կատարված մանրամասն ուսումնասիրությունների ու հետազոտությունների հիման վրա կազմվում է այդ տարածության վրա կատարվելիք աշխատանքների ծրագիրը: Աշխատանքները պետք է սկսվեն 1932 թվին և վերջանան 1934 թվին: Այժմ միայն անհրաժեշտ է այդ հողերից ընտրել

մոտ 700-800 հեկտար պիտանի տարածություն և ժամանակավոր միջոցներով ոգտագործել:

Ջրոգտագործման կարևոր աշխատանքը, վորը մինչև այժմ հաշվվել է միայնակի ու ջրաշինների գործը, պետք է վերակառուցվի տեխնիկական բաղադրի հիման վրա, ներգրավելով նոր, թարմ տեխնիկական ուժեր: Ջրոգտագործման և ջրաբաշխման աշխատանքը պետք է ամբողջովին վերակառուցել խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսություններին սպասարկելու համար:

ԿԱԼՍԻԶ ՄԵՔԵՆԱ

ԻՆՉՊԻՍԻ ԿԱԼՍԻԶ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԿԱՆ

Կան բազմատեսակ կալսիչ մեքենաներ—պարզ և բարդ կազմվածքի: Այդ մեքենաներից մի քանիսը (փոքրերը) կարելի չե գործի զենել մարդու ուժով: Կան և ձիու ուժով աշխատող կալսիչներ: Սակայն այդ տիպի մեքենաները ներկայումս սոցիալիստական խոշոր տնտեսությունների համար նպատակահարմար չեն: Միայն մեծ և բարդ կալսիչները բավարարում են մեր պահանջները: Այդպիսի կալսիչները գործի յեն դրվում միայն մեքենայական ուժով՝ տրակտորով, ելեկտրո-մոտորով և այլն:

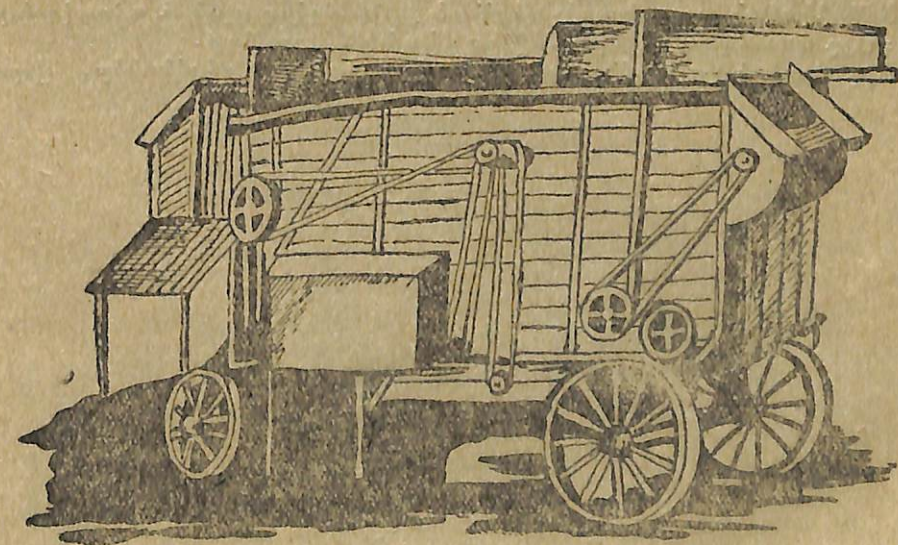
Կալսիչները միայն մեծությունամբ և բարդությամբ չեն, վոր տարբերվում են իրարից: Նրանք տարբերվում են նաև զանազան մասերի կազմությամբ և ամբողջ մեքենայի կառուցվածքով:

Բարդ կոչվում են այն կալսիչ մեքենաները, վորոնք վոչ միայն կալում են, այլև ցանում են հատիկը և տեսակավորում են: Այդ նպատակով էլ բարդ կալսիչի կազմության մեջ մտնում են կալսիչ մաս, քամհար և սերմադուրիչ:

Բարդ կալսիչ մեքենաները լինում են յերկու տիպի—յելրոպական և ամերիկական:

ՅԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԿԱԼՍԻԶ

Կալսիչ մեքենայի հիմնական մասը տրորիչն է: Տրորիչ մասը լինում է

Կալսիչ մեքենայի հատվածը

Թմբուկավոր, գլանավոր, շղթայավոր և այլն:

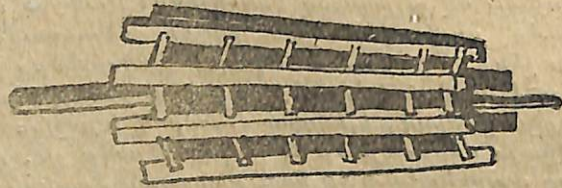
Յեմրոպական կալսիչի թմբուկը ձողավոր է: Սնու վրա հաղցված չրր-
ջանների վրա ամրացված են 6—10 ձող, վորոնց վրա կան դուզանքն զասա-
վորված ակոսիկներ:

Յերթ թմբուկը պտտվում է, բույսերն ընկնում են նրա ձողերի և կիս-
ալանաձև տախտակի (դեկա) արանքը և արորվում են:

Այստեղից ծղոտը և աղատված հատիկը անցնում են ցնցողի վրա: Ծղո-
տը նրա վրայով շարժվում է դեպի դուբս և կալսիչ մեքենայից հեռանում
է: Իսկ հատիկը և այլ մանր մասերը՝ թեփուկները, հարդը, աղբը ցնցողի
արանքներով թափվում են ցած և անցնում են դեպի քամհարը:

ՀԱՏԻԿԻ ՁՏՈՒՄԸ

Քամհար մասում մաղերի և ողի հոսանքի շնորհիվ հատիկը մասամբ
գտնվում և հավաքվում է արկղում: Այնուհետև ելեկատորով նա բարձրա-
նում է դեպի հղկող գլանը: Սրա մեջ հատիկները քսվում են իրար և վերջ-

Շողավոր քմբուկ

նականապես աղատվում են թեփուկներից: Այստեղ մանրանում են նաև հողի
կնձիկները, վորոնք հետո մաղերի միջով հեռացվում են:

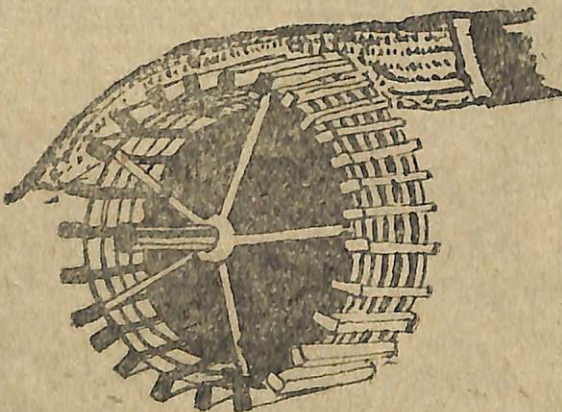
Հղկող գլանից հատիկը անցնում է յերկրորդ վերին քամհարին, մաղվում
ու քամհարվում, ապա թափվում է տեսակավորող մասը:

Տեսակավորված հատիկը թափվում է պարկերի մեջ:

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԿԱԼՍԻՉ ՄԵՔԵՆԱ

Ամերիկական բարդ կալսիչ մեքենան չունի հղկող գլան և տեսակավորող
մաս: Այդ պատճառով էլ նրա մեջ կա միայն մեկ քամհար:

Այդ մասերի փոխարեն գործ են ածվում հատուկ մեքենաներ, վորոնք

Ամերիկյան կալսիչ քմբուկը

գտման և տեսակավորման աշխատանքները ավելի լավ են կատարում: Յեր-
թեն այդ մասերից մի քանիսը, որինակ յերկրորդ քամհարը, սարքովի չեն
լինում: Ըստ ցանկության այն կարելի չէ սարքել կամ հեռացնել:

Ամերիկական կալսիչներն ունեն այդ հարմարությունները: Խուրճերը
թմբուկի մեջ ածող բանվորի փոխարեն գործում է ինքնամատուցող մեքենան:
Սա կրճատում է բանուժի գործադրությունը և ապահովում է բանվորի կյան-
քը մի շարք վտանգներից: Ծղոտը և մանրուկները վոչ թե ուղղակի դուբս և
թափվում, այլ դարձյալ ավտոմատ փոխադրիչով լցվում է ուր վոր ցանկա-
նում են: Դրա համար ամերիկական կալսիչի վրա կա հատուկ խողովակ, վո-
րը կարելի չէ դարձնել զանազան սղղղություններ և վորի միջով ծղոտը և այլ
թեփուկ մասերը դուբս ան տարվում բամբակի ողնուկով:

Թմբուկը և դեկան սովորաբար լինում են ատամնավոր:

Վերջապես ամերիկական կալսիչին կարելի չէ ամրացնել և ավտոմատ
կշեռք, վորը վոչ միայն կշռում է, այլև թղթի վրա նշանակում է, թե քանի
այգվիսի կշռում է կատարվել:

Մի շարք փորձեր ցույց են տվել, վոր ամերիկական բարդ կալսիչը ավե-
լի բարձր արտադրողականություն ունի, քան յեմրոպականը:

ԿԱԼՍԻՉ ՄԵՔԵՆԱՆ ՄԵՋ ՀԱՄԱՐ ՁԵՌՆՏՈՒ ՅԵ

Բարդ կալսիչ մեքենան կարելի չէ գործի դնել ամեն ժամանակ և ամեն
տեղ, յեթե կա մեքենայական շարժիչ և կալսելու բավականաչափ նյութ:

Բարդ կալսիչն ունի շատ բարձր արտադրողականություն: Որինակ՝ կալ-
սիչն աշխատելիս մեկ բանվոր մի ժամում կալսում է քամհարում է 35—100
կիլո, իսկ որվա ընթացքում 350—1000 կիլո հատիկ: Համեմատեցեք դա կա-
մով կալսողի աշխատանքի հետ և դուք կտեսնեք, թե կալսիչ մեքենան ինչքան
է հեշտացնում և արագացնում աշխատանքը: Բացի այդ, կալսիչով նույն
աշխատանքը կատարվում է ավելի կարճ ժամանակում: Մի կալսիչ մեքենան
կարող է որակյան կալսել մի քանի տասնյակ տոնն հատիկ:

Բարձրացնելով արտադրողականությունը, կալսիչ մեքենան նպաստում է
ինքնարժեքի իջեցմանը:

Բացի դրանից՝ նա հնարավորություն է տալիս ավելի շատ տարածու-
թյուն ցանելու և ահադին բանուժ և աղատում մեր սոցիալիստական շինարա-
թության այլ բնագավառների համար: Այնպես վոր կալսիչ մեքենան մեր խո-
չոր սոցիալիստական տնտեսությունների համար ամենաանհրաժեշտ և ող-
տակար մեքենան է, վորի արտադրություն ուժեղացման համար հարկավոր է
ամեն կերպ նպաստել մեր յերկրի ինդուստրացմանը և տիրապետել տեխնի-
կային:

ԻՆՉՊԻՍԻ՝ ՀՈՂ Ե ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲԱՄԲԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Բամբակենին պահանջում է պարարտ, փափուկ հող: Մեր հողերն ընդ-
հանուր առմամբ այդ հատկություններից զուրկ են: Բացի այդ, մեր հողերը
ճիատեսակ չեն: Մեղանում պատահում են սևահողեր, խճահողեր, կավային
կաղվածք ունեցող հողեր, բողափողեր, աղուտներ և այլն: Այս բոլոր հո-
ղերում էլ բամբակ ցանում են, բացի աղուտներից: Հողի հատկությունը ու
տեսակի համաձայն էլ բերք է ստացվում: Որինակ՝ կավային ու քարքարոտ
հողերում բամբակը լավ բերք չի տալիս, վորովհետև արմատները դժվարու-
թյամբ են մտնում հողի մեջ և չեն կարողանում զարգանալ ու տարածվել,
հետևապես և լավ չեն ստանում: Մինչև ան սե, փափուկ հողերում բամբակե-
նու արմատները խոր են դնում, լավ են մեղում, փարթամանում են, տալի
հյուղեր են տալիս, վորի շնորհիվ առատ բերք է ստացվում:

աշահանջվում է: Ընդհանրապես, բույսը բույսից պիտի լինի 30-40 սանտիմետր հեռավորությամբ վրա և ամեն մի բնում յերկու բույս:

Քաղհանը բամբակենու մշակութային ամենակարեւոր և անհրաժեշտ աշխատանքներից մեկն է: Յեթե ժամանակին արտը չքաղհանվի, մոլախոտերը, վորոնք ալելի շուտ են զարգանում, քան բամբակենին, կխեղդեն վերջինին: Այս պատճառով ել անհրաժեշտ է վոչնչացնել մոլախոտերը և արտը միշտ մաքուր պահել:

Քաղհանը փխրացնում է հողի յերեսն ու կեղևը: Բամբակենու քաղհանն ու փխրացումը կատարվում են միաժամանակ՝ ձեռքի կամ ձիու կուլտիվատորով—չարքերի մեջ, իսկ բույսերի արանքներում՝ ձեռքով, հողուրաղի միջոցով:

Հողուրաղով աշխատելիս պիտի շատ զգուշ լինել, վոր արմատները չկըտրվեն:

Ինչպես վերն ասվեց, առաջին քաղհանը կատարվում է առաջին նոսրացման հետ միաժամանակ՝ ցանքից մոտավորապես 20—25 օր հետո:

Յերկրորդ քաղհանը կատարվում է նույնպես յերկրորդ նոսրացման հետ, յերբ հողն սկսում է ծածկվել մոլախոտերով կամ առաջին քաղհանից հետո առաջին անգամ և ջրվում, չհաշված ցանքի ջուրը:

Այս կատարում են մոտավորապես հունիսի վերջին: Յերրորդ քաղհանը և փխրացումը կատարվում է հուլիսի 20—25-ին, իսկ յեթե չորրորդ քաղհանը կարիք է զգացվում, ապա այդ ել կատարվում է ոգոստոսի սկզբներին:

Ամեն մի բամբակացան լավ պիտի իմանա, վոր ամեն մի ջրելուց հետո հողը նորից կեղև է բռնում, ավելի յե պնդանում և մոլախոտերը նորից զարգանում են ավելի ուժեղ թափով: Այս բոլորից աղատվելու համար, ամեն անգամ ջրելուց հետո արտը պիտի քաղհանել և փխրացնել և վոչ թե քաղհանել ու փխրացնել և հետո միայն ջրել, ինչպես անում են մեր դյուղացիները:

ՎԱՂ ՅԵՆԸ

1. Յելը մշակելու շնորհիվ հողի պտղաբերությունը բարձրանում է, այսինքն՝ նախկին ցանքերի (աշնան և դարնան) վերցրած աննդարար նյութերի փոխարեն նորերն են կազմվում:

2. Ուշ՝ հունիսից հետո արած ցելը չի կարող վերականգնել հողնած հողի ուժն այն պատճառով, վոր հողին չափազանց կարճ ժամանակ է մնում հանգստանալու համար: Ուշացրած ցելը լինում է վատորակ (խոշոր կոշտերով), չոր և մոլախոտերով ծածկված:

3. Աշնան ցանքից մեծ բերք ոտանալու և չորություն դեմ կուլելու համար ցելը պիտի անել ցորենի ցանքից սոմիջապես հետո՝ մայիսի առաջին կիսից վոչ ուշ: Յելն անելուց անմիջապես հետո պիտի տափանել:

4. Առանց դոմաղբով պարարտացնելու՝ շուտ արած ցելը ցորենի նույն բերքն է տալիս, ինչ վոր հունիսի արածն ու դոմաղբով պարարտացրածը:

5. Յելի խորությունը պիտի լինի 3 վերջով, ցելը պիտի սե պահվի, այսինքն՝ մոլախոտերից ախտ: Առաքները շնորհիվ կազմված կեղևը պետք է տափանով անմիջապես փչրվի:

6. Յելի կրկնահերկը պետք է ունենա մեկ ու կիսից-յերկու վերջով խորություն:

ԽՈՉ ՊԻՏԻ ԴԻՏԵՆԱ ԲԱՄԲԱԿԱՅՈՐԾԸ ԶՐԻ ՅԵՎ ԶՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Բամբակը, ինչպես նաև յուրաքանչյուր մի այլ բույս, իր աճման ժամանակ ջրի կարիք է զգում՝ տերևներ, ցողուն, կոկոններ և բամբակ ու հունդեր կազմելու համար:

Իր աճման զանազան ժամանակաշրջաններում բամբակը զանազան քանակությամբ խոնավություն է պահանջում: Նա հատկապես ջրի մեծ կարիք է զգում սերմերից ծիրեր առաջ դալու, զարգանալու, ծաղկման և կնգուղներ կազմելու ժամանակաշրջաններում:

Կան չրջաններ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում ու մեզանում, Արևմտյան Վրաստանում, ուր դառնան և ամրան ընթացում տեղացող անձրևները միանգամայն բավական են առանց արհեստական վոռոգման բամբակի աճման ու հասունացման համար:

Իսկ մյուս չրջաններում, ուր բամբակ է մշակվում, պետք է դաշտերն արհեստական կերպով վոռոգվեն:

Ինչպես հայտնի յե, Անդրկովկասի գետերը շատ ջուր ունեն միայն գարնանը, յերբ սարերում ձյունը հալչելուց նրանք հորդանում են:

Այդ ժամանակ գետերի վարարումը հսկայական չափեր է ստանում և ապառնում է ավերը վոռոգել:

Իսկ ամառը մեր գետերը ծանծաղում ու ջրասակավ են դառնում: Վերջապես ձմրանը մեր գետերի ջրով վոչ վոք չի ոգտվում ու նրանք անողուս ծովերն են հոսում:

Անդրկովկասի դաշտավայրերում ամառը շատ չոգ է, անձրև շատ քիչ է գալիս, մինչդեռ հենց այդ ժամանակ բույսն առանձնապես ուժեղ կեղտով ջրի կարիք է զգում: Ջրի պակասության պատճառով բամբակն սկսում է կոկոններ արձակել ու հենց դրանով նվազում է նրա բերքը:

Հողերն այստեղ պարարտ են ու դրանք մեծ մասամբ միայն ջրի կարիք են ուղում: Այդ պատճառով է, վոր Անդրկովկասի ըստ յերևույթին անպարտադարձ տափաստանները վոռոգումից հետո լավ բերք են տալիս: Լավ բերքատույության նախապայմանն այստեղ ցանված բույսերին վեղիտացիոն չրջանում բավարար չափով ջուր հասցնելն է:

Միջին Ասիայում ամառը գետերում ավելի շատ ջուր է լինում, քան գարնանը: Այդ պատճառով ել այնտեղ բամբակագործները շատ մտահոգված չեն հողի մեջ խոնավություն պահպանելու խնդրով: Մեզնում, հատկապես մի քանի չրջաններում, ամառը բամբակի դաշտերը վոռոգելը շատ է դժվարանում, վորովհետև վոռոգման ջուրը քիչ է լինում ու ցանքերին չի բավականացնում:

Այդ պատճառով յուրաքանչյուր գիտակից բամբակագործի բոլոր ջանքերը մեղանում պետք է ուղղված լինեն հետևյալ խնդիրներին.—

1. Ձմրան ընթացքում ըստ կարելույն շատ խոնավություն ամբարել բամբակի հողամասերում:

2. Ձմրան և գարնան ընթացքում ամբարված խոնավությունը պահպանել ու չթողնել, վոր գոլորշիանա:

3. Հող տանել, վոր ամրան ամիսներին, յերբ գետերում քիչ ջուր է լինում, մոռոգման մոտո ուռներով մինչև բամբակի դաշտերը հոսելիս նվազագույն կորուստներ ունենա:

4. Բամբակի դաշտերը վոռոգելիս ջուրը տնտեսել, ջուր տալով դրանց այն ժամանակ, յերբ բամբակն իրոք ջրի կարիք է զգում:

Դա հատկապես կարևոր է, վորովհետև ամառը, ինչպես վերն ասվեց, մեր գետերը ծանծաղում են ու նրանցում վոչ միշտ բավարար չափով ջուր է լինում, վոր դա բավարարի հողերի վոռոգման:

Ձանազան տարիներին տարբեր յեղանակներ են լինում՝ մեկ ամառը զով ու անձրևային, մեկ ել չոգ, չորային և լինում ու համարյա անձրև չի գալիս:

Այդ պատճառով ցանքսի ժամանակ չի կարելի գուշակել, թե ամառը շատ կամ քիչ ջուր կլինի:

Ջուրը մեզնում թանգարժեք է, պետք է այն պահպանել ու խնայողությամբ ծախել:

ԻՆՉՈՒ՝ ՅԵ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՊԱՅՔԱՐԵԼ ՎՆԱՍԱՏՈՒՆԵՐԻ ԴԵՍ

Պայքարը վնասատուների դեմ՝ պայքար է բերապարտության բարձրացման համար:

Վնասատուների հասցրած վնասը Հայաստանի բամբակագործությանը տարեկան հասնում է հարյուր հազարավոր ուղիքների, և նրանց դեմ պայքարի կազմակերպումն ունի մեծ նշանակություն վոչ միայն ամեն մի անհատ անտեսության, այլև մեր ամբողջ ժողովրդա-տնտեսության համար:

Պայքարի հաջող կազմակերպումը պահանջում է կոլեկտիվ աշխատանք: Վոչ մի կոպեկի արժեք չունի պայքարը, յեթե այն տարվում է ցերեպան, անհատ տնտեսությունների կողմից, վորովհետև յեթե հարևան արտեպան մեկում տարվում է պայքար, իսկ մյուսում վոչ, ապա վերջինից վնասատուները հեշտությամբ կարող են նորից անցնել այն դաշտը, վորտեղ պայքարը կազմակերպված եր:

Վնասատուներին վոչնչացնելու համար հարկավոր է կոլեկտիվ, համառաշխատանք: Կոլեկտիվ տնտեսությունների կազմակերպումը կենշտացնի վնասատուների դեմ պայքարի կազմակերպման գործը:

Բամբակի վնասատուների թիվը շատ է, բայց մենք կխոսենք այն վնասատուների մասին, վորոնք տարածված են Հայաստանում և վորոնց հասցրած վնասը տարեկան հարյուր հազարավոր ուղիքներով է հաշվվում:

«ՉՈՒ» (ԲԱՄԲԱԿՆՈՒ ՏԻՁ)

Բամբակի ամենավտանգավոր թշնամին Հայաստանում «չոու» հիվանդությունն է: Այս հիվանդությունն առաջ է բերում հասարակ աչքով հազիվ տեսանելի, բաց-դեղնավուն գույնի տիղը, վորը ձմեռելով հասուն վիճակում դանադան մոլախոտերի, թափված, կուչ յեկած տերեւների ու հողի ճեղքվածքների մեջ և այլն, վաղ դարձանք գուրս է դալիս իր ձմեռելու տեղից, սկսում է սնվել դաշտում յեղած դանադան մոլախոտերով:

Հետագայում նրանք բազմանալով, անցնում են բամբակի և մի շարք ուրիշ կուլտուրական բույսերի վրա, ինչպես որինակ լորու, դդումի, սեխի, վարունգի, դուրեմի և այլ բույսերի վրա ու խոշոր վնաս հասցնում նրանց: Տիղերը շատ արագ կերպով են բազմանում. ամեն մի եղ տիղ ածում է 100-120 փոքրիկ ձու, վորոնք վայլուն, բաց-կանաչ գույնի հեղուկի կաթիլի յեն նման:

Չվից 3-7 որ անց դուրս են գալիս տղի թրթուրները, վորոնք տարբերվում են հասուն տղից նրանով, վոր ալիլի փոքր են և դանդաղաշարժ:

3-6 որվա ընթացքում նրանք մեծանում են և դառնում են հասուն տիղեր: Տարեկան ամեն մի եղ տիղ տալիս է 15-20 սերունդ, այնպես վոր դարձան ամեն մի եղ տղից ստացվում են անթիվ տղեր:

Իհարկե, սրանցից մեծ մասը զանազան պատճառներից վոչնչանում են, բայց նրանք այնքան են շատ լինում, վոր կենդանի մնացածների հասցրած վնասը միշտ զգալի յե լինում: Վնասն արտահայտվում է նրանով, վոր նրանք տեղավորված լինելով տերեւի ցածի յերեսում, բարակ թերթիկներից գործած վտտայնների տակ, ծծում են տերեւի հյութը, վորից տերեւի վերեւի յերեսում ստախանում են կարմիր բծեր: Այդ բծերը մեծանալով ծածկում են ամբողջ տերեւի մակերեսը:

Հետագայում կարմրած տերեւները գոլորշիանում, չորանում, կուչ են գալիս և թափվում:

Հետևանքը լինում է այն, վոր բույսը զրկվելով տերեւներից՝ թուլանում է և վատ բերք տալիս: «Չոուի» ուժեղ զարգացման տարիներում, յերբ համառապատիսան միջոցներ ձեռք չեն առնվում, բամբակի արտա ամբողջովին տես

րեկաթովի է լինում, ջիչ ծաղիկներ և կնդուղներ են առաջանում, յեղածներն էլ վատ են դարգանում և բերքը փոխանակ 60-70 փթի, ստացվում է 10-20 փութ:

Միայն մում: Գալիս և հաջող կազմակերպված պայքարը կարող է բամբակացանին ազատել այս չարիքից:

Նկատված է, վոր «չոուն» ալիլի շատ է տարածվում և վնաս հասցնում այն դաշտերում, վորոնք վատ են մշակվում և ծածկված են լինում մոլախոտերով, հետևապես «չոուի» դեմ պայքարի ամենահիմնական միջոցը բամբակի դաշտերի կանոնավոր մշակումն է: Դրա համար հարկավոր է՝

1. Աշնանը դաշտում և միջնակներում մնացած մոլախոտերը, ինչպես բամբակի մնացած ցողունները, տերեւները և առհասարակ դաշտում մնացած բուսական բոլոր մնացորդները հավաքել և վոչնչացնել:

2. Կատարել աշնան խորը հերկ, իսկ դարձանք թեթև հերկել և ցանել առողջ սերմեր:

3. Բամբակի արտը պարարտացնել և շարքացան անել:

4. Գաղհանը և ջրելը ժամանակին և կանոնավոր կատարել:

Այս բոլոր աշխատանքների հետևանքով բամբակի բույսն ստացվում է առողջ, դիմացկուն և ջիչ է վնասվում զանազան վնասատուներից և հիվանդություններից, նամակվանդ «չոուի»:

Յեթե բամբակի դաշտում յերեաց «չոուը», պետք է դիմել ջիմիական պայքարի կազմակերպման:

Վաղպատում կատարած Անդրամբակի մի գիտա-հետադոտական միջատաբանական կայանի մի շարք փորձերը ցույց տվեցին, վոր «չոու»-ի դեմ պայքարելու ամենաձեռնտու և յավազուն միջոցը, յեղած միջոցներից, ծծմրի փոշին է, յեթե այն կատարվում է իր ժամանակին և կազմակերպված ձևով: Ըստ նույն հիմնարկի տվյալների փոշոտումը պիտի կատարել հետևյալ կերպ.

Առաջին փոշոտումը պիտի կատարել այն ժամանակ, յերբ դաշտում սկսում են յերեւալ «չոուի» առաջին նշանները (կարմիր բծեր տերեւների վրա), չստացելով, վոր այն տարածվի՝ անմիջապես սպառնալով բամբակի բերքին:

Առաջին փոշոտման ժամանակ, յերբ բույսերը փոքր են, և «չոուի» վարակումը թույլ է, մեկ հեկտարի փոշոտման համար հարկավոր է վերցնել 2½ կիլոգրամ (1½ փութ) ծծմրի փոշի:

Բայց վորովհետև ծծմրի փոշին չի աղդում «չոուի» տղի ձվերի վրա, նրանցից 3-7 որ անց դուրս են գալիս նոր տղեր, վորոնց վոչնչացնելու համար հարկավոր է առաջին փոշոտումից 6-7 որ անց կատարել 2-րդ փոշոտումը, այս անգամ վերցնելով մեկ հեկտարին 32 կիլոգրամ (2 փութ) ծծմրի փոշի:

Յեթե նկատվում է, վոր «չոուը» շարունակում է տարածվել, պիտի փոշոտումը կրկնել 3-րդ անգամ:

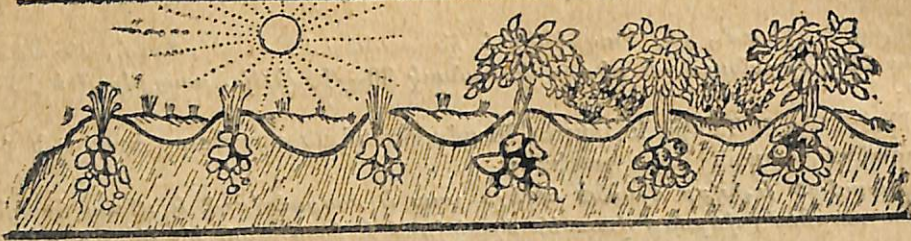
Փոշոտումը պետք է կատարել յաղաղ ժամանակ. լավ է այն կատարել առավոտյան վաղ, յերբ քամի չկա, և ծծմրի փոշին հավասար կերպով նստում է բամբակի տերեւների վրա:

Փոշոտումը կատարում են հատուկ փոշոտիչների միջոցով (տիպոտպ, տրեմաս, դրան մարկաների)՝ աշխատելով փոշոտել բամբակի տերեւների ցածի կողմից:

Արևի ճառագայթների աղդեցություն տակ ծծմրի փոշուց առաջանում են վոչնչացնել ինչպես բամբակի դաշտում գտնվող, այնպես էլ միջնակներում և ջրակայում գտնվող բոլոր մոլախոտերը:

Յեթե այդ չի արված, պիտի փոշոտել նաև մոլախոտերը:

Յեթե այդ չի արված, պիտի փոշոտել նաև մոլախոտերը:

Կ Ա Ր Տ Ո Ֆ Ի Լ Ը

Կարտոֆիլը պալարապտուղ է: Յեթե ճակնդեղի գլխավոր սննդամասը չափան է, ապա կարտոֆիլին ուրան է: Կարտոֆիլի պալարը պարունակում է 20 տոկոս և ավելի ուրա և 2 տոկոս միայն սպիտակուց:

Կարտոֆիլի շատ տեսակներ կան—անասունների կերի տեսակներ և ուրա ստանալու համար հատուկ տեսակներ: Բացի այդ, կան շուտ և ուշ հասնող տեսակներ:

Կարտոֆիլը կարելի չէ մշակել համարյա բոլոր կլիմայական պայմաններում: Սոնավության տեսակներից այնքան էլ պահանջկոտ չէ, թեև խոնավ տարիներին բերքն ավելի առատ է լինում:

Կարտոֆիլը չոգ յեղանակին համեմատաբար լավ է դիմանում, բայց ցրտի նկատմամբ չափազանց զգայուն է, մանավանդ դարձանը, յերբ կանաչ մասը (փունջը) դեռ լավ չի զարգացել:

Հողի նկատմամբ էլ կարտոֆիլը նույնպես պահանջկոտ չէ. պահանջում է փուխը, միջին խոնավության հող: Շատ խոնավ հողերում կարտոֆիլը չի աճում: Հողը վորքան պարարտ լինի, բերքն այնքան բարձր է լինում: Գլխավոր պարարտանյութը գոմաղբն է, բայց լավ կլինի աղբել վոչ թե անմիջապես

Կարտոֆիլի բուփր

Կարտոֆիլի տեղը, այլ կարտոֆիլին նախորդող բույսի տեղը: Կարտոֆիլի համար կարելի չէ առաջարկել հեռեյալ ցանքաշրջանը—աշնանավար՝ աղբա-ցան ցել, կարտոֆիլ և վերջին բույսը՝ դարձանացան ցորեն կամ դարբ:

Կարտոֆիլը ճակնդեղի պես այնքան խոր հերկ չի պահանջում: Այս դեպքում 7—9 սանտիմետր խորությամբ հերկելը բավական է, իսկ փուխը հոգեբը մինչև անդամ գրանից էլ յերես կարելի չէ հերկել: Վարի խորությունն

այնքան նշանակութուն չունի, վորովհետև կարտոֆիլն իր աճման ընթացքում յենթարկվում է առանձին մշակության—բուկշ տալուն: Հողը պետք է հերկել աշնանը, դարձանը կրկնահերկ անել, հետո փոցիել և ապա կարտոֆիլ տնկել:

Չորային շրջանների և անջրդի հողերը լավ կլինի աշնանը խոր հերկել և դարձանը կրկնահերկ չանել, վոր հողը չչորանա, այլ միայն լավ փոցիել ու կարտոֆիլը տնկել:

Վորպես սերմացու, ինչպես դիտենք, ծառայում է ինքը պտուղը. թեև

կարտոֆիլը հենց առաջին տարին ծաղիկ և սերմ է տալիս, բայց իսկական սերմին դիմում են, յերբ ուղում են նոր տեսակներ ստանալ:

Կարտոֆիլը նույնպես պահվում է կույտերով, բայց փորած հողում և հողով լավ ծածկած:

Գարնանը, յերբ արդեն սառնամանիքների յերկյուղ չկա, կույտը բաց են անում, պալարները ճննում և ընտրում առողջները:

Սերմելու համար պետք է ընտրել միջին մեծության պալարները: Մեծ պալարները լավ է կիսել կամ մինչև անգամ յերեք-չորս մասի բաժանել, բայց մտիկ տալ, վոր ամեն մի մասի վրա մի քանի աչք լինի, վորոնցից պետք է բույսը զարգանա:

Բուկը յցրած յիվ առանց յցնելու

Մեկ հեկտարի մեջ ցանում են մոտ 13—15 ցենտներ կարտոֆիլ (ցենտները 6 փութ է):

Լավ կլինի մինչև Ծանելը կարտոֆիլը չորացնել: Չորացնելու համար պիտի փուխ լուսավոր և լավ ողափոխություն ունեցող չենքում: Թառամած պալարներն ավելի լավ բերք են տալիս:

Կարտոֆիլը նույնպես ցանում են չարքերով, վոր և հեշտացնում է մշակու-

Թյան հետագա աշխատանքները: Յանելու խորությունը կախված է հողի հատկությունից: Վորքան հողը ծանր է, կավային, այնքան յերես պետք է ցանել և բուկն ավելի ուժեղ տալ, իսկ փուխր հողերում, մանավանդ չորային, պիտի ցանել ավելի խոր, իսկ բուկ տալը պիտի կատարել ավելի թույլ: Վոր հողն իդուր չչորանա:

Այս դեպքում ավելի լավ է բավականանալ միայն թորխելով:

Պետք է այնքան խոր տնկել, վոր յերբ բույսերը դարգանան, հողի մակերեսը ծածկեն: Եարքերը միմյանցից կես մետր հեռավորության վրա պիտի լինեն. իսկ շարքերում՝ բույսերը միմյանցից 12-16 սանտիմետր հեռավորության վրա:

Կարտոֆիլի խնամքը փոցխելը, թորխելը և բուկը տալն է:

Հաճախ պահանջ է դրացվում փոցխել մինչև ծիլերի յերեւալը. այդպես անում են այն դեպքում, յերբ անձրևներից հողը կեղեակալում է կամ մոլախոտեր են դարգանում: Յերբ ծիլերը յերեւան, պիտի փոցխել՝ հողը փրկալուց համար: Փոցխում են խաչածն: Փոցխի պոկած ծիլերը հողով ծածկում են:

Յերբ բույսն այնքան մեծացած է լինում, վոր փոցխելիս կարող է վնասվել (կտորվել), փոցխելը դադարեցնում են ու թորխում: Յերբ թուփը հասնում է 10-12 սանտիմետր բարձրության, սկսում են բուկը տալ:

ԻՆՉՊԵՍ ԱՆԵԼ, ՎՈՐ ԿԱՐՏՈՖԻԼԸ ԶՀՈՏԻ

Ետո անգամ ամառը կարտոֆիլի արտում հիվանդություն է յերեւում, և կարտոֆիլը սկսում է հոտել: Առաջ կարտոֆիլի տերևներն սկսում են հիվանդանալ, հետո ել՝ հողի մէջ պալարները (կարտոֆիլը): Հիվանդությունն ավելի հաճախ անձրևային ամառն է լինում:

Յեթե ուզում ենք, վոր մեր կարտոֆիլը լավ պահենք, պետք է մեծ ուշադրություն դարձնենք ձմեռվա պահելու տեղի վրա:

Պահելու տեղը չոր պետք է լինի, չատ տաք և չատ ել ցուրտ չլինի, այսինքն՝ տաքությունը պետք է լինի 2-4 աստիճան:

Պահելու կարտոֆիլը պետք է լավ ջուկել, ջարդվածներն ու մի քիչ հոտածները միջից հանել, վորովհետև, յեթե պահեստում մի հատ կիսահոտած կամ ջարդված կարտոֆիլ լինի, մնացածն ել կփչացնի:

Կարտոֆիլ, վորի վրա յերեւում են աչիք

Յեթե արտում կարտոֆիլի տերևներն սկսեցին սևանալ, բերքը հավաքելուց մի յերկու շաբաթ առաջ պետք է թփերը (ճյուղերը) կտրել և այրել:

Կարտոֆիլը լավ ջուկելուց հետո, ձմեռվա պահելու նկուղը լավ պետք է մաքրել, դռներն ու պատուհանները մի քանի օր ու գիշեր բաց թողնել, վոր լավ չորանա, հետո կարտոֆիլը լցնել այնտեղ:

Լցնելուց առաջ պաղվալի մէջ մի կավե ամանով ծծումբի (բուրդուրթ) ծուխ պիտի դնել: Հետո լավ կլինի հատակին կիր չաղ տալ:

Զմեռը ժամանակ առ ժամանակ պետք է նայել և փչացածները ջուկել:

ԱՐԽԱՏԱՊՏՈՒՂՆԵՐԻ ՅԵՎ ԿԱՐՏՈՖԻԼԻ ՀԱՎԱՔԸ

Բալանիան չէ արմատապտուղ ու կարտոֆիլ ցանել, պիտի իմանալ և նրա քանդակու ու ձմեռը լավ պահպանելու յեղանակները, հակառակ դեպքում ողորտը կբշանա:

Կարտոֆիլը և արմատապտուղը հավաքելու համար հարկավոր է ընտրել արև ու պայծառ օր: Արև որվա հավաքած արմատապտուղը ձմեռը լավ կդիմանա, քան թե ամպ և մանավանդ անձրև օրը հավաքածը:

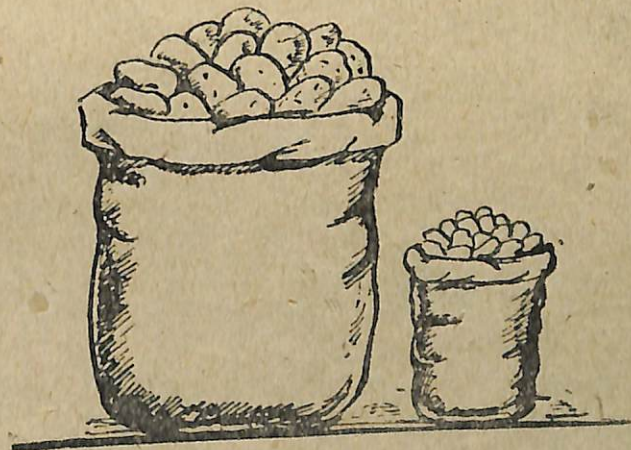
Մի՛ շտապիր, մի՛ հավաքիր այն կարտոֆիլն ու արմատապտուղը, վորոնց թփերը դեռ կանաչ են: Կանաչ թուփ ունեցող կարտոֆիլը չարունակում է աճել, և հասած է լինում այն ժամանակ, յերբ թուփը դեղնում և սկսում է չորանալ:

Սի՛ շտապիր, բայց ծուլություն ել մի՛ անիլ: Առաջին յեղյամից (դոպից) հետո ճակնդեղը կարելի յէ հավաքել, վորովհետև յեղյամից հետո ել չի աճում: Իսկ կարտոֆիլը կարելի յէ ուշացնել մինչև անգամ, յեթե թուփը ցուրտը տարած լինի:

Մնացած արմատապտուղները մինչև ցրտերն սկսելը պիտի հավաքել:

Զգուշությամբ քանդիր կարտոֆիլի և արմատապտուղների թփերը: Յեթե բերքը հավաքելու ժամանակ ջարդես կամ պտուղները վրափորես, կսկսեն հոտել ու փչանալ և մյուս առողջներին ել հոտելու պատճառ դառնալ:

Զգուշությամբ թափ տուր կարտոֆիլի և արմատապտուղների վրայի հողը: Արմատապտուղներն իրար չի կարելի խփել, հակառակ դեպքում անդամացկուն կդառնան. չի կարելի անշնորք կերպով լցնել սայլի մեջ ու սայլից թափել դետինը:

Արմատապտուղներն ու կարտոֆիլը հորելուց առաջ, դուրի: Ամենից լավ է հենց դաշտում դտել, վոր աշխատանքը յերկու չլինի: Խոշորները ջուկ, միջակները ջուկ, մնացածները ջուկ և մանրը ջուկ հավաքիլ: Սերմացուն տեղն ու տեղը պետք է ջուկել և առանձին հորել:

Առաջին հերթին հարկավոր է վնասվածները բանեցնել:

Յերկրորդ հերթին պետք է բանեցնել մանրերը: Մանր կարտոֆիլն ու արմատապտուղները լավ հասած չլինելու պատճառով չեն կարողանում յերկար դիմանալ:

Յերրորդ հերթին բանեցրու ամենախոշորները: Առհասարակ մեծ կարտոֆիլի ու արմատապտուղների մեջ չատ ջուր է լինում, վորի համար դիմացկուն

չեն լինում: Հենց դրանից է, վոր շատ անգամ այդ խոշոր արմատապտուղները միջից են հոտում:

Ամենայնով և դիմացիունը միջակ կարտոֆիլն ու արմատապտուղներն են, վորոնք ձմեռը լավ են դիմանում և ամենալավ սերմացուն են: Ահա թե ինչո՞ւ կարելի չե նրանց մինչև դարուն պահել:

Պարզ որովա հավաքած կարտոֆիլն ու արմատապտուղը, յեթե չոր աշուն է, կարելի չե տանել տուն ու հորել: Դուրսը շատ չպահել, վորովհետև կարող են ելի խոնավանալ:

Մոռնով որովա հավաքած կարտոֆիլն ու արմատապտուղը պետք է չորացնել դալանների տակ, կամ մարաղներում:

Յերբ կարտոֆիլն ու արմատապտուղը չորանա, հարկավոր է անմիջապես հավաքել. շատ չորացնելը վնաս է:

Հավաքելուց հետո արմատապտուղի թփերը (տերեները) պետք է կտրել, հետո հորել, թե չե՝ տերեներն ու կանաչ մասերը հողի մեջ կարող են նեխել:

Թփերը հիանալի կեր են անասունների համար: Թփերը կարելիս չհողատել, վոր անասուններն ուտեն:

Միայն ճակնդեղի թփով կոփերին կերակրելիս զգույշ լինել, վոր փորհալքներ չստանան: Պիտի սկսել քչից և կամաց-կամաց ավելացնել:

ԱՇՆԱՆ ՎԱՐԻ ՈԳՈՒՑԸ

Մեր դյուղացիները բերքը հնձելուց հետո արտը թողնում դնում են տուն, կարծես թե այդ արտում ել մի որ դործ չպիտի անեն:

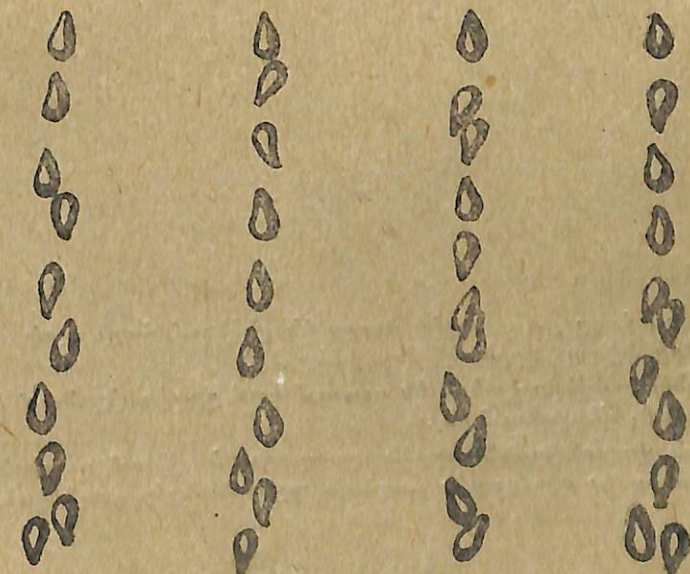
Իսկ ի՞նչ պիտի անեն կոլտնտեսությունները:

Արտը հնձելուց հետո հարկավոր է վարել դարնանացանի համար:

Շաղացան

Փորձի համար յերկու ճիշտ նույնպիսի հողամասեր են վերցրել՝ մեկն աշնանն են վարել, իսկ մյուսը թողել, դարնան են վարել: Յերկու հողամասերն էլ չեն պարարտացրել:

Շաղացան

Բերքի ժամանակ՝ աշնան վարած արտը 18 փուլ ցորեն և 28 փուլ դարնան ավելի չե տվել:

Կոտնտեսականը լավ պիտի խմանա, վոր հնձից հետո արտը վորքան շուտ վարի, մյուս հնձին այնքան շատ բերք կստանա:

Ինչո՞ւ չե՞ աչնան վարած արտը շատ բերք տալիս:

1. Աչնան վարած հողի մեջ շատ խոնավութիւն է հավաքւում:

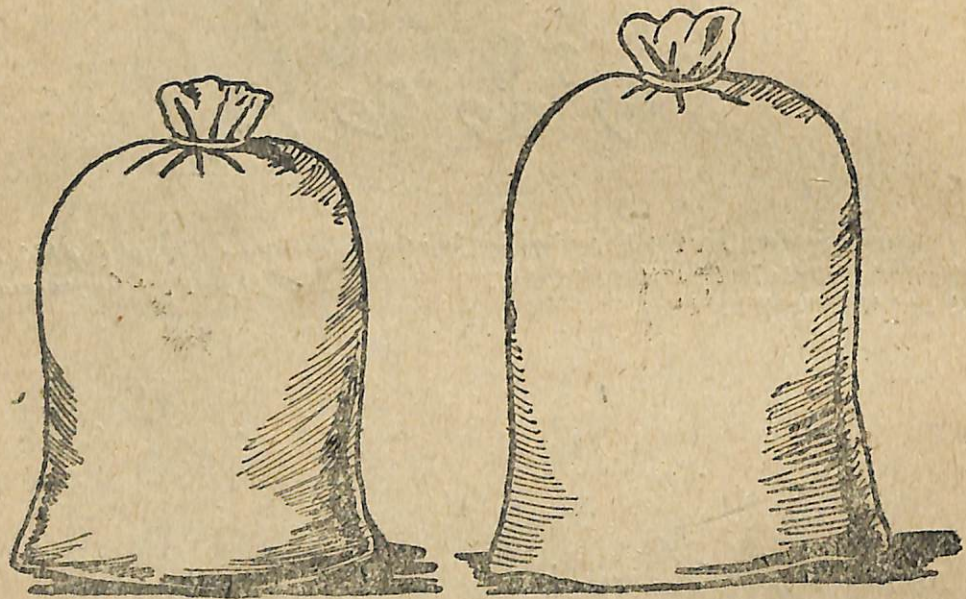
Հողը փութիւր է լինում, աչնան յեկած անձրեւները վրայով չեն հոսում, այլ հողի մեջն են ծծւում: Իսկ խոնավութիւնն ամենից կարեւոր է, վորովհետեւ մեր յերկրի շատ տեղերում արտերը ջրելու համար ջուր չկա:

2. Աչնան վարած արտի խողանը լավ է փտում և բույսերի համար սնունդ տալիս նյութեր է հավաքւում հողի մեջ:

3. Աչնան վարած հողն աղատւում է մոլախոտերից ու դանաղան վնասատու միջատներից, վորոնք հողի վերի շերտում են ձմեռում:

Աչնան վարած արտի մոլախոտերի արմատները դուրս են մնում, ցրտից մրսում, վնասւում, վորից նրանց թիվը պակսում է:

Հողի վերին շերտում ու հին բույսերի վրա ձմեռող վնասատու միջատների վորդերը հողի տակ են ընկնում, հնարավորութիւն չեն ունենում դուրս գալու և սպանւում են:

Գարնան վարած արտը ցվել է 47 փութ, իսկ առնան՝ 62 փութ

Բացի այդ, հողը շուտ տալիս դուրս են ընկնում հողի տակ ձու ածող վնասատուների ձվերը, որինակ՝ մորեխներին:

Դուրս ընկած ձվերը ծտերն են ուտում կամ ցրտից փչանում են ու այսպիսով փչանում, վերջանում են:

4. Աչնան վարած արտն արդեն պատրաստ է լինում դարնանը ցանելու համար. դրանից ել գյուղացին դարնան աշխատանքից բավական թեթեւանում է:

ՎԱՐԻ ԽՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հողի բերրութեան համար հարկավոր է բավականին ոգ և խոնավութիւն: Յեթե այդ յերկուսը կա, ուրեմն հողի մեջ բույսի մնացորդները շուտ են փտում և բույսի համար սնունդ տալիս նյութեր դառնում:

Բոլոր հողերը մի խորութեամբ չպիտի վարել:

Յուրա ու խոնավ ոգ ունեցող տեղերում հողը պիտի չորացնել, վորի համար հարկավոր է խորը վարել:

Իսկ չոր ոգ ունեցող տեղերում ընդհակառակը՝ խոր վարելը կարող է հողի բերրութեան վրա վատ ազդել: Առհասարակ ամենից լավ է վարել 3-4 վերջով խորութեամբ:

Յեթե աչնան հնարավոր չի լինում հողը 3-5 վերջով խորութեամբ վարել, «եկկերտ» սխառմի 4 խոփանի դուրս կա, այդ դուրսով յերեսանց վաճառք են, վոր հողն աչնան ու ձմեռը սնունդ տալիս նյութեր ու խոնավութիւն հավաքի: Այսպէս վարած հողը դարնանը նորից դուրսանով խոր վարում են ու հետո ցանում:

ԵՏԵԼԸ ԿԱՄ ՄԱՏԸ ԿՏԵԼԸ

Յեթե խաղողի վաղը, ինչպէս ասում են, իրան դիտու թողնենք, կսկսի յերկարել, բազմաթիվ ճյուղեր տալով վաթաթիվ ծառերին կամ փութել դեռնին: Այդպիսի վաղի խաղողը լինում է մանր և վատորակ: Ետելը և վաղին վորոշ ձև տալը անհրաժեշտ է նրա կանոնավոր զարգացման և պտղաբերութեան համար:

Կանոնավոր ետելու համար նախ՝ պետք է հմտութիւն ունենալ և աղա՛ խմանալ հետեյալը. —

1. Կտրելով մատի մի մասը, մենք ստիպում ենք, վոր արմատների և տերեւների միջոցով գոյադած հյութերը մնան մատի չկտրած մասում և այդպիսով ուժեղացնում ենք աչքերից դուրս յեկող չվերի չորանալը:

2. Յեթե մատի միջի հյութերը չարժւում են առանց արգելքի՝ չվերն ուժեղ կերպով են զարգանում, բայց պտուղը պակասում է: Ընդհակառակը՝ յեթե հյութերը չարժւում մատի մեջ ազատ չի, չվերը համեմատաբար թույլ են զարգանում, բայց առատ բերք են տալիս:

3. Մատը վորքան ուղղահայաց (դիք, ցից) է լինում, այնքան ավելի ուժեղ է դորանում, շատ է յերկարում, բայց պտուղ քիչ է տալիս: Ընդհակառակը՝ մատը վորքան թեք է լինում կամ վորքան մոտենում է պառկած դրութեան, չվերն այնքան թույլ են դորանում, բայց ավելի յեն պտուղ տալիս:

Մատերի կոպաները կամ ողակաձև կապելը կատարւում է պտուղը շատացնելու նպատակով: Կտրելի յեն պտուղը շատացնել նաև շատ մատեր և շատ աչքեր թողնելով: Մատի վրա աչք վորքան շատ թողնենք, բերքն այնքան շատ կլինի, բայց այնքան թույլ կլինի չվերի աճեցողութիւնը և, ընդհակառակը: Բայց չպիտի մոռանալ, վոր չափից դուրս պտղաբերութեան վրա:

Վաղը, իսկ վաղի թուլանալն ազդում է հետագա բերքատւութեան վրա: Ետը լինում է յերկու տեսակ՝ կարճ և յերկար: Յեթե մատի վրա 3-4 աչք են թողնում, կարճ էտ է. իսկ յեթե ավելի յեն թողնում, կոչւում է յերկար էտ: Երկար կամ կարճ էտելը կախված է խաղողի տեսակից: Այն տեսակները, վորոնք ուժեղ զարգացող չվեր են տալիս, ինչպէս որինակ, հաշարաչը, յերկար պետք է էտել, իսկ վորոնք մատերը լավ չեն դորանում, կարճ պետք է էտել:

Շուտ կամ ուշ էտելը նույնպէս իր նշանակութիւնն ունի: Ետը վորքան վաղ կատարվի, դարնան աչքերն այնքան շուտ կբացվեն: Մեր դիտողութիւնները ցույց են տվել, վոր մարտի վերջին էտած վաղերի աչքերն 8-10 որ ներք ցույց են տվել, վոր մարտի վերջին էտած վաղերի աչքերն 10-12 որ ներք ցույց են տվել, քան այն վաղերը, վորոնք էտվել են ապրիլի կեսերին:

Այս հանգամանքը շատ կարեւոր նշանակութիւն ունի, քանի վոր մեզնում մինչև ապրիլի վերջերը հաճախ ցրտահարութիւններ են լինում և վաղ բացված աչքերը միշտ ցրտահարւում ու փչանում են: Գարնան ցրտահարութիւն վաճառքները միշտ ցրտահարւում ու փչանում են:

նից շատ անգամ աղբիները զոլորովին զրկվում են բերքից, դրա համար էլ ետը չուտ անելու կարիք չկա: Հնարավորություն չափ ուշ ետելը մեր պայմաններում անհրաժեշտ է, քանի վոր աղբիսով աղբին պաշտպանված կլինի վորոշ չափով դարձան ցրտահարությունից:

Սակայն շատ էլ չպետք է ուշացնել, թորովհետև աղբը դեպքում աղբին փորելն ուշանում է: Ուշ կարելի չէ ետել աղբիները, վորոնք վորեն պատճառով նույն դարձանը չեն փորվելու: Մեղանում ետելու ամենից համար ժամանակը պետք է համարել մարտի կեսերից մինչև ապրիլի կեսը:

ՊՏՈՒՂՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔՈՒՄԸ

Կուտնտեսություն աղբիների բերքը պահելու կամ ծախելու համար պետք է կանոնավոր հավաքել: Անխնամ կերպով հավաքելիս, բերքը կարելի փչացնել:

Բերքը հավաքելու ժամանակը—Պտուղը պետք է հավաքել այն ժամանակ, յերբ շատ հասած չի: Յեթե պտուղը ճյուղից հեշտությունը է պոկվում ու պոկվել է կոտրվում, նշանակում է՝ կարելի չէ հավաքել: Ամառվա և աշնան պտուղները պետք է հավաքել լավ հասնելուց յերկու-յերեք օր առաջ:

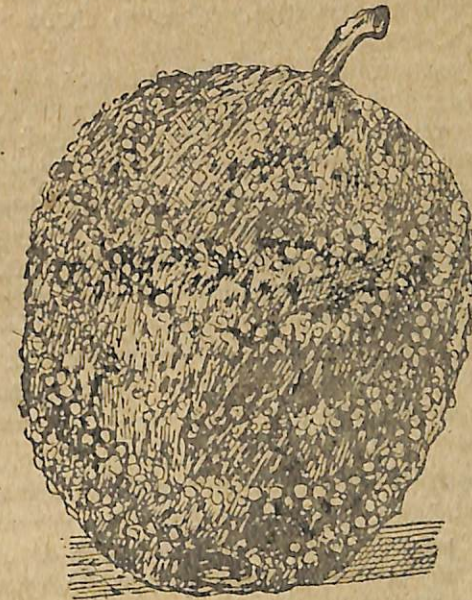

Ի՞նչպես և ի՞նչով հավաքել բերքը.—Յեթե պտուղը պահելու համար է, պետք է հավաքել ձեռքով կամ հատուկ պողպատեղեղով: Պտուղը քաղելիս պետք է հետևել, վոր պոչերը չկոտրվեն, վորովհետև պտուղի արժեքը ընկնում է և բացի այդ, դրանով պակասում է հաջորդ տարվա բերքը: Պտուղը չի կարելի սեղմել կամ յեղունգով քերել: Հավաքած պտուղները պետք է խնամքով դարձնել և վոր թի թափել, վորովհետև հեշտությունը ջարդվում են: Ավելի լավ է պտուղը հավաքել սանդուխտներով, բայց հաճախ էլ կարիք է լինում բարձրանալ ծառի դադաթը և վերելի ճյուղերից քաղել: Ծառի վրա պետք է բարձրանալ բորիկ, արեխներով կամ չուստով: Կոշիկները կամ այլ կրկնավոր փոսնամանները ծառի կեղևը քերում են և դրանից ծառը փչանում է:

Պտղափաղեր (պտուղ փաղելու գործիքներ).—Պտուղ քաղելու համար պանաղան գործիքներ կան: Յեթե հնարավորություն չկա պողպատեղ ձեռք բերել, կարելի չէ տանք պատրաստել: Իրա համար պետք է վերցնել յերկար ու հարթ փայտե ձող և ծայրը ճեղքել ու ջորս մասի բաժանել: Հետո ճեղքվածքը տակից պետք է պարանով կամ մաքիթուկով ամուր կապել, վոր ճեղքվածքը չափնանա: Այնուհետև ճեղքվածքի մեջ, խաչաձև, յերկու բարակ տախտակի

կտոր են դնում: Այդ բոլորից հետո դանակով կոկում են ճեղքվածքի և տախտակների կողերը, վոր պտուղը չքերվի, չփրկվի: Պողպատեղի ծայրը մոտեցնում են պտղին (տանձ կամ խնձոր), այլ ու ձախ ծոում են, և պտուղը պոկվում—ընկնում է պողպատեղի մեջ:

Յերբ պիտի բերքը հավաքել.—Ամենից լավ կլինի պտուղը հավաքել վաղ

առավոտյան, ցողը (չաղը) վերանալուց հետո: Բայց մեծ աղբիներում հնարավոր չի լինում ամբողջ բերքն առավոտյան հավաքել, ուստի և ստիպված են լինում հավաքել նաև ցերեկը, յերբ պտուղները խիստ տաքացած են լինում արևից: Նման դեպքերում պետք է հավաքած պտուղները հով տեղ դարձնել, վոր հովանան և հետո միայն տեղափոխել մառան: Այլապես՝ տաքացած պտուղները կարող են փտել:

ՇԵՐԱՄԱՊՍՀԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

1) Շերամի պահելու ժամանակ շերամատները չպիտի ամրել, վոր փոշի չբարձրանա, վորովհետև փոշին տերևի վրա նստելով՝ կանցնի շերամների ստամոքսն ու նրանց կլնախի: Փոշոտ տերևը դժվարամարս է: Բացի այդ՝ փոշու մեջ յեղած միկրոբներն էլ վորդի ստամոքսն անցնելով՝ վնասում են նրան: Շերամատանը թափված կեղտի մեծ կտորները պիտի ձեռքով հավաքել, իսկ գետնի վրա թափվածները՝ թաց ջրով սրբել: Խճուղու և փոշոտ ճանապարհների յեղերին բուսած թթենու տերևները չի կարելի տալ շերամին, վորովհետև այդ տերևները փոշոտ են լինում:

2) Շերամատանը չի կարելի ճրտղ վառել—նալթի հոտը և ընդհանրապես ամեն տեսակի հոտերը վորդերին վնասում են: Յեթե երկտրականություն և չկա, ապա լուսավորություն համար պիտի լայնաբերով (Փանարով) մոմեր դործածել:

3) Արևի ճառագայթները յեթե ուղղակի ընկնեն վորդերի վրա, կսպանեն երանց, ուստի շերամատան լուսամուտները պիտի հաստ վարագույրներով ծածկել:

Կուտնտես. սեզանի որոշույթ—9

4) Մուկը և մըջուկը մնաւում են վորդերին: Դարակները, մանավանդ չերք առաստաղից են կախված, վորդերին պաշտպանում են մկներէց: Մկներէց պաշտպանվելու համար կարելի չէ նաև դարակներին վորդերին, կամ յետէն նրանք առաստաղից են կախված, թողով փուշ կապել: Իսկ մըջուկներէց պաշտպանվելու համար սպունգը կամ բամբակը չաքարաջրով պիտի թրջել և գնել կամ դարակներին վորդերին կամ մըջուկներին բներին մոտ: Մըջուկները կհամարվեն թրջած սպունգի կամ բամբակի վրա, վորից հետո պիտի վերցնել և ամուր սեղմելով վորջնացնել:

5) Տերեւի նկատմամբ պիտի լինել խիստ գգուշ: Տերեւ պիտի լինի չափազանց մաքուր, չթրջված և չտաքացած: Փոքր շերամների համար միշտ պիտի ընտրել թարմ, փափուկ, վայրի թթնու տերեւ, իսկ վորդերին մեծ հասակում կարելի չէ տալ նաև պատվաստած թթնու տերեւներ:

6) Տերեւ պիտի հավաքել յերեկոյան դեմ. վաղ առավոտյան չի կարելի տերեւ հավաքել, վորովհետև այդ ժամանակ տերեւը չաղոտ է լինում: Տերեւը թթնուտից շերամատուն փոխադրելիս պիտի մաքուր շորի մեջ թեթև փաթկել, վոր ճանապարհին փուշի չնստի վրան և չտաքանա:

7) Յերք տերեւը թրջված է, պիտի լցնել մաքուր սավանի մեջ և նրա չորս ծայրերից բռնելով շարժել, վոր չորանա: Սավանը ջուրը ծծում է և տերեւը հեշտութեամբ չորանում է: Թրջված տերեւներն իրենց ճյուղերով ցամաքացնելու համար կարելի չէ կախել նաև թուկերի վրա: Ավելի լավ է շերամի վորդերին քաղցած պահել, քան թաց տերեւ տալ:

8) Յերք վորդը փոքր է, մանավանդ իր առաջին և յերկրորդ շրջանումն է, լավ կլինի սենյակում խոնավութուն առաջացնելու համար կրակարանի վրա մի ամանով ջուր դնել, վորից բարձրացող դուրրչին չի թողնի, վոր տերեւն արագ ցամաքի, այլ ընդհակառակը՝ կակուղ կպահի: Փոքրիկ վորդերը հեշտութեամբ են կրծում այդպիսի տերեւ: Վորդերի մեծացած շրջանում, մանավանդ չորրորդ և հինգերորդ շրջանում վորքան կարելի չէ, պիտի աշխատել վոր շերամատունը չոր լինի, իսկ յերք նկատվում է, վոր շերամի տակը բորբոս է դոյացել, խշտիները պիտի փխել և սենյակի մի անկյունում չհանգած կիր պահել, վոր խոնավութունը քաշի:

9) Շերամի բնական սնունդը թթնու տերեւն է, վորով միայն պիտի վորդին կերակրել: Սինձը և այլ խոտերը շերամի համար սննդարար նյութեր չեն պարունակում. դրա համար ել, նույն իսկ վորդերի փոքր հասակում, պիտի խուսափել խոտով կերակրելուց:

ԾԽԱԽՈՏԻ ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ծխախոտագործութունը Հայաստանի հատկապես նախալեռնային շրջաններում (Կոտայք, Ղափան, Սիսիան, Բաղդյառնի, Դարալագյաղ, Լամբալու, Իջևան, Թաքիա և այլն) զարգացման լայն հնարավորութուն ունի:

Ծխախոտը տեխնիկական կուլտուրա չէ: Նրա մշակույթը պահանջում է բավական շատ աշխատանք, վոր կարող են կատարել մեծ մասամբ կանայք: Այնպես, վոր ծխախոտի մշակութեամբ զբաղվող կուլտնտեսութունները հնարավորութուն կունենան տնտեսութեան կանանց աշխատանքը լիովին ոգտաբերելու:

Այս տարի Հայաստանում պետք է մշակվի 2300 հեկ. ծխախոտ՝ 30 թվի 700 հեկտարի փոխարեն:

Սնհրաժեշտ է, վոր ծխախոտի մշակութեամբ զբաղվող յուրաքանչյուր կուլտնտեսութուն իմանա ծխախոտի մշակութեան մի քանի կարևոր և անհրաժեշտ պայմաններն ու ձևերը, վորպեսզի կարողանա ստանալ հնարավորին չափ քարձր բերք:

ԻՆՉՊԻՍԻ ՀՈՂՈՒՄ ՊԵՏՔ Ե ՄՇԱԿԵԼ ԾԽԱԽՈՏԸ

Ծխախոտն ունի հողի մեջ խորը գնացող արմատներ, դրա համար պետք է հանջվում է, վոր հողի վարելաչերտը լինի հաստ և նրա մեջ լինեն հեշտ լուծվող աղա-սննդանյութեր:

Ծխախոտին չպետք է տրամադրել շատ ծանր կավային, շատ խոնավ (կլիմա), աղային, բարակ շերտ ունեցող, ճահճուտ, չորաքայթ, թարմ գոմաղբով պարարտացրած հողեր, վորովհետև այդպիսի հողերում ծխախոտի թերեքը և թե մանավանդ վորակը ցածր է լինում:

ՀՈՂԻ ՊԱՐԱՐՏԱՅՈՒՄԸ

Ծխախոտի հողը պետք է վարված լինի աշնանը 15-20 սանտ. խորութեամբ, հակառակ դեպքում կարելի չէ նաև դարնանը վարել:

Աշնանավար կատարված հողերում դարնանը, չթլելուց 10-15 որ առաջ, անպայման պետք է կատարել կրկնավար՝ բաղմախոփ (4 խոփանի) դուլթանով կամ ձիու կուլտիվատորով: Կրկնավարից հետո պետք է փոցխել զիզդագ փոցխով:

Փոցխելուց հետո պետք է պատրաստել թմբեր-մարգեր: Մարգերը պետք է ըստ լայնութեան նայեն դեպի արևելք կամ հարավ-արևելք, վորպեսզի շատ լույս և արևի տաքութուն ստանան:

Թմբերը մեկը մյուսից պետք է լինեն 60-70 սանտ. հեռու: Յեթե մշակվելու չէ մեծ տերեւներ ունեցող սորտ (Տրապիզոն), այդ դեպքում թմբերի շարքերը մեկը մյուսից հեռու պետք է լինեն 65-70 ս., իսկ յեթե միջակ մեծութեան տերեւ ունեցող սորտ է (Սամսոն, Դիկուլակ և այլն), այդ դեպքում 60-65 ս., ալելի մանր տերեւ ունեցող սորտի՝ դյուրեկի դեպքում՝ 45-50 ս.:

ՅԵՐՔ ՊԵՏՔ Ե ՇԻԹԻԼ ԱՆԵԼ

Մեղ մոտ ծխախոտը չիթիլ անել կարելի չէ սկսել մայիսի 1-ից և վերջացնել անպայման մայիսի վերջին կամ ամենաուշը հունիսի սկզբներին: Յեթե ցանքն ուշանում է, բերքի թե քանակը և թե վորակը մեծ չափով ընկնում է, վորովհետև ծխախոտը ուշ կհասնի և կենթարկվի աշնան ցրտերին (չախտա): Առաջին հերթին պետք է չիթիլ անել փոս-ձոր տեղում գտնվող հողերում, վորովհետև այդպիսի տեղերում ցրտահարութունը (չախտա) ավելի շուտ է կատարվում, քան թե բարձր տեղերում:

Շիթիլ անելու համար պետք է վերցնել 4-6 տերեւ ունեցող սածիլներ:

Շիթիլու աշխատանքը պետք է կատարել կամ վաղ առավոտյան մինչև ժամի 10-ը, կամ ամենից լավ է՝ ճաշից հետո: Յերեկվա չոգ ժամանակ չիթիլ 10-ը, կամ ամենից լավ է՝ ճաշից հետո: Յերեկվա չոգ ժամանակ չիթիլ 10-ը, կամ ամենից լավ է՝ ճաշից հետո: Յերեկվա չոգ ժամանակ չիթիլ 10-ը, կամ ամենից լավ է՝ ճաշից հետո: Յերեկվա չոգ ժամանակ չիթիլ 10-ը, կամ ամենից լավ է՝ ճաշից հետո:

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ՇԹԼԵԼ

Մեղ մոտ մի քանի շրջաններում սովորութուն կա նախ մարգերը ջրել և ապա անմիջապես չիթիլ: Այս դեպքում բանվորները մտնում են ջրով լիոր մարգի մեջ և չիթիլ անում թմբերի դռին, ջրի բերնին: Այս ձևը չափազանց վնասակար է, վորովհետև բանվորը ջրած մարգի մեջ մտնելով՝ տրորում է պնդացնում է հողը, դրա հետևանքով ընկնում է բերքի քանակն ու վորակը: Բացի այդ, բանվորներն ստիպված են առավոտը շատ վաղ բորիկ վոտներով մտնել սառը ջրի մեջ, և այդ պատճառով հաճախ հիվանդանում են:

Այդ պատճառով խորհուրդ ենք տալիս չիթիլ անել ջրելուց առաջ և առանց ժամանակ կորցնելու ու անմիջապես ջրել: Իսկ յեթե մարգերի տեղը անհամար է և նախորդ հնարավոր չէ պարզել, թե ջուրը մինչև թմբի վոր բարձ-

բուժյանը կհասնի, կարելի չե նախ մարդը ջրել և ապա կողքի չոր մարդի մեջ կանգնելով՝ չթլել ջրած մարդերը: Ծիչոտ և, այս դեպքում աշխատանքը դանդաղ կգնա, բայց դրա փոխարեն հողի ֆիզիքական դրուժյունը լավ կլինի: Շթլելիս բույսը բույսից պետք է հեռու լինի. յեթե Տրապիզոն է՝ 25 սանտ. (մեկ թղից քիչ ավելի), իսկ յեթե Սամսոն է՝ 20 ս. (մոտ մեկ թղի): Շթլելիսը 3-4 որ հետո պետք է կատարել «կարկատան», այսինքն չկատարած սա-ծիլների տեղը տնկել նորերը:

ՀԵՏԱԳԱԿԱՆԱՄԻՐ

Ջրելը: Ավելորդ խոնավությունից ծխախոտի վորակը վատանում է, այդ պատճառով շատ զգուշ պետք է լինել ջրելու նկատմամբ: Շթլաջրից հետո առաջին ջուրը պետք է տալ չթլելուց 3-4 որ հետո, ուշացումը շատ վատ կարող է անդրադառնալ: Դրանից հետո սածիլը կամրանա և կակսի նորմալ զարգանալ: Յերկրորդ և յերրորդ ջուրը տրվում է 7 որը մեկ անգամ: Հետագայում ծխախոտը ջրի պահանջ է զգում՝ նայած տեղին ու հողին՝ 15-20 որը մեկ անգամ: Ծխախոտի ջրելու կարելի է կարելի չե խմանալ. յեթե առավոտյան պահին (և վոչ թե ցերեկվա շոգին) բույսի տերևները թուլացած-կախ են ընկած և դույնն էլ մուգ է, այդ նշան է, վոր բույսը ծարավ է:

Փխրացում և քաղհան: Քաղհանի, միաժամանակ և փխրացման աշխատանքը պետք է սկսել յերկրորդ ջրի քեչի դարձուց հետո: Այնուհետև յուրաքանչյուր ջրից հետո (քեչից հետո) պետք է փխրացնել և միաժամանակ քաղհանել, յեթե կարիք կա: Փխրացման հետ միաժամանակ պետք է մեկ անգամ բուսի լցնել: Փխրացման, քաղհանի և բուսի լցնելու աշխատանքները չարտք է սկսել առավոտ շատ շուտ, վորովհետև այդ ժամանակ ծխախոտի տերևները շատ «սարթ» են լինում և հեշտությամբ կոտրվում են:

Ծաղիկների և բնբրի կտրատելը: Այս աշխատանքները չափազանց կարևոր են ծխախոտի վորակի բարձրացման համար: Ծխախոտը ծաղկում է չթլելուց մոտ 50-60 որ հետո, ծաղկելիս, կամ կոկոնները դեռ չբացված պետք է կտրել, հեռացնել ծաղիկները և բնբրը, վորովհետև դրանք իրենց հետագա զարգացման համար տերևներից խլում են ծխախոտի ամենակարևոր և վորակի համար խոշոր նշանակություն ունեցող սննդանյութերը:

Հիվանդությունների և վնասատուների դեմ պայքարելը:—Այս աշխատանքները նույնպես չափազանց կարևոր են: Յուրաքանչյուր անգամ վորեկ հիվանդութուն յերևալիս պետք է անմիջապես ոգնությամբ կանչել չրջ. սղբ-բոնոմին և նրա խորհուրդներով պայքարել:

ԾԽԱԽՈՏԻ ՔԱՂԸ

Ծխախոտի քաղի կամ հավաքելու տարածված յեղանակն այն է, վոր նայած տերևների հատուկության, ներքևից սկսած դեպի վեր աստիճանաբար կտրում, բաժանում են թփերից:

Տերևաքաղն սկսում են վաղ առավոտից մինչև յերեկո, բացի այն ժամերից, յերբ տերևները ցողից դեռ թաց են, կամ տաստիկ տաքից թառամել ու կախ են ընկել:

Ծխախոտը չպիտի քաղել նաև յերկարատև և ուժեղ անձրևներից անմի-

ջապես հետո, վորովհետև, ուժեղ անձրևից տերևները նախ՝ շատ խոնավություն են ծծում, հյութալի դառնում ու կոտրատվում և յերկրորդ՝ տերևներից լվացվում ու տարվում է նրանց ծածկող յուղաթխմամբ ուղիղ հյութը: Դրա համար էլ անձրևից հետո մի քանի որ քաղը պիտի հետաձգել, վոր արևի տաքությունից և ողի շարժումից տերևներից ավելորդ խոնավությունը քաշվի և նրանց առանձին բուրմունք տվող յուղաթխմամբ ուղիղ շերտը կրկին կաղմվի:

Քաղն սկսում են թփի ներքևի տերևներից: Քաղողն աջ ու ձախ ձեռներով յերկու մատներով բռնում է տերևների կոթից և բուժ մատը վերևից դեպի ներքև սեղմելով՝ կտրում, բաժանում է տերևը թփից:

Ամենացած տերևները—յեռնաթերը (տաճկերեն՝ դիբասար) միանգամից են քաղում՝ 2-5 հատը միասին:

Յեռնաթերից հետո քաղում են նրանից անմիջապես վեր դառնող հասած տերևները, վոր միջնատակ (խաչամա) է կոչվում: Ամեն մի թփից պոկում են 4-6 հատ տերև, յեթե արդեն հասած են: Այն թփերը, վորոնց վրա հասած տերևներ չկան, պիտի թողնել ու անցնել: Այս բանին պիտի հատուկ ուշադրութուն դարձնել: Շատ անգամ քաղում են հասած տերևները և խառնում հասածներին, մի հանդամանք, վոր աղղում է չոր տերևների դույնի միատեսակության վրա: Չպետք է քաղը շուտ վերջացնելու նպատակով 4-6-ից ավելի տերև քաղել:

Միջնատակից հետո քաղում են միջնաթերը (բելը), հետո զլխատակը (դորուդաթին) և վերջը՝ գլխաթերը (որուդը):

Թփերից քաղած տերևները մեկը մյուսի վրա կարգին դարսելով, չարք շարք դնում են թփերի հովը, վոր արևից չտաքանան:

Քաղի ժամանակ պիտի հետևել, վոր թփերի վրա հասած տերևներ չմնան:

Շարքերից հանած տերևները մինչև տուն փոխադրելը պիտի չորով կամ խոտով ծածկել, վոր արևից չխանձվեն և հետո մուգ-կանաչ դույնով բնբր չդոյանան վրաները: Տեղափոխության ժամանակ պիտի հետևել, վոր ծխախոտի կոթերը դեպի դուրս լինեն, վորպեսզի տերևները չփռվից չվնասվեն:

ՊԵՏԵ Ե ՅԱՆԵԼ ՀԱԿՆԴԵՂ

«ԵԿԿԵՆԴՈՐՓ» ՏԵՍԱԿԻ ՀԱԿՆԴԵՂ

Ճակնդեղով բույսից շատ անասուններին կերակրում են՝ Գերմանիայում, Դանիայում, Շվեյցարիայում և առհասարակ այն յերկրներում, վորտեղ գյուղատնտեսութունը զարգացած է:

Կերի համար ամենալավը համարվում է «Մամուտ» և «Եկկենդորֆ» տեսակի ճակնդեղը:

ԻՆՉՊԵՍ ՅԱՆԵԼ ՀԱԿՆԴԵՂ

Ճակնդեղը պետք է ցանել ջրովի հողերի մեջ: Ավելի ոգտակար է հողն առաջուց պարարտացնել մոխրով կամ լավ փռած աղբով և վարել դութանով 3-4 վերջուկ խորությամբ այնպես, վոր հողը շուտ դա: Կավ հողերը պիտի 2-3 անգամ վարել, վոր լավ փխրանա:

Ճանքը պետք է անել ցրտերը վերջանալուց հետո: Ճակնդեղը պիտի ցանել ձեռքի թեթև կամ մեծ շարքացանով, այնպես վոր շարքերը մեկը մյուսից 8-9 վերջով հեռավորություն վրա լինեն: Մերմը բուսնելուց հետո լավերը թողնում են, իսկ մատերը պոկում-հանում են, այնպես վոր մի ճակնդեղը մյուսից 9-12 վերջով հեռավորություն վրա գտնվի:

Ամառվա ընթացքում ճակնդեղի արտադրությունը 2-3 անգամ քաղհանում, հողը փխրացնում են և բուկը լցնում:

Ճակնդեղի արտադրության լավ մշակվի, բերքն այնքան ավելի կլինի: Լենինականում յեղած վորձերը ցույց են տվել, վոր ճակնդեղի մի դեպքատինը մոտ 2000 փուլ բերք է տալիս, իսկ յեթե ավելի լավ մշակվի և պարտաքվի, ավելի բերք կտա:

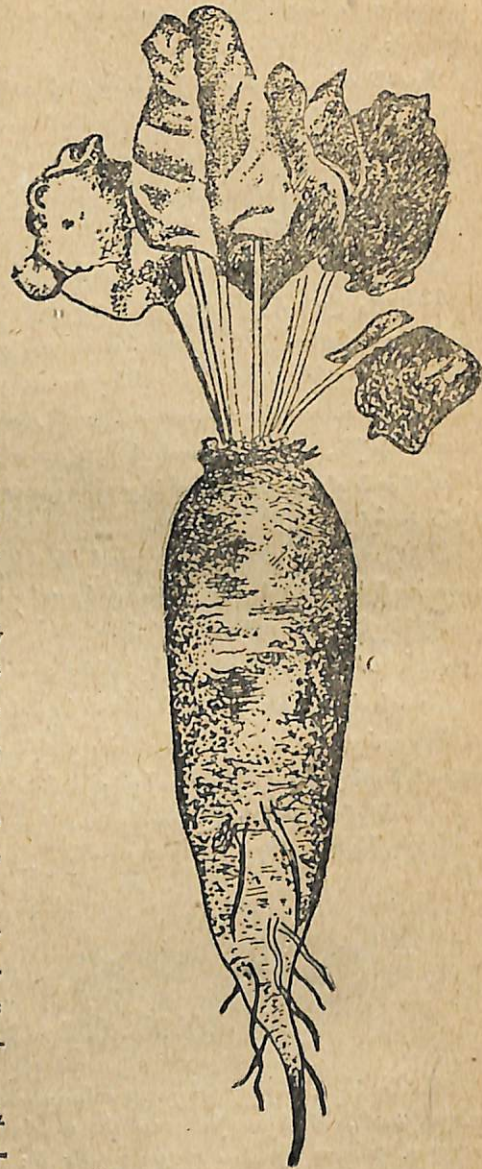
ՃԱԿՆԴԵՂԸ ՎՈՐՊԵՍ ԿԵՐ

Ճակնդեղով կարելի չէ կերակրել աճեն տեսակ անասուն — կով, յեղ, դոմեշ, եշ, ձի, խոզ, վոջխար, այծ, բադ, սագ, և այլն՝ սկսելով քչից և կամաց-կամաց շատացնելով:

Մեր տեղական կովին կարելի չէ տալ որական 20 ֆնտից մինչև մի փուլ ճակնդեղ, Դանիայում շատ են կերակրում անասուններին: 40 ֆունտ կաթ տվող կովին տալիս են 80-100 ֆունտ ճակնդեղ և միայն 5 ֆ. դարման, 5 ֆ. խոտ և 6 ֆունտ ել ալյուր ու ջուս միասին:

Ինչպես տեսնում եք, այնտեղ կովի դլխավոր կերը ճակնդեղն է, վոր անասուններն ախորժակով են ուտում: Այս բոլորը կարելի չէ ասել նաև դաշարի մասին:

Բացի կերի ճակնդեղից, կա նաև շաքարի ճակնդեղ, վոր շաքար պատրաստելու համար են ցանում:

Կիսաշաքարային ճակնդեղ

Կ Ո Ր Ն Գ Ա Ն

Չնայած կորնդանն էլ առվույտի և յերեքնուկի դասին է պատկանում, բայց տեսքով առվույտի և յերեքնուկի նման չի: Կորնդանի տերևներն առվույտի և յերեքնուկի տերևների պես յերեք թերթանի չեն, այլ փետուրի ձև ունեն: Կորնդանի արմատներն առվույտի և յերեքնուկի արմատներից յերկար են:

աժեղ և յերաշտին շատ ավելի դիմացկուն, այս պատճառով էլ կորնդանը շատ ձեռնատու բույս է՝ մեր չոր և անջուր շրջանների համար: Կորնդանը կրային հողեր է սիրում, բայց ուրիշ հողերում էլ է լավ աճում: Խոր գնացող արմատների շնորհիվ կորնդանը կարողանում է աճել նույնիսկ ամենաաղքատ հողերում: Այս հանգամանքը հնարավորություն է տալիս կորնդանը ցանել այնպիսի տեղերում, վորտեղ ուրիշ բույսեր լավ չեն աճում: Այդպիսի տեղերում կորնդանի լավ աճելու պատճառներից մեկն էլ պիտի համարել այն, վոր ուրիշ բույսեր չեն աճում և չեն խանգարում: Մուխոտներից կորնդանն ավելի չէ վախենում, քան առվույտը:

Կորնդանի սերմերն էլ լորու նման են, բայց ծածկված են դժվար բաժանելի մաշկով (փառով), այս պատճառով էլ մաշկով են ցանում: Մի հեկտարին գնում է 1½—2 ցենտներ՝ սերմ: Այնտեղ, ուր կարող են մուխոտներ լինել, սերմը խիտ պետք է ցանել: Հողը խոր պետք է հերկել, վորովհետև հերկը վորքան խոր լինի, կորնդանի արմատներն այնքան ավելի լավ կգարգանան:

Ինչպես ասացինք, կորնդանը չոր հողեր է սիրում և բոլորովին անհաջող է աճում ցուրտ և խոնավ հողերում: Գարնանը ցանելու համար հողն աչնանք պետք է հերկել, իսկ աչնանը ցանելու համար՝ ամռան սկզբին:

Ասացինք, վոր կորնդանի սերմը մաշկով են ցանում, բայց վորովհետև սերմը շատ թեթև է, մի որ դնում են ջուրը, վոր ծանրանա. թրջված, ծանրացած սերմերը լավ են ցանվում և, բացի այդ, հեշտ են ծլում:

Ավելի լավ է կորնդանն աչնանը ցանել, բայց սեպտեմբերի առաջին կեսից վոջ ուշ:

Աչնան ցանքը չուտ պիտի անել, վոր մինչև ցրտերն սկսվելը կորնդանի արմատները կարողանան լավ ամրանալ: Աչնան ցանքը կատարվում է առանց պաշտպանող բույսի: Այս լավ է նաև այն պատճառով, վոր կորնդանն առհասարակ չի սիրում ուրիշ բույսի հարևանությունը:

Բայց չնայած այս հանգամանքին, յեթե ցանքը դարնանն է արվում (վոր վորքան կարելի չէ, վաղ պետք է կատարել), կորնդանը պետք է ցանել վորեւ հացահատիկի հետ, վորովհետև առանց պաշտպանող բույսի արեւի ճառագայթներից շատ կտուժի:

Յեթե կորնդանը ցանվում է դարնանը դարու հետ, այն դեպքում առաջ դարին են ցանում, հետո անմիջապես կորնդանն ու հողը լավ փոխում, վոր սերմերը ծածկվեն:

Շատ քիչ է պատահում, վոր առաջին տարին կորնդանը յերկու քաղ տա, բայց յերկրորդ տարին տալիս է նաև յերեք քաղ: Պիտի ասել, վոր կորնդանը վորքան քիչ է քաղվում, այնքան յերկար ժամանակ է բերք տալիս: Յեթե կորնդանը մեկ անգամ է քաղվում, այն ժամանակ պետք է քաղել լրիվ ծաղկման շրջանում, իսկ յեթե ուզում են յերկու անգամ և նույնիսկ ավելի քաղել, պետք է քաղել ծաղկների վողկույնները յերևալուն պես: Մեկ հեկտարից կորնդանի բերքը հասնում է 40-50 ցենտներին:

Թեև կանաչ կորնդանը անասուններին չի վնասում, բայց լավ կլինի կորնդանի պեղելու անասուններ չարածացնել, վորովհետև կորնդանը պինդ հողերում չի դիմանում, իսկ արմատավղիկը, վորի վրա դնվում են նոր ցողուններ տվող պտուկները, հողից բարձր են, և անասունները կարող են կրծել այն:

Տարեկան մեկ անգամ քաղելու դեպքում կորնդանը միննույն տեղում կարող է դիմանալ մինչև 15 տարի. շնորհիվ այս հատկության, կորնդանը ցանում են ուրիշ բույսերի համար անպետք ճանաչված հողերում: Կորնդանից հետո այդ հողերը կարող են հացաբույսերի և կտավհատի լավ բերք տալ:

ՅԱՆՈՎԻ ԽՈՏԱԲՈՒՅՍԵՐ

ՎԻԿ

Վիկը թիթեռնածաղիկների ընտանիքին պատկանող խոտաբույս է, վորը մշակվում է թե՛ խոտ և թե՛ սերմ ստանալու համար: Գործ է ածվում և վորպես չոր, և վորպես կանաչ կեր:

Վիկի կարևոր հատկությունն այն է, վոր նա տալիս է ամենալավ վորակի, նուրբ և սննդաբար կեր: Սրանց մեջ սպիտակուցային մասը ավելի շատ է, քան մյուս խոտաբույսերի մեջ:

Վիկը հողերի վերաբերմամբ առհասարակ պահանջկոտ չէ և շատ քիչ հողեր կան, վորտեղ վիկը զգալիորեն չի աճում (այսպես որինակ՝ շատ խոնավ կամ շատ ծանր կավահողերը):

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՎԻԿ 1—սերմ, 2—արմատ

Վիկը հացաբույսերի համեմատությամբ լավ զարգացող արմատներ ունի, վորոնք ավելի լավ են ոգտագործում հողի մեջ յեղած հանքային նյութերը: Վիկի արմատների վրա գտնվում են մեծ քանակությամբ պալարիկներ, վորտեղ ապրում են բազմաթիվ բակտերիաներ, վորոնք հողը ազդուորում պարար-

տացնելու գործում մեծ դեր են կատարում: Մեղ մոտ, Հայաստանում վիկի մշակութունը նոր է: Անկախ այս հանդամանքից, մեր բոլոր շրջաններում ցորենի ցանքանքի մեջ հանդիպում ենք վիկի բազմազան տեսակների, վորոնց գլխավորապես «գյուլուլ» անունն են տալիս:

Վիկն ունի բազմաթիվ տեսակներ, զարնանացան և աչնանացան, սովորա-

կան վիկ և թավոտ վիկ: Թավոտ վիկը սովորական վիկից տարբերվում է նրանով, վոր նրա յերկար կոթի վրա գտնվում է վողկուղաձև ծաղկաթուփյունը, բացի այդ, ամբողջ բույսն ավելի մազոտ է: Թավոտ վիկը սովորականի հետ համեմատած, ավելի յե ընտելացած հողային և կլիմայական չոր պայմաններին, մինչև իսկ բուսնում է ավազային հողերում:

ՎԻԿԻ ՄՇԱԿՈՒԹՅԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Վիկն առատ և լավ վորակի բերք է տալիս, ապահովելով անտեսությունը մեծաքանակ կերով:

ԹԱՎՈՏ ՎԻԿ

2. Մեր չոր յերկրագործական շրջաններում, վորտեղ անտեսություններն առիպված են հողերի վորոչ մասը յուրաքանչյուր տարի թողնել վորպես ցե-
րահող—խոնավության և այլ նպատակով պայմաններ կուտակելու համար,

Յեթե այդ բոլորից լավ սիրտացված կեր և ստացվում, այն ժամանակի հարկեր, ե՛լ ավելի լավ կստացվի լավ բույսերից:

Շատ-շատերը սիրտի համար մշակում են յեղիպտացորենի «Զխոն աստուճ» կոչվածի տեսակը: Սիրտի համար պիտի չաղասել, մինչև յեղիպտացորենը լիովին հասունանա: Դա կարելի չէ գործածել սիրտի համար այն ժամանակ, յերբ կակսի բներ բռնել: Այդ պատճառով էլ սիրտի համար յեղիպտացորեն կարելի չէ մշակել վոչ միայն հարավում, այլ և բավականաչափ դեպի հյուսիս ընկած վայրերում:

ԻՆՉՊԵՍ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ ՍԵԼՈՍԸ

Ամենից առաջ պիտի սիրտացվող բույսերի մի փունջ վերցնել և ձեռքերով վորտել: Յեթե վորտելիս կաթը կաթիլ-կաթիլ չի թափվում, այն ժամանակ կարելի չէ լցնել սիրտի փոսի մեջ:

Իսկ յեթե հյուսիս կաթիլ-կաթիլ է թափվում, այդ դեպքում կանաչ մասն չափից դուրս արդեն թաց է: Յեթե կարելի չէ, պետք է այդ մասնան արևի տակ քիչ ցամաքացնել:

Իսկ յեթե ցամաքացնել չի կարելի, այն ժամանակ կանաչ մասնային պիտի քաղոթք մասի շափ չոր մղել կամ դարման ավելացնել: Համարյա միշտ պիտի աղբիս անել, յերբ չաղգամի կեր և սիրտացվում:

Շաղգամի կերը շատ հյուսի է պարունակում: Սիրտելիս հյուսիս դուրս է աղբիս ու թերը լողում է դրա մեջ: Լավ սիրտ չի դուրս գալիս: Դրա համար էլ չաղգամի թերը չի կարելի առանց ցամաքեցնելու կամ չոր կերեր խառնելու սիրտել:

Արևածաղիկը, և հատկապես յեղիպտացորենը, սիրտելիս պետք է վորքան կարելի չէ մանր կտրտվեն: Դրանց պիտի ավելացնել վիկ, վարսակի խառնուրդ կամ ավելի լավ է՝ աշնանախոտ:

Սիրտի մեծ աշտարակները մոտ սիրտ կտրտող ուժեղ գործիք են դնում: Մանր կտրտված մասնան խողովակով քշում են ու թափում աշտարակի մեջ: Աշտարակի ներսում միքանի հողի տափառվում են սիրտի մասնան: Կերի համար սիրտը հանում են դոնակներից, վոր բացված են աշտարակի ամբողջ բարձրությամբ, ինչպես և ըստ հարկերի:

Իսկ յեթե փոսերում պիտի սիրտացնել, այդ դեպքում փոսի մոտ բերած կանաչ բույսերը պետք է տախտակի վրա լցնել ու մանր կտրտել փոսի կողքին:

Կտրտված մասը լցնում են փոսը և, վորքան կարելի չէ, պինդ տափառվում են: Հատկապես պինդ պիտի տափառվի փոսի պատերի տակ:

Սիրտը պետք չէ աղել վոչ աշտարակներում և վոչ էլ փոսերում: Բայց շատ ոգտակար է կտրտված խառնուրդի վրա թթված կաթ ցնցուղել: Մի տոնն սկզբին մի լիտր կաթը կհերիքի:

Մի որով, նույնիսկ մի գիշերով աշտարակներն ընդհատելիս պետք է փոսի մեջ լցված մասնայի վրա տախտակի կտրտներ շարել ու դրանց վրա ծանրություն, թեկուզ խոշոր քարեր դնել: Վորքան ավելի նստի սիրտը, այնքան լավորակ կլինի նա:

Յերբ փոսը լցված ու տախտակվում է աշնայե, վոր մեծ ծանրության տակ էլ չի նստում, դրանից հետո փոսում լցված սիրտի վրա էլի յեն լցնում աշնայե, վոր սիրտը բուրբի ձև ստանա: Բուրբ ծածկում են կրծներով, չկտրտված կոտորակով կամ էլ ծառի կանաչ, մաղաղ ճյուղերով: Դրանից հետո 20 սանտիմետր հաստությամբ հող են լցնում բուրբի վրա:

Այդպես թողնում են մինչև ցրտերն ընկնելը:

Հողը պետք է տախտակել և հարթել: Յեթե նստելիս հողը ճեղքեր տա, պետք է այդ ճեղքերը լցնել, վոչ անձրև, վոչ ող պիտի չթափանցի սիրտի մեջ: Լավ կլինի ծածկել յեղենու ճյուղերով կամ դարմանով:

Յերբ ցրտերն ընկան, պետք է այդ ծածկը վերցնել ու դրա փոխարեն ծած-

կել դարմանախոտն աղբի կամ չոր տերևների 30 սանտիմետր հաստ շերտով: Իսկ դրա վրա նորից պիտի հող լցնել և յեղենու ճյուղերով կամ դարմանով ծածկել: Այդ վիճակում թողնում են, վոր սիրտը հասնի:

Յեղիպտացորենի սիրտը բոլորից շուտ է հասնում և կերի համար պատ-բաստ է լինում մի ամսից հետո:

Բոլորից ուշ հասնում է առվույտը՝ 3-4 ամսում:

Մնացած բույսերը հասնում են յերկու ամսում:

Լավ սիրտը մեղրի կամ գինու հոտ ունի:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ՇԻՆՈՒՄ ՍԵԼՈՍԻ ՓՈՍԸ

Սիրտի փոսը պետք է դոմին մոտիկ փորել: Պետք է այնպիսի տեղ ընտ-րել, վոր վոչ մի կողմից վոչ ջուր և վոչ էլ աղբաջուր չհոսի դեպի փոսը:

Փոսը պիտի կլոր լինի, 3 մետր խորությամբ և 2 մետր լայնությամբ:

Փոսի պատերը պիտի ուղղաձիգ լինեն, առանց դուրս և ներս ընկած տե-ղերի: Պատերի ուղիղ լինելը պիտի ստուգել քանոնափայտով:

Փոսի հատակն ու վերերը պետք է միևնույն չափի լինեն: Վատ չի լինի, յեթե հատակը վերևից քիչ նեղ լինի, բայց վոչ մի դեպքում հատակը չի կա-րելի վերևից լայն անել: Այդ դեպքում սիրտը նստելիս, փոսի մեջ ող կթա-փանցի:

Յեթե հատակը վերևից ավելի լայն դուրս դա, պետք է վերևը լայնացնել: Այդ դեպքում պետք է քանոնափայտով և չաղուրով խնամքով քերել պատերը, վոր ներս ու դուրս ընկած տեղեր ու անկանոնություններ չմնան:

Յեթե փոսի մեջ խուրդի, մկների կամ այլ կենդանիների բներ պատահեն, պետք է դրանք վորքան կարելի չէ խորը մաքրել և ցեխակալել:

Փոսից հանված հողը պետք է կխաշըջանի ձևով գցել փոսի կողքը, յե-տևից մի մետր հեռու: Դա անում են, վոր հողի ծանրությունից փոսի յեղ-րերը չքանդվեն: Հողից ազատ տեղում տախտակներ են շարում, վրան սիրտ կտրելու համար:

Յեթե հիմը կավային է, պատերը լավ կպահպանվեն: Իսկ յեթե հիմը ա-վաղային է, այդ դեպքում պատերը պիտի տախտակներով յերեսակալվեն: Դրա համար կարելի չէ վերցնել փուշտանի: Դրանք պետք է իրար լավ կպչեն: Մեկը պիտի դնել լայն գլուխը ցած, իսկ մյուսը, կողքինը՝ նեղ գլուխը ցած: Տախտակները պետք է իրար ամրացնել մեխերով:

Ե՛լ ավելի պինդ լինելու համար կարելի չէ վերևից ու ներքևից փայտե դոսի դնել: Մեջտեղից դոսի չի կարելի դնել, վորովհետև դա կխանդարի սի-րտի լավ նստելուն:

Հատակն էլ պիտի տախտակել նախապես մաքուր կավ լցնելուց ու տախ-տակելուց հետո:

Այս բոլոր աշխատանքները յուրաքանչյուր կուկիտիվ ինքը կարող է անել:

ՅԵՐԲ ՅԵՎ ԻՆՉՊԵՍ ՑԱՆԵԼ ԿՏԱՎԱՍԸ

Կտախտը տարբեր շրջաններում տարբեր ժամանակ պետք է ցանել: Զի կարելի մի փորոշ ժամանակ սահմանել և ամեն տեղ այդ ժամանակ ցանել: Արևմտի. չոր և տաք շրջաններում պետք է ավելի շուտ ցանել, վորպեսզի նա ոգտազործի դարձան խոնավությունը:

Սովորաբար սարկում ցանում են մայիսի կեսերին, կամ, վորոշ տե-ղեր նաև վերջերին: Շատ ուշ ցանել չի կարելի, վորովհետև այդ դեպքում նա ուշ կհասնի և նրա թրջոց դնելու և թել ստանալու շրջանը փառ ժամա-նակ կընկնի: Բացի այս, շատ ուշ ցանած կտախտի ծիլերը ավելի շուտ են տուժում միջատներից (լվիկներից):

Ամենապարզ, դյուրագիտական գործերը՝ մի փայտե դաղդյակն է և մի հատուկ դանակ:

Ձախ ձևով բռնում են թելը և կախում այդ դաղդյակի ձեղքից, իսկ աջ ձեռքով, դանակի բութ բերանով խրում են թելին: Այս ձևով թելը մաքրվում է ցողունի մնացորդներից:

Վերջին աշխատանքը, վոր կատարում են, դա թելի սանրելն է: Հատուկ սանրերի միջոցով թելը մաքրում են խճճված ավելորդ մասերից և ստացվում է մաքուր պատրաստի թել: Մեկ հեկտարից ստացվում է 3—6 ցենտներ պատրաստի թել:

Ներկայումս Խորհրդային Միության մեջ կան կտավատ վերամշակող գործարաններ: Այդ գործարաններում այս բոլոր աշխատանքները կատարում են մեքենայացված ձևով: Ստացվում է ավելի բարձր վորակի և ավելի շատ թել: Ուստի ավելի նպատակահարմար է, վոր կոտանետությունները կոտանետությամբ կատարեն կտավատը մթերող մարմիններին հանձնելու:

ԻՆՁԻՑ Ե ԲԱՂԿԱՑԱԾ ԳՈՄԱՂԲԸ ՅԵՎ ԻՆՁՈՒ՞ ՅԵ ՂՈՂԸ ՊԱՐԱՐՏԱՑՆՈՒՄ

Գոմաղբը բաղկացած է գլխավորապես անասունների թրիքից և մեղից: Թրիքը կենդանիների կերի այն մասն է, վոր նրանց ստամոքսից և աղիքներից անցնելով՝ չի մարսվել: Յեվ վորովհետև մենք կենդանիներին կերակրում ենք բուսական կերերով՝ խոտ, դարձան, հասիկ, բուսող և այլն, ուստի գոմաղբի մեջ գտնվում են ազոտ, ֆոսֆոր և կալի: Փոսֆորը գտնվում է միայն թրիքի մեջ, կալին՝ մեղի, ազոտի մեծ մասը՝ մեղի, իսկ մի մասն էլ՝ թրիքի մեջ:

Բույսերը կանոնավոր դարգանալու և մեծ բերք տալու համար պահանջում են վոչ միայն վորոչ քանակությամբ սննդատու նյութեր, այլև՝ ջուր, ոդ, աղթություն և փխրուն, վոչ պինդ հող, վոր ստանում ենք հողի մշակություն:

Մշակություն միջոցով հողը դառնում է փխրուն և նրա հատիկներն ընդունում են կնձկային կազմություն:

Կնձկային կազմությունն այն է, վոր հողի հատիկները վոչ թե առանձին առանձին դարձված են իրար վրա, այլ միասնալով իրար հետ, կազմում են փոքրիկ կնձիկներ, փոքր հատիկներ միահալով՝ կազմում են ավելի մեծ հատիկներ: Այսպիսի կազմությունն սննդող հողը պարունակում է թե բավարար քանակությամբ ջուր և թե ոդ: Հողի մշակությունն ամենապարզագույնը հողին հենց կնձկային կազմություն տալն է, վորովհետև այդպիսի հողերն ավելի փխրուն են, և բույսերի արժանությունը նրանց մեջ հեշտությամբ են խառանում ու ամրանում, գտնելով այնպիսի իրենց համար անհրաժեշտ ոդ և ջուր:

ԻՆՁՈՒՍ ՀԱՎԱՔԵԼ ԳՈՄԱՂԲԸ

Մեր գոմերն առհասարակ այնպես են շինված, վոր անասունների թրիքն ու մեղը իրար հետ խառնվում են հենց գոմում՝ կենդանիների վորտների տակ: Թրիքն իր թացությունը պարունակում է մեղն իր մեջ պահել չի կարող, ուստի պետք է անասունների տակն այնպիսի նյութեր փռել, վոր ամբողջ մեղն իրենց մեջ ձգեն և աղբի մեջ պահեն: Դրա համար անասունների տակը սովորաբար փռում են չոր ծղոտ, ծառի տերև, կամ չոր հող: Այս նյութերը կոչվում են ցամքալ և ունեն յերկու մեծ նշանակություն:

Ցամքալի առաջին նշանակությունն այն է, վոր մեղն ու թրիքից դուրս յեկող հեղուկն ամբողջությամբ ձգում է և չի թողնում, վոր նրանց մեջ յեղած թանդարձեր նյութերը կորչեն ու գոմաղբի պարարտացնող ուժը պակասի:

Կ Թ Ե Լ Ը

Կթելն այն աշխատանքներից է, վորոնք մեծ ազդեցություն ունեն կաթի քանակի և վորակի վրա:

Փորձը ցույց է տվել, վոր շուտ-շուտ կթելուց կաթն ավելանում է, որին նախ՝ որակյան յերեք անգամ կթելիս շատ կաթ է ստացվում, քան յերկու անգամ, և անգամ կթելիս ավելի շատ կաթ է ստացվում, քան յերեք անգամ կթելուց և այլն: Սակայն այստեղ էլ վորոչ սահման կա: Շատ անգամ դժվար է գլուխ բերել 3 կամ 4 անգամ կթելը: Բացի այդ, շուտ-շուտ կթելը մեծ մասամբ ծախսը չի հանում, վորովհետև ավելացած կաթը շատ չի լինում այս պատճառով միտք չունի կովն որակյան յերկու անգամից ավելի կթել, մանավանդ մեր տեղական կովերը, վոր այնքան էլ կաթնատու չեն:

Նշանակություն ունի և այն, վե մեկ կթելի միջև մյուս կթել վորքան ժամանակ է անցել, կամ վորքան ընդմիջում է յեղել յերկու կթելի մեջ: Վորքան ընդմիջումը կարճ է, այնքան էլ կաթը յուղալի յե լինում, թեպետ կաթի քանակը պակաս է ստացվում, իսկ վորքան ընդմիջումը յերկար է տևում, համեմատաբար կաթն այնքան շատ է ստացվում, բայց ջրիկ է լինում: Իսկ յեթե յերկու կթելի մեջ համարաբար ժամանակ է անցնում, այն դեպքում ստացվում է մոտավորապես հավասար քանակությամբ կաթ և յուղ: Յերբեմն, իհարկե, լինում են և բացառություններ:

Ա. կթելու ձևը. — 1. Կաթը պիտի կթել մինչև վերջին կաթիլը, այնպես վոր կուրծքը բոլորովին դառարկվի: Չպետք է մոռանալ, վոր վերջին կաթը շատ յուղալի յե, վորի պատճառով ամեն մի կաթիլը թանդ արժե և չպետք է թողնել, վոր կրծքում մնա: Բացի այդ, մաքուր կթելուց կաթ շատ է ստացվում:

2. Պիտի կթել միալար և արագ. դանդաղ կամ փոփոխակի արագությամբ կթելը կաթը պակասեցնում է:

3. Կաթի առաջին հոսանքը, վոր համարյա յուղ չունի, լավ և կթել դեպին, քանի վոր նրա կաթիլները կեղտոտ են և յեթե մնան կաթի մեջ, կարող են փչացնել ամբողջ կաթը: Սրանք անցնելով պակի միջով՝ մաքրում են նրա ծայրն ու անցըր կեղտոտությունից և բակտերիաներից: Յեթե ընդունված է, վոր կթելուց առաջ հորթը ծծի, այն դեպքում, իհարկե, միտք չունի առաջին կաթիլները դետին կթել: Բայց լավ կլինի առաջին ծծելուց հետո պտուկները մաքրել, հետո կթել:

4. Կթելու ժամանակ կովը պետք է հանդիստ լինի ու կեր չուտի:

5. Պետք է աշխատել, վոր կով կթողը շարունակ միեկնույն մարդը լինի և շուտ-շուտ չփոխվի: Կովն ում սովորում է, նրան իր կաթ է տալիս: Խամ, անծանոթ մարդկանց նա կասկածով և վերաբերվում է աշխատում է կաթ չտալ: Կոտանետություններում էլ պետք է յուրաքանչյուր կթողի նշանակել նույն կովերի վրա և չփոխել:

6. Կովի հետ պետք է վարվել շահապանջ քնքուշ և մեղմ: Վոչ բարկացիր, վոչ էլ ծեծիր, այլ քնքուշությամբ մոտեցիր, քրի՛ր, փայփայի՛ր նրան ու նույն քնքուշությամբ կթիր և հեռացիր նրանից: Կովն այդպիսի վերաբերմունքը դնահատում է, կթողին ընդունում է իրեն իրեն բարեկամ և առատորեն կաթ է տալիս: Կոչո ու կոպիտ վերաբերմունքը հակառակ հետևանք է ունենում — կովը կաթը պահում է, և չի տալիս:

7. Կթելուց առաջ պետք է անպայման ձեռքերը սառնեցնել լվանալ ու ցուրմաքայնել: Կեղտոտ ձեռքերով կարելի յե կովի պտուկները վարակել և կաթը կեղտոտել:

8. Կթելուց առաջ հարկավոր է կրծքի վրա կպած կեղտերը պակել և չորով սրբել, հարկավոր է քրքելով ման դալ, տեսնել, թե կրծքի վրա կամ չեքքի արանքը տիղ կա՞, թե չէ: Բոլոր տղերը հարկավոր է պակել ու պակած տեղերը քրքել, վոր կովը հանդուստնա:

9. Կթելուց առաջ հարկավոր է պտուկները գոլ ջրով լվանալ ու ցամա-

քաղցնել: Թաց պտուղները յերբեք չպետք է կթել, այլ պիտի ցամաքացնել, հետո կթել: Թաց կթելուց պտուղի կաշին թուլանում, ճաքում և հիվանդանում է:

10. Կթելու ժամանակ շատերը պտուղները կաթով թրջում են, հետո կթում: Դրանից վատ բան չկա: Թե՛ կաթն է կեղտոտում, թե՛ պտուղները թացությունից ճաքում և հիվանդանում են, և թե՛ կաթի մասերը մոռալով պտուղները վրա՝ թթվում, հոտում են և հետևյալ անգամ կթած կաթը վարակում: Պարզապես պտուղները յերբեք չպետք է կաթով թրջել: Շատերը պտուղները թրջով են թրջում: Այդ բանը խստիվ պետք է արգելել, վորովհետև պտուղները հիվանդանալուց բացի, թքի միջոցով կարելի չէ վարակել կաթը՝ մարդու համար հիվանդաբեր միկրոօրգանիզմով, վորոնք կարող են կաթի, յուղի և պանրի միջոցով անցնել մարդուն ու հիվանդացնել նրան:

Մեղանում շատ տեղերում պտուղները լվանում են, բայց կեղտոտ ջուրը թողնում են կովի կթի մեջ և կաթը կթում վրան: Պարզ է, վոր կեղտոտ ջուրը կաթը փչացնում է: Ուրեմն՝ այդ յերբեք չպետք է անել, այլ կեղտոտ ջուրը պետք է թափել, ամանը մաքուր ջրով փոխել, հետո կթել:

11. Լավ կթողը պետք է իմանա, մանրամասնորեն ծանոթ լինի, թե ի՞նչ պես է հորթը ծծում, ի՞նչպես է բերանով պտուղը բռնում և ի՞նչպես է յերբեքն ղնչով խփում կրծին:

12. Պտուղներն ալելի նստատեղահարմար է բռնել և վոչ թե մատներին ծայրով: Ամբողջ ձեռքով բռնելիս, հարավոր է լինում ձեռքում պահել ամբողջ պտուղը և, բացի այդ, սեղմել նաև կրծի ներքևի մասը, վոր պտկի շարունակությունն է կազմում: Մոտավորապես այդ ձևով է բռնում և հորթը: Կթելու ժամանակ, յերբ կաթն սկսում է պահասել, հարկավոր է յերբեքն ներքևից վերև յերկու ձեռքով պտուղները բռնած՝ մեղմ կերպով դարկել կրծին, ինչպես հորթն է անում (դուրբեմա տալ) և շարունակել նորից կթել:

13. Փորձը ցույց է տվել, վոր միևնույն չէ, թե վոր պտուղները պետք է իրար հետ միաժամանակ կթել:

Կթողին նայող յերկու պտուղները (մեկն առաջինը և մեկը՝ հետևինը) միասին կթելիս, կոխն այնքան կաթ չի տալիս, վորքան խաչաձև կթելու ժամանակ:

Խաչաձև կամ խաչափառ ձևն այն է, յերբ կթողին նայող առաջի պտկի հետ միասին կթվում է հակառակ կողմի հետևի պտուղը:

Շատ լավ արդյունք է ստացվում նաև յերբ կթում են առաջի յերկու և հետևի յերկու պտուղները միասին: Շատերն այս ձևը գերադասում են խաչափառ ձևից:

ԻՆՉՊԵՍ ԽՆԱՄԵԼ ՈՒ ԿԵՐԱԿՐԵԼ ՆՈՐԱԾԻՆ ՇՈՐԹԻՆ

Մեզ մոտ հորթերին կանոնավոր խնամելու և կերակրելու դործում մի մեծ դժվարություն կա: Այդ այն է, վոր մեք տեղական կովերը կթվում են հորթով: Հորթը մորը ծծում է ծնած ուրից մինչև մոր ցամաքելը: Թե՛ ինչ պատույթություն ու անհարմարություններ ունի մեր կովերը հորթով կթվելու կատուցությունը, այդ ամեն մի անասնատերին, հատկապես կոլխոզներին, վոր խորհուրդ է տրվում մեք անասնատերերին, հատկապես կոլխոզներին, վոր խամածին կովերին հենց առաջին ծնից ևս վորեցնեն առանց հորթի կթվելուն: Այդ հեշտ է հաջողվում: Այդպիսի փորձեր կատարվել են մեր խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսություններում, նույնիսկ անհատ անասնատերերի մոտ և կովերի կթումը խոտաթուխություններում, հեշտությամբ սկսում է շատ հաջող են յերբ: Խամածին տեղական կովը հեշտությամբ սկսում է առանց հորթի կթվել: Անհրաժեշտ է միայն ծնելիս իսկույն հորթին հեռացնել, առանց մորը ցույց տալու:

Նորածին հորթի խնամելն ու կերակրելը պատասխանատու տեղատեղ է:

և: Անհրաժեշտ է հորթին ղնել այնպիսի պայմանների մեջ, վոր նա կանոնավոր աճի, զարգանա և չհիվանդանա:

Հենց վոր հորթը ծնվում է, պետք է աշխատել չորով կամ ուրիշ բանով սրբել, ցամաքացնել նրա մարմինը, տանել մաքուր և տաք տեղ, պահել հենց մաքուր և մաքուր փալատի վրա և ծածկել: Անհրաժեշտ է հենց այդ ժամանակ ել կտրել հորթի պորտը, վորպեսզի չկեղտոտի և չվարակի հորթի ստամոքսը: Դրա համար պորտը հիմքից սեղմելով դուրս են հանում միջի արյունը, լվանում են դուրջով և հիմքից 3-4 սանտիմետր վերև բարակ թելով նր, լվանում են դուրջով և հիմքից 3-4 սանտիմետր վերև բարակ թելով (մետաքսի կամ կոճի) կապում են, կապից ցած մնացած մասը սուր դանակով կտրում են և կտրված տեղին քսում են վազելին կամ յոդ:

Յերեք-չորս ժամ հետո, յերբ մայրն արդեն հանգստացել է, պետք է նրան կթել և խեղդի մի բաժակի չափ խմելու հորթին: Սովորաբար նորածին հորթից անհատված հորթը չի կարողանում ամանից կաթ խմել, պետք է նրան սովորեցնել: Դրա համար կաթը լցնում են վոչ շատ խոր, մաքուր ամանի մեջ, ապա խնամքով լվացված ցուցամատը կեռ դրուլթյամբ ղնում են կաթի մեջ և հորթի գլուխը ցածրացնելով՝ մատը ղնում են նրա բերանը: Հորթն սկսում է մատը ծծել և նրա հետև ել կաթը: Յերբ մի ժամանակ այդպես ծծում է, կամաց-կամաց մատը հանում են հորթի բերանից և նա շարունակում է ամանից կաթ խմել: Մեկ յերկու ուր այդպես խմելուց հետո հորթը սովորում է ամանից խմել:

Նորածին հորթին պետք է կաթ տալ որական առնվազն 3 անգամ: Առաջին 5-6 օրը, յերբ մոր կաթը խեղ է, պետք է զգուշ լինել, քիչ-քիչ ավելացնել բաժինը, վորպեսզի հորթի փորը չլուծի:

Հորթին 2-3 շաբաթ պետք է տալ անպայման իր մոր կաթը: Կաթը պետք է խմեցնել կթելուց անմիջապես հետո՝ տաք-տաք դրուլթյամբ՝ նախապես քամելով: Իսկ յեթե կաթն արդեն սառած է, պետք է թթվաճաճ նախապես քամելով: Իսկ յեթե կաթն արդեն սառած է, պետք է տաքացնել այնքան, վոր դառնա նոր կթած տաքությունը (մոտ 30 աստիճան): Կաթը կրակի վրա չպետք է տաքացնել, լավ կլինի տաքացնել կաթնամանով, տաք ջրի մեջ ղնելով: Սառը կաթից հորթի փորը կարող է ցավել և լուծել:

Առանձնապես պետք է ուշադրություն դարձնել կաթի ամանների մաքրության վրա: Կեղտոտ ամաններից հիվանդաբեր բակտերիաներ են անցնում հորթի ստամոքսը և փորում առաջացնում:

Յերեքն միասին պահվող հորթերը իրար ակնհայտ ծծում, վորից նույնպես կարող են հիվանդանալ: Դրա դեմն առնելու համար կամ հորթերին առանձին-առանձին վանդակներում են պահում, կամ յեթե այդ հարավոր չէ, հորթերի ղնչերին ղնչակալ են անցկացնում:

Անհրաժեշտ է կաթնային ջրջանում շատ մաքուր պահել հորթերի մարմինը, հաճախակի խողանակով կամ չորով մաքրել: Ամբողջ գոնե յերկու անգամ գոլ ջրով և սապոնով լվանալ: Հակառակ դեպքում հորթի կաշվի վրա կառաջանան հիվանդություններ (որին. քոս), վորոնց հետևանքով հորթերը կամաց-կամաց նիհարում, հյուսվում են և վերջիվերջո սատկում:

Յերբ ծնելուց չորս հինգ օր անցնում է և կովի խեղճ խեղճ կաթի յե փոխվում, հորթերին սկսում են կաթ տալ կենդանի քաշի համեմատ: Սովորաբար հաջվում են, վոր հորթին անհրաժեշտ է որական իր քաշի մեկ յոթերորդի չափ կաթ: Որինակ՝ յեթե հորթի քաշը 14 կիլո յե, պետք է նրան տալ որական յերկու կիլո կաթ: Այս նոսրացում հորթին անարատ կաթ տալ առանց նրվա 3-4 շաբաթ, վորից հետո կարելի չէ քիչ-քիչ անարատ կաթ պահատաքնել և նրա փոխարեն տալ քաղած կաթ կամ ուտել կեր: Իսկ պետք է ջուկել և տալ փափուկ, քնքուշ մասերը:

Ամբողջապես կաթից կտրել կարելի չէ 10-րդ շաբաթից վոչ չուտ: Պետք է աշխատել հենց 3-րդ շաբաթվա սկզբից հորթին սովորեցնել ուտել կեր և խոտ ուտելուն:

Այդ շրջանում հորթի համար ամենաբազմաթիվ կերն է վարսակի մաղած ալյուրը կամ մաղած թեփը: Ուժեղ կերը պետք է սկսել քիչ քանակությամբ (25 գրամից) և աստիճանաբար, որեցոր ավելացնել այնպես, մինչև կաթից կտրելը հասնի որակյալ մոտ մեկ կիլոյի:

Միսած Յ-րդ շաբաթից մինչև կաթից կտրելը հորթին խոտ տրվում է առանց հաշվի, ինչքան սիրտը կուզի: Պետք է աշխատել տալ առվույտ, յերեք-նուկ, լավ սարի խոտ: Պետք է ջուկել և տալ միախուլի, քնքույլ մառեր:

Այսպես պահված հորթերն ամառվա սկզբին բավական մեծացած և ամրացած են լինում և արոտի դուրս գալիս կարողանում են արոտից ոգտվել և արագ կերպով մեծանալ: Լավ կլինի այդ շրջանում հորթին, բացի արոտից, տրվի նաև լրացուցիչ կեր, մորովհետև հաճախ արոտից լրիվ կերպով սնունդ չստանալով՝ այն թափով չեն աճում, մորթան նրանք այդ շրջանում ընդունակ են աճելու:

ՎՈՋԽԱՐԱՐՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Խորհրդային Հայաստանի անանապահության ճյուղերի մեջ մոլխարարությունը քանակով առաջին տեղն է բռնում:

Թվում է, ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին շուկաներում, մսի և կաթնային մթերքների պահանջի ուժեղացման՝ նմանապես և մեր տեղաբնիկ արդյունաբերության պրոդուկտիվ զարգացման և նրա հում նյութի պահանջի մեծանալու հետևանքով մոլխարարությունը իր ահագին առկառնության համապատասխան, մորթան տնտեսապես չափավոր ճյուղ, պիտի կանգնած լինեք արժանի բարձրության վրա: Սակայն տվյալ ճյուղը զբաղատնտեսության ընդհանուր եկտնոմիկայի մեջ յերկրորդական դեր է խաղում և նրա ամբողջ արտադրանքն անանապահության ամբողջ արտադրանքի համեմատությամբ կազմում է միայն 26,7 %:

Իրենց տնտեսային հատկություններով մոլխարները չափազանց բազմատեսակ են: Վոլխարների ցեղերից մոմանը հայտնի յեն իրենց բրդատվությամբ, մոմանը մատուցությամբ, մոմանը կաթնարերությամբ, բայց համարյա բոլորն առանց բացառության, հավասարապես ադապտործվում են այս բոլոր արտադրանքների համար—մսի, կաթի և բրդի համար միաժամանակ. ահա թե ինչու մեր մոլխարներին, իրենց արտադրանքի բնույթով կարելի չէ հաշվել մսա—կաթնա—բրդացունների չափերով:

Ինչպես բազմազան է մեր մոլխարը արդյունավետության իմաստով, այնպես էլ նա բազմազան է իր ցեղային կազմով: Խ. Հայաստանի համեմատաբար փոքր տեղիտնային վրա մենք ունենք մոլխարների մի քանի ցեղեր—Մազեկ, Բոզախ, Բալբաս, Ղարաբաղ և այս ցեղերի բազմատեսակ խառնուրդները: Խ. Հայաստանի մոլխարները բացառապես կոշտաբուրդ են:

Մեր մոլխարարությունը, ինչպես հայտնի չէ, յերկու ձևի չէ—բուլբուլ և նատակայ՝ բազմաթիվ անցման աստիճաններով:

Տնտեսության այսպիսի ձևը մոլխարարությունն անուղղելի կորուստների և պատճառում, մորովհետև ահագին հոտերի տեղափոխությունը տասնյակ և հարյուրամաս կլիմայի տարբերություններում կերի տարածություններն ոգտադրվելու համար, բացառաբար և անդրադառնում նրանց թե՛ քանակի և թե՛ մորակի վրա:

Հետևաբար քոչերի կրճատումը, ալպիական տիպի տնտեսությունների քաղցածր խոշոր սոցիալիստական տնտեսությունների սովխոզների և կոլ-

խոշների կազմակերպման սկզբունքներով, կերի բաղադրյալ կազմակերպումը, չափազանց ելական—ադապտիկ են կանոնավոր և ուղղորդող մոլխարարություն—թյան կազմակերպման համար:

Վոլխարարությունը անսխալիցում հիմնական խնդիր է նրա քանակական և մորակական զարգացումը և նրա արտադրանքի բարձր ապրանքայնությունը:

Սա հնարավոր է միայն ամբողջ մոլխարարության տնտեսության վերակառուցման դեպքում խոշոր, հանրայնացված տնտեսության հիմունքներով և խոշոր մոլխարարության սովխոզներ և կոլխոզներ կազմակերպելով:

Ի՞նչ ուղիներով մենք պիտի բարձրացնենք մեր մոլխարների արտադրողականությունը: Այս հարցը ամենաաշխատանքային է մեր մոլխարարությունը վերակառուցման ժամանակ:

Մեր տեղային մոլխարները հարմարված են տեղական պայմաններին և, մոր գլխավորն է, կերակրման ուժեղին: Բացի սրանից մենք մի տվյալ շուկաներ նրանց արտադրողականության մասին և գիտա—հետազոտական աշխատանքի ուղիով չենք հաստատել նրանց բավարար արտադրողականության ձեռք բերելու ընդունակությունը բացակայությունը, ուստի մոլխարների յավաղումը մեզ մոտ, հիմնականում, պիտի տանել «իր մեջ» մեթոդով՝ կաթնարերության, բերքատվության և կենդանի քաշը ավելացնելու ուղղությամբ:

Ամեն մի կասկածից դուրս է, մոր մոլխարների ոտարյերից միջանի ցեղերը—մերինոսները, կարակուլները, անգլիական մսայինները—կարող են տալ լիովին բարեհաջող արդյունք շնորհիվ Հայաստանի միջանի շրջանների կլիմայական և կերային պայմանների:

Բայց այս դործին մենք պիտի ձեռնարկենք չափ մեծ զգուշությամբ, հաշվի առնելով խոշոր ֆակտորները և անպայման մոլխարարությունը Չոնային կայանի անմիջական դեկավարություն և հսկողության տակ: Յեվ միայն բարեհաջող հետևանքների հասնելուց հետո՝ խորացնենք այդ աշխատանքը սովխոզներում և կոլխոզներում:

Այդ դործը պիտի կազմակերպել ինչքան կարելի չէ շուտ, մորպեսզի մոլխարարությունը զարգացման ուղիներն ու հեռանկարները պարզ լինի մեր կոլխոզների, սովխոզների համար:

Վոլխարարությունը զարգացման դործում միշտ պակաս կարևոր դեր է խաղում կերի բաղադրյալ կազմակերպելու խնդիրը:

Ահաբանելու և բնական կերի բաղադրյալ—արտերի և խոտհարքների բարելավումը կատարել, մտցնել կերի խոտերի և արմատապտուղների ցանք մոլխարների արոտի ժամանակաշրջանը յերկարելու համար՝ մանավանդ աշնանը, չինել բնական մոլխարներին արոտառեղերում պահելու համար, պաշար ամբարել վաղ յհայնակի համար: այս բոլորը մոլխարի կերի հարցը լուծելու հնարավորություններ կառնվեն:

Յեվ յեթե այս բոլորի հետ միասին կոլխոզներում ու սովխոզներում արտադրողականության հաշվառում կատարենք և սրա համաձայն ընտրվելու, կազմակերպենք կաթի վերամշակումը թանգարթեր մթերքների, մենք կարող ենք ասել, մոր մոլխարարությունը զարգացման խնդիրները մենք կհանենք մեռած միճակից և նա կդառնա զբաղատնտեսության մշտական և ձիշտ արդյունք տվող ճյուղ:

ՎՈՋԽԱՐՆԵՐԻ ԿԵՐԱԿԵՐՍԵԼԸ

Հղի մոլխարներին հենց ձմեռվանից պիտի սկսել լավ խոտով և քիչ քանակությամբ հացահատիկով (վարսակ կամ գարի), քուսպով կամ թեփով լավ կերակրել՝ աստիճանաբար ավելացնել ուժեղ կերի չափը, մոր ձմեռն ընթացքում ջղարեն և գարնանը ծնելիս, իրենց գառների համար բավական կաթ ունենան:

Հղի վոչխարներին մեծ քանակությամբ վոչխար, մեծածախալ կեր չպետք է տալ: Չպետք է տալ նաև շատ արմատապտուղ, վորովհետև դրանից կարող են դառնալ: Չի կարելի նաև չափից ավելի կերակրել և չաղացնել նրանց: Վորովհետև այդ դեպքում փոքր, թույլ դասեր են ծնում, իսկ յերբեմն եւ ստերո են մնում, վորից վոչխարատերը վնաս է կրում:

Առանձնապես պետք է զգուշանալ և հղի վոչխարներին բորբոսնած, սառած, հոտած և փչացած կեր չտալ, վորովհետև այդպիսի կերերից հղի վոչխարները կարող են փորլուծ ստանալ և դառնալ: Պետք է խուսափել այն բույրից, ինչ վոր կարող է վիժելու պատճառ դառնալ, որինակ՝ հարվածներից, նեղ դռների միջով քշելուց և այլն: Յերբ մոտենում է ծնելու ժամանակը, հղի վոչխարների ուժեղ կերի չափը պիտի պակասեցնել և միայն մեկ-մեկ ու կես կիլո լավ խոտ և մի քիչ ել թեփ տալ:

Լավ կլինի՝ հղի վոչխարներին առանձնացնել մյուս վոչխարներից և պահել տաք շենքում, վորտեղ միջանցուկ քիմիկատներ չկան, վորպեսզի նորածին դասերը ցրտից և մրսելուց ապահով լինեն:

Հղի վոչխարին պետք է լավ կերակրել, վորպեսզի նա կարողանա իր ստացած անուշիկ մի մասը հատկացնել իր արգանդի պտղին:

Սկզբում դառններին կերակրում են միայն մոր կաթով, վոր նրանց համար շատ անհրաժեշտ է, վորովհետև մոր կաթն սպիտակուցային նյութերից ու հանքային աղերից շատ հարուստ է և այդ չըջանում ուրիշ վոչ մի բանով չի կարելի փոխարինել: Առավել օրերը թողնում են, վոր որական 5-6 անգամ դարձ մորը ծծի: Հետո՝ յերբ դուրս գիշ մեծանում, ամբանում է, սկսում են 4 անգամ ծծեցնել, իսկ հետագայում, յերբ դառն սկսում է արածել և ուրիշ կեր ուտել, թողնում են, վոր որը յերկու անգամ՝ վոչխարը կթելու ժամանակ մորը ծծի:

Ծծելուց մի շաբաթ հետո սկսում են վոչխարին տրվող ուժեղ կերի չափը ավելացնել: Յեթե մոր կաթը չի բավականացնում իր գառան, այս դեպքում կամ ուրիշ շատ կաթ ունեցող մաքուր յեն ծծեցնում, կամ թե կովի կամ այծի կաթով են կերակրում: Վերջին դեպքում՝ գառանը միշտ տաք և մաքուր կաթ պետք է տալ՝ մաքուր ամանի մեջ: Թթված կաթ չպետք է տալ, վորովհետև դրանից կարող են դառնները փորլուծ և մարսողություն խանգարում ստանալ:

Գառանը պետք է հենց սկզբից եկթ լավ կերակրել, թե չէ, փոքր կմնա, քով չի դորանա, իսկ հետագայում նույնիսկ լավ կերակրելիս այլևս չի մեծանալ, կմնա փոքր և կդառնա վոչ արտադրողական կենդանի:

Վատ կերակրված գառը հետագայում դառնում է կերը վատ ոգտադրող, հետևաբար՝ և վնասարեք վոչխար: Ընդհակառակը՝ մատղաշ հասակում լավ կերակրված վոչխարը հետագայում բարձր արտադրողականություն է ունենում և հիվանդություններին լավ է դիմանում:

Չորրորդ շաբթից հետո գառանը կամաց-կամաց սովորեցնում են լավ, փափուկ խոտի և արոտի: Կաթից կանաչ խոտին և չոր կերերին պետք է անցնել աստիճանաբար՝ 1-2 շաբաթվա ընթացքում, այլապես գառան մարսողությունը կարող է խանգարվել: Իսկ արոտ պետք է բաց թողնել այն ժամանակ, յերբ արդեն խոտի վրայի ցողը դուրս չի ելել: Հենց այս հասակից ել սկսում են գառանը կերակրել փշրած հացահատիկով, քուսպով և այլն:

Անգլոսկան վոչխար

տաք լափի ձևով: Այդ ժամանակից դառններին թողնում են արոտ, սկզբում 1-2 ժամ, իսկ հետո արածելու տեղում թողնում որեցոր ավելացնում են: Նախաքան արոտ բաց թողնելը, դառններին չոր կերով մի թեթե կերակրում են:

Գառններին պետք է արածեցնել բարձր, վոչ խոնավ արոտներում, խուսափելով խոնավ և ճահճային տեղերից, վորովհետև այսպիսի արոտներում դառնները կարող են հիվանդանալ քայփանակ հիվանդությունով, վորից չատերը կոտորվում են: Չի կարելի ցուրտ և անձրևային յեղանակներին գառններն արոտ ուղարկել, վորովհետև կարող են մրսել: Պետք է կերակրել տանը կանաչ կամ չոր խոտով: Յերեկվա չոգ ժամանակ դառններին պետք է չվաք տեղ տանել: Գառններին չի կարելի արածացնել նաև խիստ ցուրտ քամիների ժամանակ: Գառնների համար պետք է ընտրել լավ, հարթ արոտատեղեր, հովիտների կեցած տեղից վոչ հեռու:

Յերբ դառնները մի քիչ արդեն մեծացել են, լավ կլինի շաբաթ մի անգամ աղ տալ նրանց, վոր լավ է ազդում նրանց մարսողության վրա: Շաբաթ կալի կլինի տալ նաև մի քիչ վոսկորի ալյուր, վորպեսզի նրանց վոսկորները լավ զարգանան: 3-4 ամսական հասակից դառններին կամաց-կամաց ծծից կրտում են, իսկ հինգերորդ ամսին մայրերից բաժանում են:

Միաժամանակ եղ դառնները արուններից բաժանում են և առանձին-առանձին են արածեցնում, վոր անժամանակ զուգավորում տեղի չունենա, վորովհետև այդ վատ է ազդում մատղաշ, դեռ չդարձացած կենդանիների վրա և այսպիսի դեպքերում ստացված սերունդը թույլ և փոքր է լինում:

ՎՈՉԽԱՐՆԵՐԻ ԱՋՆՎԱՑՈՒՄԸ

Վոչխարների աղնվացման հասնում են մի շարք միջոցներով, իսկ գլխաւ վոր միջոցներից մեկը հոտի համար յեղական արտադրողների ընտրությունն է: Այս գործում յերկու ուղղություն կարող է լինել, այն է՝ յերբ ցեղական խոյը վերցնում են նույն տեսակից, ինչ վոր վոչխարն է, կամ, յերբ վերցնում են բոլորովին այլ տեսակի խոյ և դրանցով են ուղղում աղնվացնել:

Վոչխարների աղնվացման առաջին դեպքը կոչվում է աղնվացում «իր մեջ», իսկ յերկրորդ՝ աղնվացում «խաչաձևումով»: Ընդհանրապես պետք է ասել, վոր «խաչաձևում» մեթոդով ողտվելը, այսինքն ուրիշ տեսակի արյուն ներարկելը, վորպեսզի տեղական վոչխարների մեջ մտցնել այն հատկությունները, վոր նրանք չունեն, բայց վորոնց ներկայությունը համարվում է ցանկալի, պիտի համարվի շատ լուրջ խնդիր և պիտի շատ չըջահայաց և զգուշ լինել:

Այսպիսի նախադրուշացումը կատարվում է այն պատճառով, վոր ներարկելով չուսումնասիրված, չփորձված տեսակի արյունը, մեծ մասամբ մենք կարող ենք լավ հատկություններ մտցնելու հետ միասին՝ մտցնել նաև անցանկալի հատկություններ և ընդհանրապես շատ վատ վոչխարներ ստանալ, յերբեմն մինչև անգամ ավելի վատերը, քան մեր տեղականը:

Խորհրդային և կոլեկտիվ տնտեսությունները վորոշելով այս մեթոդով աղնվացնել իրենց վոչխարները, այսինքն ոտար արյան պատվաստումով, և ձեռք բերելով այլ տեսակի խոյեր՝ պետք է հաշի առնեն այս բոլոր մոմենտները, և քանի դեռ նրանք ճիշտ տեղեկություն չեն ունենա խոյի հատկությունների և տեղական վոչխարների ու ընտրած տեսակի խաչաձևում դրական արդյունքների մասին՝ պետք է հետ կանգնեն այդպիսի քայլից, քանի վոր ոգուտի փոխարեն կարող է վնաս՝ վատ ցեղ ստացվել: Սակայն այդ չի նշանակում, վոր այդ մեթոդը պետք է աչքաթուղ անել, ընդհակառակը, պետք է վորոշ վարերում ինիցիատիվա հանդես բերել, ստուգել, թե վոր վոչխարն ինչ արդյունք է տալիս:

Մյուս յեղանակը՝ «իր մեջ» աղնվացնելու յեղանակը ճիշտ է շատ յերկար պիտի սեղանի քրտույց

ճանապարհ է, պահանջում է մեծ ջանք ու աշխատանք, բայց ավելի արագ ճանապարհ է, և մեծ մասամբ ավելի արդյունավետ:

Այս յեղանակը հիմնված է այն բանի վրա, վոր ամեն մի տեսակի մեջ, ինչպես այդ մասին ասել ենք, կան անասուններ, վորոնք աչքի չեն ընկնում իրենց լավ հատկություններով, և ընդհակառակը՝ պատահում են շատ վատերը:

Մեր կաթնաբեր տեսակի վոջխարների մեջ (Մաղեխ, Բալբաս, Ղարաբաղ) անպայման կան առանձին որինակներ՝ մեծ կաթնաբերությամբ: Բալբաս և Բոզախ վոջխարների մեջ կան մեծ բրդատվությամբ անասուններ և ընդհակառակը՝ հենց նույն վոջխարների մեջ կան անասուններ՝ վատ կաթնաբերությամբ և բրդատվությամբ: Յեթե մենք սկսենք ցեղի համար ընտրել դառնեք բացառապես լավ վոջխարներից՝ բարձր կաթնաբերությամբ, բարձր բրդատվությամբ և նրանց խնամել ու դարգացնել, բնական է, վոր վոջխարներն աստիճանաբար կսկսեն լավանալ, այսինքն՝ կբարձրացնեն իրենց արդյունավետությունը:

ԿՈՒՆՏԵՆՏԱԿԱՆԻ ՍԵՂԱՆԻ ՈՐԱՑՈՒՅՑ Ե ԶԱՐԿ ՏԱՆ ԽՈԶԱԲՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԶԵՎ ԱԶՆՎԱՑՆԵՆ ԻՐԵՆՑ ԽՈԶԵՐԸ

Խոզը պատկանում է ամենաարդարացի ընտանի կենդանիների շարքին և դյուրապատկերական մյուս կենդանիների համեմատությամբ ունի մի շարք առավելություններ:

1. Խոզը կարճ ժամանակամիջոցում հասունանում է, վորի շնորհիվ մի տարեկան հասակում ընդունակ է արդեն բազմանալու, իսկ մի քանի ամսական հասակում չաղանալու և չուկա դուրս բերվելու:

2. Խոզը կարող է տարին յերկու անգամ ծնել, վորովհետև նրա հղու-թյունը չորս ամիս է տևում:

3. Խոզը բազմապատկերող անասունների թվին է պատկանում. յուրաքանչյուր անգամին 6-14, միջին հաշվով 8-ից 10 հատ խոզկորներ է ծնում: Տարին յերկու անգամ ծնելով, յուրաքանչյուր խոզից մեկ տարում 16-20 խոզկոր է առաջվում:

4. Խոզը մյուս բոլոր դյուրապատկերական անասունների նկատմամբ կերը ավելի լավ է յուրացնում և հատուցում, այսինքն՝ նրան տված կերն ավելի շատ արդյունք է տալիս, քան մյուս կենդանիներին տվածը:

5. Խոզի միայն թե՛ իր քանակով և թե՛ վորակով ու համով ավելի շատ է և լավ, քան մյուս կենդանիները և իր կենդանի քաշից ավելի զուտ միս է տալիս (75-85 տոկոս), քան տավարը (50-60 տոկոս):

Խոզարուծությունը մեծ արդյունքներ է տալիս, այսինքն՝ նրա խնամքն համեմատաբար ավելի էժան է նստում, պանրագործարանների շուրջը: Յե-րևուր քաղաքում կաթը և չիլուկը խոզի համար շատ լավ կեր են, այն ինչ խոզ չպահելու դեպքում չիլուկը մեղ մոտ անտեղի փչանում է:

Խոզը մեծ արդյունք է տալիս նաև քաղաքներին մոտիկ վայրերում, ուր վորպես կեր կարելի չէ ոգտագործել քաղաքի ճաշարանների մնացորդները, վոր նույնպես մեղ մոտ անտեղի փչանում է: Խոզի պահելը ձեռնառու չէ նաև անտառատ վայրերում, ուր կաղնին և հաճարենին խոզի համար ախորժիկ կեր են տալիս, և ուր խոզը հաղար ու միսեսակ ուտելու բաներ է գտնում:

Սակայն այս չի նշանակում, վոր մնացած վայրերում խոզարուծությունը ձեռնառու չէ: Ընդհակառակը, խոզն ոգտակար է ամեն տեղ, վորովհետև նա ամենակեր կենդանի լինելով՝ ոգտաղործում է անտեսության մեջ յեղած բոլոր տեսակի մնացորդները:

Վերահիշյալ առավելությունների շնորհիվ է, վոր խոզարուծությունը մե-ղանում բազմակարգ առարածված է: Համաձայն կենսափոխվորի տվյալների

Խոզհրդային Հայաստանում 29000 գլուխ խոզ կա, վորից 26000 միայն Լոռվա գավառումն է գտնվում: Բայց յերբ մեր խոզարուծությունը համեմատում ենք մի շարք այլ յերկրների հետ, տեսնում ենք, վոր մեղ մոտ խոզարուծու-թյունը քանակով և, վոր գլխավորն է, վորակով շատ ցածր աստիճանի վրա չէ գտնվում, վորովհետև մեր խոզերը չաղնվացրած, հասարակ, տեղական խոզեր են:

Համաձայն 1924 թ. տվյալների, Դանիան ուներ 3 միլիոն գլուխ խոզ՝ 100 շունչ բնակչին՝ 88 գլուխ, Միացյալ Նահանգները՝ 54 միլիոն գլուխ, 100 շնչին 48 գլուխ, Խոզհրդային Միությունը՝ 17,5 միլիոն գլուխ, 100 շնչին 13 գլուխ, Խոզհրդային Հայաստանը՝ 29 հաղար գլուխ—100 շնչին 3 գլուխ: Այս-պիսով մեր խոզերի թիվը բնակչության համեմատությամբ Դանիայից մոտ 29 անգամ պակաս է, յեթե նույնիսկ նկատի չառնենք խոզերի վորակի մեծ տարբերությունը:

Տարբեր յերկրներում բազմաթիվ ցեղի խոզեր կան, սակայն իր խոշորա-թյամբ, մսի լավությամբ և արդյունավետությամբ առաջին տեղը բռնում է անգլիական խոշոր սպիտակ խոզը («Յորկշիր»): 12 ամսական յորկշիրը 160-240 կիլոգրամ (10-15 փուլ) կենդանի քաշ են ունենում, իսկ հասակովը՝ 320-560 կիլոգրամ (20-24 փուլ): Չուտ միսը կենդանի քաշի 87-85 տո-կոսն է կազմում, այսինքն՝ 20 փուլ կենդանի քաշ ունեցողը տալիս է 16-17 փուլ զուտ միս:

Իրենց վորակով և հատկություններով յերկրորդ տեղը բռնում են՝ անգ-լիական խոշոր սպիտակ խոզի հետ խառնելով՝ տեղական աղնվացրած խո-զերը: Դրա համար ել բոլոր յերկրներն իրենց տեղական հասարակ խոզերն աղնվացնում են անգլիական վարաղներով և ստանում են այնպիսի սերունդ, վոր իր հատկություններով հետ չի մնում աղնվացեղից ու դեռ մի շարք առավելություններ ել են ունենում: Նա ավելի դիմացկուն է տեղական պա-մաններին, քան զտարյուն յորկշիրը:

Անգլիական խոշոր սպիտակ խոզը 100 կիլոգրամ կենդանի քաշ ավելաց-նելու համար պահանջում է 400-ից 500 կիլո կեր—6,5 ամսում: Աղնվացրած խոզը նույն քաշն ավելացնելու համար պահանջում է 600-700 կիլոգրամ կեր, 7,5 ամսում, իսկ մեր հասարակ տեղական խոզը՝ 800-900 կիլոգրամ կեր, 12 ամսում: Այս կենդանի քաշից զուտ միս է դուրս գալիս. անգլիականից՝ 82-85 տոկոս, աղնվացրածից՝ 75-78 տոկոս, իսկ տեղական հասարակից՝ 65-75 տոկոս:

Ձանաղան ծախսերը հաշվելով՝ դուրս է գալիս, վոր 100 կիլոգրամ կեն-դանի քաշն ունեցող աղնվացեղ խոզը նստում է 32-40 ո., աղնվացրածը՝ 48-56 ո., իսկ հասարակ տեղականը՝ 64-72 ուրլի: Ինչպես տեսնում ենք, աղնվա-ցրած խոզը 26 ուրլով ավելի էժան է նստում, քան հասարակ տեղականը:

Խոզարուծության այսքան բազմաթիվ առավելությունների պատճառով մեր կոլտնտեսությունները հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնեն դրա վրա մի ու կողմից աղնվացնեն իրենց ունեցած խոզերը, մյուս կողմից՝ սկսեն զբաղվել խոզարուծությամբ:

Աղնվացնելու համար պետք է ձեռք բերել աղնվացրած վարաղներ կամ վա-րաղիկներ: Լոռվա պետական անասնաբուծարանը դրանց շատ մատչելի գնե-րով՝ կաթնանասնաղահական միությունից միջոցով՝ բաց է թողնում կոլտնե-սություններին:

Անասնապահական միությունն այս տարի շատ խոզեր ունեցող չորս կոլ-տնտեսություններին որինակելի խոզանոցներ կառուցելու վարկ է բաց թո-ղել, իսկ յեկող տարի այդ թիվը հասնելու չէ քսանի: Միաժամանակ աղնվա-ցեղ վարաղներ ձեռք բերելու համար միջոցներ է ձեռք առնվում: Մնում է, վոր կոլտնտեսությունները հիմք դնեն խոզարուծության: Նրանք պետք է անեն այդ, վոր որինակելի խոզարուծության համար անհրաժեշտ բոլոր պայմաններն ու առավելությունները կոլտնտեսություններն ունեն:

Դյուրապատկեր՝ Կ. ՄԱՂԱՔԵԼԵԱՆ

ՀԱԳԱՐԱԲՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՅՈՒՂԱՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՍԵՋ ՅԵՎ ՆՐԱՆԻՑ ՍՏԱՑՎԱԾ ՄԹԵՐՔՆԵՐԸ

Գյուղատնտեսության վոչ մի ճյուղ չի կարող այնքան արդյունավետ լինել, վորքան ճաղարարությունն է, յեթե միայն վերջինս լավ հիմքերի վրա չե դրված:

5 եզ և 1 արույից բաղկացած ընտանիքը տարեկան առնվազն 100-120 ո. յեկամուտ կարող է տալ, իսկ թանկարժեք մորթի ունեցողներին պահելու դնպղում նույնիսկ ավելի: Կանոնավոր բաղմանալու դեպքում տարեկան 3 անգամ ծնելով, վերը հիշված ընտանիքը յերրորդ տարում 2000-ի յե հասնում:

Ճաղարները չափազանց դյուրութեամբ հարմարվում են կլիմայական պայմաններին և հասունանում են շատ կարճ ժամանակում (6-10 ամիս):

Ճաղարի խնամքը դժվար չէ, կարող են կատարել մինչև իսկ՝ յերեխաներն ու ծերունիները:

ա) Մարթիկ. Ներկայումս առանձնապես ուշադրութեամբ արժանի յե նրա մորթին, վորի պահանջը շուկայում մեծ է և վոչ միայն ինքնաշուկային Միութեան սահմաններում, այլ և արտասահմանում: Ճաղարի մորթին խոտմազ է, ինքնահատուկ փայլով ու փափուկ: Նա արժեքավոր է մուշտակների, վերարկուների սծիքի, ձեռնոցների համար և այլն:

Նրա մի քանի տեսակները ներկած, յերբեմն ել առանց ներկելու, փոխարինում են շուկայից հետզհետե պակասող թանկարժեք մորթիները—«Շինչիկին», «Ծովարջին», «Կենդուրույին» և դնահատում են 5-15 ուրբի:

բ) Բուրդը.—Անպետք մորթուց հանած բուրդը դործադրվում է ֆետրի գլխարկների համար, իսկ թավամազ ճաղարներից սանրելու կամ փետրելու միջոցով հավաքված բուրդը, վորի կիլոն դնահատվում է 15-40 ուրբի, դործ է անվում դործվածքների համար: Ճաղարի բրդի դործվածքները աչքի յեն ընկնում իրենց փափկութեամբ ու լավ տաքացնելու հատկութեամբ: Ներկատրականութեան շատ պարունակելու համար այս բուրդը գերադասելի յե համարվում հոգացավ ունեցողների, մինչև անգամ յեթաղութվում է թոթախտավորների համար:

400 գրամ բրդից ստացվում է 350 գրամ մանած թել, վորից կարելի յե 2 շալ գործել, 1 կիլոյից 130 ամ. լայնությամբ 2 մետր բրդի նուրբ դործվածք է ստացվում:

գ) Կաշի.—Կաշին դործ է անվում ձեռնոցների, պորտմանների և մինչև անգամ կոշիկների համար: Յերկու ճաղարի կաշին բավարարում է ամենամեծ վոտքի համար մի գույք կոշիկ կարելու: Կատարված փորձերն ասացուցել են, վոր ճաղարի կաշին իր հատկութեամբ յետ չի մնում վոչխարի, այծի, այլև հորթի կաշուց: Ճաղարի կաշուց պատրաստում են նաև շեվրո, լայի և բարակ դամբ:

Ճաղարի կաշին աչքի յե ընկնում իր փափկութեամբ, լավ է նստում վոտքի վրա և տաք է պահում:

դ) Միսը.—Միսը շատ համեղ է, յուղոտ ու սնդարաբուր, մանավանդ մատղաշ ճաղարինը՝ 6-8 ամսական հասակում: Ճաղարի միսը հիշեցնում է հավի կամ հնդկահավի միս՝ առանձնապես տապակած ժամանակ: Դյուրամարս է, ոգտակար թե յերեխաների և թե նույնիսկ հիվանդների համար—իրբե սպիտակ միս:

Ճաղարի միսը նապաստակի մսին նման չի վոչ համով, և վոչ ել արտաքին տեսքով: Նա փափուկ ու ընթույշ է քան նապաստակինը, շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր ճաղարների մկանները դուրկ են դրսից պատած կոշտ թաղանթից, բացի այդ նապաստակի միսը թթվաչ է ու տնջուղ:

ե) Ճարպը.—Նրա ճարպը սպիտակավուն է ու համարվում է լավագույն ճարպերից մեկը: Դերացրած ճաղարն ամբողջապես ծածկվում է ճարպի շերտով, վորից կարելի յե 200-250 գրամ ճարպ հավաքել:

Ճաղարի միսը շնորհիվ ճարպոտ լինելուն, մսի պահածոյի համար շատ լավ նյութ է: Նրան կարելի յե նույնիսկ իր սեփական յուղում տապակել:

Ճաղարի ճարպը արտասահմանում դործ է անվում մեծ մասամբ պարֆյումերիայի համար—պատրաստում են ոծանելիքներ:

զ) Սառնալիմ մասերը.—Ճաղարների ականջները, թաթերը, պուշը, յեղունիները այլ և կաշվի անպետք կտորները դործադրվում է սոսինձ պատրաստելու համար: Ճաղարի սոսինձը հյուսնոցային ամենալավ սոսինձն է համարվում և դործադրվում է նուրբ աշխատանքների համար:

ը) Այլ մասերը.—Բարակ աղիքներից պատրաստում են յերաժշտական գործիքների համար լարեր, փորտիքների անպետք մասերը խոզերի և հավերի կեր են ծառայեցնում, աղբը դործադրվում են իբրե պարարտանյութ: Մեղը, բացի պարարտանյութերից, դործադրվում է դեղատնեղում:

Ճաղարը ոգտադործվում է լարտաորիաներում՝ սրսկումներ ու փորձեր կատարելու համար, վորով հսկայական ծառայութեան է մատուցվում մարդկութեան:

ԿՈՒՆՏԵՆՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՄ ՊԵՏՔ Ե ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԹՈՉՆԱԲՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ժամանակն է, վոր մեր կոլտնտեսութեանները լուրջ մտածեն ու ձեռնարկեն կոլեկտիվ թոչնարությունը: Կոլտնտեսութեաններում արդյունաբերական թոչնարությամբ պարապելն ավելի ձեռնասուղ կլինի, քան թե անհատական տնտեսութեաններում, վորովհետեւ կոլտնտեսութեաններն ավելի ձեռնահաս են արդյունաբերական թոչնարությամբ համար պետք է յեղած պահանջները տալու (կեր, արոտ, շենք, բժշկութեան, մասնագետ, աշխ. ձեռք և այլն):

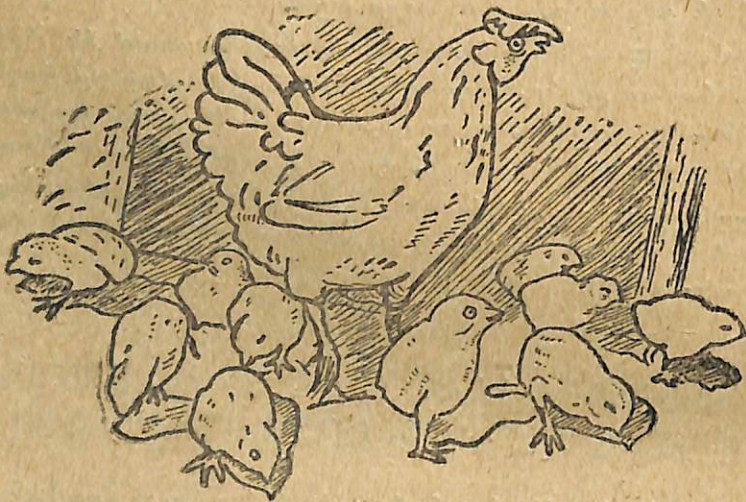
Հողթողկոմատն ու կոլտնտեսությունը միշտ ել կխրախուսեն կոլտնտեսութեանների այդ ձեռնարկութեանը և միշտ ել պատրաստ են ոգնելու: Այժմ հերթը մեր կոլտնտեսականությանը ու գիտակից աշխատավորներինն է, վորոնք պետք է մեր գյուղատնտեսական այդ ճյուղին մատների արանքով ու անվտանգութեամբ ջնայեն, այլ բայելիկյան վճռականութեամբ դործի անցնեն:

Արեւմտյան Յեվրոպայում ամեն մի տնտեսութեան դալիս է 80-100 հատ թոչուն, իսկ մեր ԽՍՀՄ-ում բնդամենը 8 հատ, ուրեմն 10 անգամ պակաս: Մինչդեռ պահելու տեսակետից մեր հարմարութեաններն անհամեմատ շատ են:

Վորպետի հնարավոր լինի արդյունաբերութեանը կադակերպել, պետք է ձեռք բերել նաև ցեղական հավեր, վորովհետեւ մեր տեղական հավն անելու սեղոնում հազիվ թե ամի 40-50 հատ ձու, մինչդեռ Ամերիկայում 200 ձվից պակաս ամող հավն ուղարկում են խոհանոց: Ասենք մեր հավերն ուղենան ել, չեն կարող շատ անել, քանի վոր նրանք խառնուրդ են ձվատու, մաացու և դեկորատիվ տեսակի հավերի, մինչդեռ Յեվրոպայում և Ամերիկայում պահում են բացառապես ցեղական տեսակներ, որինակ՝ հատուկ ձվատու, հատուկ մատու և այլն: Ահա վորտեղ է գլխավորապես արդյունաբերութեան դաղտնիքը:

Ամեն մի կոլտնտեսութիւն նախքան գործն սկսելը պետք է խորհրդակցի մասնագետ գյուղատնտեսի հետ, թե իրենց մօտ ինչպիսի թռչուններ պետք է պահել ու հետո նրա ցուցմունքով հողա բների, ջրի և այլ հարմարութիւնների մասին: Անհարաժեշտ է կոլտնտեսութիւնից մի յերկու հողի ուղարկել թռչնաբուժական կուրսերը՝ սովորելու:

Ամենազլաւորն այն է, վոր գործին պետք է մոտենալ նվիրվածութամբ, ենտուղիաղմով: Լավ կլինի, վոր սկզբնական շրջանում այդ գործը հանձնվի սիրողներին, գործը սիրելը հաջողութեան ամենամեծ գրավականն է: Չպետք է մոռանալ, վոր հավերի հետ կարելի չէ պահել նաև այլ թռչուններ: որինակ՝ հնդկազավ, սաղ, բաղ, աղավնի և այլն: Յերբ կոլտնտեսութիւնը կունենա իր կոլտնտեսական մասնագետը, այնուհետև կունենա նաև ինկուբատոր, բրուդեր և այլ գործիքներ ու մեքենաներ: Թռչնաբուծութիւնը դնալով կդառնա ար-

դյունաբերական, որինակ՝ կծառայի նաև ուրիշ կոլտնտեսութիւններին:

Այսպես ուրեմն, յեթե մենք մեր յերկրի բնական հարմարութիւններն ուղտադործելով ամեն մի հարմար կոլտնտեսութիւնում թռչնաբուծարան հիմնենք, մեծ չափով կրարձրացնենք ձվի և մսի արդյունաբերութիւնը: Մեր ամեն մի կոլտնտեսականը պետք է իմանա, վոր ձուն բացի ուտելու համար գործածվելուց, պետք է զաւրիս նաև քիմիական արդյունաբերութեան մեջ. որինակ՝ լուսանկարչական պիտույքների, կինո-լենտերի և այլ հաղար ու մի նման գործերի մեջ: Մինչև անգամ հոտած ու փոսած ձուն ել հավաքում ու գործ են ածում մահուդի գործարաններում:

Շտապեցե՛ք հենց այս տարի հիմք դնել թռչնաբուծութեան՝ ձեր կոլխոզում:

ԻՆԿՈՒԲԱՏՈՐ

ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Շատ հին ժամանակներից հայտնի չէ, վոր կարելի չէ առանց թխականի տակ դնելու ձվից ճուտ ստանալ: Յե՛վ դա դարձանալի չէ: Թուխ ստանալ հալն իր մարմնի ջերմութեամբ տաքացնում է ձվերը. դրա հետեանքով ձվի միջի սաղմը զարգանում է և 20-21 օրվա ընթացքում դառնում է ճուտ:

Յեթե մենք բեղմնավորված թարմ ձվերը դնենք մի տաք տեղ՝ 39-40 աստի-թե՛ր ջերմութեան տակ, դարձյալ նույնքան ժամանակից հետո այդ ձվերից դուրս

կգան ճուտեր: Ուրեմն գլխավորն այն է, վոր 39-40 աստիճան ջերմութիւն լինի:

Ձվերը կարելի չէ տաքացնել տաք դոմադրով, տաքացրած ողով, տաք ջրով, ելեքտրականութեամբ և այլն: Ներկայումս այդ նպատակով շինված են հատուկ ապարատներ, վորոնք կոչվում են ինկուբատորներ: Սրանք ճուտ ստանալու գործում շատ ավելի մեծ առավելութիւններ ունեն քան թե թխականը և մեծ չափով գործադրվում են խոշոր արդյունաբերական թռչնաբուծարաններում:

ԻՆԿՈՒԲԱՏՈՐՈՎ ՃՈՒՏ ԿԱՐՈՂ ԵՆՔ ՍՏԱՆԱԼ ԱՍԵՆ ԺԱՄՆԱԿ

Ինկուբատորների միջոցով կարող ենք ճուտ ստանալ ցանկացած քանակութեամբ՝ մինչև 20 հաղար հատ, նայած ինկուբատորի մեծութեանը:

ԻՆԿՈՒԲԱՏՈՐԸ ՆՊԱՍՏՈՒՄ Ե ԶՎԻ ՇԱՏԱՆԱԼՈՒՆ

Յերբ հավի փոխարեն ինկուբատորն է ճուտ հանում, այլևս թխականի կարիք չկա: Դրա հետեանքով հավերը փոխանակ թուխ նստելու և ձաղերին խնամելու, մի քանի օրից հետո կստուգեն թուխ նստելուց և նորից կսկսեն ձուածել: Մանավանդ, վոր շատ ձուածող հավերը սովորաբար քիչ են թուխ նստում և վատ թխականներ են լինում:

ԻՆԿՈՒԲԱՏՈՐԸ ԿԱՆՈՆԱՎՈՐՈՒՄ Ե ԶՎԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ձմեռը ձու ունենալու խնդիրն ինկուբատորի միջոցով հեշտութեամբ լուծվում է, վորովհետև, քանի վոր ինկուբատորի միջոցով կարող ենք ուղած ժամանակ ճուտ ունենալ, այնպես կանենք, վոր ձմռան դեմ ձուածող փառիկներ կստանանք: Լավ կերի և խնամքի դեպքում սրանք կարող են լավ ձուածել: Այսպիսով մենք կարող ենք ամբողջ տարին բավականաչափ թարմ ձու ստանալ:

ԻՆԿՈՒԲԱՏՈՐԻ ՏԵՂԸ ԿՈԼԵԿՏԻՎ ՅԵՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԵՆ

Ինկուբատորը պահելը փոքրիկ անհատական տնտեսութեան ուժերից վեր է, վորովհետև նախ թանգ է, ապա և ձեռնառու չէ, քանի վոր ամբողջ տարին լրիվ ոգտադործվել չի կարող: Ինկուբատորի տեղը հենց կոլեկտիվ կամ խորհրդային տնտեսութիւնն է: Միայն այստեղ նա կարող է լրիվ ոգտադործվել և դարկ տալ թռչնաբուծութեան զարգացմանը:

ԻՆՁՊԵՍ Ե ԿԱԶՄՎԱՍ ԻՆԿՈՒԲԱՏՈՐԸ

Ինկուբատորները լինում են զանազան սիստեմի և մեծութեան: Այստեղ կնկարագրենք դրանցից մեկը, վորը բավական տարածված է: Դա Խորսանի ինկուբատորն է: Այդ ինկուբատորն արտաքինից նման է պահարանի և ունի դուրս հանվող արկղ: Պատերը յերկու տակ են, վորոնց արանքը լցված է թեփ կամ այլ նյութ, վորպեսզի տաքութիւնը լավ պահի:

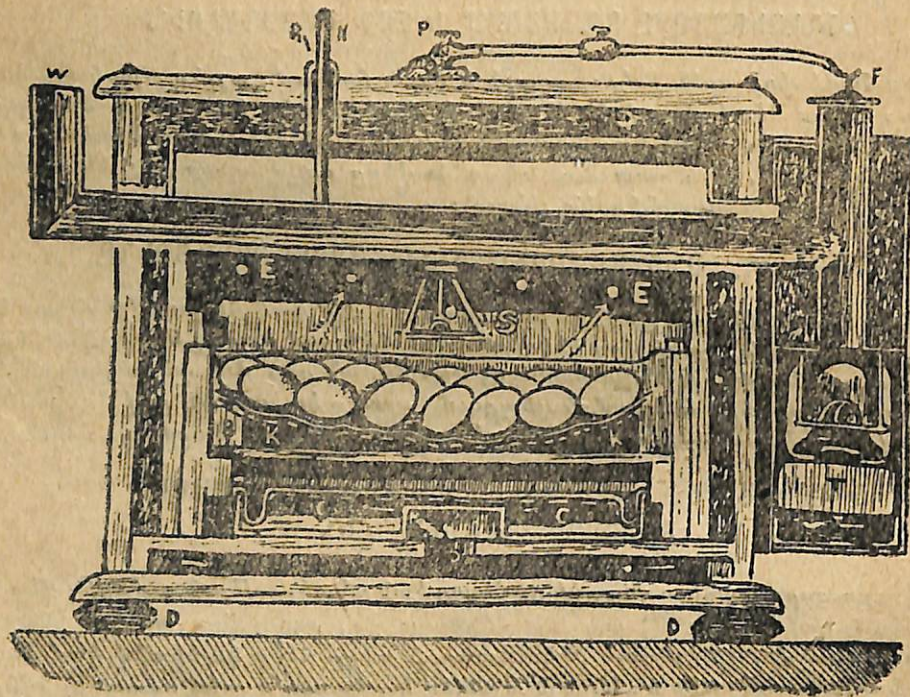
Վերևի մասում կա ջրով լի ցինկի անոթ, վորի միջով անցնում է մի խողովակ: Դոգքին ամրացած է նավթի լամպ: Յերբ լամպը վառում են, տաք ոչն անցնում է խողովակով և տաքացնում է ջուրը: Ջրից տաքանում է ինկուբատորի ներսի ողը: Վերևում կա մի խողովակ, վորի մեջ տեղավորված է ջերմաչափը: Ջերմաչափով հետևում են ինկուբատորի ջերմութեանը: Այդ նույն խողովակով ջուր են լցնում ցինկի անոթի մեջ:

Բացի այդ, վերևում կա մի լծակ, վորի մի ծայրը լամպի վրա չէ, իսկ մյուսը շարժուն կերպով ամրացած է ինկուբատորին: Լծակը հենված է մի ձողի վրա, վորն անցնում է ինկուբատորի մեջ և միանում ձվերի վերեւում ամրացած կապսուլին: Յերբ ջերմութիւնը շատ է բարձրանում, այդ կապսուլը լայնանում է: Դրա հետեանքով լծակը բարձրանում է և

տաք ողը փոխանակ խողովակի մեջ մտնելու, դուրս և դալիս վերելից: Այսպիսով ջուրն սկսում է սառչել, սառչում է նաև ինկուբատորի ողը: Յերբ ինկուբատորը բավական սառչում է, կապսյուլը նորից սեղմվում է, լծակը իջնում է և փակում լամպի վերելը: Տաք ողը նորից սկսում է մտնել խողովակի մեջ և տաքացնել անոթի ջուրը: Կապսյուլը և լծակը միասին կոչվում են ջերմության կանոնավորիչ:

ՁՎԵՐԸ ԴԱՐՍԵԼՈՒ ՏԵՂԸ

Ձվերը դարսում են դուրս հանվող արկղում: Այս արկղի հատակը ծակա-տավոր է: Արկղի տակը կա տափակ ցինկի անոթ մեջտեղը անցը: Տափակ

Փոքր ինկուբատոր

անոթի մեջ ածում են ջուր և յերեսը ծածկում թրջած հաստ կտորով: Անոթի անցքով ներս է դալիս թարմ ողը: Տափակ անոթով ջուրը նրա համար է, փոր ինկուբատորի ողը միշտ խոնավ լինի:

ՎՈՐՏԵՂ ՊԵՏՔ Ե ԴՆԵԼ ԻՆԿՈՒԲԱՏՈՐԸ

Վորպեսզի ինկուբատորը լավ գործի, պետք է դնել մաքուր, չոր, հանգիստ և տաք տեղ: Պետք է հետևել, փոր ողը միշտ մաքուր լինի և ջերմությունն արագ չփոխվի: Ինկուբատորը պետք է դնել պատից հեռու: Յերթ փոքր չունի, անպայման պետք է տեղավորել սեղանի վրա:

ԻՆՁՊԵՍ ԵՆ ԴՈՐԾԻ ԴՆՈՒՄ ԻՆԿՈՒԲԱՏՈՐԸ

Ձվերը դնելուց առաջ անհրաժեշտ է կարգի բերել ինկուբատորը: Դա տեսնում է 3-4 օր: Նախ՝ մաքրում և ավտահանում են, ապա ջուր են լցնում վերել և ցածի անոթները: Հետո վառում են լամպը և կանոնավորիչը սարքում այնպես, փոր ջերմությունը 41 աստիճանից չանցնի: Դրա համար լծակի վրայի ծանրոցը հետ կամ առաջ են տանում մինչև, փոր կանոնավորիչը

սկսում է գործել ինչպես պետք է: Հենց այս կանոնավորիչն է, փոր դանդաղ և կատարվում է մի քանի օր և տեսնում: Սա ամենապատասխանատու աշխատանքն է:

Պետք է հիշել, փոր յերթե ջերմությունը մի քանի ժամով լինում է, դրանից առանձին փաստ չի հասնի: Իսկ յերթե ամենակարճ ժամանակով ջերմությունը բարձրանա 42-43 աստիճանի, բոլոր ձվերը կիչանան:

Ջերմությունը կանոնավորելուց հետո դարսում են ձվերը: Ձվերը պետք է լինեն ընտրովի, բեղմնավորված, թարմ: Պորճուրդ չի տրվում ձվերը լվանալ: Յերթե շատ կեղտոտ են, կարելի չէ զգուշացնելուց սրբել:

ՁՎԵՐԻ ԽՆԱՄՔԻ ԻՆԿՈՒԲԱՏՈՐՈՒՄ

Ձվերը ինկուբատորում տեղավորելուց հետո մեկ օր ու կես էլ չեն շարժում: Այնուհետև որակաւ յերկու անգամ ստացնում և շուտ են տալիս: Ստացնելու համար ձվերով յի արկղը առավոտյան և յերեկոյան հանում են 5-15 րոպեով դնում սեղանի վրա: Այդ ժամանակ ձվի պարունակությունը սեղմվում է և դրսի թարմ ողը կծեպի ծակափնեքով ներս է մտնում: Նորից տաքանալով ձվի ներսին դարձյալ յախնում է և ներսի ողի մի մասը դուրս է գալիս: Այսպիսով ձվի միջի ողն ավելի հեշտություն է մաքրվում:

Ձվերի շուտ տալն էլ անհրաժեշտ է: Յերթ յերկար ժամանակ ձվերը մի կողքի վրա չեն լինում, սաղմը կպչում է կծեպին և փնտրվում է: Վորպեսզի փոշ մի ծուռ տեսնի շուտ տալու չիտցները, փրաները մատրտով նշան են անում՝ մի կողմը խաշ, մյուս կողմը զրո կամ այլ նշաններ:

Ձվերը դուրս հանած ժամանակ ինկուբատորը փակում են, փոր հասաչի:

Հինգերորդ կամ վեցերորդ օրը ձվերը ստուգում են յուր յի գիմաց նայելով և փշաքածներն ու սաղմ չուենցողները հեռացնում են:

Մեկ էլ ստուգում են տատերորդ կամ տատնեկերորդ օրը:

ԽՆԱՄՔԸ ՀՈՒՏԵՐԻ ԴՈՒՐՄ ԴԱԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ

Վերջին յերեք օրը ձվերն ալլես չեն ստացնում:

Քսաներորդ և քսանեկերորդ օրը հաճախակի նայում են և արդեն ծակված ձվերը դարսում են անցքերը դեպի վեր: Այդ ժամանակ ալլես չի կտրելի ձվերը շուտ տալ:

Դուրս յեկած ձագերին տեղավորում են ինկուբատորի վերելի մասում յեղած չորանոցում: Այստեղ ձագերը մնում են մի քանի ժամ և յաճ չորանում են, փորից հետո տեղափոխում են արհեստական մաշքերի մոտ:

ՄԵՂՎԱՊԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

Ինչպես սարքել փերակները ձմեռուցում գնելու համար. — փերակները ձմեռուցում գնելուց առաջ պետք է մոմաշորերը վերցնել և չրջանակները ծածկել ծակափնե կտորով: Բարձր մենք անհրաժեշտ ենք համարում թողնել փերակի վրա: Յերթ ձմեռուցը յիսկին համապատասխանում է մեր առաջադրած պահանջներին, կարելի չէ փոշ միջհատակներ և փոշ տաքացում չդնել, բայց յերթ փախնում ենք ցրտից, անպայման պիտի գնենք: Յերթ փերակում դատարկ չեչեր կան, մեղուները կդատարկվեն նրանց վրա և ձմեռը նրանց վրա էլ կստակեն սովից, ուտաի և աշպխի հացերը պետք է ժամանակին հանված լինեն փերակից:

Յերթ պետք է մեղուներին գնել ձմեռուց. — Վարսան յերկար մեղուներն ողա-վեն դրսի մաքուր ողից և հնարավորություն ունենան փերակից դուրս թռչել և մաքրվել իրենց փորում հալաքված կղկղանքներից, այնքան յաճ: Բայց յերթ մեղուների ներս գնելն ուշացնել, կարող են հանկարծ սկսվել անձրևները և եղանակն սեղանի օրացույց - 12

ԳԻՆԸ 1 ռ. 50 փոք.

14773

НАСТОЛЬНЫЙ КАЛЕНДАРЬ
КОЛХОЗНИКА
НА 1932 ГОД
СОСТАВИЛ С. ХАЧАТРЯН

ГИЗ ССР АРМЕНИИ, ЭРИВАНЬ

63

4-64